

Vatra veche

Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

10

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul X, nr. 10 (118) octombrie 2018 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc

VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Árpád Rác, din ciclul „Peisaje transilvane”

Vatra veche dialog cu academicianul Mihai Cimpoi

SUMAR

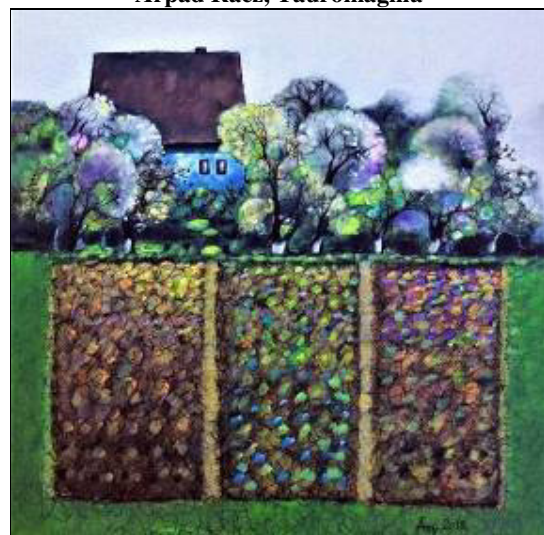
Vatra veche dialog cu Mihai Cimpoi, de Aliona Grati/3
Echinox 50. *Echinox*-ul meu, de Nicolae Băciut/5
Antologie „Vatra veche”: Poeme de Octavian Goga, Ioan Alexandru, Marin Sorescu/6
De la „Politica corectă” la sufletul cinstit, de Dan Puric/7
Poeme de Aurel M. Buricea/8
Eminescu în limba bulgară, de Ognean Stamboliev/9
George Coșbuc și valorificarea miturilor românești, de Gheorghe Bucur/10
Corespondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/12
Să ne (re)amintim de Ion Minulescu, de Dumitru Hurubă/13
Mihai Diaconescu, tendința actuală..., de R. Subțirelu/15
Cartea inimii. De la Inimă la inimă – inima reginei Maria, de Nicolae Băciut/16
Un gând despre inimă, de Ecaterina Țărâlungă/16
Vitrina. A.I. Brumar și mirabila sa carte – *Forma filosofică*, de Sorin Bașturea/17
Poeme de Horia Nicolae-Nicoară/18
Poezia română în lume. Locuită de cuvinte (Ana Blandiana), de Alexandru Shurbanov/19
Poeme de Ana Blandiana/19
Cronica literară. Amurgul nu vindecă (G. Miculescu), de Mihaela Roșu Bîină/20
Pe aici se trece cu aripa de gând (Daniel Luca), de Daniel Marian/21
Un truditur la altarul frumuseții (Ioan Gligor Stopița), de Mihai Posada/22
Poezia, loc de întâlnire cu absolutul (Valentina Becart), de Adrian Erbiceanu/23
Iubirea și propriul timp (Daniela Mărginean), de Daniel Luca/23
Cozmeștii (Juliu Ionaș), de Gheorghe Cutieru/24
Scăpărări (Ioan Toma Brenciu), de Iulian Cătălu/26
Casa de la răscrucea destinului (Francisca Stoleru), de Mihai Batog-Bujeniță/28
Nel mezzo del cammin di nostra vita... (M.R. Bănă), de Daniel Sorin Faur/29
Amurgul nu vindecă..., poem de Georgia Miculescu/30
Medicină și literatură (Cornel Munteanu), de Mihaela Mudure/31
Norma și noima (Nicolae Suci), de Ioan Marcoș/31
Aproape/depart (Silvia Urdea), de Nicolae Băciut/33
Oameni. Repere. Mărturie (N. Băciut/Veronica Pavel Lerner), de Răzvan Ducan/34
Sonetul meu de azi, de Veronica Pavel Lerner/35
Cartea aniversară a Leontinei Pop, de Florin Bengean/36
Știință și destin sau vocația excelenței, de Mioara Kozak/37
Poeme de Corneliu Vasile/38
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/39
Mihai Eminescu și Basarabia, de Gicu Manole/40
Prof. dr. Liviu Sabău, de Ion Andreiță/41
Silvicultori în slujba Marii Uniri (Dumitru Covalciuc), de Cezar Straton/42
Ioșif Vulcan, precursor al unității, de Dorin Nădrău/43
Convorbiri duhovnicești cu I.P. S. Ioan, de Luminița Comea/45
Rugăciunea ne salvează de neînțelegeri, de pr. dr. Gheorghe Nicolae Șincan/46
Din Apuseni la Casa Albă (Policarp Morușca), de Radu Ștefan/47
Poeme de Marin Moscu/48
Pagini de istorie. Dumitru Ursu, de Güner Akmolla/49
Cu ce umplem vidul spiritual..., de Valeriu Tănăsă/50
Poeme de Magdalena Dorina Suci/51
Starea prozei. Profesorul de muzică, de Emilia Amariei/52
Poeme de Victoria Milescu, Bianca Marcovici, D. Ichim, Ștefania Oproescu/53
Starea prozei. A locui într-un sac, de Nicolae Suci/54
Poeme de George Terziu/56
Poeme de Camelia Florescu/57
Ocean întors. Cuțitarii, de Decebal Alexandru Seul/57
Poeme de George Filip/58
Blocnotes. Avantajul democrației, de Nicolae Diaconescu/58
Desene pe asfalt. Situație periculoasă, de Puiu Răducan/59
Poeme de Carolina Baldea/59
Trioul autor-operă-cititor, de Dumitru Hurubă/60
Poeme de Angela Fanea-Macarie/60
Întâlniri în spațiul virtual. Răzvan Ducan, de Veronica Pavel Lerner/61
La mine acasă, poem de Răzvan Ducan/63
Biblioteca Babel. Poeți polonezi contemporani: Jaroslav Iwaszkiewicz, Traducere de Nicolae Mares/64
Ocean întors. Controversatele „farfurii zburătoare”, de Silvia Urdea/65
Poeme de Atila Rac/68
Poeme de George Anca/69
Iubirea învinge totul. Doar iubirea. De la tragedie la extaz, de Daniel Drăgan/70
Gândurile unui imigrant român, de Pompilia Burcă/71
Poeme de Adrian Costache/72
Despre francmasonerie, de Eugen Mera/73
Aforisme, de Nicolae Mares/74
Poeme de Ana Ardeleanu/75
Mapamond. Japonia, note de călătorie, de Mihai Posada/76
Poeme de David Dorian/77
Literatură și film. La Răchitele, de Ziua lăunii, de Alexandru Jurcan/78
Șevalet. Arpad Rac/78
Teatrul. Streptese la Bazin, de Cristian Stamatoiu/79
Cadran 24, de Nicolae Băciut/80
„După”, -interpretare la tabloul A. Doncuțiu- Bernarth, de Georgiana Tudor/81
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/82
De la un clasic citire. Margareta Faifer/82
Fente evanescente, de Nicolae Mățaș/83
Curier/84
„Înstelatul Finteuș”, de Radu Botiș, Mircea Botiș/86
Teleormănenii îl cinstesc pe Dimitrie Stelaru, de George Sarău/86

Árpád Rác, Somnul

Árpád Rác, Tauromaghia

Árpád Rác, Grădina

Număr ilustrat cu lucrări de Árpád Rác

Vatra veche dialog

Mihai Cimpoi

„Fiecare dintre noi caută un drum spre centru”

– *Domnule academician Mihai Cimpoi, dacă ați scrie o carte despre dumneavoastră (și sunt sigură că ar fi una deloc subțire), ce titlu i-ați pune? De unde ați începe evocarea?*

– Probabil cel mai potrivit titlu ar fi *Drumul spre centru*, transcris eventual și *(Drumul) Spre centru*. Semnificațiile conținute în simbolistica arhetipală și în mitologia românească (inițiere, înfruntare de obstacole și facticități, predestinare, „călița răătăcită”, „drumu-n cruce”, calea vieții) s-ar conjuga cu conotații filosofice și culturale mai largi, precum și biografice, mai particulare: fiecare dintre noi caută un drum spre centru (în sensul lui Mircea Eliade); ființa noastră se centrează pe căutarea adevărului, ea putând avea și un heideggerian drum de pădure întrerupt; într-o complexă relaționare a marginii cu centrul, cea dintâi se direcționează spre a obține substanțialitate medulară și legitimare valorică, spre un centru (cultural), astfel încât Năpădenii lui Constantin Stere nu este decât o margine a spațiului românesc; gândirea critică (e)merge permanent din afară spre un punct central al obiectului în care e concentrată esența lui, „punerea în operă a adevărului”. Centrul pe care l-am căutat este, bineînțeles, ontico-ontologic.

– *Permiteți-mi să vă sugerez un astfel de titlu, pornind de la mărturisirea dumneavoastră făcută într-unul dintre interviurile din 1996: „Sunt om de cultură devenit un destin”. Vă rog să ne schițați pe scurt destinul dumneavoastră.*

– S-ar potrivi și un astfel de titlu, deși este cam lung și ar putea servi mai degrabă drept motto la virtualul volum. Omul de cultură devine destin în toate condițiile, dar mai cu seamă atunci când are de înfruntat împrejurări ostile. Nu pot fi de acord cu Nietzsche care spune că timpurile vitrege ar favoriza apariția unor opere de artă valoroase. Temeiul dezacordului este teroarea istoriei pe care au suportat-o oamenii de artă din România și Basarabia în perioada comunistă. Destinul este imposibil fără predestinare și fără a avea o conștiință că ești predestinat. Fortuna îți surâde sau, dimpotrivă, râde de tine, mefistofelic, încercându-te sub formă de „pudel”. În copilărie am fost mușcat, în dreptul ochilor, de câinele care trebuia să-mi fie prieten; ei bine: mușcăturile destinului n-au întârziat. Elevului Cimpoi din clasa a VIII-a i s-a interzis să spună snoave (care, evident, supărau prin aluziile transparente) și a fost acuzat că scrie într-o „limbă moldovenească salonardă”, fapt pentru care a fost vizitat de un corespondent de la Moldova socialistă, pe nume Smolnov. Studentul Cimpoi a fost supravegheat, bineînțeles, de KGB, iar îndată după terminarea studiilor universitare a fost acuzat de naționalism (prima dată din cauza cuvântării ținute la Congresul al III-lea al Scriitorilor, prin care a cerut trecerea la alfabetul latin; a doua oară din cauza unui articol despre Cantemir în care, chipurile, nu a reflectat prietenia dintre poporul moldovenesc și cel rus; în urma criticii aduse de I. I. Bodiul, prim-secretar al PCM, a fost scos din serviciu și i s-a interzis să publice). Am rezistat acestor mușcături mai grave, altele fiind mai neînsemnate, datorită faptului că, știind bine cultura universală, inclusiv cea rusă, am scris eseuri despre marii scriitori ai lumii. Am beneficiat de vânturile înnoirii ale anilor 60 ai secolului al XX-lea și, apoi, de cele ale perioadei perestroikăi gorbacioviste. A venit, în sfârșit, recunoașterea din partea Academiei Române, fiind ales ca membru de onoare în 1991 și, apoi, din partea Academiei de Științe a Moldovei în 1992, când am fost ales, cu unele ezitări, membru titular. Fortuna mi-a zâmbit, după ce mă aruncasem în conul de umbră al marginalizării. Mi-a oferit, astfel, șansa de a urma drumul spre centru.

– *Ilustrați din plin polivalența. Portalul Wikipedia vine cu un lung șir: „academician român, reputat critic, eminescolog, istoric literar, redactor literar și eseist basarabean”. Am putea completa lista: filosof al culturii, doctor habilitat, profesor universitar, epigramist. Ce tensiuni se produc între aceste planuri ale personalității dumneavoastră? Ce ați mai dori să fiți?*

– Eu rămân ce am fost: critic. Și, într-un sens mai larg: om de cultură, filosof al culturii.

Aș dori să scriu proză. Citesc cu plăcere (cu barthesiana plăcere a textului) romane. Caut, deocamdată, să scriu o bună proză de idei, așa cum scriu adevărații critici.

– *Impresionează disponibilitatea plurală a Domniei Voastre, se pare că totuși la început a fost poezia?*

– Mai întâi a fost totuși critica.

N-am fost, evident, străin de ceea ce zice cântecul: „Că nu e om să nu fi scris vreo poezie / Măcar o dată, doar o dată-n viața lui”...

– *Cum vi s-au conturat începuturile literare? Ați fost influențat cumva de părinți, au decis ei, într-un fel sau altul, asupra condiției dumneavoastră viitoare?*

– Părinții m-au format în mod „ereditar”. Tatăl meu a fost un bun povestitor, știind pe dinafară multe bucăți din teatrul popular. Podul casei era plin de cărți și reviste, printre care *Viața românească*. Mama era o artistă a țesutului (de covoare și lăicere), pricepută în a alege motivele florale și vorbea în „pilduri”, ca și bunica Eugenia, care trecea drept „înțeleapta satului”.

– *Cu permisiunea dumneavoastră, completez portretul părinților, citându-vă din renumitul Cimpoi despre Cimpoi sau mărturisiri de jurnal intim: Părinții, oameni de frunte în sat, reprezintă cele două maluri ale Prutului, tatăl, Ilie Cimpoi fiind originar din Horodiștea – Botoșani (stabilit mai apoi în Cuzlău – Păltiniș), iar mama, Ana, pe numele de fată Habureac, nepoată de preot, fiind născută în Larga, județul Hotin. Tatăl, supranumit cu bunăvoință în sat Ilie Românul, era un bun povestitor și recitator de balade și drame populare. Înzestrat cu o bună natură, o risipea cu generozitate, ajutând fără niciun gând de profit toată lumea din sat. →*

ALIONA GRATI

Purta un ciocan la brâu și un buzunar de țințe și repara din mers un gard șubred, un acoperiș de casă deteriorat, un perete dărâmat – la el acasă sau la vecini. Era parcă eroul liric al poemului lui Carl Sandburg Reparația zidului. Era cel dintâi care se trezea în casă pentru a pregăti uneltele de muncă ce trebuiau să fie toate perfecte. (A fost un om fericit, căci a văzut toate răsăriturile de soare câte i-a fost dat să le vadă.) Mama, deși țesătoare și artistă în felul de a alege și a realiza motivele (și le alegea de una singură, refuzând asistența altora!) era mai rațională, mai interesată de latura profitabilă a lucrurilor și, bineînțeles, îi plăcea să umble pe la piețe și târguri. Astfel am cunoscut Cernăuțiul, orașul copilăriei mele, ciudat prin pitorescul lui de burg austriac și prin pestrițimea oamenilor de diferite seminții care îl populau (Cernăuțiul lui Eminescu și Aron Pumnul, al Hurmuzăkeștilor și Pușcariu, al lui Mircea Streinul și Paul Celan, al Olgăi Kobileanska și Olgăi Caba!). Tata trata cu bunăvoință și chiar cu mândrie părintească deosebită calitatea mea de etern student, în timp ce mama se întreba cam cu ce o să se aleagă din toată învățătura mea. Buna gospodărire a celor două hectare și jumătate și nu în ultimul rând faptul că tata era născut dincolo de Prut și originea preoțească (ulterior genealogiștii au constatat că e și domnească) a mamei mele puteau să fie tragice pentru destinul familiei noastre. Începând, în 1949, campania de colectivizare forțată, urma să fim deportați în Siberia. Întâmplarea fastă a făcut însă ca lista deportaților trimisă de Securitate (NKVD) la primărie (selsovet) să fie copiată de cumnatul meu, soțul surorii Vera, învățător, și acesta, bineînțeles, a omis la transcriere numele Cimpoi. (Cartea Memoriei, editată acum, atestă 500 de deportați din comuna Larga.)

– Ce rol au jucat profesorii de română Parfenie Guțu și Tatiana Calalb pe care îi evocați adesea?

– Un rol de binecuvântare: ei au zis un ferm și încurajator „da” începuturilor mele literare și m-au familiarizat cu poezia lui Eminescu, care era repus în circulație valorică. Edițiile, ce-i drept, erau trunchiate, dar nu puteau să minimalizeze

revelația pe care mi-au prilejuit-o: cea a unui poet care acapara întreaga ființă a unui adolescent pasionat de literatură. A fost, se vede, o întâlnire predestinată.

Țin minte un amănunt. Când era vorba de *Dan, căpitan de plai*, de Vasile Alecsandri, profesorul meu mai punea o întrebare: „Dar de unde este acest Dan?” Și nimeni nu știa. Eu am sesizat din conținutul poemului că este de dincolo de Milcov. Iată, prin aceste procedee se vorbea mai discret despre românism.

– Ați menționat faptul că Cernăuțiul este orașul copilăriei dumneavoastră. Ce imagini ale acestui oraș ați reținut?

– Cernăuțiul, orașul copilăriei mele, mă ducea acolo (fapt conștientizat un pic mai târziu) unde începea drumul spre centru al lui Eminescu. Orașul prezenta, pentru mine, copil, un „paradis artificial” cu străzi pardosite cu dale de piatră de râu, cu case în stil manierist de burg austriac, cu un amestec babelic de populație, cu tarabe de postav, cit, satin, de șaluri și basmale care erau pipăite, țărănește, pe o parte și alta, de mama mea, în timp ce satul înfățișa un paradis natural, cu soare mult, necruțător în amiezi, cu izvoare ce țâșneau vorbărețe din coaste de stânci golașe. Cu dealuri și văi cu ritm ondulant blagian, cu copaci stingheri și cu o maiestuoasă alee de tei, sădită de boierul Krupenski la 1900, cu pământuri rodnice de delniță și aride cu sărături. Cernăuțiul arăta exact cum l-a descris Călinescu în biografia romanțată a lui Eminescu. Vladimir Streinu, singurul din marii critici pe care mi-a fost dat să-i cunosc, îl considera unul dintre cele mai importante centre de cultură românească.

– Este un adevărat poem răspunsul acesta, un poem al Cernăuțiului. Ați putea crea unul la

Întâlnire literară la Bacău

La Muzeul Bacovia, cu Ileana Mălăncioiu, 2009

fel de frumos pentru satul dumneavoastră natal, Larga?

– Larga, ca orice sat de buni gospodari care țin la gospodărire ca la ceva dat și sfânt (providențial) e o vale largă (de unde numele satului) identificată cu mitica Vale a Plângerii, pentru că pe fețele consătenilor mei apare mina gravității, a luării în serios a vieții și destinului, e împrejmuț de dealuri semețe, negârbovite – adevărați munți modești, blânzi în asprimea lor, și de stânci golașe venite din mâlul protoistoric al Mării Sărate, care l-au apărât și îl apără de septentrionalele vânturi reci și primesc binevoitoarele băltărețe și alte vânturi calde și umede dinspre miazăzi.

Aleea de Tei leagă, maiestuos, satul de reședința (odaia) boierilor. Un mare izvor, formând un lac cu margini de stâncă în care femeile, adunate și la taifas, ghileau, spălau, puneau în preajmă cânepa „la murat”. Cred că acest izvor, tărâm din măduva pietrificată a pământului, este un adevărat axis mundi.

Multă lume mă întreabă: cum a crescut un academician acolo, într-un sat mărginaș, sat de la frontiera cu Ucraina? Vă spun un singur amănunt din istoria satului meu.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, consătenii mei s-au adunat și au zis: să trimitem un grup dintre noi la țară. Vrem să ne facă școală în sat. Se vede că atunci țarul trebuia să dea voie pentru a lua ființă o școală.

Cred că acest amănunt spune multe. Țarul a zis: da, și s-a deschis în Larga o școală bisericească cum era obiceiul vremii, un fel de școală de catiheți.

Pe urmă, școala a fost mutată în alt sat, dar mi se pare important că sătenii mei se gândeau la lumina cărții. Poate și acolo mi s-a deschis iubirea pentru cultură.

Echinox – 50

ECHINOXUL MEU

Îmi place să cred că fiecare echinoxist are „Echinox”-ul lui și că a fiecăruia în parte e cel mai frumos. Oricum, *Echinox* nu a fost doar o revistă ci, în primul rând, o stare de spirit, o marcă de identitate. O școală. Am spus, nu o dată, că am sentimentul că am absolvit nu Facultatea de Filologie, ci Facultatea Echinox. Nici nu-mi imaginez cum ar fi putut să arate studenția mea fără *Echinox*. Dacă aș spune că mult mai săracă, aș cădea în păcatul locului comun. *Echinox* a lăsat urme nu doar pe parcursul celor patru ani, cât i-am slujit cu credință în redacție, ci mi-a marcat destinul. Încă o dată, nici nu vreau să-mi imaginez cum ar fi arătat destinul meu fără *Echinox* – nu doar mai sărac, ci radical altul.

Am avut și o șansă pe care o numesc Ilie Rad-Nandra, care m-a dus la *Echinox* înainte de a-mi pierde puful bobociei studențești. La vreo două luni de la începutul anului universitar, în sfârșitul de toamnă al lui 1978, m-am trezit în freamătul redacțional, în febra pregătirii numărului... aniversar, la zece ani de la apariția revistei, 1968.

Era agitație multă – în mare, sumarul era gata, se lucrase la el de cu vreme, eu am ajuns pe linia de sosire, se corectau șpalturi, se pagina, era treabă multă, pentru că numărul paginilor nu mai fusese niciodată atât de mare. Iar activitatea era în integralitate sub semnul voluntariatului și al entuziasmului. Inclusiv „triumvirii” (Ion Pop, Marian Papahagi, Ion Vartic) trăgeau din greu. Nu era un număr ușor, erau și colaborări „cu cântec”, care puteau să cadă la cenzură.

A fost ca un vis... numărul aniversar avea strălucire, consistență. Reușise să adune tot ce era reprezentativ dintre echinoxști, dar și colaborări de marcă din literatura română. Numărul aniversar a fost un triumf, unul care a trezit multă admirație, dar și multe adversități. Invidii.

La un an și ceva de *Echinox*, am preluat de la Emil Hurezean atribuțiile de secretar general de redacție...

I-am mai prins în redacție pe Emil Hurezeanu, pe Ioan Bucșa, iar dintre colegii mei de generație, doar pe Silvia Balea și Mircea Bența, de la secția română, și Cristina Felea și

Andrei Zanca Sofalvi, de la alte secții. La paginile în limba germană au lucrat alături Helmuth Britz și Anton Seitz (1977-1980), Klaus F. Schneider și Maria Schullerus (1981-1982). Breda Ferenc gestiona paginile în limba maghiară. Unul dintre „pălmașii” *Echinoxului* a fost, în perioada studenției mele, Dorin Serghie, student la Filosofie, nu doar un camarad bun de pus pe rană, ci și un harnic și devotat echinoxist, pus pe fapte mari, de parcă ar fi vrut să recupereze/compenseze toți anii în care nu a lucrat la *Echinox*. Se înhămasse la toate – de la „muncile de jos”, editoriale, la cele „specifice”, atragerea de colaboratori de valoare și propunerea de texte proprii.

Între „șefi”, Marian Papahagi era cel mai activ, mai dinamic, dublat de rigoarea lui Ion Pop și de abilitatea Ion Vartic. De altfel, *Echinox* a ajuns să fie ceea ce a ajuns, prin cei trei.

Seriile de echinoxști din primii zece ani, au alimentat redacțiile revistelor de cultură – *Steaua*, *Tribuna*, *la Cluj-Napoca*, *Amfiteatru*, *Familia*, *Argeș*, *Transilvania*... De la *Echinox* pleaseră Eugen Uricaru, Petru Poantă, Adrian Popescu, Ion Mircea, Ion Cristoiu, Dinu Flămând...

Sunt vehiculate, se invocă mai multe nume legate de *Echinox* – dar „cimitirul elefanților” (caseta redacțională) îi adună însă pe toți cei care au trecut prin redacția revistei.

Oricum, *Echinox* și-a încheiat povestea adevărată după încheierea studiilor mele universitare, în 1982,

Echinox nr. 10-11-12, 1978, primul la care am lucrat ca redactor

pentru că revista a fost scoasă de sub influența celor trei și preluată de Aurel Codoban în 1983. Era *Echinox*, dar nu mai era *Echinox*, păstra liniile sale directoare, dar nu mai semăna cu *Echinoxul* „nostru”. Și-a păstrat numele dar, încet, devenea o altă revistă.

În cei 14 ani de apariție (1968 – 1982) însă reușise să se impună în orizontul publicațiilor literare, nu doar ca reprezentativă, cea mai bună revistă studențească de cultură, ci a ajuns între revistele respectabile (care-și îndoiseră mai puțin coloana vertebrală), fiind și ea supravegheată ideologic, dar nu îngenuncheată. Și aici a fost marea merit al celor trei, care au reușit să o țină departe de compromisuri și de colaboraționism.

„Partea mea de *Echinox*” are pagini multe, în care aș putea să înșirui „fapte mărețe”.

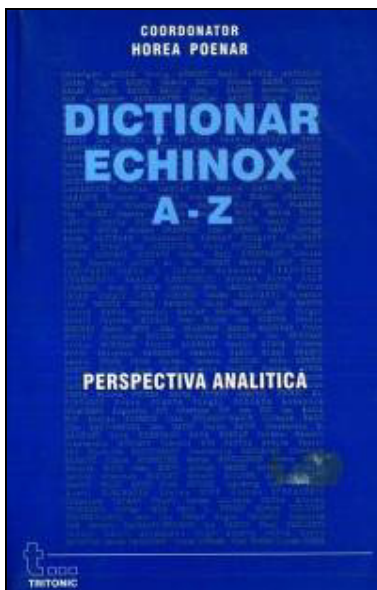
Mă voi opri însă doar la una dintre ele, deși dialogurile pe care le-am publicat în *Echinox* au devenit referențiale pentru biografiile unor scriitori, între care cei mai apropiați mie erau Nichita Stănescu și Romulus Guga.

Mă „înrolasem” în echipă cu îndrăzneli neîngăduite poate tinereții noastre, în orizonturile căreia se iveau „optzeciștii”, nerăbdători să iasă la rampă, să-și spună păsurile, să fie băgați în seamă, să li se deschidă și lor porțile intrării în literatură.

Aveam și noi „Dreptul la timp” (o sintagmă nichitastănesciană) și simțeam că timpul e de partea noastră. Aveam susținători – la Cluj-Napoca, București, Iași, Timișoara – în centre universitare în care unii dascăli deveniseră și mentori literari. Cenaclurile literare studențești fremătau de dorința afirmării.

Iar *Echinoxul*, *Cenaclul de Luni*, *Dialogul* deveniseră vizibile, nu mai puteau fi ignorate. →

NICOLAE BĂCIUȚ

Un Colocviu Național de Poezie de la Iași a intrat în ecuația așteptărilor tinerilor scriitori, între care dorința de a publica primele lor cărți era arzătoare. Mai ales că a publica o carte devenise un vis pe care îl confiscase ideologia vremii, intrată în... criza de hârtie, care însă se găsea din belșug pentru publicarea maculaturii de partid.

Pentru a se legitima, „noua generație nouă” își etala listele lungi de „comorienți”, era tot mai vocală.

Într-o astfel de efervescentă, am considerat potrivit să aduc în discuție fenomenul literar care se contura vizibil, cu diferența specifică, dincolo de ceea ce era acreditat: generația '60, mai ales, căci despre generația '70 lucrurile nu se cristalizaseră suficient, apărând substituenți – promoția, valul etc.

Pentru mine era însă clar că se întâmpla ceva nou în literatură, că se simțea un suflu nou, greu de ignorat, imposibil de a nu fi auzit chiar și de cei care aveau ceară roșie în urechi...

Așa a apărut Ancheta „Dreptul la timp”, pe care am propus-o în *Echinox* și care și-a scris istoria apoi, nu doar pe termen scurt, ci, iertată-mi fie lipsa de modestie, și pe termen lung, fiindcă se constituise în cadrul în care se afirmau public, răspicat, niște principii, niște idei, care avea să definească începuturile mișcării optzeciste.

Au participat la anchetă Mircea Cărtărescu, Dumitru Chioaru, Magdalena Ghica, Emil Hurezeanu, Virgil Mihai, Marta Petreu, Virgil Rațiu, Eugen Suciu, Lucian Vasiliu – dintre cei cărora le trimisese întrebările anchetei. Sigur, întrebările erau doar niște pretexte, care vizau și starea poeziei, noile sale tendințe, și condiția tânărului scriitor, dar și conceptul de „generație” literară.

„Obrăznicile” optzeciste au fost tratate în mod diferit, dar dincolo de susținători au fost și contestatari, cu o vehemență categorică, până la negarea, refuzul unei astfel de stări poetice, văzută mai degrabă ca o reverberare a unor manifestări anterioare, în special ale șaptezeciştilor.

Era de altfel explicabil, dacă avem în vedere și debutul anchetei, cu o afirmație a lui Mircea Cărtărescu, catalogată ca nihilistă: „După vacuumul poetic reprezentat de

decenul opt, era firească o resurrecție a lirismului, a fanteziei, înăbușite de manierismul livresc al 'generației pierdute' din 1970”.

A fost scânteia care a aprins scandalul, care a antrenat apoi în bătălii de tot felul pe cei care își reclamau dreptul firesc de a ajunge și ei „la cuvânt”.

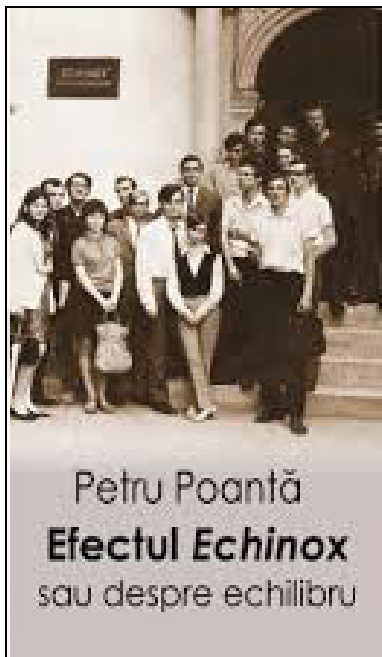
„Ar fi cu totul inutil să ai douăzeci de ani și să nu poți acoperi universul cu strigăte, pasiuni și revolte”, completa Emil Hurezeanu aspirațiile legitime ale unei... noi generații, ale unei noi stări de spirit.

Ancheta și-a continuat istoria, după încheierea stagiului meu echinoxist, la revista *Vatra*, unde ajunsesem după terminarea facultății, cu noi puncte de vedere (Liviu Antonesei, Gellu Dorian, Ion Simuț, Marian Odangiu, Bogdan Ghiu, Radu Săplăcan, Mircea Scarlat, Matei Vișniec etc. (lista e lungă), până în 1986, când ancheta a fost oprită de cenzură.

Ce s-a ales de optzeciști, acum, când aceștia sunt „șazeciști”, aceasta este o altă poveste.

Pentru mine însă, „Dreptul la timp” rămâne un demers pur echinoxist, unul care consolidează și mai mult legăturile mele cu *Echinoxul*.

Pentru mine, poate pentru mulți dintre echinoxii, dacă *Echinox* n-ar fi fost, nimic n-ar fi fost...

ANTOLOGIE „VATRA VECHĂ”

OCTAVIAN GOGA

Pe inserate

Mireasa cerului albastru
Își împânzește-n ape chipul,
De vraja ei tresare unda
Și-nflorează-se nisipul.
S-aștern bobițele de rouă
Pe-ntinsul luncii patrafir:
Din mâna cerului, părinte,
Se cerne preacuratul mir...
În mulcom zvon se-mbrățișează
Cu apa trestia bolnavă -
Doi licurici și-aprind sfiata
În adăpostul de otavă.
S-aude toaca cum, grăbită,
În fag o bate-o gheunoaie -
Se odihnesc pe iarbă mieii,
Și zurgălăii de cioaie.
Domol purcede glas de schiță
De la clopotnița din deal,
Să povestească lumii jalea
Înstrăinatului Ardeal.

IOAN ALEXANDRU

Transilvania

Ungerea noastră n-a fost pe coroane
Pe aur n-am luat sfântul semn
Țăranii, vlădici în scituri, în sumane
Ne-mpartaășeau cu lingura de lemn.
Umili și nebăgați în seamă
Slugi unii, altora domnească unul
stăpân
Nedezlipiți de sanctuarul mamă
Cu-nvlăstărirea rănilor din mâini.
Lacrima ajunsă milenară,
Plânsă-n cosmos de-un popor
Evlavia întemeiază-o țară,
Prefăcând-o foc mistuitor.

MARIN SORESCU

Ardealul, starea mea de spirit

Ardealul, starea mea de spirit
Cu care mă gândesc la țară,
De parc-aș respira lumină
Și existență milenară.
La orice pas îți râde-o floare,
Sub orice pas e un mormânt,
Ardealul întregind o roată
Sub care Horia s-a frânt.
Aud un clopot sus pe-o cruce,
Bătând cu limba-n ideal,
Ca-ntr-o Duminică a țării
Vin la biserică-n Ardeal.

DE LA „POLITICA CORECTĂ” LA SUFLETUL CINSTIT

„- Dă-mi lancea, Sancho, să mă lupt, căci iată Vrăjitorul ne-a ieșit în cale!

- Stăpâne, nu-i niciun Vrăjitor, este doar o simplă moară de vânt!

- Ce te-nșeli, bunul meu Sancho, este chiar Vrăjitorul ce s-a deghizat în moară! Dă-mi lancea să-l înfrunt!”

Cam în felul acesta a fost dialogul dintre vajnicul Cavaler Rătăcitor Don Quijote de la Mancha, plecat în lume s-o-ndrepte din reaua-i așezare, și mai presus de toate s-o înfrumusețeze, și credinciosul său scutier, Sancho Panza. Apoi, după cum se știe, bătrânul hidalgo se repezi cu tot curajul și entuziasmul sufletului său neîntinat asupra cumplitului său inamic. Dar vai! Biata lui lance de lemn se frânse la prima atingere cu adversarul acela închipuit, iar căzătura de pe mârtoaga lui fidelă, Rosinanta, fu atât de cumplită, încât cu mare greutate reuși Sancho să-l ridice de jos și apoi să-i oblojească rănile cum se pricepu el mai bine.

De sute de ani se amuză lumea de isprăvile ridicole și inutile ale bietului Don Quijote, și totuși, paradoxal, în întimitatea ei sufletească, ea are nevoie nu de realitatea contingentă atât de evidentă, cât de acest mare visător care și-a ratat pe rând toate visele de a-ndrepta lumea, dar nicidecum vocația.

„Aici totul este invers!” exclamă Miguel de Unamuno. Căci Don Quijote poartă cu sine povara sublimă și tragică în același timp a geniului ce poate vedea înainte în timp, străbătut fiind de presimțirea primejdiei ce va să vie. Căci tu, biet Sancho, nu ești decât ochiul mulțimii ce nu vede decât clipa prezentă, fiind orbit de real! Stăpânul tău vede adevărul! Și-atunci ascultă:

„- Dă-mi lancea, Sancho, să mă lupt, căci iată în calea mea a apărut Vrăjitorul cel rău, crud și pervers al comunismului!

- Stăpâne, nu-i nici un Vrăjitor, și se pare! ...Sunt doar zânele bune ale democrației și drepturilor omului!

- Ce te-nșeli, bunul meu Sancho! Este chiar el, cumplitul și nemilosul Vrăjitor al comunismului, ce s-a deghizat în „dragoste de oameni!”

Dă-mi lancea să lupt!”

Se pare că ideile remarcabile, despre care Nietzsche spunea că „vin pe vârful picioarelor”, adică discrete și învăluitoare dar cu forță mare în timp, precum și cărțile de mare calitate îți creează nu numai rarul privilegiu de a-ți lămuri viața, de a-ți fertiliza mintea punând-o la lucru, dar și pe acela de a-ți mări dintr-o dată perspectiva asupra lumii, provocându-ți capacitatea asociativă la sinapse nebănuite până atunci.

Lucian Blaga observa, cu adâncă finețe a gândirii, că există epoci marcate de ceea ce se poate numi „coexistență stilistică”. Și astfel ne-a dat șansa să aflăm că lumea gândirii lui Leibnitz, bântuită de *monade*, era paralelă și simultană cu *contrapunctul* muzicii lui Bach. Și că mai târziu, în alt timp al lumii acesteia, sculptura lui Rodin, acel vibrant clar-obscur în bronz, unde lumina se-ngemănează cu umbra clipind a viu, înmugurea în paralel cu cea discretă și inteligentă filosofie a nuanțelor pe care o moșea Bergson, unde granița inefabilă dintre gândire și intuiție se topea de la sine, făcând loc la ceva mai bun și profund. Iar noi cei de azi, agățându-ne de gândirea fecundă a lui Lucian Blaga, o facem unealtă de lucru și-o punem să sape după adevăr. Căci, parafrazându-l, am putea spune că există și un altfel de coexistență, una ce țâșnește fatal din istorie „à l'envers”, și care nu era cariatidă pentru spiritul uman, ci cutremurătoare cădere în păcat și-n moarte.

Și ce coexistență mai tragică pentru omenirea secolului XX și-ncepând de secol XXI poate să fie decât o altă simultaneitate, cea a două plăgi, în planuri ontologice diferite decât cele ale culturii și spiritului, dar îndreptate convergent spre aceeași fragilă și gânditoare țintă: omul, surprins brusc între două patologii ale secolului, una în plan social – comunismul și cealaltă în planul organic – cancerul?! Căci, iată, așa cum există dorința ca această lume să fie înălțată prin spirit întru desăvârșirea ei, există și replica nefastă a unei alte categorii de oameni ce nu suportă organic ca omenirea aceasta să se echilibreze.

Cancerul este îmbolnăvirea nu a unui singur organ, ci deprimarea întregului metabolism. Ea este boală de tip degenerativ. Se spune că celula canceroasă este nemuritoare, adică moare omul și ea nu moare! Și tot

astfel, printr-o analogie putem spune: comuniștii au murit, dar comunismul nu! Celula nemuritoare a comunismului trăiește și, iată, a născut alt cancer ideologic și alte biete victime! Aleargă acum celula nefastă, nestânjenită, pe corpul muribund al acestei umanități! Celula tânără rebelă a noii ideologii, țâșnită incredibil din cea defunctă, cu puteri înmiite, metastaziază lumea, devastând întreaga viață și ordine a societății. Și, precum sora ei malignă, nu respectă treptele dezvoltării normale, aruncând lumea în haos, dând totul peste cap și distrugând fulgerător toate centrele de comandă. Gândită bine, ideologia neo-marxistă a „politicii corecte” a fost strecurată încet în doze homeopatice, pe terenul virgin al Americii, ca apoi ajunsă nestânjenită la maturitate, să fie revărsată pe corpul total lipsit de imunitate al occidentului, ca astăzi să ne pomenim cu ea agresivă, ispititoare în impostura ei vicleană, nocivă și cu efect letal în timp pentru gena normalității pe organismul sechelar al Europei de Est, cea devastată deja de ciuma comunismului până în prisma profund creștină a acestui neam românesc, ce și-a împletit parcă într-o surdă durere cuminenția firii cu permanenta nefericire.

Se știe că prin 1812, doctorul Aliber, de la Spitalul Charles Louis din Paris, a făcut o experiență inedită și destul de periculoasă pentru vremea aceea, operând o tumoră malignă de la sânul unei tinere paciente, s-a gândit să facă din ea o emulsie injectabilă pe care și-a autoadministrat-o cu un curaj fanatic alături de alți voluntari care s-au oferit să-l urmeze, curios fiind care vor fi reacțiile organismului sănătos la această cumplită agresiune.

În afară de o reacție puternică →

DAN PURIC

PSALMUL 19

Vede-ne Domnul în ziua de necaz
Din lăcașul Tău să primim ajutor
Arderii de tot să-i fiu sfânt autor,
Orice durere grea să iasă din caz.

Chiar Dumnezeu nostru ne va mări
Se vor împlini, iar rugile mele
Vor trece peste punțile rebele,
Mereu vor seca prin veac negrele
mări.

Dumnezeu a mântuit pe unsul său,
Aude în orice zi și-l vom chema
Să ne scape de chinga oricărui rău.

De toate păcatele lumii spălați,
Prin viscol și ploii vom învăța tema
Minciunii și urii să nu-i fim argați.

PSALMUL 20

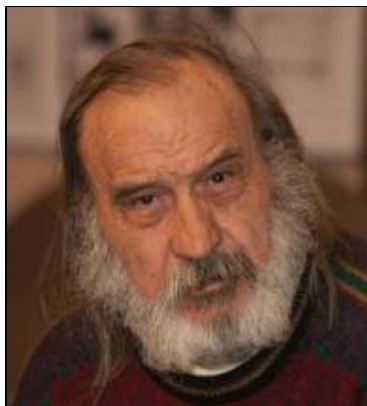
Doamne întru puterea Ta vom iubi,
Pofta inimii noastre va crește mult,
Slava Ta cu toată ființa ascult,
În grădina Ta sfântă ne vom zidi.

În veacul veacului ne-ai dat gând de zi,
Binecuvântarea de cer vom trece,
Dacă trupul dincolo fi-va rece,
În infinit sufletul se va trezi.

Rodul cel rău de prin lut se va pierde

Sămânța dor dintre fii se va stinge
Cum se usucă toamna iarba verde.

Vom cânta și lăuda puterea Ta,
Tăria Ta sfântă nu vom atinge,
Chiar dacă noaptea nopții ne va-
trista.

PSALMUL 21

De ce m-ai părăsit Doamne prin lume
Noaptea ar devora visele mele,
Cad peste pleoape nopțile grele,
Din vremea vremii cine să le-adune.

Mistere de spațiu rupte de viață,
Tăria mea ca un vas de lut uscat,
În care visele mele s-au vărsat,
Între ieri și mâine ce neagră ceață.

Prin timp n-am lepădat ruga de sărac,
Când am strigat către Domnul m-a
văzut,
În fața durerii n-am mers ca un rac.

Dumnezeu stăpânește peste neamuri
Și sufletul meu în veacuri a căzut,
Cum cad roadele toamnei de pe
ramuri.

PSALMUL 22

Domnul mă paște, nimic nu-mi va
lipsi,
Și apa odihnei tainic m-a hrănit,
Sufletul meu s-a dus stingher către
mit,
Când noaptea nopților se va face zi.

În marea taină nu mă tem de rele,
Că Tu cu mine ești axă divină.
Orice Cuvânt cristale de lumină,
În depărtări de vreme se fac stele.

Și mila Ta mă va urma în viață,
Întru lungime de zile trec în veci,
Să nu atingă iar a morții ceață.

În casa Domnului nu este masă,
Nici timp să cobori blestемate poteci,
Veșnicia-mi va fi aleasă casă.î

AUREL M. BURICEA

→de hipertermie și de o inflamare a zonei injectabile, care a dispărut în câteva zile, nu s-a constatat nimic care să dăuneze sănătății întregului organism. Concluzia a fost una definitivă până în clipa de azi: cancerul nu poate intra brusc într-un corp sănătos! Și ca lucrul acesta să fie pe deplin confirmat, prin 1953, doctor Weiss, de la o clinică din Chicago, a făcut același experiment, dar pe bolnavi în fază terminală. Organismul, de data aceasta, n-a mai avut nicio putere de a reacționa, ca în cazul celui sănătos și boala n-a fost decât accelerată către finalul ei implacabil. Și atunci putem spune că în cel de-al doilea caz, cancerul găsise deja câmpul organic obosit, predispus la ceea ce se numește „receptivitate morbidă”.

Și dacă tot am vorbit despre acele imprevizibile sinapse pe care o carte bună sau o simplă idee ți le pot provoca, am putea spune că lupta împotriva pandemiei „politice corecte” constă tocmai în îngrijirea

sănătății câmplului nostru sufletesc. În ținerea în stare de alertă a soldaților ce ne păzesc imunitatea, adică a conștiinței de veghe a neamului. Căci orice clipă de neatenție poate fi fatală. În fond ce sunt autorii acestei cărți dacă nu trâmbițașii cetății noastre sufletești care au sunat alarma de pe meterezele conștiinței lor lucide și cinstite sufletește?

Se vrea cu orice preț omul cel nou, înmormântat într-un veșnic prezent, întemnițat în cușca instinctelor sale atavice, fărămă de neant ce nu va privi cerul nicicând, cărămidă de vid sufletesc ce singură se va zidi în Zidul cel Mare, ridicat între om și om, între om și sufletul lui, și – mai cumplit –, între om și setea lui de Absolut.

Și poate de aceea, cartea pe care o veți deschide este un mic și admirabil ghid pentru noi toți cei suferinzi de azi, ce ne poartă cu un remarcabil curaj prin jungla „civilizației” contemporane, tăindu-i brusturii și făcând astfel potecă

cinstită în lumea ucisă de nefasta „corectitudine”.

„*Diagnosis*” spune grecul! Adică „a vedea prin, a cunoaște prin”; și nu altceva face și excelenta echipă de „medici sociali”, autorii acestui manual de conștiință neîntinată. Căci ei diagnostichează cu precizie, adică văd și mai ales întrevăd, dincolo de pojghița imposturii „noii democrații” și de inerția omului contemporan, anesteziat de inflația de „drepturi” și lipsit de orice îndatorire, cauzele noii maladii sociale necruțătoare, și mai ales câmpul ei de manifestare, total nestânjenit și atât de ocult încurajat.

Dar virtutea adevărată a acestei cărți nu constă numai în aceasta, ci cu mult mai mult în faptul că, în fața oceanului ideologic ce-a inundat planeta, peste valurile lui pregătite să zdrobească de stânci orice conștiință neîntinată, se-nalță, iată, mica barcă cu suflete cinstite, ce vâslește fără frică împotriva curentului, nădăjduind că, într-o bună zi, această lume naufragiată își va zări țărmlul mult așteptat.

Eminescu în limba bulgară

Eminescu în limba bulgară este o temă largă, care merită o cercetare profundă, un studiu special. Eu voi semnala numai anumite momente, după opinia mea, mai importante.

Prima traducere în limba bulgară din opera lui Eminescu a făcut-o poetul Dimitar Popov. Un om talentat, cu o cultură vastă. Este vorba de poezia *Somnoroase pă sărele*, care a apărut în 1894. Cine citește această traducere făcută acum peste 120 de ani rămâne uimit de felul minunat în care acesta a reușit să redea în limba lui Hristo Botev poezia lui Eminescu. Aici, ritmul, rima, măsură, totul e respectat, poezia sunând ca în original.

Una din poeziile lui Eminescu care s-a bucurat de multe traduceri la noi a fost *Împărat și proletar*. După prima traducere, semnată de omul politic socialist Krastio sau Kristian Rakovski, cunoscut și ca fondator al Partidului Comunist Român - au urmat traducerile lui Hristo Kapitanov, Boris Kolev, Iordan Stratiev, Ivan Radoev și Pirin Boiadjiev.

În perioada dintre războaiele mondiale, au fost publicate în cărți și mai ales în presa literară - centrală și provincială - mai multe traduceri, realizate de traducători ca Boris Kolev, Elisaveta Bagriana, Dimitar Pantelev, Hristo Radevski, Iordan Stratiev - poeți și traducători de seamă. O subliniere specială merită și poeziile traduse în bulgară de cunoscutul slavist italian din Roma - prof. Luigi Salvini - *Venere și Madone* și *O, mamă*, publicate în revista *Bulgarska misal* în 1934. Poezia *O, mamă* are aproape 10 variante până acum, semnate de Salvini, Boris Kolev (4 tălmăciri), Hristo Radevski, Elisaveta Bagriana, Vatio Rakovski, Nicola Indjov și Sevda Kostova...

În această perioadă, tânărul poet și traducător Boris Kolev, într-un răstimp de 30 de ani a publicat mai multe traduceri din Eminescu, printre care *Lucefărul* în trei versiuni - foarte reușite și bine primite din partea criticii. Prima sa traducere a apărut în carte în 1933. Boris Kolev a respectat exact rima originalului, modificând însă ușor ritmul.

În 1939, Boris Kolev editează cu succes o antologie - *Rumunski poeti - Izbrani straniti - Poeți români - Pagini alese*.

Cu prilejul comemorării a 50 ani de la moartea poetului, marea poeta Elisaveta Bagriana propune o nouă versiune bulgară a *Lucefărului*.

Deci până acum în Bulgaria avem patru variante ale magnificului poem *Lucefărul*, făcute de Boris Kolev, în anii 1933, 1939, 1950 și 1953. De asemenea, două variante aparțin poetei Elisaveta Bagriana - în 1943 și 1956, iar altele două poetului renumit - Dimitar Pantelev - în 1950 și 1963.

Poetul și diplomatul român de origine bulgară, Nicolae Crevedia, pregătește un număr special al revistei literare *Serdica* - denumirea latină a orașului Sofia, în 1943, dedicat în întregime literaturii române, în paginile căreia un loc important l-a avut poezia lui Eminescu. De menționat, N. Crevedia a realizat și o antologie a literaturii bulgare în anul 1943, la București.

O etapă nouă în cunoașterea reciprocă a literaturii celor două popoare vecine începe după al doilea război mondial - când apar, până acum, peste 400 de volume de proză, poezie și teatru, dar și numeroase articole și studii, 45 dintre acestea purtându-mi semnătura.

Din nou, în 1950, Boris Kolev prezintă două antologii - *Lucefărul* și alte poezii și în 1953 - *Versuri alese*.

În anul 1956, la Sofia, a apărut antologia *Poeți români* - într-un tiraj de 30 000 ex. Eminescu a fost prezent în paginile acesteia în traduceri noi

semnate de poeții Ivan Radoev, Radoi Ralin, Elisaveta Bagriana, Iordan Stratiev, Dimitar Pantelev, Maria Grubeshlieva, Hristo Radevski.

În anul 1963, în colecția *Mari poeți mondiali* a editurii prestigioase *Narodna kultura* din Sofia a apărut și s-a bucurat de succes volumul *Mihai Eminescu, Poezii alese* - tradus de poeți și traducători de seamă.

În 1973, în masivul volum *Trei clasici români*, în colecția *Clasica mondială*, au fost prezenți Eminescu, Caragiale, Sadoveanu, iar la celebra editură pentru literatură universală *Narodna kultura* din Sofia, au fost publicate 55 de poezii eminesciene, inclusiv poemele *Lucefărul* și *Călin*.

În anul 2000, poeta și traducătoarea Sevda Costova din Varna a publicat volumul *Mihai Eminescu, Versuri* - cu 35 traduceri noi, printre acestea - *Lucefărul și Călin*. În Bulgaria, până acum, avem opt traduceri ale *Lucefărului*. În 2017, a fost tipărit la Ed. Avangardprint, cu sprijinul ICR București, un volum masiv de proză eminesciană - *Sarmanul Dionis*, culegere, traducere și prefață - Ognean Stamboliev, premiat la *Salonul cărții* din Chișinău în 2017 și la Festivalul Internațional de Literatură „Mihai Eminescu” din Drobeta Turnu Severin, ediția 2017, organizat de scriitorul Florian Copcea.

În concluzie, se vede clar că traducerile din opera lui Eminescu în Bulgaria au fost una din preocupările de seamă ale poezilor și traducătorilor bulgari. Deci, tălmăcirile în limba bulgară nu sunt puține - avem șapte versiuni ale *Lucefărului*, și destule variante pentru majoritatea poeziilor eminesciene.

Aș mai remarca faptul că unii dintre cei mai buni poeți la noi, Elisaveta Bagriana, în 1973, a scris aceste rânduri: „Am început să răsfoiesc volumul cu Eminescu în franceză și pe măsură ce citeam versurile, mă simțeam stăpânită de forța divină, poetică, de uriașul clocot al poezie eminesciene. Îți simțeam mânia și amarul, cântecul, înfiorarea, lirismul gingaș, suav...”. Iar despre *Lucefărul* poeta bulgară cu faimă mondială a spus: „Mă simt pentru totdeauna legată de acest poem eminescian - tulburător și fascinant!”.

**OGNEAN STAMBOLIEV-
PEN- BULGARIA**

George Coșbuc și valorificarea miturilor românești

(IV)

În poezia *Cetină Dalbă* sau *Laur Balaur* (1889), aflăm că fata lui Codru-Împărat este răpită de Laur-Balaur. Când mulți voinici ezită, feciorul lui Fulger (din nou **Soarele**), pornește să o caute pe Salba (simbolizând **Soarele**). Sfânta Vineri îl povățuiește și: „Cu-ncredere-i zice: – „Ești suflet voinic./ Deci du-te, dar du-te, căci nu e nimic/ În stare cu spaima pe loc să te țină./ Ai grijă dar! Țara lui Laur e plină/ De câte primejdii și numai cu greu/Poți trece prin țară! Ci, tu, dragul meu./ Dă-ți suflet, fii suflet și treci bărbătește/ Și nu căta-n lături!” (II, p. 283)

După multe peripeții, reușește să o salveze, să-l ucidă pe vicelanul răpitor, care-i urmărea, și să facă nunta.

Poetul va constata, însă, curând că publicul pierduse semnificația multor elemente mitice și că nu sunt înțelese simbolurile abil strecurate în textele lui. Teoretizările mitologice ale lui Coșbuc capătă pondere după 1898 și sunt rezultatul acestei realități constatate de el și al necesității de a identifica elementele mitologice concrete, precum și de a explica publicului larg sensul ascuns în simbolurile și reprezentările meteo-cosmice, realizate de „acei înțelepți creatori” anonimi.

Atunci va începe serioase cercetări folclorice pe care le publică susținut în revistele vremii. În același timp, va acționa și poetic. Acum, va crea, folosind elemente mitice simple și schimbând perspectiva simbolică încifrată, poeme cu semnificații explicite, precum excelentele *Nunta Zamfirei* (1889), unde dionisiacul petrecerii, tipic dacic, este, însă, temperat, și *Moartea lui Fulger* (1893), unde se face elogiul eroicului și al demnității, în același spirit dacic. Valorificând cu talent și inteligență basmul, balada populară, legenda națională, Coșbuc a așezat la baza textelor sale creațiile artistice ale poporului, miturile și motivele folclorice. „Se poate spune, susține Adrian Fochi, că poetul și-a realizat programul și visul de a deveni poet

popular și național, valorificând în opera sa, în moduri bogate și variate, toate sugestiile pe care i le putea oferi folclorul.”¹

Prezentările care enunță „teoria solară” încep (prin 1898) cu *Anul Nou. Sărbătorile creștine. Carnavalul*, lucrare în care se afirmă că „mersul cu steaua”, în decembrie, perpetuează un obicei vechi, păgân (așadar, din substratul dacic), prin care se preamărește soarele.² Argumentând netemeinicia legendei *Traian și Dochia*, ca mit al etnogenezei noastre, și pornind de la patronimul cuvioasei Evdochia (de aici, Baba Dochia), sărbătorită la 1 martie, Coșbuc apreciază că este „o poveste solară” și apoi precizează: „Poveștile solare se ocupă cu fenomenele naturii, cu ploile, cu vânturile, cu schimbarea lunii, cu nouri, fulgerele, curcubeul, cu rotirea soarelui, cu anotimpurile, cu stelele etc.”³

În articolul *Tradiții și legende din popor* (1898), autorul dezvăluie că soarele, „pus de Dumnezeu să lumineze pământul”, fuge îngrozit de răutățile de pe pământ, dar e oprit de doi străjeri – la miez-noapte de Sf. Nicoară, iar la miez-zi de Sin Petru – și întors la calea stabilită, autorul explicând mitic, potrivit viziunii populare, trecerile soarelui la punctele solstițiale și echinocțiale. El subliniază faptul că „În legende și tradiții soarele are cai și car; În basm, el are numai cal și umblă numai călare”⁴,

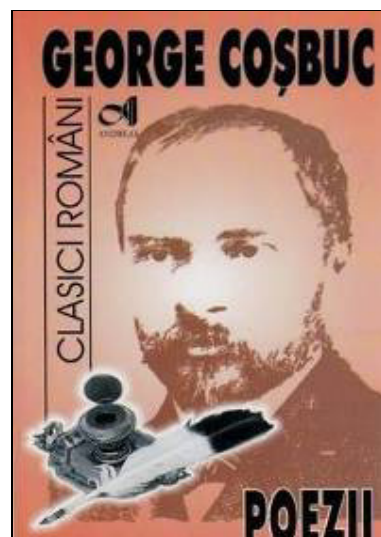
Árpád Rácz, *Melancolie transilvană*

¹ *Op. cit.*, p. 318.

² Cf. George Coșbuc, *Elementele literaturii populare*, Cluj-Napoca, 1986, p. 95.

³ *Absurditatea unei explicațiuni*, în vol. George Coșbuc, *Elementele literaturii populare...*, 1986, p. 103.

⁴ *Elementele literaturii populare*, în vol. G. Coșbuc, *Opere alese*, IV, p. 333.

adică, zicem noi, se îndepărtează de imaginea și de statutul lui din mitologia universală, integrându-se viziunii din basmul nostru popular.

Ipostazele poetice ale soarelui sunt multiple. Tehnica folosită de Coșbuc este aceea a deghizărilor și a substituirilor. Ființele mitologice sunt, în fond, elemente mentale, entități imaginare, făurite în procesul de cunoaștere a lumii, universului, cerului etc., pe o anumită treaptă de dezvoltare a omului, care încerca să-și explice realitatea înconjurătoare. Ființă mitologică, Soarele este o zeitățe păgână, adusă de poet într-un cadru național. Astfel, s-a ajuns ca soarele să fie simbolizat prin ființe umane ca Făt-Frumos și ciobănașul din *Miorița* ori prin animale, precum cerbul, calul, boul, sau obiecte ca aurul, salba și culoarea galbenă (părul bălai, blondele plete ale fetelor, zânelor, ori aurul grâului și al holdelor etc.). Ariciul, spre exemplu, simbolizează, în mitologiile ariene, soarele. Făcându-se ghem, el se rostogolește pe pământ ca soarele pe bolta cerului, țepii lui reprezentând razele de soare.

Adrian Fochi observă că: „G. Coșbuc este un poet al soarelui, al combustiei și renașterii în lumină (poemele *Bărăganul*, *În miezul verii*, *Vara*, *În zori*, *Faptul zilei*), ceea ce dă poemelor sale o dimensiune lirică în plus, ce nu-și află alte corespondențe în literatura noastră.”⁵→

GHEORGHE BUCUR
Colegiul Dobrogean „Spiru Haret”,
Tulcea

⁵ *Op. cit.*, p. 299.

Seara (1896) este o poveste tipic meteo-solară. Momentul amurgului este alegorizat, ca de obicei. Personificată într-o frumoasă fată, Seara se îndrăgostește de soare:

„Ochii-i ții la soare țintă,
Și cu ochii tu-l dezmierzi:
E flăcău și-acum îl pierzi,
Și ți-e drag, și stai ca frântă...
El s-a dus...” (I, p. 184)

Nefericită că nu-l poate opri din drumul lui, Seara, furioasă, se înalță spre cer, iar în urma ei noaptea pune stăpânire pe univers. De fapt, aici se explică, printr-o înscenare erotică, fenomenul cosmic al succesiunii diurnului cu nocturnul, devenit, astfel, ușor de înțeles. Povești meteo-solare sunt și *Floarea soarelui și macul* sau *Cicoarea* (1900), ultima fiind brodată pe motivul iubirii dintre un astru și o muritoare. Refuzul Liei, fată de împărat, de a se însoți cu soarele este pedepsit, ea devenind „floarea albastră” (cicoarea, în terminologia populară) :

„Ea de-atunci ca o sihastră
Crește-n margini de poteci,
Ziua vezi că-i floare-albastră
Și te uiți la ea cu milă,
Știi că-ntr-înșă-i o copilă
Și-un blestem pe veci.” (II, p. 377)

Acest motiv fusese tratat cult, din perspectivă romantică și cu multiple implicații filozofice privind geniului nefericit, de M. Eminescu în amplul poem *Luceafărul*.

Adoptând teoria lui Schwartz că adversarii ai soarelui nu sunt numai noaptea și întunericul, ci și norii și furtuna, Coșbuc prezintă în multe poezii această luptă dramatică între elementele naturii, luptă care se încheie cu victoria soarelui ca în textele *Pe Tâmpa*, *Faptul zilei*, *După furtună*, *Din copilărie*⁶ ș.a. Sunt folosite entități din basmul popular. Norii sunt aduși de zmei sau balauri, de lupi și corbi. Imaginile impresionante din, spre exemplu, *După furtună* (1901) sunt realizate în metru epopeic: „Cu vuiet de vânturi veniră / Norii călare pe zmei și noapte făcură-n văzduhuri.” Sau „Norii de-a valma se zbat și cântă ca apa când fierbe, / Tot mai aproape târându-și greoiul lor trup de balaur.” (I, p.358) Statutul soarelui de stăpânitor și diriguitor al universului se găsește în *Chindia*:

„Dar Atotstăpânitorul / Soare-n cer, zâmbind / Ca un moș privind nepoții / Zice...” (p. 324–325) sau tranșant și mai detaliat exprimat în poezia *Faptul zilei*:

„Și care și turme-n pripoare
Pe umede coaste răsar –
Sunt toate-ale tale, tu Soare!
Făptură tu dând dimineții,
Ești singur fînța vieții
Și-al lumii altar...” (I, p. 313)

Meritul fundamental al lui G. Coșbuc este acela că „a descoperit, afirmă Petru Poantă, o altă dimensiune a spiritului popular”⁷, la care noi adăugăm faptul că a și transpus în forme artistice poetice admirabile această inedită și remarcabilă „dimensiune”.

Dacă G. Călinescu a intuit corect specificul viziunii sale poetice ca fiind un **lirism reprezentabil**, Dumitru Micu a evidențiat caracteristica de profunzime a scrisului său prin formula **lirismului revelatoriu**, revelatoriu pentru filozofia de viață, de muncă, de luptă și creație a neamului nostru. Problematika mitologică la Coșbuc constituie un sector important al creației sale prin care se înfățișază un univers complex, original și definitiv pentru români.

7. Concluzii:

a. La distanță de aproximativ un deceniu după M. Eminescu, G. Coșbuc a căutat, a descoperit și a înfățișat, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, după modelul mitologiei indiene, pe

care a admirat-o, un univers mitologic românesc complex, orientându-se preponderent către o mitologie pe care am numit-o „folclorică”, valorificând la noi cultura populară din perspectiva teoriei solar-meteorice, lansată în special de F. Schwartz și Max Muler, în epocă.

b. În centrul acestei mitologii a așezat mitul dacic al soarelui, de altfel mit universal fundamental, în ipostaze specifice. Coșbuc, potrivit viziunii noastre populare, îl identifică în multiple simboluri folclorice (Făt-Frumos, ciobănașul mioritic, calul, cerbul, ariciul, salba, aurul, pletele blonde, grâul ș.a.) și, pentru a înfățișa fenomene cosmice și naturale, înscenează povești erotice fantastice prin care explică succesiunea zilei cu noaptea, a anotimpurilor sau apariția curcubeului, a florii albastre etc.

c. Din perspectiva valorificării miturilor naționale, se poate vorbi de o certă dimensiune europeană în creația lui George Coșbuc.

d. Creațiilor poetice le adaugă, după 1898, studii teoretice despre folclorul și tradițiile naționale de mare subtilitate și valoare, urmărind explicarea înțelesului unor simboluri și mituri cu valoare generală ale căror semnificații s-au pierdut cu trecerea vremii pentru publicul larg.

e. Ca și Eminescu, George Coșbuc, integrând mitul soarelui și mitologia noastră într-un plan general mai larg, plasează istoria noastră antică și cultura noastră spirituală în context arian, universal, relevând, pe de o parte, capacitatea creatoare mitică a poporului nostru, valoarea vechii noastre civilizații dacice, specificul nostru identitar și, pe de altă parte, transmițând, în creații artistice de mare forță sugestivă, un profund mesaj umanist și o atitudine de autentică mândrie națională.

Árpád Rác, *Colină transilvană*

⁶ Vezi Adrian Fochi, *op. cit.*, p. 299–300.

⁷ *Op. cit.*, p. 153.

Coroșpondența lui Dimitrie Stelaru

(VII)

. Scrisoare conținând contractul de editare, datat 11 octombrie 1957, încheiat de Dimitrie Stelaru cu Editura Tineretului, pentru opera *Doi lei planeta*. Format: 21,2 x 15 [contract eșuat].

București, 11 octombrie 1957

“Editura Tineretului

CONTRACT DE EDITARE, Nr. 3460/11 octombrie 1957

Între Editura Tineretului, reprezentată prin Al. I. Ștefănescu*, și Dimitrie Stelaru (București, strada Roma nr. 55), pentru lucrarea *Doi lei planeta*, formată din cinci coli editoriale, într-un tiraj provizoriu de 12.000 exemplare/...”

Note

1. Lucrarea urma a fi predată până la 15 octombrie 1957, iar editura se obliga să publice opera cel mai târziu până la 11 octombrie 1959. Contract nerealizat.

2. *Al. I. Ștefănescu, directorul Editurii Tineretului, a fost profesor de franceză și ziarist la “Contemporanul”, unul din soții Ninei Cassian, răstimp de 36 de ani.

3. Dimitrie Stelaru locuia atunci cu a doua lui soție, pictorița Rodica Mihaela Pandele, în locuința lor din imobilul aflat în str. Roma nr. 55.

4. Scrisoarea a fost oferită de Anghelina Stelaru, cea de-a treia soție a poetului, lui Gheorghe Sarău, în anul 1989.

1958

Scrisoarea trimisă, în 7 iulie 1958, mamei poetului Stelaru, Pasca Stoicea (la Turnu Măgurele) de către prima soție a poetului, Despina Stelaru Belingher, și de fiica ei și a lui Dimitrie Stelaru, Eumene Petrescu Stelaru, ambele cu același domiciliu la Constanța.

Constanța, 7 iulie 1958

“Draga mea,

Nu ți-am răspuns până acum la scrisoare, pentru că așteptam să fie gata pozele fetei, să-ți trimit și dumitale una, așa cum ți-am promis. Ce mai faci? Noi sîntem relativ sănătoși. Mama se simte mai prost cu sănătatea. Anul acesta n-am posibilitatea să mă duc nicăieri cu fetița și o să stăm acasă. De obicei, o ducem la munte, dar acum o să treacă și așa. E mult de cînd n-ai mai văzut-o pe

Eumene. E acum destul de bine legată, grăsuță dar cam mărunțică.

E frumușică și deșteaptă și învață foarte bine. Cred că o să-ți placă poza și o să-ți vorbească de ea. Eumene este exact ca în poză. De săptămîna asta sper să începem plaja și o să se înnegrească ca un țigănuș. A fost fratele meu mic pe aici, Titi, și pe la 15 vine celălalt, Sandu. Nu știu ce te-ar interesa de la noi. Dacă aș fi avut bani să mă duc undeva, poate mă repezeam și la Turnu să vezi fetița. Rămîne acum pe altă dată.

Acum, te rog, transmite sănătate și urări de bine lui moș Stoicea, unchiului Melinte și celorlalți. Pe dumneata te îmbrățișează și te sărută cu dragoste de fiică, **Despina**”.

*

„Dragă bunicuțo,

Am primit scrisoarea matală și acum îți scriu și eu. Să mă ierți că am scris cam urît. La școală scriem pe caiete liniate și nu sînt obișnuită cu hîrtie simplă. Eu m-am făcut feteiță mare și am trecut în clasa a doua. Am luat premiul întîi. Îmi este dor de matală și aș vrea să te văd.

Îți sărută mîna **Eumene**”.

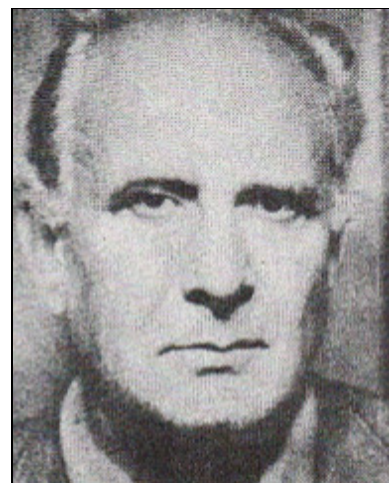
Note

1. Dimitrie Stelaru locuia atunci împreună cu a doua soție, Rodica Mihaela Pandele, în București (str. Roma nr. 55).

2. Scrisoarea a fost dăruită de Anghelina Stelaru, cea de-a treia soție a poetului, lui Gheorghe Sarău, în anul 1989.

1960

Scrisoarea Despinei Stelaru Belingher, de la Constanța (pe plic: 29 iulie 1960, strada Virtuții nr. 5, alt scris [de copil, probabil al fetei, Eumene]: str. Titulescu nr. 9, etaj II), trimisă Pascăi Stoicea (mama lui Dimitrie Stelaru), pe adresa acesteia “Pasca Stoicea (pentru Dimitrie

Stelaru) la Turnu Măgurele (sosită la: 31 iulie 1960; se păstrează doar anvelopa (plicul), lipsește însă conținutul scrisorii].

*

Scrisoarea trimisă de Despina Stelaru Belingher, de la Constanța, în 8 august 1960, lui Dimitrie Stelaru, pe adresa mamei lui, la Turnu Măgurele.

Constanța, 8 august 1960

[Strada 1 Mai, nr. 35, Localitatea Turnu Măgurele, Regiunea București]

Mitia dragă,

Am primit zilele trecute scrisoarea ta. Bineînțeles mi-a dat de gîndit, pentru că de peste trei ani nu mi-ai mai scris. Mă întreb dacă m-am recăsătorit. Nu, nu știi bine că n-o fac din cauza fetei. Mă întreb dacă vreau să revin în București. Hotărît că vreau, numai nu știu cum. Am încercat singură și n-am reușit. De doi ani, n-am mai încercat.

Ți-ași fi recunoscătoare, dacă m-ai ajuta tu să vin în București. Îți închipui, cred, că nu sunt dispusă s-o fac decît la catedră sau într-o altă muncă, cel puțin ca bani corespunzătoare cu cea actuală. Presupunnd că ai posibilitatea și vrei să mă ajuți, să-ți spun cam ce aș putea face la București. O catedră de romînă completată cu franceză sau istorie la clasele V – VII. Licența mea fiind în filozofie, și ore de filozofie nefiind decît puține la clasele mari, asta-i situația. Aș putea, de asemenea, să lucrez ca psiholog la un centru de boli nervoase – fiindcă am principal la licență psihologia (dacă 1944 - de cînd am eu examenul - n-ar încurca).→

GHEORGHE SARĂU

Árpád Rác, Marginea pădurii

În sfârșit, aș putea lucra ca secretar literar la un teatru, ceva la presă, traduceri din limba franceză. Astea-s posibilitățile în care, eventual, aș putea fi folosită. Scrie-mi cum vezi tu posibilitatea, pe ce te bizui și, mai ales, ce te-a determinat să-mi scrii.

Îmi închipui că m-ai întrebat despre asta dispus să mă ajuți. Vreau să fii foarte cinstit, pentru că n-ar ajuta la nimic să te adresezi doar imaginației mele. Sunt atât de legată de fetiță și atât de hotărâtă să-i apăr viața și fericirea, atât cât sunt sănătoasă, că nimic nu m-ar clinti.

Iartă-mă că-ți scriu așa și încercă să mă înțelegi. Așadar, scrie-mi foarte cinstit, ce te-a determinat să-mi scrii și despre ce e vorba. Voi vedea dacă e cazul să mă reped pe[ntru] câteva zile în București să stau de vorbă cu tine doar după ce îmi dai explicațiile cerute.

Te-aș invita aici să stăm de vorbă, cred însă că pentru liniștea fetiței e mai bine așa. Mă mișcă [faptul] că ți-e dor de ea. A crescut, e frumoasă, foarte inteligentă și cuminte. Multă vreme, faptul că nu i-ai scris, că n-ai venit s-o vezi a fost o obsesie dureroasă pentru ea. E liniștită acum și sănătoasă. Crește ca un brad tânăr, are mintea limpede și inima dreaptă și încrezătoare, învață să înțeleagă viața și să se descurce. Am încă de luptat împotriva unor înclinări, dar voi reuși; nădăjduiesc să fac din ea un om de soi. Pleacă peste câteva zile într-o tabără de munte. Prima dată când o trimit singură. A avut niște plete superbe: arâmii, mătașoase și ondulate. Am trimis-o ca să se poată descurca în tabără. Îți trimit și ție o șuviță, îți va aduce noroc și-ți va ajuta să fii cinstit cu noi. **Despina**” [Constanța, str. Titulescu nr. 9, et. 2]

Note

1. În această lună, Dimitrie Stelaru se separase în fapt (nu și în acte) de pictorița Rodica Mihaela Pandelescu (unul din motive fiind că nu a însoțit-o la documentare în țară, la Reșița), el rămânând încă o scurtă vreme în str. Roma nr. 55).

2. Anghelina Stelaru, cea de-a treia soție a poetului, i-a dăruit această scrisoare lui Gheorghe Sarău, în anul 1989. (Scrisoarea trimisă de Despina Stelaru Belingher, de la Constanța, în 20 august 1960, lui Dimitrie Stelaru, la București, pe str. Roma 55.)

Să ne mai (re)amintim de...

ION MINULESCU

(III)

Iar dacă mai adăugăm la acestea și următoarele: „*Ion Minulescu era un produs al marilor orașe, un boem literat. (...) Parcă îl văd înfășurat în marile lui șaluri colorate, sub vasta-i pălărie fluturându-și lavaliera. Omul de o corpolență cam exagerată era un sanguin și un exploziv. Cafeneau literară trăia din plin, din când în când, un moment de teroare sub vivacitatea lui.*””, avem portretul complet și reprezentativ al poetului. Cu atât mai mult, mai semnificativ și mai credibil, având în vedere că această ultimă caracterizare îi aparține esteticianului Tudor Vianu... (Tudor Vianu, *Prefață* la volumul: Ion Minulescu, *Versuri*, Editura de Stat Pentru Literatură și Artă [ESPLA], 1957). Rezultă cu claritate că începutul secolului trecut l-a găsit pe Minulescu atât în deplinătatea forțelor creatoare cât și în incipiența unei glorii consolidată în timp... Aici se cuvine, pentru lămurirea deplină a lucrurilor, o precizare: determinarea publicării celei de-a doua ediții a *Romanțelor...* (1909) s-a datorat succesului de care s-a bucurat prima ediție, apărând la cunoscuta și prestigioasă *Biblioteca românească SOCEC* – una dintre primele edituri mari din România, considerată de istorici ca fiind cea mai importantă întreprindere a industriei românești a cărții, și care a funcționat între anii 1870(?)–1948 când a fost desființată din motive politice de către abia instauratul fost regim comunist.

Un an mai târziu, respectiv în 1910, Ion Minulescu, angajat pe-atunci al revistei *Viitorul*, o cunoaște în redacția publicației pe Claudia Millian, poetă și ea, care îi va deveni soție, mariaj din care a rezultat și o fiică Mioara Minulescu, artistă plastică înzestrată, care s-a consacrat cu devoțiune filială păstrării memoriei părinților ei. Continuând pe această idee, să mai adăugăm că abia în 1914, la 11 aprilie, relația celor doi devine oficială prin celebrarea căsătoriei poetului cu Claudia Millian. Mai în glumă mai în serios, de menționat că are loc, de fapt, o căsătorie între doi poeți simbolști, apropo de... cine se aseamănă, se

adună. Și cred că nu strică să mai știm că simbolista Claudia Millian (1887-1961), este autoarea volumelor de versuri *Garoafe roșii* (1914), *Cântări pentru pasărea albastră* (1923), *Întregire* (1936), precum și a unor piese de teatru, între care drama *Vreau să trăiesc* (1937). Între timp, în anul 1912, Ion Minulescu scoate ce-a de-a doua revistă, intitulată „*Insula*”, la care colaborează între alții G. Bacovia, Claudia Millian, Eugeniu Ștefănescu-Est, Adrian Maniu, Mihail Cruceanu, D. Iacobescu ș.a. Simbolic sau nu, revista își încetează apariția la 5 aprilie 1912, tot după trei numere ca și *Revista celorlalți*, 10 aprilie, cu 4 ani înainte...

Dar e bine și corect să nu credem că Ion Minulescu a fost un răsfațat al publicațiilor cu caracter literar-cultural, că poeziile sale se bucurau de la bun început de o primire entuziastă din partea tuturor redacțiilor și literaților, sau a conducătorilor de reviste. Nicidecum! În această ordine de idei, el însuși povestește un episod interesant: „(...) *Abia după un an de așteptare, reușesc să public în Semănătorul, sub pseudonimul Gabriel Suțu, o traducere din Henri de Regnier, pe care o făcusem în colaborare cu Anghel.* (Dimitrie Anghel, n. DH). *Când s-a aflat însă că unul dintre colaboratori sunt eu, scandalul a luat așa proporții, că bietul Scurtu a avut un atac de apoplexie, iar Anghel a rupt-o definitiv cu Semănătorul.*” (I. Valerian, *Chipuri din viața literară*, Ed. Minerva, 1970, p. 198). De aici, dar și din alte întâmplări, mai mult sau mai puțin scriitoricești, mai mult sau mai puțin plăcute, nu este greu să deducem că „instalarea” simbolismului în literatura noastră la început de secol XX, nu era→

DUMITRU HURUBĂ

deloc o simplă găselniță acceptată cu cine știe ce entuziasm. Să mai notez că însuși autorul *Romanțelor* recunoștea după episodul cu *Sămănătorul*: „Mă simțeam complet ostracizat din poezia românească. Eram desperat. Poeziile mele nu plăceau nimănui. Ba ceva mai mult, cele care mie îmi plăceau erau socotite chiar de către cei care îmi arătau o oarecare prietenie ca niște adevărate aberațiuni.” (id. p. 199). Lovitură oarecum mai suportabilă a fost pentru Minulescu atunci când „*Poetul Dimitrie Anghel, care stătuse multă vreme la Paris, prinsese oarecare dragoste de mine, deși mă considera jicnit.*” (I. Val., *Chipuri...* p. 198).

Ca să vezi!

Deci, începuseră luptele în câmp deschis pro și contra simbolismului. În acest război, desigur inegal, cu forțe inegale participante și în care înșiși combatanții din tabăra simbolistă erau dotați mai mult cu arme fabricate după „licență” pariziană decât în țară, sorții de izbândă erau iluzorii. Însă, mai era o armată participantă la conflict: lumea cititorilor, cititorii cărora le convenea, spre surprinderea și deruta tradiționaliștilor înfocați, să mai audă lecturi sau recitări și din altfel de poezii (mai ales). Pentru mulți dintre ei era o noutate, o smulgere dintr-o atmosferă a impactului autor-cititor, de multe ori cam prea siropoasă. Era un context în care, cel puțin în cazul lui Minulescu, poeziile nu mai erau recitate, ci declamate, trăite cu o teatralitate inimitabilă, spectacol în felul său unic și care asigura succesul întâlnirilor. Paradox? Nu. Dorința de noutate a publicului, de un și mai... altfel, de spectaculozitate – de ce nu? –, pentru că Minulescu știa să cucerească publicul cu o gestică și o mimică perfect... direcționate spre mintea și inima noii categorii de cititori/ascultători, respectiv conexații la noua poezie. Simbolistă. În această ordine de idei, Minulescu se încadra perfect în aria ideii de mai sus, adică prezența lui într-o echipă de scriitori, echivala cu o garanție a întâlnirii de succes. Pentru că avea personalitate, pentru că era inconfundabilul *EL* într-un fel special al zicerii: „Știu că-s vinovat, Părinte.../Știu că vine mea e mare – /Vină fără de iertare;/Că-mi bat joc de cele sfinte/Și nesocotesc Scriptura/Când păcătuiesc de-a

rândul/Și cu fapta,/Și cu gândul,/Și cu ochii,/Și cu gura...” (*Rugă pentru iertarea păcatelor*; în vol. Ion Minulescu, *Romanțe pentru mai târziu*, Ed. Pentru Literatură, 1967, p. 207). Sau: „*Tristetea trenului ce pleacă/Noi n-am trăit-o niciodată,/Căci – călători adese cu trenul –În clipa când plecăm din gară,/Noi stăm pe loc –Doar trenul pleacă!...* (Prin găurile cu firme-albastre, p. 104)(id.). Să mai notăm că poetul se întorsese din Orașul Luminilor purtând în suflet entuziasmul unuia puternic „îndoctrinat” cu ideile simbolismului francez deja solid înfipt în poezia franceză. Înflăcărea sa nu era fără o motivație concretă, fiindcă el declară fără echivoc: „*Față de Paris, Bucureștii erau pentru mine un fel de teren virgin, pe care îl puteam cultiva după plăcutul meu. N-aveam decât să arunc în vânt o mână de semințe și recolta ar fi fost gata...*” (id., p. 197). Că lucrurile n-au stat tocmai așa, poetul și-a dat seama în scurtă vreme, aflăm despre acest adevăr chiar după reacțiile sale de mai înainte. În același interviu acordat lui I. Valerian, poetul se plânge: „*Refuzul cu care sunt primit de către pontifiile zilelor de pe atunci mă îndârjesc și mai mult, deși parte din confrății mei, chiar de bună credință, continuau să mă taxeze drept: prost, caraghios, maniac și încăpățânat.*”, însă, cum corect anticipase, conectarea publicului larg de cititori la noua poezie, a dat, până la urmă, rezultate, adesea chiar neașteptat de pozitive.

Pe mine, însă, mă preocupă altceva, respectiv o situație cumva bizară, iar pentru încercarea de a realiza un fel de joncțiune... lirică în interiorul ei, privesc un întreg al literaturii române dintre anii 1880 și 1944... este un interval de timp destul de scurt, dar în care au trăit și creat poate cei mai importanți poeți ironico-umorști ai literaturii române: George Topîrceanu (1886-1937) și Ion Minulescu (1918-1944). Așadar, într-un interval de de 63 de ani, în literatura română au trăit, creat și activat două personalități puternice ale liricii naționale! Cum au coexistat? Este adevărat, Topîrceanu a debutat târziu după Minulescu – *Balade vesele și triste* (1916) – Minulescu: *Romanțe pentru mai târziu* (1908)... La modul simplu vorbind, chestiunea este rezolvată...

rezonabil/amiabil: Ion Minulescu era poetul simbolist, iar G. Topîrceanu, în calitate de colaborator și redactor la *Viața Românească*, făcea parte din gruparea scriitorilor moderniști. În acest sens, se pare că ei nu s-au întâlnit efectiv; iar încercările lui Minulescu de colaborare la *Viața Românească*, au fost încununate de... eșec până când: „*Mi-aduc aminte, spune el, că am recitat «Glasul morilor, Romanțe Soarelui și Trec vagabonzii», după care Stere mă întrebă de ce nu public și la Viața românească? I-am răspuns că vina nu este a mea, deoarece eu le trimiseseam chiar pe cele pe care le citisem (...) și că mi-au fost respinse. L-am văzut atunci pe Stere încrunțat. (...) De prisos să mai adaug că cele mai bune poezii ale mele le-am publicat la «Viața românească», deși de câte ori am tipărit câte-un volum, fie de versuri, fie de proză, «Viața românească» de la Iași m-a înjurat ca la ușa cortului.*” Aici, fără să cunosc amănunte din bucătăria celebrei reviste ieșene, am bănuiala, desigur personal-asumată, că la mijloc era mâna unuia dintre redactorii revistei, pre numele său G. Topîrceanu... Doar cu alte cuvinte și analize, D. Micu remarcă, apoi de discuția noastră: „*La Topîrceanu, autoironia vine din afară. E un produs cerebral, rece, suprapus efuziunii sentimentale anterioare. Minulescu se dă în spectacol cu candoare. Se spovedește și se autopersiflează concomitent.*” (D. Micu, *Literatura română la începutul secolului XX*, 1964). În această ordine de idei, nu e greu de înțeles atitudinea lui Topîrceanu parodistul împotriva simbolistului sentimental Ion Minulescu. În mod firesc analize și comentarii pot avea loc chiar și după ce Călinescu pune lucrurile la punct: „*Judecând după efecte, unii ar putea alătura pe Minulescu lui Topîrceanu, însă apropierea este greșită. Umorul lui Topîrceanu provine din caricare și imaginație și dintr-o lipsă de de elan liric, în vreme ce Minulescu e serios. Excesul de seriozitate într-un limbaj prea pitoresc, firesc iar nu căutat, produce zâmbetul.*” (G. Călinescu, *Istoria literaturii...*, p. 695). Evident, ar mai fi multe de comentat, însă nu e locul aici, pentru că acest material e, de fapt vreau să fie o cât mai succintă prezentare biobibliografică...

MIHAIL DIACONESCU

TENDINȚA SPIRITUALĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ DE AZI (XI)

- *Vă rog să încercați să caracterizați biserica Izvorul Tămăduirii din perspectiva originalității ei stilistice.*

- Modul cum au fost gândite planimetria, dimensiunile, compartimentarea și impresionanta suită a fațadelor demonstrează în mod elocvent relația creatoare, strict personală, strict subiectivă și deosebit de activă, a monahului proiectant Ioan Selejan cu marile tradiții ale arhitecturii bisericești din țara noastră, îndeosebi cu stilul neoromânesc din arta construcțiilor practicate în țara noastră, în perioada interbelică a secolului al XX-lea.

Proiectului gândit și realizat la nivelul celor mai înalte exigențe artistice și tehnice constructive de Părintele Ioan Selejan i-a fost adăugat ulterior pridvorul de piatră conceput de arhitectul Dorel Cordoș, reprezentant strălucit, și el, al stilului neoromânesc (neobrâncovenesc) în arta construcțiilor.

Faptul că măreața biserică Izvorul Tămăduirii a Sfintei mănăstiri Lainici are un pridvor deschis înălțat pe coloane de piatră, capiteli abundent ornate, care susțin arce trilobate, corespunde unei vechi tradiții constructive bisericești și laice în cultura română.

Este un element care exprimă puternic specificul național românesc în arhitectură.

El arată, de asemenea, că în cuprinsul culturii noastre, respectiv al Ortodoxiei românești, realitatea tradițională este vie, activă, cuprinzătoare, generatoare de noi și impresionante forme, structuri și realizări estetice.

Deosebit de important este faptul că exonartexul deschis (pridvorul) este unul dintre cele mai expresive și mai specifice elemente ale arhitecturii noastre bisericești din diferite locuri și epoci artistice.

Tocmai de aceea stilul neoromânesc (neobrâncovenesc) în arhitectura secolului al XX-lea s-a impus în relație cu dezbateri teoretice insistent reluate despre specificul național întreținute de creatori din domeniile literaturii, muzicii, artelor

plastice, filosofiei, graficii de carte, urbanismului.

Publicații de mare prestigiu precum *Semănătorul*, *Ramuri*, *Gândirea* și altele au participat la aceste dezbateri.

- *Știu că în diverse ocazii ați amintit cu un respect profund de mari arhitecți de orientare stilistică tradiționalistă din cultura română a secolului al XX-lea. Vă rog să-i amintiți și acum!*

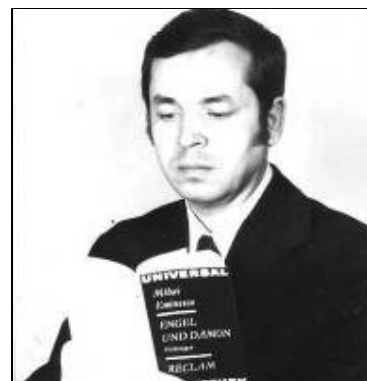
- Într-adevăr, îmi place să amintesc în diverse ocazii de marii noștri arhitecți care au realizat interpretări de o impresionantă varietate și valoare artistică ale unor elemente tradiționale ale vechilor noastre construcții, inclusiv ale exonartexului, în opere noi și monumentale, destinate unor variate necesități.

Printre ei se numără Ion Mincu și cei din școala sa: Grigore Cerchez, George Mendrea, Nicolae C. Mihăiescu, Nicolae Ghica-Budești, Cristofi Cerchez, Petre Antonescu, Ion D. Trajanescu, State Ciortan, Spiridon Cegănescu, Constantin Iotzu, Constantin Pomponiu, Dimitrie Ionescu-Berechet, pe care eu îl iubesc în mod deosebit pentru că a trăit mult timp la Câmpulung-Muscel, oraș scump inimii mele, George Matei Cantacuzino și mulți alții.

- *Dialogul nostru s-a transformat într-o lecție de estetică teoretică și de istoria artei românești. Recunosc că aveți dreptate să vorbiți de tendința spiritualistă în arta și cultura românească de azi.*

- Putem discuta în mod special despre semnificațiile religioase, respectiv spirituale evidențiate de pridvor ca element specific al bisericilor noastre și al stilului neoromânesc în arhitectură.

- *Vă rog, stimate domnule Mihail Diaconescu, să spuneți câteva cuvinte despre acest aspect al arhitecturii*

noastre sacre. Vă cer acest lucru pentru că, după cum știți, desigur, în revistele noastre de cultură se discută despre literatură, muzică, pictură, sculptură, teatru, dar prea puțin sau deloc despre arhitectură. Pentru mine acest fapt este de neînțeles.

- Ca element al arhitecturii, pridvorul este așezat, în conformitate cu tradițiile noastre constructive, în partea de vest a bisericii, pe axul longitudinal al zidirii. El are în partea centrală o calotă sferică descărcată în cei patru pandantivi conturați în arce plasate în punctele cardinale.

Pandantivii au forma unor triunghiuri și fac trecerea de la perimetrul pătrat al spațiului boltit la cercul de la baza cupolei.

Este plasat aici un aspect al construcției cu o excepțională încărcătură simbolică, respectiv religioasă.

În partea de sus a pridvorului este realizată așa numita cvadratura cercului. Pătratul ne amintește de cele patru puncte cardinale ale lumii văzute, respectiv ale realității terestre.

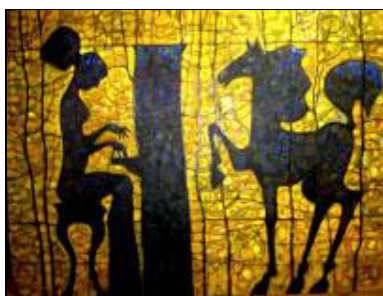
Cercul semnifică însă infinitul, perfecțiunea și dimensiunea metafizică, respectiv spirituală a existenței noastre aici, pe pământ.

Cvadratura cercului trimite puterea noastră de judecată la eforturile omului de a ieși din materialitatea existenței lui cotidiene, pentru a trece la cele spirituale. În cvadratura cercului se află o semnificație artistică și metafizică.

Două abside laterale, la nord și la sud, prevăzute în partea lor superioară cu bolți semicilindrice sunt plasate, de asemenea, în pridvor.

Pridvorul este un spațiu care îl îndeamnă pe credincios să treacă de la lumea profană, de unde vine, pentru a pătrunde în cea sacră, spre care aspiră.

R. SUBȚIRELU

Árpád Rác, *Ritmuri*

Cartea inimii

DE LA INIMĂ LA INIMĂ (II) INIMA REGINEI MARIA

Am trecut de puține ori prin Balcic, și niciodată nu mi-am făcut timp să vizitez reședința de pe Malul Mării Negre a reginei Maria. Știam că locul este unul „regal” și la propriu și la figurat, iar că gusturile reginei Maria în materie de frumos, de artă erau cu adevărat rafinate.

Am văzut Balcicul într-o „spăr-tură” a toamnei, cu soare mult, cu un cer limpezit de câteva zile de ploi. Grădina Botanică ce străjuie Castelul reginei Maria e, cu siguranță, un colț de Rai. N-am căutat inima reginei Maria, deși ea era peste tot. „Cer, spunea regina Maria, în Testamentul din 1933, ca inima să-mi fie scoasă din trup, pusă într-o casetă prețioasă de bijuterii (pe care o las eu) și îngropată în micuța Stella Maris, la Balcic, bisericuța simplă cu vedere la mare”.

Fizic, n-a stat mult aici, pentru că, după moartea reginei, la Sinaia, la 18 iulie 1938, inima, deși îngropată în bisericuța din apropierea Castelului, a fost dusă la Castelul Bran, (apro-piind-o de trup, îngropat la Curtea de Argeș) alt loc drag reginei, într-o bisericuță veche adusă din Lueriu, județul Mureș, pentru că în 1940 România a pierdut Cadrilaterul, în favoarea Bulgariei.

Inima reginei Maria, după descrierea unei moldovence bătrâne, în perioada primului război mondial, era „rotundă, roșie și plină de dragoste”. Și cum ar fi putut fi altfel o inimă în care s-a zămislit acel mic Paradis de pe malul mării?

Zbuciumul inimii reginei Maria a continuat și după moartea sa. Medicii care i-au făcut autopsia trupului neînsuflețit al reginei, au tratat-o cu formol și au pus-o într-o casetă octogonală de argint, învelită în drapelele României și Marii Britanii și pusă într-o altă casetă din argint aurit, ornamentată cu peste 300 de pietre prețioase, realizată de un bijutier parizian, fiind primită în dar de la „Doamnele Române”, atunci când principesa Maria a venit prima oară în România.

De la Cotroceni, inima a ajuns, testamentar, la Balcic, de aici a fost readusă la Bran, din bisericuța a fost

mutată în 1941 într-o firdă (devenită capelă) săpată într-o stâncă la Măgura Branului. În 1968, cu concursul directorului de atunci al Muzeului Bran, a fost profanat mormântul, iar caseta a ajuns inițial în Casa de bani a Muzeului Bran, apoi, în 1971, la Muzeul Național al României, unde au fost „valorificate” cele două casete de argint, în timp ce inima, într-o stare nu foarte bună de conservare, a ajuns într-o cutie de plastic, uitată de lume în depozit, până azi.

Am înțeles că cele două casete fac parte din tezaurul României. Mi-e greu însă să înțeleg nepăsarea atâtor inimi negre față de o inimă „mai mare decât trupul”, cum ar spune Nichita Stănescu.

Inima reginei Maria este și ea parte a Tezaurului românesc!

NICOLAE BĂCIUȚ

Capela Stella Maris din Balcic, unde a fost depusă prima oară inima reginei Maria

Un gând despre inimă...

Printre cele mai obișnuite expresii legate de inimă aș putea menționa: fii inimos! N-ai inimă! Pune mai multă inimă! Gândește și cu inima! Toate aceste expresii nu se referă la inima desenată cu o săgeată în ea (chiar și acolo nu partea anatomică e importantă), ci la suflet, la ansamblul existenței omenești care merge alături de rațiune (a omului, dar și a comunității, națiunii, adică a tuturor celor care conviețuiesc, au interese și năzuințe comune). O vibrație pe care nici azi, după milenii de existență omenească, n-o putem defini precis, deși știm sigur că există. A existat dintotdeauna. Și alte specii

o au. Deunăzi, la fereastra mea a venit un stol de porumbei. Zburau unul lângă altul, se atingeau cu aripile și scoteau sunete de parcă voiau să-mi atragă atenția. De cum au plecat, am deschis fereastra. Lăsaseră sub geamul meu un porumbel bolnav și care s-a lăsat prins ca să fie ajutat.... Deci stolul gândise cu inima și-l adusese pe bolnav omului.... Aveau inimă, neîndoielnic....

Pentru ca inima omului să fie prezentă în acțiuni care transcend cotidianul, în universuri la care individul e co-participant cu toată viața lui, cum ar fi meseriile, familiile, idealurile e nevoie de o pregătire anume, numită educație. Să știi pe ce cale, cu ce mijloace, alături de cine poți împlini un drum și o imagine a întregului astfel încât inimile tuturor să fie puse împreună pentru a țese covorul identitar al unui neam este o chestiune de fond a civilizației și a culturii.

Dau un exemplu: dacă, pe lângă știri, dezbateri, simpozioane, spectacole, conferințe, televiziunile s-ar ocupa și de cultură și civilizație, adică de ceea ce unește inimile tuturor și indică drumurile mari ale Timpului, atunci fiecare inimos în parte ar vedea și ar ști alături de cine se află, pe ce drum, care e direcția lui, cu meseria lui cu tot, pentru a se putea integra în propria lui țară și în propria lui lume. Pentru că fiecare ar avea ceva de dăruit din prea-plinul inimii lui... Cărțile care apar au rază mică de acțiune. De curând mi se plângea un scriitor că publică degeaba, editura poate scoate doar puține exemplare și ele se vând în cartierul editurii... Iar site-urile nu preiau decât cărți de consum, nu de inimă...

M-am gândit că e ceva adevărat în ce spune, am amici de 30-40 de ani care n-au auzit nici de marii scriitori ai lumii... Și n-aș zice că n-au inimă.... Dar n-au avut prilejul să afle nici măcar la școală ce uriașă, cât de largă poate fi o inimă...

Ce zic, deci: inima este un dar nativ al speciei, dar ține și de educație. Ea este cea care dă disponibilitatea unui om, aplecarea lui către nevoile celorlalți și ale lumii în care trăiește. Dar mai ține și de ordinea și corectitudinea socială și instituțională (adică tot de educație). Pentru ca să nu-i fie nimănu frică să se deschidă spre semenii lui....

ECATERINA ȚARĂLUNGĂ

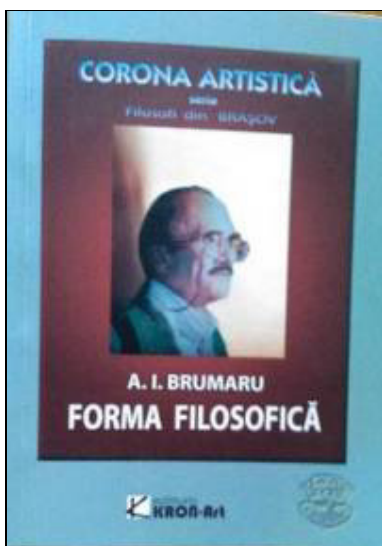
Vitrina

A.I. Brumaru și mirabila sa carte - Forma Filosofică

Cartea filosofului Aurel Ion Brumaru este arhitectural ridicată pe o structură conceptuală extrem de bogată, cu infinite substraturi de analiză care se deschid în noi concretizări la fiecare reactualizare a lecturii. Aș asocia stilul domniei sale ca fiind un *compositum* de scriitură tedescă de tip heideggerian, în ceea ce privește aglomerarea de simboluri și semnificații, o adevărată pădure de sensuri ce se relevă cu fiecare nouă conexiune pe care autorul o crează și, de ce nu, cu maniera postmodernistă, asemanătoare filosofului francez Jaques Derrida. Cartea *Forma Filosofică* se constituie, prin stratificările sau palierele sale de lectură, într-o veritabilă lucrare de fenomenologie. Abordarea lecturii ei presupune de aceea o pregătire prealabilă.

Lucrarea cuprinde șase eseuri, pe care citindu-le constăți că sunt organic legate între ele printr-un fir ideatic, conducând și călăuzind cititorul către o analiză fenomenologică extrem de bine articulată metodologic și conceptual, acoperită pe tot parcursul ei de o armură exegetică și bibliografică atent selectată.

Primul eseu, intitulat *Când spațiul nu e doar golul ilimitat... (sau Adaptabilitate și transfer ori cu prepoziția "înspre" în era schimbării)* propune o discuție pe tema cratofaniei *locului* ca întemeietor de sens. Aparenta analiză intensională se deschide extensional în genul judecăților kantiene într-o explozie de conexiuni. *Ființa* dă sens *locului*. Apariția ei modifică *spațiul* în *loc*, adică *spațiul* ocupat de *ființă* se transformă în *loc* ca *locuire* sau *locuință*. În absența *ființei*, *spațiul* este unul ilimitat și gol aspect ilustrat atât în *Teogonia* lui Hesiod dar și în *Scrisoarea I* a lui Eminescu. *Spațiul* într-o astfel de ontologie este unul eminent sacru (Eliade). Ocuparea *spațiului* îl face să fie profan (Arta și spațiu). El devine *casă* ca loc al *ființei*. Aici, într-o *casă* (văzută ca localitate sau patrie), *ființa* se statornicește limpezindu-și *rostul*. Autorul nu îl uită nici pe Lucian

Blaga, care în lucrarea *Elogiul satului românesc* arată că "pentru *ființa* românească determinanta stilistică a *locului* este satul românesc" iar pentru a-și consolida structura argumentativă a *întocmirii* și *locuirii* *locului* îl citează pe Eminescu "Iar noi *locului* ne ținem". Astfel, filosoful A.I. Brumaru face ca tot ce era exterior să dispară, permițându-ne accesul la o lume nouă cea transcendențială posibilă prin viziune (Wesensschau) sau intuiție trăită. Această *Weltanschauung* se traduce fenomenologic prin *Lebenswelt* – "Lumea vieții" – lume în mijlocul căreia subiectul constituent primește lucrurile ca sinteze pasive anterioare oricărei cunoașteri exacte, conturând *locul* într-un mod husserlian, prin fluxul siluetelor (Abschattungen).

Parcurgând acest prim eseu, observi cum conceptul de *spațiu-loc*, se constituie fenomenologic, prin sedimentare de semnificații.

Al doilea eseu intitulat *Cartea despre facere și salvare* continuă discuția despre *loc*. Cartea e *ontopoetică*, creează prin cuvânt existență (ca în pneumaturgia evanghelică). "Lumea e făcută din cuvânt iar universul întreg o carte căreia-i întorcem foile" (Ahile. *Paradoxele eleate în fenomenologia spiritului*). Inspirat din filosoful și matematicianul Imre Toth dar și de scriitorul argentinian J.L. Borges – *Aleph*, divinitatea apare ca "o pasăre care este într-un fel totalitatea tuturor păsărilor", mulțimea tuturor mulțimilor, biblioteca bibliotecilor ce nu poate fi inventariată chiar dacă fiecărei biblioteci îi corespunde un

catalog. De la situația universului la facerea *ființei*, cuvântul este creator de existență. *Ființa* – "se gândește pe sine" iar ascunsul ei se dezvăluie. Funcția contemplativă activează starea de neascundere adică *ființările* (das Seiende) *ființei* așa cum muzica se înfățișează numai prin interpretările ei (*Ființa muzicală*). Muzica capătă realitate numai în interpretare, adică ea *ființează* fără excepție numai în interpretare. Tot astfel *ființa* se înfățișează și ea numai prin concretizările ei, adică prin interpretare. Prin muzică și prin hermeneutica muzicii se poate vorbi așadar și despre *ființă*.

Cel de-al treilea eseu *Ontopoeza. Forma filosofică (Cartea și cadavrul)* se deschide cu câteva interogații fundamentale: "Gândul gândește despre sine: Cine sunt eu? Cel căruia-i aparține gândul sau gândul gândit? Autorul face un adevărat tur de forță prin fenomenologie aducând în discuție chestiunea tuității – Tu-ul adică celălalt prin intermediul lui J.P. Sartre "infernul e celălalt" și Martin Buber *Ich und Du* – perechea Eu – Tu. Spiritul se află între Eu și Tu, ceea ce ridică problema ontologiei intervalului. Emm. Levinas consideră că subiectivitatea umană este duală plecând chiar de la tradiția adamică. Astfel potrivit lui Heidegger "cuvântul fundamental Eu – Tu poate fi rostit numai cu întreaga *ființă*...Mă împlinesc prin Tu; devenind Eu, îl rostesc pe Tu".

Forma filosofică este așezată mereu între și orientată spre – prepoziție de înaintare, cea care refuză și sfidează oprirea. Între reprezintă un veritabil operator ontologic (Mircea Muthu) iar discuția despre acesta nu are cum să nu se oprească și la Constantin Noica. *Ființa* este o prezență ascunsă care se sustrage privirii (Heidegger). Adăpostire în *formă* – a ideii, a gândului – se află în basmul *Pasărea Măiastră* a lui Petre Spirescu. Mixture de *topoi* și *logoi*, asocierea *ființei* cu *locul* este cu puțință doar în *forma filosofică*. Argumentul este susținut prin Parmenide – *to gar ayto noein estin te kai einai* (gândirea este, și *ființa* este, și același lucru sunt amândouă), dar și prin Heidegger: "căci același lucru este a gândi și a fi". Gândirea înseamnă existență (Descartes) de aceea *ființa* se iveaueste în→

Dr. SORIN BAȘTUREA

actul gândirii rostite și tot ceea ce gândim se face concomitent realitate. Aici, filosoful A. I. Brumaru apelează la dilema daoistă a lui Ciung Ciu: "noaptea...visai că aș fi fost fluture, zburând peste tot cu ușurință și fără de temeri. Visând trăiam va să zică precum fluturele – am plutit deci în văzduh aidoma aceluia, eram deja de atunci fluture. Din timpul acelu vis nu-mi mai amintesc acum de sunt un om ce se visează fluture, sau sunt fluturele visându-se om".

Cel de-al patrulea eseu *Arta în forma ei filosofică* propune, plecând de la cartea lui Mihai Nadin – *Civilizația analfabetismului*, o reluare și aprofundare a discuțiilor despre carte, ființă și loc plecând de la conceptul de *limbă*. Astfel a te îndoi de ontopoezia cărții reprezintă o problemă actuală: reîntrirea omului în civilizația analfabetismului.

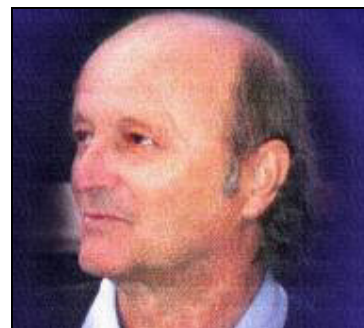
A.I. Brumaru reia discuția despre ființă analizând termenii heideggerieni de *pliu* și *cută*. Dezvăluind ființa putem înțelege. Înțelegerea aici înseamnă dezvoltarea pliului pe care grecii o numeau *aletheia* (adevărul ca ne-ascundere). Acest aspect se remarcă și în lirica lui Nichita Stănescu. Poezia lui Nichita este, după A.I. Brumaru, o călătorie într-o ființă care înseamnă *drum* și *casă*. Ființa (Dasein) este păstorul ființei, Gabriel Liiceanu traducând acest concept prin *om*. Omul e ocazia, prilejul de realizare a sensului ființei, este locul de constituire a sensului ființei. Heidegger, în lucrarea *Scrisoare despre Umanism*, afirmă următorul lucru: „În loc, la exigența ființei, omul găsește un adăpost pentru ființa sa”. Atât *locul* cât și *calea* sunt mai întâi în *limbă*, aceasta le adăpostește. *Limba* este apariția ființei, posibilă prin cuvânt. Gândirea asupra ființei începe cu întrebarea, iar a întreba înseamnă să croiești o cale, un drum spre revelarea ființei. Este o căutare a *temeiului* pe care se sprijină și se fundamentează lumea, temei identificat ontologic la nivel transcendent. Filosoful A.I. Brumaru abordează și câteva aspecte legate de filosofia artei. Autorul citează pe Walter Biemel „arta este un limbaj care necesită o interpretare...este o scriere hieroglifică ce trebuie într-un fel transcrisă” și care preia într-un anumit fel ideea lui A. Gehlen „Lumea este un produs al imaginației omului”.

Artistul este cel care influențează percepția noastră prin creație. Menirea filosofiei artei va fi de a capta această activitate plămuitoare a artistului și de a analiza modalitatea prin care acesta transformă prin creație ceea ce i se înfățișează. Nu autonomia obiectului ci dependența sa de cel ce îl prezintă, în limita posibilităților de a dispune, este marca sau linia expresiei, iar Biemel în stilul heideggerian demonstrează acest aspect prin exemplul Picasso (cel din perioada cubistă) cu perspectivele geometrizzante ale acestuia asupra persoanei.

Sub întrebarea de tip filosofic, arta e în forma ei filosofică. Trecând în revistă filosofi precum Biemel, Heidegger, Husserl sau Potocka, filosofia artei este o fenomenologie a artei unde înțelegerea structurilor, semnificațiilor și sensului devin specifice intuiției eidetice. Receptarea artei, în general, și a artei moderne, în special, devine o activitate de tip hermeneutic posibilă prin „exegeză, interpretare și înțelegere” (Adrian Marino – *Hermeneutica ideii de literatură*).

Utimele două micro-eseuri intitulate *Ortologia. Un dialog al culturilor și Lucrarea pentru Europa* sunt un prilej pentru cititori de a se reîntâlni cu două mari personalități ale culturii noastre Camil Petrescu, respectiv Adrian Marino. Autorul rezervă celor doi privilegiul de a se constitui ca reprezentanți de seamă în investigarea artei ca formă filosofică cu specific românesc. Profunzimea ideatică a *Doctrinei substanței*, a scriitorului și filosofului Camil Petrescu, precum și *Hermeneutica ideii de literatură*, a lui Adrian Marino sunt opere care, fără falsă modestie, îmbogățesc patrimoniul valoric european, reconfirmând poziția României în familia culturii elitiste de tip occidental.

Parcurend cele șase capitole ale lucrării lui A.I. Brumaru, nu ai cum să nu rămâi surprins de forța argumentației fiecărei idei, de expresivitatea și varietatea limbajului folosit, de erudiția de tip academic care transpiră prin fiecare pagină citită. Este o carte mult așteptată, absolut surprinzătoare în peisajul culturii românești, o lucrare mirabilă, cu adevărat filosofică pe care nu te saturezi să citești și pe care ți-ai dori-o repetabilă.

Se lucrează, Doamne...

Vremea din urmă a-nceput să doară,
Se lucrează, Doamne, se lucrează din greu

Dinăuntru Ființei și din afară,
La surparea credinței neamului meu!

Bărfitorii de ea sunt tot mai mulți,
Pretutindeni jivinele își arată colții
Din Câmpiile Tale, până sus în Munți,
Pândindu-ne viii deopotrivă și morții...

Slujbașii necuratului, dimpreună cu el,
Din duminică și din sărbători ne fac târg,

Nu au liniște-n ei și odihnă defel,
Se lucrează, Doamne, se lucrează cu sânge...

De-aceea Te rog, ca pe-un Tată al nostru,
Ca pe Singurul, Veșnic, Neclintit Dumnezeu,
Din lucrarea aceasta, strică-le rostu',
Îmblânzește pe potrivnicii neamului meu!

Fățarnicii...

Fățarnicului niciodată să nu-i răspunzi,
Ferește-te de omul acesta, mi-ai spus,
De fețele lor n-ai cum să te-ascunzi,
Sunt tot mai mulți, Doamne, de jos până sus!

Plini sunt de viclesug și de ură,
Îi cunosc fiecăruia-n parte surășul,
Ca briciul trecut peste gresia dură
Privindu-le chipul mă taie plânsul...

Iertat să îmi fie cuvântul, repet:
De când se revarsă peste patrie zorii
Și până-n amurgul cel violet,
Îmi ies pretutindeni în drum
„zâmbitorii...”

NICOLAE NICOARĂ-HORIA

Poezia română în lume

Populată de cuvinte

O ANTOLOGIE DE ANIVERSAREA ANEI BLANDIANA - UNA DINTRE MARILE POETE ALE EPOCII NOASTRE

În Bulgaria, întâlnirea noastră cu opera celebrei poete și laureate al Premiului Herder, Ana Blandiana, (ce nume sonor minunat – ca de clopot! – exact ca pentru ea), întâlnirea noastră cu opera ei, cum spuneam, a început încă spre mijlocul anilor șaptezeci ai secolului trecut și continuă deja de patru decenii. Acum, în anul de aniversare a șaptezeci și cinci de ani de la nașterea ei, avem ocazia specială să revenim la această operă, și să o privim prin diversitatea ei impresionantă și unitatea ei interioară. Această nouă întâlnire o datorăm entuziasmatului traducător și popularizator al poeziei române la noi, **Ognian Stamboliev**, care a redat în limba bulgară creația unor nume mari ca: Mihai Eminescu, Ion Luca Carageale, Ioan Slavici, Lucian Blaga, Panait Istrati, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Mircea Dinescu, Emil Cioran, Mircea Eliade, Matei Vișniec ș.a.

Într-un volum de aproape 500 de pagini / o ediție splendidă a editurii „Ghea Libris”, intitulat „Populată de cuvinte”, astăzi, el ne oferă o antologie reprezentativă a Anei Blandiana, al cărei conținut trece de la eseistică, poezie, interesanta ei proză fantastică, reflecții și fragmente aforistice, până la interviuri și anchete. Ca rezultat, în fața noastră se conturează imaginea completă a scriitoarei. Știm că Blandiana este legată predestinat de rezistența poporului român împotriva dictaturii lui Ceaușescu, și de marea schimbare din decembrie 1989, dar și de eforturile încordate de mai târziu pentru realizarea acestei schimbări. Ținem minte această parte importantă din biografia ei și ne așteptăm ca în textele ei – de versuri și proză – să predomină teme sociale și politice. Și ele într-adevăr erup din nou și din nou, dar aproape niciodată nu apar în aspect dezgolit, declarativ. Se simte angajamentul autoarei nu numai pentru problemele vitale ale zilei de azi și de mâine a țării sale, ci și de ale lumii în care trăiește, dar aceste probleme întotdeauna o conduc spre

reflecții și îngrijorare pentru om, mult mai ample decât obișnuita viață cotidiană.

Yordan Radichkov spunea că, noi, bulgarii, suntem o nație de monologiști. S-a dovedit, însă, că nu doar bulgarii sunt așa. În eseul „Dialog”, Blandiana spune: „Noi toți mereu monologăm”. Și încheie prin concluzia: „În ultima instanță, democrația nu este nimic altceva decât un dialog – acțiune în care majoritatea ascultă atent, amabil și cu stimă (iar stima naște și stimă de sine!) opinia critică a majorității”. Cât de importantă este această observație pentru noi, democrațiile, din partea de est a Europei care sunt la primii lor pași! Tot timpul găsim în carte noi și noi revelații de acest gen, care luminează calea actualei noastre dezvoltări.

Însă, accentele de bază ale operelor adunate în „Populată de cuvinte” sunt mult mai filozofice și superioare actualului: omul și natura, etica, arta și literatura. Si, deși în fiecare dintre aceste teme se simte nervul contemporanului nostru, în ele se deschid și imenconsurabile dimensiuni ale eternității. Temporarul răsună în infinit și capătă o valoare eternă. Reiese că răspunderea noastră

ÎN PRĂPASTIA DESCHISĂ DEODATĂ ÎN CER

te-ai prăvălit neatent,
ai început să te-nalți,
în timp ce priveam, fascinată
și fără să înțeleg ce se-ntâmplă,
cum te faci tot mai mic
în lumina din adâncul căderii inverse
de unde, cu siguranță,
nici tu nu mă vezi.

UNDE SE DUC ORELE ?

Au un fel suspect de a se furișa,
de-scăpa atenției
dispărând pur și simplu.
Dar ce înseamnă *a dispărea* ?
Cum poate ceva ce este să nu mai fie
ca și cum n-ar fi fost?
Unde se duc orele deodată
Și, mai ales, de unde vin
Ca niște bărci de hartie
Care lunecă lin
Pe o mare desenată
Cu valuri pe de rost?

ANA BLANDIANA

nu este doar în fața zilei de astăzi, ci și în fața întregii existențe.

Insuflă respect și paleta bogată de genuri a operelor incluse: miniaturi lirice, parabole, povestiri, impresii...

Proza Blandianei nu este mai puțin poetică, decât versurile ei, iar adesea este și mai consecventă în căutările sale.

Cu certitudine putem referi la autoare cele spuse de ea despre ceilalți: „În opinia mea nu există nimic mai mișcător și fără apărare decât proza unui mare poet. O străduință tenace de a numi ceea ce nu poate fi denumit. Este ca o aoreolă care încearcă să dobândească forma de pălărie”.

Și, în încheiere, să menționăm și ceea ce, de obicei, se omite în edițiile de traduceri – rolul traducătorului în crearea lor. Limba bulgară în care, Ognian Stamboliev ne oferă această multicoloră selectare din opera poetei române este admirabil stăpânită, flexibilă, expresivă și melodioasă. Și ceva caracteristic pentru adevăratul traducător – în anul aniversării lui, el a preferat, în loc să iasă pe avanscenă, să aducă sub lumina proiectoarelor una dintre autoarele lui preferate și să o prezinte așa cum ea într-adevăr merită, și cum el cu siguranță știe să o facă. Felicitări pentru amândoi!

Prof. dr. Alexandar SHURBANOV,
Universitatea din Sofia

**Ana Blandiana, Populată de
cuvinte, selectare și traducere de
Ognian Stamboliev, Sofia, 2018.**

Amurgul nu vindecă

Lirica **Georgiei Miculescu**, hrănită de o experiență personală tragică, crește de la un volum la altul, croindu-și propriul drum într-o izbucnire de sensibilitate și simțire autentică. Poemele ultimei apariții editoriale, *Amurgul nu vindecă*, apărută la editura EMMA din Cluj, în 2016, surprind traseul unei ființe scindate între lumea umbrelor și cea a luminii stinse de amurg tomonic a cărui putere vindecătoare este timid invocată de câteva poeme. Titlul concentrează concluzia amară a întregului demers artistic: vindecarea vine pe căi ocolite, dictate de instanțe nevăzute, dincolo de legile realității concrete și perceptibile. Amurgul nu vindecă, iar timpul fără curgere al amintirii trăiește în ființă, germinând creația.

Efigia angelică invocată de poemul de deschidere, *Îngerul oceanelor*, coagulează universul liric de o remarcabilă unitate și coerență, de altfel, al întregului volum: “Ești departe / dar te simt aproape / lipit de ființa mea – / mereu / fără odihnă / îmi atingi bătăile inimii / cu fiecare zi / ce-mi mărginește viața – / și din mijlocul oceanului / răsari doar pentru o clipă / ca să-mi arunci stropi de apă / pe față / pe zâmbet / pe lacrimi.” Organicitate întregii cărți dezvăluie o anume logică a construcției, piesele adăugându-se într-o desfășurare simfonică gravă, cu accente de recviem și litanie, de bocet sau marș funebru. Cu toate acestea, **Georgia Miculescu** știe să strunească cu o artă magistrală emoția, valorificând cu bună știință principiul muzical al contrapunctului și al pauzei. Când durerea atinge profunzimi tulburătoare, greu suportabile, reușește să determine gândul să alunce pe dedesubtul versului în căutarea unor zone de liniște și iluzorie alinare. Visul, amintirea, natura, anotimpurile sunt tot atâtea prilejuri de evaziune din prezentul dureros. Apropierea de elementele primordiale conduce inevitabil spre refacerea reliefului ființei pe care o reconstituie din stropi de ape neatinsse, zăpezi imaculate și scelpiri de stele, după ce anii grei de așteptări zadarnice i-au demonstrat că invocarea epifaniilor în universul

profan și rece este inutilă; alte simțuri decât văzul sau pipăitul fac legătura cu lumea pentru care numai poeta are organe senzoriale. Lumina este semnul acestei comunicări aparte, ce șterge sau mai degrabă rupe granița dintre viață-moarte, cunoscut-necunoscut, văzut-nevăzut. Este vorba însă, de un alt fel de lumină, selenară sau stelară, care amplifică umbra, îndoiala, misterul, născând aceleași dureroase doruri. “Luceafărul aștepte-n ochii tăi / îmbătat de-atâta frumusețe / părul tău lucește-n lumina lunii / trunchiul ți se scaldă-n liniștea izvorului din cer.” Jocul acesta de lumini și umbre dă o dinamică proprie imaginilor din versurile de o sensibilitate aparte și constituie nucleul întregii cărți. Metamorfozele interioare sunt catalizate de căutările sensului ascuns al evenimentelor tragice pe care timpul cu puterea lui vindecătoare le închide, dar nu le șterge niciodată, transformându-le în cuvinte, întrebări și tăceri aproape materiale, concrete. Proporția aceasta dintre rostire și nerostire, dozată cu un simț special, tinde să devină marca aparte a scriiturii poetei. Iubirea care mișcă sori și stele deplasează în spațiul reveriei, creat de versurile bine cumpănite în cuvânt, granița imperceptibilă dintre ființă și neființă; dinspre miazănoapte – târâmul întunecat și misterios – vin semnele eternei reîntoarceri, dătătoare de speranță: “Frumosul tău chip / mi-a atins inima dinspre miazănoapte / deodată – respir.”

Coborârea în infern are un dublu scop: considerarea dintr-un alt unghi de referință a propriei dureri și

refacerea unității pierdute. Așteptarea, jertfa, suferința mută sunt tot atâtea ipostazieri ale femininului ce caută calea către miezul ascuns al lucrurilor. Sensul acestei căutări duce într-o singură direcție, iar drumul este unul ce reconstituie tragismul unei Golgote cotidiene: “Te cauți străbătând / drumuri cu pietre ascuțite / pustiuri de nisip și cenușă / mari / înghețate – acolo / sirenele-au / eșuat pe banchize /... “ Cenușa, nisipul, gheața sunt, de altfel, metaforele neputinței, ale opreliștii pe care, prin cuvânt și autentică simțire lirică, încearcă să o spargă. Ele intră în coliziune cu o altă metaforă-simbol, lumina chistică, care străpunge întunericul, propulsând ființa într-un spațiu eterat, privilegiat de grația divină.

Din acest teritoriu al compensației, scos de sub tirania legilor lumești obișnuite, luminat de “focul stelelor frumoase”, privește chipul celui iubit, plecat înainte de soroc, “neatin de timpul alb.” Eul liric pendulează între revoltă și acceptare. Emoția poetică se naște din vârtejul de trăiri contradictorii, care par a genera criza identitară: “Mă trezesc înghețată / pe nisipul lunii / fluturi de plumb mi se așază pe aripile smulse / o doamnă ciudată mă strigă pe nume / în fața mea se rostogolește o umbră... // Unde sunt? // nu-mi amintesc // bezna-mi închide ochii.”

Rana trecutului mereu vie sub crusta aparentei tămăduiri se redeschide la cei mai mici stimuli exteriori: dureroasă, neașteptată, sângerândă.

Peisajul citadin, cu repere concrete, locurile trecutei fericiri, readuc sfâșierea cumplită, încremenită într-un țipăt mut, în cruci și altare de piatră cu care își înalță disperarea spre cerul plin de semne, dar fără răspunsuri. Sugestia cromatică în tonuri violente conferă imaginii artistice un desen sigur, condus de pulsații sufletești extreme, ce multiplică la infinit liniile Pietei lui Michelangelo.

Chiar dacă figura feminină a Mamei este substituită de cea a Iubitei-soției, ipostaza Durerii covârșește tocmai prin neputința mărturisită de a-și asuma destinul celuilalt cu prețul sacrificiului de sine. →

Prof.dr. MIHAELA ROȘU BÎNĂ

Disperarea atinge cote paroxistice, dincolo de limita suportabilului, în această confesiune poetică tulburătoare Actul creației în sine are putere cathartică și soteriologică, deopotrivă.

Neresemnată, poeta redirecționează sensul căutărilor spre Dumnezeu a cărui plan se străduiește să-L înțeleagă dintr-o perspectivă nouă, limpezită de suferință: Dumnezeu a scris o poveste despre mine / și-a lăsat-o într-un cotlon al cerului... // ...nu mă născusem încă... / așteptam un alt timp / un alt pământ / amânam... //". Vocația existențială tragică pare înscrisă în cartea destinului încă înainte de aruncarea în lume a fapturii. Cu toate acestea, înțelegerea nu înseamnă, acceptare necondiționată sau resemnare.

Fragilitatea condiției feminine este doar o aparență, pentru că din jale și durere ei se naște o nouă formă de înfruntare a timpului, a morții și a uitării: Creația poetică.

Înălțându-se prin cuvinte deasupra zbaterilor lăuntrice, **Georgia Miculescu** le sublimează în substanță poetică autentică, dispusă în versuri fie ample, fie de o maximă concentrare.

Destructurat, sfâșiat pe interior, eul are capacitatea unică de a-și reconstrui sufletul din fragmentele și cioburile unui alt timp fericit recuperat din amintiri, din memorări sau interludii, cu un singur scop: creația dătătoare de eternitate.

Efemeritatea trecerii ființei prin lume, meditația gravă asupra condiției umane, fără ostentație reflexivă, fără inutile concluzii aforistice, dezvăluie influența modelatoare a marilor maeștri lirici, erudiția și exercițiul trudnic asupra versului. În substanța poetică a volumului, poeta topește esența durerilor interioare pe care le reconvertește, print-un proces aproape alchimic, în vibrație lirică și emoție estetică pură.

Volumul **Amurgul nu vindecă** dezvăluie în **Georgia Miculescu** un poet matur, care stăpânește cuvintele, strunind metafora într-o frazare muzicală gravă, confesivă, orientată spre sublimarea unei experiențe existențiale teribile, în lirică autentică, de o foarte bună calitate artistică.

Cuvântul pus în versuri de o tulburătoare sinceritate, chiar dacă nu vindecă, poate să aline...

Pe aici se trece cu aripa de gând!

Obiectualizarea materiei se face după propriul zvâcnet din spirit. Poetul e convins până la încrâncenare, cum esențializarea e singura cale a cuvântului spre idee. Este sau o fi... „**Teritoriu ocupat**” dar care rămâne în posibilul unui excurs inițiativ al cititorului. Dacă nu l-aș cunoaște pe poet, aș zice că lexicul ar putea sta din cine știe ce pricini, la semafoare precum la limbile ceasurilor; dar nu e deloc astfel. **Daniel Luca** se află în acea zgârcenie/economie a cuvintelor, tocmai pentru a puncta mai bine și a crește în faptul semanticii.

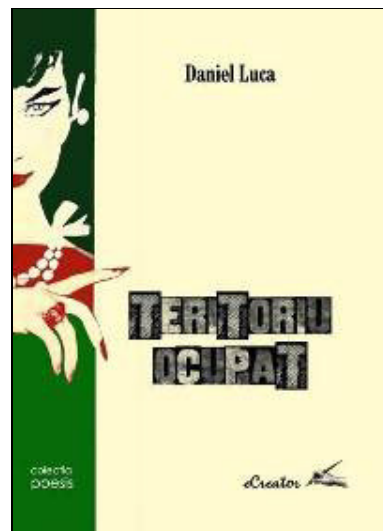
Mă gândeam că mi-ar fi de folos să preiau și eu (dacă n-am făcut-o încă) acest obicei al clarității. Iată cum vine: „Ai căzut în ceașca mea/ plină cu cafea/ și te-ai topit./ Sorb încet din ea,/ la intervale mari de timp./ Nu aș mai vrea să se golească vreodată.” (**Cafeaua**). Ehe, cum dulceața nu se consumă dintr-odată și umbli cu botul plin de miere...; până când? Pânăăă căâând...

Aici e emblema, ori blazonul de fapt, al dăruirii convinse și exclusive...: „Te-ai adăpat/ la izvorul meu/ până am secat.” (**Izvor**). Iar în contrapartidă... „Mi-am rătăcit limba/ între sâni tăi blonzi./ de atunci sunt călător.” (**Limba**). Păi, Dane prietene, ești năucit de iubire și așa să rămâi în fără granițele-i...

Gădesc, ceea ce chiar îmi doream, despre un loc de suflet, unde oameni cu suflet, și mi-e ciudă că eu dacă am scris despre acesta, a fost fulgerător prin toiul nopților, dar nu așezat... „La pensiunea Panorama/ muntele a coborât în mine/ încetul cu încetul/ mă ia cu răcoare/ cu fiori/

Árpád Rácz, Luminiș

capul mi se preface/ într-un vârf înzăpezit/ ce se topește ușor/ înapoi în pahar/ altceva mă soarbe/ cu tot cu pâlınca înzăpezită” (**Panorama**).

Ce aș putea eu zice despre: „Pădurea/ strânge vântul/ în cătușe” (**Cătușe**); nu zic, pentru că e de ajunsă expunerea.

Altceva: de câte ori am încercat să definesc eventualitatea poeziei, am fost aruncat drept în zbor, iar de astă dată Daniel Luca pare-se întocmai pe acolo: „Te-am urmărit/ desfăcându-ți aripile/ și pornind în zbor/ incapabil de-a schița vreun gest.” (**Zbor**).

Ar fi cazul unui poem existențial: „Pe partea aceasta/ de drum/ e tăcerea pruncilor/ ce se joacă/ cu praștia./ Pe partea cealaltă/ gura copiilor e legată/ cu fermoar/ și tăcerea lor urlă/ sărind coarda./ Pe partea aceasta/ îmi arunci/ din ochi o stâncă./ Pe partea cealaltă/ ochii tăi mă ard/ la o sută de grade Celsius./ Pe partea aceasta/ un zmeu mă lovește/ cu tâmpla de copac./ Pe partea cealaltă/ toate zmeele mă înconjoară/ și îmi leagă strâns/ picioarele./ Pe partea aceasta/ mâna ta/ mă îngheață./ Pe partea cealaltă/ mâna ta/ mă topește.” (**Aici și acolo**).

După care, inevitabilul poem de dragoste... dar nu cumva chiar a fost?...

Felul poetului și acela al poeziei, sunt astfel încât Daniel Luca să se adape din consonanță, iar poezia sa din inevitabila tresărire. „Teritoriu ocupat”. Un exercițiu reușit, despre care sunt sigur că în continuare se va scrie.

DANIEL MARIAN

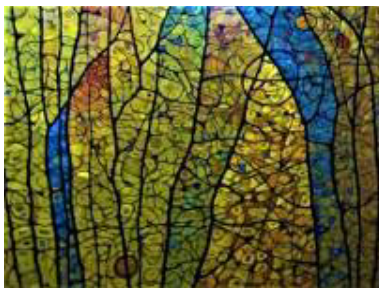
Un trufitor la altarul frumuseții

În 1964, la Editura Pentru Literatură, apăreau postum *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare, în traducere imaginară de Vasile Voiculescu*. În anul 2007, la Sibiu, Editura Arhip Art scotea pe piața de carte – ca un ecou al procedului voiculescian de continuare, prin interpretare personală a marilor opere poetice-filosofice ale omenirii – *Cântarea cântărilor profane*, de Ioan Gligor Stopița. Scriitorul, editorul (revistei RAPSODIA) și coordonatorul de cenaclu literar („George Topârceanu”) de pe lângă Cercul Militar din Sibiu s-a înhâmat așadar la o grea muncă de colportor al frumuseții rostirii. Intenția este declarată dintru început, prin mottoul ales de autor, din Valery Larbaud, ca un elogiu pentru „Misterioasa Invizibila Frumusețe” consonant, desigur, adagiului dostoevskian: „Frumusețea va salva lumea”.

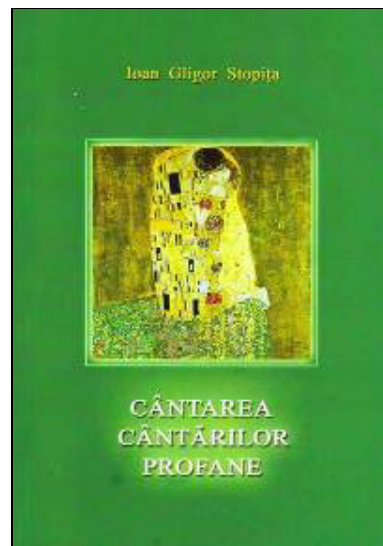
Cartea este alcătuită din două părți: *Cântarea cântărilor profane*, respectiv *Cântarea cântărilor akeronice*. *Cântarea cântărilor* este parte a *Sfintei Scripturi*, alcătuită din opt capitole dedicate iubirii împărtășite între mire și mireasa inimii sale, iar Acheron este un râu ce curge în nord-vestul Greciei, prin Epir, și se varsă în Marea Ionică. În mitologia grecească, Acheron sau Acheron (grecește Ἀχέρων) era numit „râul suferinței” sau „râul tristeții”, fiind considerat unul din cele cinci ape curgătoare ale lumii subterane, ce putea fi trecut de cei plecați, doar ajutați de luntrașul Caron. „Nigra sum, sed formosa” („Sunt neagră, dar sunt frumoasă”), citim în Versetul 5 al textului biblic dedicat iubirii între miri. Dacă, pe motive ce țin de exteriorul ființei, autorul a fost refuzat în tinerețe să slujească altarului creștin căruia a vrut să i se dedice, iată că soarta l-a hărăzit să preoțască la altarul frumuseții exprimate literar. Fiecare text al primei părți interpretează câte un verset al *Cântării cântărilor*, așezat ca motto al propriilor versuri. Poeziile au formă de sonet, cu ultimele două versuri scrise cu aldine și rol conclusiv. Multe debutează homeric, prin invocarea muzei, a zeiței, a iubitei, a poeziei: „O, Poezie, plină de

sentiment și avânt” (p. 6), „Tu, Muză, nu ești decât o dulce Femeie” (p. 8), „Îmi ești, MUZĂ, foc dezlântuit de Soartă” (p. 10), „Ce va fi, iubire, cu mine, ce va fi” (p. 32), „Ești veșnicia mea, iubito, din clipită” (p. 38), „Iubito, ești mai tare ca Moartea” (p. 48), „Iubito, poem fulgerat de nemurire” (p. 76) etc. O rimă argheziană (împrumutată din *Inscripție pe amfora LUI*): „Învață limba română din Luceafăr /.../ Ca versurile să-ți murmure tremurat și teafăr” (p. 11). În ciuda câtorva termeni ce forțează limba („intervertind” – p. 15, „obsecvios” – p. 30, „nemurisești” – p. 31, p. 89 etc.), *Cântarea cântărilor profane* oferă secvențe de lirism autentic: „Să se prăbușească Arhanghelii din zbor / În sacră fulgerare fără de moarte / Ca să arzi în aceste sonete de dor / Și în litere grele de plumb, într-o carte...” (p. 11); „Ți-e sufletul ca o rotundă vocală” (p. 21); „Ești negustorul meu de lacrimi pe pământ” (p. 29) și altele.

Mottoul pentru *Cântarea cântărilor akeronice*, ales din Cioran, precizează o atitudine detașată și creștină, în fond, în fața morții, dincolo de bravura și cinismul caracteristice rășinăreanului cantonat la Paris: „Nu mă voi fi împăcat cu mine însumi decât în ziua-n care voi accepta moartea așa cum accepți să cizezi în oraș: c-un dezgust amuzant”. Fiecare text al celei de-a doua părți interpretează câte un citat din gândurile filosofului Emil Cioran, așezat ca motto al propriilor versuri ce filosofează în aceeași formă fixă a sonetului, cu ultimele două versuri scrise cu litere grase și rol de sentință. Versurile stau față în față, cele cu litere drepte, ale iubitelui, la stânga cărții deschise, cele cu litere italice, ale iubitei, pe pagina din dreapta, alcătuind un permanent dialog. Apare, aici, o iubire vampirică ilustrativă pentru toposul nelatin (în

Árpád Rácz, Rămuriș

sens blagian) originar lui Cioran și poetului Stopița din Ghijasa Sibiului: „Mă sugi cu voluptatea gurii de meduză / Frumoasa mea iubită, din țara lui Dracula” (p. 100). Atmosfera dantescă de iad trăit o depășește în grozăvie pe cea baudelairiană mustind de miasma „florilor răului”, parcă ilustrată de William Blake și augmentată în trena miturilor arhaice românești, cu „sinele nostru deocheat de moroi” (p. 106) și viața pe care „a tors-o Moartea de pe caier” (p. 122); pentru edificare cităm integral textul de la p. 109: „«Ai vrea haosul, dar ți-e frică de luminile din el» (E.C.) / * * * / *Să navigăm, iubite, în negre pirogi de doliu / Pe acest Akeron cu trup de omidă / În nopți eterne de opiu și amoniu / Prinși în ritm de recviem și colindă // Să ardem, iubite, în rug de foc și pucioasă / Scăldați în sudori de sânge-nchegat / Iar legământul nostru în veci blestemat / Să crească în iubirea noastră viermănoasă // În paturile noastre din spații de abis / Sâni mi s-au copt în sfere de infern / Șerpuiala atingerilor noastre de vis / Prin sita căderilor noastre se cern... // Și când îți pun sărutul meu pe gură / Să-l sorbi că-i opiu de neagră cuminecătură!*”. Frumusețea acestei *Cărți a cântărilor akeronice* stă în plastica suculentă cu care Ioan Gligor Stopița știe să illustreze poetic dămărea și suferința, ca particularități ale unei conștiințe tragic asumate.

Cartea cântărilor profane, cu cele două părți ale ei, certifică posibilitățile unui poet matur, pe deplin conștient de impactul sufletesc și spiritual al opereii sale.

MIHAI POSADA

Poezia, loc de întâlnire cu absolutul...

Scrisa Ion Biberi în binecunoscuta sa lucrare *Poezia, mod de existență*: "Omul nu se așază singur în fața universului numai pentru a stabili raporturi cu nevăzutul și taina; singurătatea nu e decât un moment de reculegere și reînviore, din epopeea spiritului;" Și tot el, în capitolul final, **Poet și poezie**, face următoarea afirmație: "Este un fapt, aflat, pentru noi, în afara îndoielii, că poetul are o complexiune, care îl diferențiază hotărât de restul oamenilor."

Valentina Becart, aflată, cu "**Jumătate umbră, jumătate cuvânt...**", (ed. Princeps Multimedia, Iași, coperta Mihai Cătruna) la cel de al 15-lea volum personal, se încadrează, fără discuție în afirmațiile de mai sus.

Atunci când credeam că, ajunsă la capătul unor frământări contradictorii, poeta se va îndrepta către noi surse de inspirație, impulsul generat de vechile constrângeri și remușcări se revarsă în cascadă, amplificându-se. Poemele, pe cât par de simple, pe atât sunt de complicate. Nu ne surprinde fluiditatea textului ci ușurința transfigurării dintr-o ipostază în alta, chiar dacă planurile se repetă. Tematica poemelor pleacă de la o constantă - iubirea cu iluziile și deziluziile ei: "Adesea, când lumânările se sting, / fantomatice stihii / se văd mărșăluind / la ușile zăvorâte, / la ferestrele unde visele mor, / într-o lacrimă..." (**Din rădăcina străbună**)

Treptele imagisticii au sens dublu; te urcă și te coboară. Forma lor lăuntrică se asociază stării sufletești; și cu cât pătrunzi mai adânc în lectură, cu atât ai impresia că devii parte al aceluiași întreg. Sentimentele exteriorizate, desfășurate de-a lungul aceste călătorii, reflectă un proces afectiv extrem de intens. E ca și cum, din când în când, ai sufla în tăciuni spre a reînviore flacăra: "Noaptea, târziu, las / sufletul liber, / și caii, / și gândul... / și nu mai vreau să știu / de se întorc (când se întorc); / de s-ar pierde în cea mai / visată, / neîmblânzită furtună. / (ce noapte ar fi, ce alergare nebună!" (**Noaptea, târziu**)

Realul, paradoxal, se află la timpul trecut. Prezentul conțea numai atât timp cât dă aripi viziunilor retrospective. Te afli, parcă, într-o mașină a timpului, uitându-te transfigu-

rat la tot ceea ce se desfășoară în față, fără a fi însă capabil să nu-ți întorci capul, contemplând trecutul. În poezia "**Dezleagă-mă de timp**" formele corporale își pierd esența, prefigurând o contopire peremptorie cu natura: "Dezleagă-mă de timp și lasă-mă să curg / ca o notă cristalină / în sufletul tău uriaș, / neștiutor de moarte, / de plânsul domolit în lumină. / Îți las nădejdea mea de fiecare zi, / să modelezi din ea, adevărul unui timp / ce nu va cunoaște / temnița și noaptea nesfârșită a pământului."

Poemele, fie ele părți ale unui întreg (**Din jurnalul unei zile**), fie lăsate să pară independente, se interpătrund, însiruindu-se ca mărgelele pe o ață. Amintirile sunt, sau par a fi prea vii pentru a se ascunde după perdelele obscurității. Franchețea reprezentării lor nu lasă nici un dubiu. Dintre ficțiune și realitate, realitatea este cea care are câștig de cauză: "Când zorii își vor spăla trupul în roua florilor / abia trezite din vis, / când lumina lor se va strecura în primele / adevăruri netrunchiate, / eu voi fi călătorul pribeag, într-un gând nenăscut, / rămas să contemple iarba crescută pe un mormânt / fără umbră și iubiri răsfățându-se... / în albul așternut al vremii." (**Ca o seară de jertfă**).

Daniel Corbu, în prefața volumului, ne dezvăluie una dintre fațetele indivizibile ale întregului: "Căititorul avizat va remarca fina țesătură a poemului, chiar și atunci când tema e una a revoltei față de realul agresiv sau fortuna labilis, unde-și face prezența timpul devastator al ființei."

Caracteristic sensibilității feminine, autoarea folosește registrul artistic la notele sale înalte. Arcușul face vioara să freacă: "Așteaptă-mă la capăt de-ntrebare, / cum ramurile spre rodire / se grăbesc, / să mă-nuntesc cu iarba din răzoare / și versuri albe, - lunii să-i șoptesc. / Adună-mă dintre cuvinte, / seara, / când toate stelele ies la ferești." (**Adună-mă dintre cuvinte**).

Poezia, în genere, ar trebui să fie considerată ca un miracol. Traversând spațiile, ea devine un bun universal. Scrisă spontan sau îndelung gândită, ea ne este sprijin și confrate. O purtăm cu noi oriunde și oricând. La ce altceva m-aș putea gândi, citind poemele Valentinei Becart?

ADRIAN ERBICEANU,
Canada

Iubirea și propriul timp

Daniela Mărginean debutează cu volumul de versuri *Zăpezi de soare* (Editura Genius, București, 2017), un volum ca o mărturisire poetică.

Poezia cuprinsă aici este una sinceră, interioară, a propriilor trăiri, a gândurilor și viselor (ori visurilor, după caz), care dau târcoale („Poezia mea e în mine”; „poezia e visul de înger din sufletul meu”).

Este o poezie cu influențe romantice, eminesciene (natura participativă, pastelul chiar – „Azi mi-am lăsat trupul în îmbrățișarea crudă a ierbi”; „Un gând de Lucafăr mi-nalță azi ochiul”) ori stănesciene („fărăna se destramă în necuvinte”), dar autoarea își păstrează originalitatea.

Și iubirea e încărcată de romantism, fiind ideală („în iubire nu poți să socotești / decât din doi în doi”), profundă, completă, complexă și fără întoarcere („în muntele de pace, lumină și iubire!”).

De altfel, iubirea constituie principala temă a volumului de față, emanând căldură și speranță, chiar dacă pot apărea zăpezi până și pe soare, dezamăgirile, obișnuința ori aplatizarea sentimentelor putându-se ivi oricând („n-am mai deschis de mult o ușă în visare”).

Cuvintele, oricât de puternice și generoase ar fi, devin incapabile →

DANIEL LUCA

de a fi mesagerul iubirii și trebuie să lase locul gesturilor, pantomimei ori gândurilor („Ce bine ar fi / dacă n-ar exista cuvintele, / iar gândurile noastre, / păsări de soare, / s-ar desena / în zbor de adevăr”).

Timpul e nedefinit, dar atotprezent. Există un timp al poeziei („clepsidra își strigă neputința-n poezie”), dar și un timp al iubirii („te-am vrăjit / să-ți schimb timpul rămas, / în timp de iubit”), când „a iubi” devine sinonim cu „a trăi veșnic” („Iubite, azi am gustat veșnicia, cu tine!...”).

Chiar dacă avem primăvară, iarnă, vară și toamnă, acestea sunt practic un singur anotimp, unul al iubirii („Iubite, de ce îmi miroase a primăvară iarna asta?”).

Iar ziua e o simplă prelungire a nopții („Iar noaptea își numără îndrăgostiții din doi în doi / și le ascunde tainele în tăceri de atingeri”; „Îmi picură noaptea în sânge // (...) să îți izvorască la poarta răsăritului meu, / Iubirea!”).

Iubirea, pe nesimțite, se transformă dintr-un simplu sentiment în carnalitate, dar își păstrează puritatea („te doresc să-mi alini / linul trup de vioară”; „fluturi de stele mă înalți când te-apropii de sânii într-un joc”).

Mai mult, iubirea sfințește omul și locul, insul ajungând, încetul cu încetul, să-și depășească propria condiție („când mă strângi frângându-mi sânii, / în loc sfânt, la tine-n piept...”).

Leitmotive precum „dor”, „fluturi”, „zbor”, jocul cu cuvintele și muzicalitatea versurilor sunt în strânsă consonanță cu mesajul poetic, creând imagini foarte sugestive („Mai vii, mai stai, / să m-amețești cu buzele de mai?”).

Câteodată, însă, autoarea redevine adolescentă, e candidă ori pur contemplatoare sau îmbrățișează prețiozitatea, ceea ce are drept efect pierderea consistenței mesajului poetic („oracol de zbor și abis, / oracol de soare”; „Apoi pluteam în infinit” sau poemul *Alfabetul* în integralitatea sa).

Daniela Mărginean își devoalează sufletul la scenă deschisă, cu seninătate, lăsându-se descoperită treptat, dar niciodată pe de-a-ntregul.

Cozmeștii, un roman al Începutului regăsit...

Romanul *Cozmeștii*, al scriitorului Iuliu Ionaș, este una dintre operele cele mai autentice, complexe și frumoase ale literaturii române, cunoscute de mine.

Din rațiuni de timp și spațiu încerc, mai degrabă, să demonstrez, decât să argumentez judecata de valoare asupra operei, selectând după logica minții sau a inimii ceea ce cred că este maximă realizare literară.

Originalitatea construcției epice constă în ingeniozitatea alegerii faptelor (situațiilor) epice rezonante diferitelor personaje, în consonanța trăirilor și reflecțiilor personajelor cu fluxul narațiunii, particularizarea personajelor prin limbajul specific subiectiv și plasticitatea portretului, ordonarea și re-ordonarea discursului narativ în raport cu tema centrală a romanului: sensul existenței.

Complexitatea romanului rezidă în dialectica diminuării-amplificării fluxului trăirii personajelor. Uneori „timpul este în relaxare”, alteori, în situații limită, în care singurătatea, noaptea, absența, așteptarea înfrigurată transformă emoția în grijă, grija în teamă, teama în frică, iar aceasta aruncă firea omului dincolo de limitele temporalității, timpul și rațiunea se neantizează lăsând sufletul gol, pustiu și fără apărare, fără nădejde. În astfel de clipe când absența speranței aduce pierderea de

sine, omul uită de crucea sa „de la Dumnezo”.

Definirea metaforică a uitării ca „fiică a timpului” realizată de Iuliu Ionaș ca interferență psihic-ontic, corelează cu ideea platonică: „timpul e fiul cel mare al eternității” și astfel fiind el are puterea de a înființa lumea ori de a o distruge.

Înființarea lumii presupune dezvoltarea iubirii, a consonanței sufletelor, a conștiinței rudeniei apropiate sau îndepărtate (aceiași neam, aceeași umanitate), de aceea tema existenței se despletește în romanul *Cozmeștii*, într-o multitudine de perspective pe care autorul le detaliază dintr-o năzuință umanistă nelimitată.

Neamul *Cozmeștilor*, din Ciugudul Apusenilor, trăiește aventura de supus al Imperiului, iese din locul său și luptă aiurea din pricini străine cu oameni asemenea lor, uneori pierind, alteori întorcându-se cu beteșuguri trupești ori sufletești, suferind înstrăinarea mult timp după întoarcere.

Conștiința alterității e dată nu numai de străinătatea îndepărtată, ci și de străinătatea alăturată: maghiari, germani, evrei, țigani, șătrari, cu care e musai să conviețuiești sub variate raporturi.

Alteritatea etnică a spațiului românesc nu poate limita nici afirmarea de sine, nici apropierea cea mai liberă dintre ființele umane: prietenia sau iubirea. Astfel, că apărând sau invocând drepturile naturale ca sens al existenței lor, împotrivindu-se maghiarizării instituțiilor ori abuzurilor, dar și dezbinării create de unii frunțași politici ori religioși, și apărând instituțiile sociale fundamentale: familia, școala și biserica, urmărind un ideal, deopotrivă scop și rațiune de a fi, românii nu neagă dreptul la existență autentică al celorlalți, în virtutea analogiei, fiindcă nu poți nega altuia ceea ce afirmi pentru tine.

Împlinirea „cruții” neamului *Cozmeștilor*, unii buni, alții lipsiți, uneori, de bunătate, nu o reprezintă nici liniștea inimii, nici avuția în sine, nici prestigiul ori gloria, ci așezarea într-o ordine nouă, într-o țară a neamului întreg românesc, ca o „țară a făgăduinței”, ideal ce poate părea, onora de azi, desuet. →

GHEORGHE CUTIERU

Existența lui Ilarie Cozma, personaj original al narațiunii, ar fi goală, dacă nu s-ar „îngriji” de viața fiecăruia din satul său, ajutând la nevoie, sfătuind după caz, ironizând ori îndreptând cu înțelepciune parte din „otrăvurile soții”.

Trecut de „akme”, ca un veritabil „Majores Terrae”, Ilarie este preocupat de „mersul lumii”, el știe că stabilitatea familiei și a comunității (cu toate schimbările lor naturale, firești), dezvoltarea educației prin școală și întărirea credinței prin biserică sunt faptele esențiale ale existenței ca existență. Surparea uneia pune în primejdie integritatea sufletului omenesc și a neamului.

Atunci când de judecata sa depinde soarta unei șatre, care se făcuse vinovată de furturi și mare sperietură în sat, el scrie cu înțelepciune: „șătrariiăștia nu-s nice buni, nice răi, ori mai bine, și buni și răi”, salvând șatra de la pieire.

Spirit neșcolit prea mult prin școlile omenești el afirmă viața, căci judecata omului trebuie să lase existenței șansa judecării divine.

Ilarie Cozmă, un veritabil personaj co-autor, introduce în text, mai multe narațiuni ca proiecții pe cerul conștiinței sale, veritabile tragedii care zugrăvesc prăbușirea omului sub forța destinului: povestea fratelui său, Visarion și a Salomeei, povestea lui Lucu și a Liviei și altele.

Fiii săi, cu nume simbolice: Traian, Octavian, Victor, moștenesc în descreștere darurile firii Tatălui și ale Mamei lor, Crucița, rezultând astfel trei moduri diferite de „orientare în fața existenței”.

Traian este tipul intelectualului și patriotului veritabil, charismatic, înțelept și eroic care, atunci când „țara dorită și visată” este în primejdie, trece munții pentru a se înrola și lupta pentru ea.

Octavian e păstrătorul tradiției pentru a duce mai departe numele de „mare gazdă” în sat, precum tatăl său.

Victor ocolește orice faptă cumsecade, lăsându-se purtat de patimi în situații inacceptabile moral.

În partea a doua a cărții personajul central devine Traian, care duce o viață urbană, fiind iute remarcat în cercurile intelectuale românești și maghiare din Aiud. Leagă prietenii exemplare atât cu românii cât și cu maghiarii.

Subiect al unor povești de dragoste pură, remarcabile, onest și fidel în dragostea și căsnicia cu Nineta Boldor, el pare a ne reaminti de începuturile romanului ca gen: romanul cavaleresc.

Personajele feminine sunt surprinse în toată complexitatea sufletului feminin care, pentru a păstra forța de atracție a omului iubit, se identifică, oarecum balzacian, în toate rolurile specifice: iubită, soție, amantă ori mamă, jucate, de cele mai multe ori, într-un fel memorabil (Crucița, Nineta, Iustina etc.).

Unul dintre cel mai reușite portrete este cel al contesei Francisca Banfy, care suportă convertibilitatea dublă a trăirii și se salvează începând de la refuzul lui Traian, formulat în cel mai diplomatic mod de a nu răni o femeie, fapt ce transformă o poveste comună de amor într-o splendidă lecție de civilizație.

Printr-un gest de dezvăluire autentică a existenței transilvane, autorul introduce într-un capitol special o descriere a comunității urbane a Aiudului, din timpul războiului, cu „centrele de atracție” ale diferitelor etnii.

Discuțiile frunțașilor maghiari susțin viziunea holistă și umanistă a autorului, conform căreia oamenii, indiferent de etnie sunt „și buni, și răi”, mai ales când războiul „otrăvește” viețile.

Frunțașii români se întâlnesc fie în casa avocatului și deputatului Metea, fie în casa lui Traian Cozmă pentru a se informa reciproc asupra evenimentelor din zonă, pentru a realiza până la capăt proiectul unei noi școli românești în Aiud sau pentru a se pregăti să valorifice orice ocazie

s-ar ivi în vederea realizării Unirii.

Portretul colectiv al mocanilor din Apuseni dovedește o buna cunoaștere (ori intuiție) a psihologiei colective („oameni aspri ca și ținuturile Apusenilor”, vezi Lucu), fără a accentua nejustificat stricta determinare geografică.

Prin descrierea locurilor, adesea prin imagini de mare rafinament poetic, creând iluzia de hologramă, autorul ilustrează că „locul” se umanizează prin sensibilitate și putere de reprezentare.

Recursul la mit și simbol se realizează prin nume ori supra-nume (Alice Pogor = Zeița Iris) recreând un spațiu literar de semnificare implicită, un apel la cooperarea lectorului.

Ironia ca mod de precizare a adevărului de fapt și a corectării comportamentului, utilizată de mai multe personaje feminine și masculine (preoteasa Virginia, Nineta, Iustina, Leontina, Ilarie, Traian, Octavian, slugile lui Sever) demonstrează capacitatea retorică a autorului, prin care amplifică desfășurarea narațiunii.

Întregul romanului pare a fi conceput după un plan ontologic și simbolic ce vizează urmărirea treptelor reamintirii în efortul sufletului „de a se răsuci dinspre întuneric spre lumină” (Platon, Republica). Astfel, romanul începe cu scena de noapte a așteptării, când grija Cruciței, soția lui Ilarie Cozma, se orientează spre toți cei din familie, și se încheie cu dimineața de 1 Decembrie 1918 cu participarea Cozmeștilor, cu mic cu mare, la miracolul Unirii tuturor românilor într-un singur stat.

Acest final de roman (capitolul XXI) simbolic și concis ca un testament, pare a spune dincolo de text: De-acum încolo străduiți-vă să fiți purtătorii acestei minuni pentru neam, să n-o risipiți prin nicio ispitire, oricât de grea v-ar fi crucea și să nu uitați: „nimic fără Dumnezeu”, fiindcă întregul poate ființa fără vreo parte, dar partea fără întreg e nimic.

Roman al regăsirii începutului emancipării românilor, Cozmeștii a fost conceput cam în tot atât timp cât și Faust. „Marele singuratic” de la poalele Măgurii, Iuliu Ionaș, l-a plămădit cu sufletul și mintea, de aceea romanul este leac pentru inimă și îndreptar pentru minte.

Árpád Rác, Maci

Scăpărări

Născut în 1899 și decedat în 1978, ziaristul și poetul Ioan Toma Brenciu din Șcheii Brașovului a avut o activitate literară și publicistică de peste 50 de ani între 1919 și până în preajma morții. În perioada 1919-1922, el a fost redactor și director la primul ziar săptămânal de după Marea Unire din 1918, *Renașterea* din Baia Mare, a colaborat la pagina literară a ziarelor *Patria și voința* din Cluj, de asemenea, la revista *Cosânzeana* și *Curierul justiției militare*, apoi la *Curierul de vest* și *Cele trei Crișuri* din Oradea, *Revista Pindului* din Salonic în colaborare cu profesorul Nicolae Batzaria, Radu Prișcu și prof. Tache Papahagi. I.T. Brenciu a scris și o piesă de teatru *Două inimi*, jucată la un teatru din Baia Mare în anul 1921, iar mai târziu a conlucrat între anii 1924-1934 la *Adevărul literar* și *Gazeta Transilvaniei* în care a publicat contribuții la istoria antică a orașului Orșova, având și calitatea de corector și colaborator efectiv la revista Asociației învățătorilor din județul Brașov *Școala și familia*, iar între anii 1934-1936 a condus și redactat săptămânalul brașovean *Voința poporului*, „organ de publicitate independent”, ziar al apărării intereselor cetățenești, al luptei democratice, cu un pronunțat nivel sau stil de combativitate vitriolantă împotriva abuzurilor de tot felul, a cărui evidență se află în arhiva Academiei Române, potrivit profesorului Petru Istrate. În această publicație, I.T. Brenciu a acordat o atenție deosebită abordării unor teme din viața culturală a Brașovului, prin textele „Expoziția picturii lui Valeriu Maximilian” și „Botezul Școalei primare din strada Ecaterina: O frumoasă serbare culturală”, la care se adăuga un reportaj despre ceremonia de dezvelire a monumentului eroilor de la Poiana Mărului, dedicată celor 100 de eroi de la Poiana Mărului, în cadrul ceremoniei vorbind și dr. N. Căliman, președintele Despărțământului Brașov al Asociațiunii *Astra*. Vigilența lui Ioan Toma Brenciu s-a focalizat și asupra unor aspecte, la prima vedere lipsite de importanță, chiar hilare, de fapt prezentate ironico-sarcastic, dar sugerând ineluctabil o implicare efectivă în viața cotidiană a Brașovului: „Arestarea unor urși pe străzile orașului”, din care cităm:

„Poliția a dus la Chestură doi urși cu însoțitorii lor deoarece nu aveau autorizația în regulă de circulație în centrul orașului. Desigur că acest caz a produs și ilaritate, dar și răs. Dacă finem seama de nevinovăția sărmanelor animale puse în lanțuri de stăpâniilor lor tuciuirii. De altfel, trebuiau arestați? În tot cazul nu duși la poliție, ci simplu goniți spre periferie”. De remarcat că după Primul Război Mondial, la care a luat parte în cei doi ani ai participării României la acest sângeros conflict, sublocotenentul Ioan Toma Brenciu a fost distins cu „Medalia comemorativă de război 1916-1918” ca unul ce a făcut întreaga companie, iar cu ocazia luptelor contra bolșevicilor, el s-a impus prin vitejie, spirit de sacrificiu, în urma cărora a și căzut prizonier în luptele ce le-a purtat Regimentul 16 infanterie la Zalău unde, după mari chinuri a reușit să evadeze după 3 zile de „prinoare grea”.

Ioan Toma Brenciu, zis și „Nenea Ionel”, a fost o figură pitoresc-neobarocă în Șcheii vremurilor sale, potrivit nepotului său, scriitorul Mircea Brenciu și cunoscuților săi, atât interbelice, cât și comuniste, izvorul nesecat de glume, narate cu har actoricesc inimitabil, având darul de a scoate din cea mai neagră tristețe de pe pământ pe orice om întâlnit în cale-i. Avocat al săracilor în ultimii săi ani de viață, ziarist și director de ziar în anii săi de „deplină maturitate”, din care se desprindea prin curaj săptămânalul *Alarma* – ”organ de luptă împotriva bolșevismului” (dece-

niul 1930-1940 al secolului XX), participant la cele două conflagrații mondiale, în calitate de ofițer de artilerie al armatei regale române, dar și de corespondent de război, a ajuns la bătrânețe să fie un „dezmoștenit al soartei”, subliniază Mircea Brenciu.

Interesant este că Ioan Toma Brenciu a păstrat în manuscrise un volum de versuri scrise, după cum chiar el se confesa rousseauian, între anii de viață zbuciumată 1915-1924, care urma a fi dat publicității, adică-telea, volumul de față, *Scăpărări*, ce apare într-o ediție anastatică, mai precis păstrând scrisul de mână al autorului șcheian, la Editura „Kron-Art” din Brașov în 2018. În prefață, Brenciu susține că va fi comis și unele erori de stil, formă și fotografie, dar că e mulțumit că a putut reuși să le vadă puse pe hârtie, îngrijite, dacă nu cu tiparul, cel puțin cu mâna care nu l-a costat nimic. De altfel, I.T. Brenciu nu avea o pretenție prea mare, mai ales că, unele dintre poezii au fost publicate prin reviste, iar altele „cetite ocazional unor pretini cari s-au mărginit” doar să-i procure bucurie printr-o indiscreție măgulitoare și sterilă... Brenciu mai spune că și-a făcut autocritica și că s-a aflat corespunzător literaturii fără pretenție și fără a avea curajul să se releveze mai stăruitor, subliniind împrejurările care i-au prilejuit scrisul într-o perioadă de după Primul Război Mondial, când lumea era „sătulă de lectură și flămândă de materie”. Ioan Toma Brenciu a afirmat sincer că a avut și perioade când a dispus de bani mai mulți și a beneficiat de un trai mai omenesc și că nu a mai fost atras de poezie, „singura mângâiere a omului sărac”, în opinia sa. Totuși, dorind să fie cunoscut și ca poet, el a încercat sprijinul diverșilor editori, dar a fost în zadar, fiind îndurerat de faptul că „între prostiile ce împănază noua literatură, cu larmă de presă, nu au încăput și poeziile sale. În finalul prefeței sale, I.T. Brenciu spune că n-ar mai ruga pe acei în mâna cărora va rătăci volumul, „să-l învrednicească cu lumina tiparului”, dar, par chance, volumul *Scăpărări* a apărut, într-un târziu, grație eforturilor nepotului său, poetul Mircea Brenciu, a susținerii financiare a academicianului Alexandru Surdu și a editorului Gabriel Stan, care editor precizează într-o→

IULIAN CĂTĂLUI

notă finală că această carte trebuia neapărat să apară, după 92 de ani de când a fost scrisă, iar pentru că manuscrisul este o „realizare bibliofilă valoroasă” el a decis să-l tipărească prin fotocopiare, aducând astfel în mâna lectorului tânăr o lecție de prim editor, care este chiar autorul Ioan Toma Brenciu, ce a conceput manuscrisul ca pe o carte reală, cu copertă, prefață și cuprins. Gabriel Stan consideră că I.T. Brenciu ne-a dat o lecție de poezie de dragoste, sensibilă, generoasă și sinceră, și nu în ultimul rând, „o mare lecție de patriotism adevărat (vezi poeziile patriotice)”.

În opinia mea, ineditul volum *Scăpărări* cuprinde două registre lirice principale: poezia de dragoste și cea patriotică, ambele cu accente satirice, sarcastico-cinice și pamfletare. Poemele de iubire predomină în cartea lui Brenciu, femeia fiind văzută când pe post de înger, când în ipostază de demon, de diavol, de satana feminin, în special femeia de moravuri ușoare, ca să nu spunem altfel, în prima categorie aflându-se, inevitabil, mama, femeia virtuoasă, pură, curată sau inocentă, fecioarele, eventual. Pe lângă însușirile fizice, de care este impresionat vizibil poetul șcheian, sunt evidențiate și cele sufletești și moral-etice, astfel, în poezia „Însemnare”, calitățile fizice țin de înălțime, mlădie, suplețe, de sânii plini, de subțirimea în brâu, de gura roșie și micuță ce „*țese versuri vechi și nouă*”, vorba lui Eminescu, în timp ce însușirile morale sunt legate de faptul că femeia este blândă „ca o căprioară”, cu dorințe neîmpărtășite, fiind încă fecioară, pură și curată. În poemul „Ultranatural”, eul poetic este uluit marinian și spenserian de femeia-zână, mult-prea frumoasă, de pe alte lumi și planete, ce reprezintă „*podoaba vremii, dulce poezie*”, un înger albastru-dietrichian, fără pată și fără de prihană, deși în final, poetul dorind să și-o facă dragă, este oripilat de faptul că e cam... „săracă”! Volumul *Scăpărări* conține versuri clasic-tradiționaliste, cu abile rime încrucișate și împerecheate, cuplete cu interesante refrane despre viața „noastră” în Brașov: „*Într-adevăr. De ideală/ E-al visurilor drag ostrov/ E convenire socială*”, cuplete satirico-politice, un exemplu fiind textul „Să luăm aminte” (după melodia

„Romanța Moldoveanului”), în care, dincolo de idealismul și preamărirea traiului din Brașov, poetul vituperează împotriva condițiilor de viață, a scumpetei și scumpirilor, a celor care au făcut să fie posibil acest odios lucru, mergându-se „spre regres”, declin, decădere, stază, refrenul cupletului izbînd necruțător în politică și politicieni, care „ne dă de cap” și ne dau și în cap, totodată, în „fripturiști”. De asemenea, I.T. Brenciu critică pe rînd instituția prefectului, pe primarul urbei de la poalele Tâmppei, pe funcționarii de la poștă sau pe „mamelucii” de la regională, în Șchei fiind ca-n București, fetele nemaifiind de mult ce au fost și înlăturând speranța că vor fi ce au fost și mai mult decât atât, crescând tot felul de „burueni”, „pe-ale eroilor morminte”, iar matroanele de azi, mă rog, din vremea poetului, „au convenit”, pentru ca, apoteotic, să apară lichelele care erau din belșug, amușinând și hălăduind prin cafenelele și crășmele locului, ele fiind „ale societății scai”. Cartea cuprinde și o „Romanță futuristă” (melodie după „dacă-n douăzeci de toamne”), în care eul poetizant este aproape imobilizat la pat și chinuit de o iubire „turbată”, decide dionisiac să accepte compania „beuturii”, începând „a se pili”, oful său îndreptându-se nu numai împotriva femeii care nu-i împărtășește dragostea, ci și asupra guvernului și guvernanților de atunci care „*s-au domnit pe din-afară/ Întorcînd haina pe dos/ Și cu ochi flămânzi de fiară/ Înșfăcară cînte un os...*” În final, eul narativo-poetic nu știe ce-i va aduce ziua de mâine și, sub influența nefastă a alcoolului, nu mai are decât un gând, vorba aceluiași Eminescu, să moară ori „să crape ca

un câine” și să fie desigur îngropat, iar în loc de cruce să-i fie pusă o... „bute mare”!

Trecînd la poeziile patriotice, Ioan Toma Brenciu a mers pe linia poetic-naționalistă și vibrantă a unor Eminescu, Coșbuc, Cotruș, Goga ș.a., scriind poeme ample, în versuri tradiționale, avînd rime împerecheate, cum ar fi lungă poezie „Spre Glorie”, (care a fost prezentată la concursul literar al ziarului „Universul”), în care vorbește despre suprema luptă ce se dă întru victoria libertății, nedreptăților de tot felul, despre virtuțile poporului român implicat în obținerea visului de fericire, într-un final înălțător ce îndeamnă ineluctabil la repetarea pilelor strămoșești pentru a purcede neînvinși „tot înainte”. Un alt poem patriotic, „La încoronare”, conținînd versuri de o mai mică întindere, mai puțin lăbărțate, dar tot retoric-panegirice, se referă indirect la procesul de realizare a statului național-unitar, prin unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu Vechiul Regat munteano-moldovean, care a culminat la 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, cu încoronarea lui Ferdinand I ca primul rege al României Mari. Ioan Toms Brenciu leagă această încoronare de fapte glorioase și asemănătoare din trecutul românilor, fiind amintite aici figuri istorice importante ca: Ștefan cel Mare (și mai nou cel Sfânt), Mihai Viteazul, Avram Iancu (există chiar un poem amplu cu acest titlu, în afara manuscrisului sau volumului propriu-zis, *Scăpărări*, cumva adăugată acestuia, împreună cu o altă poezie, „Jalea Maramureșenilor”) sau Horea (fără Cloșca și Crișan), care „a pus cornul să sune”, poetul închipuindu-și surrealist că românii vor fi ieșit de undeva din pământ, „cu miile grămadă” sau „câtă frunză și iarbă”, când auzeau chemarea la paradă, de fapt fiind vorba de strigarea: „Veniți la-ncoronare!” În fine, ultima poezie a *Scăpărărilor*, denumită „Caleidoscop” se încheie cvasi-apoteotic cu un... epitaf oarecum autoironic, deși exagerat, care urma ori sugera să fie încapsulat sub crucea poetului: „*Ai fost nimic!/ Unii îmi zic.-/ Sau sunt nimic./ Acei ce-mi zic!*” Poate din punct de vedere filosofico-existențialist, omul ar fi nimic sau neantul, dar cel care creează ceva, o Operă, iar în cazul de față o carte de poezii nu poate fi caracterizat deloc așa.

Árpád Rác, Flori de spin

CASA DE LA RĂSCRUCEA DESTINELOR

Așteptam de mai multă vreme apariția unei noi cărți scrise de doamna Francisca Stoleru și, iată că, la începutul acestei toamne mi s-a împlinit dorința, semn că Preabunul știe și ce și când să ne dea pentru a nu ne lăsa să cădem în păcatul lăcomiei. Volumul intitulat: *Casa de pe Colina Doamnei*, apărut la editura 24 ORE din Iași, cu o prefață de Ion Holban, s-a dovedit fi exact lectura de care aveam nevoie, aceea plasată la limita între realismul concret al cotidianului și misteriosul necunoscut înconjurător, acel straniu pe care-l ignorăm doar pentru că am fost învățați să luăm în seamă numai ceea ce simțurile noastre imperfecte pot decela.

Și cum toată povestea se desfășoară în acel fascinant și provocator spațiu pe care noi europenii îl numim Orientul Apropiat, ea ne readuce în minte poveștile celor o mie și una de nopți cu parfumul lor special, cu seducția nedezmințită de trecerea secolelor. Într-adevăr, autoarea plasează în mod absolut firesc întreaga acțiune a cărții cu precădere în acest spațiu multicultural, multietnic, ori confesional deoarece numai aici, culorile, sunetele ori aromele descrise pot întregi și completa în mod fericit peisajul narațiunii.

Aparent, însă numai aparent, personajul principal pare a fi o casă, una specific orientală, cu grădini, vitralii și mozaicuri, o casă care își începe istoria cu o iubire asimetrică dintre o tânără cu un nume seducător, exotic doar pentru cititorii europeni, Amal, o frumusețe cumpărată dintr-un bordel din Beirut de un negustor bogat, dar nici prea tânăr și nici prea arătos, mai mult lacom de tinerețe și frumusețe. Cum este și firesc, această dragoste unilaterală eșuează într-un adulter, iar Amal, conform obiceiurilor, va fi cea care plătește, cumplit, cu viața. Tamburina cu care își acompania dansurile își pierde clinchetul senzual și dispare printre lucrurile din casă. Însăși casa se încarcă cu un blestem și intră în ruină.

Doar că, așa cum se întâmplă adeseori, ruina ei va fi redresată de mai multe ori de personaje venite din spațiul realismului cartezian al Europei care sunt convinse că ideea blestemului este doar o simplă superstiție promovată de câteva generații de femei din aceeași familie care cunoștea povestea de la prima

slujnică a soției lui Ybrahim, Huda pe numele ei.

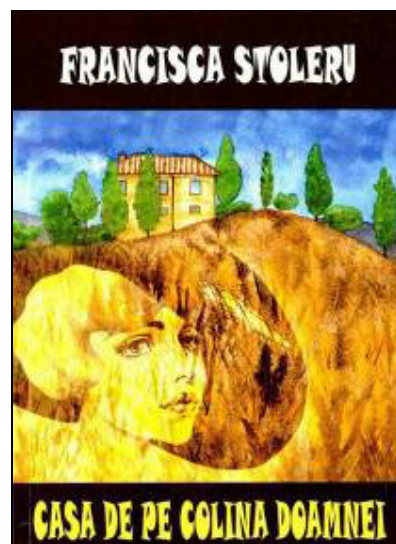
Prin casă încep să se perinde oameni veniți din alte spații culturale și chiar dacă, în mod fatal, găsesc, aparent întâmplător, vechea tamburină și se înspăimântă de sunetul ei lugubru reverberat de toată casă, nu iau în seamă povestea blestemului, iar acesta lovește nemilos. Mdeh, suntem, așa cum am spus, în Orient, iar aici chiar și poveștile sunt parte din viață.

Cu o subtilitate remarcabilă, autoarea perindă în spațiul casei oameni de confesiuni diferite: islamici, catolici, creștini anglicani, evrei iudaici sau creștini, însă păstrători ai tradițiilor deși veniți de pe tot arealul european, dar și druzi. Este felul ei inteligent de a ne spune că în fapt suntem copii aceluiași Dumnezeu și că Acesta ne privește pe toți la fel chiar dacă noi am făcut din religiile noastre doar un prilej de veșnice disensiuni. Vizibile, mai ales într-o perioadă excelent redată în carte, atunci când Europa, iudeo-creștină prin natura ei, își vâna cu ferocitate întemeietorii, cei care de fapt contribuiseră esențial la dezvoltarea civilizației considerată ca fiind cea de referință pentru întregul mapamond.

Dar, așa cum un grafician de succes reușește să redea un chip cu tot ce-i este specific din doar câteva trăsături de condei, Francisca Stoleru poate face acest exercițiu de măiestrie prin cuvânt. Ea descrie un om, un peisaj, atmosfera unui șteitl din nordul Moldovei, un cartier din Londra ori viața rurală a Angliei folosind minimum de cuvinte cu maximum de eficiență. Nu-ți trebuie decât o frază ca să înțelegi o relație familială sau una de iubire aflată în mugur ori trecută prin sита anilor. Acest mod de a scrie oferă cititorului o captivantă fluentă a lecturii, iar acțiunea nu are de pătimit din cauza excesului de explicații. Este desigur talent într-o astfel de abordare, dar se cunoaște și experiența câpătată din scrierile anterioare.

Însă, tot ca de obicei, scrierile doamnei Francisca Stoleru sunt construite pe principiul palierelor de înțelegere, iar acest volum foarte lejer de citit este mult mai greu de înțeles dacă nu vei reflecta la cele lecturate un timp chiar mai îndelungat decât cel necesar cititului. Pentru că doar așa vei descoperi structura piramidală a cărții, orânduită inteligent pentru a se reliefa, după înțelegere, importanța personajelor.

Așa cum am spus la început, personajul principal este, aparent, casa aceea frumoasă cu grădini de vis apăsată însă de blestemul iubirii și al morții.

Numai că, fără oamenii care îi trec pragul sau doar cei legați între ei de firele acțiunii acest personaj ar fi rămas doar un simplu decor, poate fastuos și fascinant, dar decor! Așa cum bine spunea bătrânul Protagoras, omul este măsura tuturor lucrurilor!

Și tot oamenii sunt cei care dau mărție adevăratului personaj principal deși el se află întotdeauna pe fundal.

Aș numi acest personaj: Idealul! Fiindcă exact așa este, un ideal fundamentat conceptual și ideologic de unul dintre cei mai mari gânditori ai sionismului, Theodor Hertzl, susținut logistic de mari potenți precum familia Rotschild, înfăptuit însă prin munca, lupta, entuziasmul, dar și sacrificiul a milioane de tineri sau mai puțin tineri care s-au jertfit pentru nobila cauză a Căminului. Acel Cămin ce trebuia să se nască pe pământul străbun ca țară a evreilor pe care furtunile istoriei i-au împrăștiat în toată lumea. Și asta nu ar fi fost nimic dacă lumea în care ei și-au câștigat dreptul de a fi egali nu i-ar fi osândit din cauze strict meschine, materiale, doar pentru că ei doreau să-și păstreze tradițiile, identitatea și cultura milenară, cea fără de care, acum, nici nu putem concepe civilizația.

Poate că reușita lor nu ne mai impresionează în prezent după șaptezeci de ani de existență a Eretz Israel, însă ar trebui măcar la nivel de exemplu să nu uităm modul eroic în care un popor și-a recăpătat identitatea națională.

Iar eu consideră că actuala carte a Franciscăi Stoleru este de fapt un manifest care ne îndeamnă să nu ne pierdem niciodată speranța.

Mulțumim Francisca!

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

Nel mezzo del cammin di nostra vita...

Sunt convins că fiecare cititor de cursă lungă a experimentat, nu doar o singură dată, asumarea personajelor alături de care a străbătut sute ori mii de pagini. Oare care cititor "profesionist" nu a simțit dedublarea în universul natal al personajelor și nu a luat asupra sa trăiri care nici măcar nu îi aparțineau? Lectura unui nou roman ne face să ne abatem, chiar dacă pe perioadă determinată, de la cursul firesc al existenței noastre și să devenim una și aceeași persoană cu "ființa de hârtie" care dă viață cărților. Un scriitor bun trebuie să îl transforme pe cititor într-un soi de "schizofrenic", incapabil să își conștientizeze identitatea atât timp cât cartea este deschisă pe birou, pe genunchi, ori pe pernă. Romanul de debut al Mihaelei Roșu Bîna, apărut la Editura Astralis din București, o apariție absolut inedită în peisajul literar lugojean, trece cu brio proba prezentată mai sus.

Scrierea de față, categorisită, pe bună dreptate, de către editoarea Camelia Pantazi Tudor drept "roman modular" este împărțită în patru părți inegale și diferite, atât din punct de vedere narativ, cât și din punct de vedere estetic: *I. Răspântii*, *II. Silvia*, *III. Povestea Elisavetei*, *IV. Brățara cu diamant*, ultima parte acționând ca liant între primele trei. Mihaela Roșu Bîna realizează în romanul de față o strălucită "punere în abis" a aceleiași personalități cu voință de fier, cele trei ipostaze feminine fiind separate doar de lama rece a timpului. Anca, Silvia și Lisaveta sunt, de fapt, destine identice care se confruntă cu "spiritul vremii" din care fac parte.

Prima parte a romanului, care se deschide cu contemplarea norilor prin ochiul ferestrei, anticipează alternanța interior-exterior sub semnul căreia stă întregul subiect al cărții. Anca, o fire hiper-reflexivă face o retrospectivă a ultimelor decenii și constată, într-un mod foarte original, că toate suferințele ei sunt de genul feminin, explicându-se parțial și titlul cărții. Parcurgând pagină cu pagină, vom observa că nu doar suferințele sunt de genul feminin, ci și bucuriile Silviei și spaimile Lisavetei, bunica maternă și cea paternă. Dependentă de cărje (vom afla mult mai târziu cum s-a

procopsit cu ele), Anca își rememorează copilăria și tinerețea în încercarea de a se reconcilia cu un trecut teribil dușmănos. Ca în cazul lui Garcia Marquez, care mărturisea în *A trăi pentru a-ți povesti viața*, romanul său memorialistic din 2002, că dragostea pentru cuvânt i-a fost inoculată de poveștile fantastice ale unei bunici cu o imaginație debordantă, imaginația Ancăi, un alter-ego evident al autoarei, își are rădăcinile în poveștile fantastice ale unei bunici cu o voință de fier, desprinsă parcă din *Veacul de singurătate* al autorului columbian mai sus menționat. Ca o Șeherezadă care zilnic se pierde în corvoada sarcinilor cotidiene și seara, ca prin minune, redevine la nesfârșit eroina din *O mie și una de nopți*, Oma își depănă caierul poveștilor pe care copila le ascultă cu sufletul la gură: "Seară de seară, ghemuită în poala ei, asculta minunate întâmplări din copilăria și tinerețea măistoriței din strada Timișorii. Femeia aceasta, cu trei clase primare, una în limba oficială a fostului imperiu, două în limba română, fusese înzestrată cu un har incredibil. Avea puterea magică de a crea prin cuvânt o lume care dispăruse de mult, pe care nepoata o va descoperi câteva decenii mai târziu, mergând pe firul poveștilor." (p. 15). Ca Nabokov, Anca își ordonă sieși: "Vorbește, memorie!", iar memoria răspunde prompt și înșiruie o serie de evenimente expuse în mod cronologic: anii de școală, perioada petrecută ca elevă la Liceul Pedagogic din Caransebeș, revolta împotriva constrângerilor vremii, primii ani ai carierei ca învățătoare în orașul natal, înscrierea la facultate, iubirea pură, dar vinovată pentru Alexandru, primul eșec sentimental, debutul ca profesoară de limba română, căsătoria "fără prea multe pregătiri și pompă" cu Mircea, "un bărbat inteligent și cu umor, fără fițe și subtilități, dispus să o înțeleagă și mai ales să-i lase toată libertatea."

Intertextualitatea voită cu Tolstoi și cu Pasternak, care poate fi percepută fie prin descendența slavă a autoarei, fie prin subiectul tragicelor povești de dragoste zugrăvite prin cuvânt de ambii autori ruși, oferă chei de lectură cu care cititorul poate descifra zbulciumul din sufletul Ancăi. Situația ei este, oarecum, similară cu cea a lui Vronski și a Kareninei sau

cu cea a lui Iuri Jivago și a Larei, ambele cupluri fiind prinse în căsătorii din complezență, impuse social. Anca se căsătorește cu Mircea, bărbat de care însă nu o leagă sentimentele arzătoare care au legat-o de Alexandru, relația celor doi eșuând în monotonie și în banalul unei existențe cotidiene mărunte. Momentul fatidic al fracturii piciorului, adevăratul pretext al romanului, o găsește pe Anca, în ajunul împlinirii a cincizeci de ani de viață, la o răscruce, împărțită între cariera monotonă de profesor de liceu și între o viață de familie previzibilă. Astfel, leitmotivul întregului roman este, nu întâmplător, începutul *Divinei Comedii* a lui Dante, fraze care se repetă aproape obsesiv pe parcursul întregului roman: "Nel mezzo del cammin di nostra vita / mi ritrovi per una selva oscura / ché la diritta via era smarrita." ("Pe când e omu-n miezul vieții lui / m-aflam într-o pădure-ntunecată / căci dreapta mea cărare mi-o pierdui").

Paginile în care este prezentat momentul fracturii piciorului drept, cât și clipele de după aceea sunt, poate, cele mai reușite pagini din literatura post-douămiiistă în care un autor construiește o patologie a disperării. Subcapitolul în care e prezentat accidentul dintr-o zi mohorâtă de ianuarie începe oarecum premonitriu: "Detesta iarna. Anotimpul rece îi provoca încă din copilărie o stare de neliniște și de disconfort" (p. 46). Accidentul e prezentat într-o manieră cinematografică; acțiunea se →

Prof. dr. DANIEL SORIN FAUR

desfășoară cu încetinitorul, pas cu pas: "simți că îi fuge pământul de sub picioare...încercă să își redobândească echilibrul...simți troznitura cumplită în creier și durerea dincolo de limitele suportabilității în piciorul drept." (p. 47). Gândurile negre că va trebui să stea imobilizată o lungă perioadă de timp o fac pe Anca să se piardă prin labirintul disperării. Stilul indirect liber, consacrat în literatura română de Marin Preda, folosit magistral și de Mihaela Roșu Bîna, contribuie la gradarea ascendentă a suferințelor Ancăi, conturând din ce în ce mai bine ceea ce mai sus denumeam prin sintagma de patologie a disperării: "Până aici mi-a fost! Doamne, de ce mie?", "Nu mi se întâmplă mie una ca asta [...] E un vis urât", "Doamne, fă o minune! Să nu fie rupt!" (p. 49) etc. Ultima fază a disperării este, în mod firesc, întoarcerea spre Dumnezeu, rugăciunea fiind pentru Anca un spațiu imaginar al auto-consolării: "Începu să se roage intens, cu toată ființa, cum poate n-o făcuse niciodată." (p. 51).

Doctorul Rusu, "Omul de Lumină", cum este numit el de către Anca, ortopedul cu veleități de fin psiholog, este cel care îi dă siguranță femeii prin optimismul afișat și prin modul bărbătesc în care își impune deciziile. Tot el îi recomandă Ancăi găsirea unui duhovnic care să îi vindece sufletul rănit.

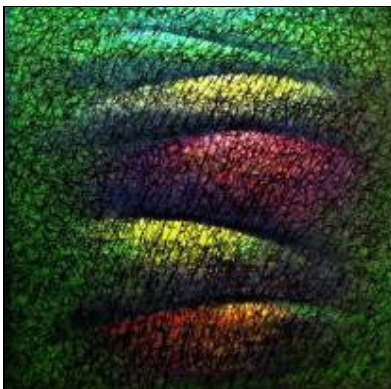
Părțile a doua și a treia (*Silvia și Povestea Elisavetei*), fără vreo legătură evidentă cu prima parte, cuprind poveștile de viață ale înaintașelor Ancăi: bunica maternă: Silvia și cea paternă: Elisaveta, "două femei aprige, realizate literar în linia personajelor feminine din proza ardelenilor, de la Slavici la N. Breban, prin Rebreanu, Pavel Dan, Agârbiceanu... ", după cum afirma criticul literar Ion Topolog. Modernismul înțesat de flashback-uri și metafizică existențială din prima parte (*Răspântii*) este înlocuit în aceste două capitole prin obiectivitatea și simțul pentru echilibru și structură, specific marilor romane realiste. Nu lipsesc însă episoadele scâldate în umor, cum ar fi scena în care Aurelian, bunicul patern al Ancăi, viitorul soț al Silviei demască infidelitățile soției sale într-un mod extrem de original. Atât Silvia, cât și Lisaveta sunt simboluri ale voinței și ale stăpânirii de sine.

Prima dintre ele luptă cu mentalitățile și cu neajunsurile statutului ei de slujnică a arhiepiscopului greco-catolic, într-un mic orașel provincial în care ierarhiile sociale au valori de axiome, în vreme ce cea de-a doua trece prin ororile războiului și reușește să își reconstruiască viața după ce trece prin traume de neînchipuit.

Ultima parte a romanului Mihaelei Roșu Bîna reprezintă închiderea ramei și revenirea la povestea Ancăi. De data aceasta, rolul principal este jucat de ceea ce specialiștii în *memory studies* au denumit prin sintagma *testimonial objects*. Brățara cu diamant primită de la bunica maternă reprezintă un astfel de obiect memorial. Ea îi va aduce aminte întotdeauna de Oma, de tăria ei de caracter și de poveștile fabuloase pe care ea i le spunea în copilărie.

Relația platonice dintre Anca și ortoped culminează cu scrisoarea pe care femeia i-o adresează salvatorului ei. Scrisoarea nu este decât fructul recunoașterii pe care Anca i-o poartă doctorului care, la fel ca Vergilius, a purtat-o prin infernul rememorării și reevaluării unui trecut dureros. Excursia la Medjugorje alături de mamă este o călătorie înspre regăsirea sinelui, spre purificare, o încercare de a ieși din pădurea întunecată prin care Anca a rătăcit fără busolă vreme de câteva decenii.

Așadar, nu putem decât să aplaudăm apariția *Genului feminin* al Mihaelei Roșu Bîna, roman cu un vădit caracter autobiografic, o confirmare a talentului scriitoricesc al autoarei, un arc de boltă pentru următoarele scrieri ale romancierei lugojene care, cu siguranță că deja lucrează la *Genul masculin*.

Árpád Rác, *Joc de lumini*

Amurgul nu vindecă

Rescrie-mă în tine azi

Privirea sufletului tău
s-a rătăcit în cartea mea de
gheață
și simt printre degete
culoarea ta
de verde-căprui
ce-mi mângâie cuvintele

nu mă mai satur de ea

m-am dus să locuiesc într-un
asfințit alb
ca să culeg cuvintele tale
din aer
din soare
să le pun într-un vers
într-un tablou cu ramele goale
într-o icoană

foșnetul stelelor de foc
ochii tăi
fruntea ta
aș vrea să le așez pe buzele-mi
palide

culorile mi s-au spart de
genunchi
atinge-mi-i
înșiruie-i în galeria transparentă
din muzeul de praf

mâinile mele-au trudit până
dimineață
căutându-ți ființa
ascunsă-n focul stelelor –
am găsit doar piroanele din zidul
vechi

poeziile-mi sunt mute fără inima
ta...

Rescrie-mă în tine

Azi

GEORGIA MICULESCU

Medicină și literatură

Că medicul a fost dintotdeauna atras de arte nu este de mirare. Contactul zilnic cu boala, cu mizeria trupului afectează psihologic pe medicul curant. Nevoia de o descărcare, de o purificare spirituală, psihologică este evidentă. De unde marele număr de medici atrași de literatură, muzică, artele plastice. Nu sunt puțini scriitorii – chiar dintre cei mai mari - care au avut o pregătire medicală. Să ne amintim de Rabelais, de Cehov, Cronin, Duhamel, Conan Doyle, Bulgakov, Schiller, Tobias Smollett sau John Keats. Dintre medicii români care s-au dedicat literaturii nu pot fi uitați Victor Papilian, Ion Biberi, Augustin Buzura sau Vasile Voiculescu.

Activitatea medicală și literară a lui Cornel Munteanu vine, așadar, în continuarea unei tradiții deosebite și cu profunde justificări. S-a născut în comuna Crasna, județul Gorj, în anul 1940. Este absolvent al Facultății de Medicină Generală din Cluj-Napoca, medic primar și doctor în medicină al Universității de Medicină și Farmacie clujene. A lucrat o viață la Spitalul din Târgul Cărbunești, orașul de care se leagă și numele marelui oltean, Tudor Arghezi. Pasiunea pentru meserie, dorința de perfecționare continuă au fost trăsăturile medicului Cornel Munteanu, care este în prezent pensionar și își continuă activitatea în sistemul privat.

Scrie de mult timp proză și epigrame, gen cultivat de atâția oameni rafinați, stilați. Volumul *Doamna ce-am ales-o aseară* publicat la Editura Academică Brâncuși din Târgu Jiu, în 2009 este o culegere de epigrame pe teme goliardice sau erotice. Autorul implicat iubește femeia, iar matrimoniul nu constituie o piedică în calea dorințelor sau a împlinirilor sale erotice. O masculinitate care se vrea cu orice preț macho, o virilitate obligatorie, acestea sunt trăsăturile eului auctorial în acest volum. Pe măsură ce anii trec, epigramistul Cornel Munteanu devine tot mai preocupat de politică și de teme de actualitate (a se vedea volumul *Piruet* publicat la Editura Măiastra din Târgu Jiu, în 2016). Poanta – elementul fundamental al epigramei – este când fină, când mai

bolovănoasă, dar întotdeauna construită cu inteligență.

În anul 2010, Cornel Munteanu publică tot la Editura Academică Brâncuși din Târgu Jiu ediția a doua a volumului de proze scurte *Focuri, fumuri...* inspirate de realitățile vieții medicale. Umorele și observațiile percutante sunt caracteristicile scriiturii. *Focuri, fumuri* continuă o mai veche preocupare a doctorului și a scriitorului. Deja în 2007, doctorul Munteanu publicase *Pete pe halatul alb*, un volum în proză inspirat din fapte reale. Autorul descrie povestea confruntării dintre lipsa de profesionalism și corupția din sistemul sanitar și politic. O lectură care ar fi de folos celor care își propun să administreze sistemul sanitar românesc !

Cel mai recent volum de proză al lui Cornel Munteanu, *Văduva*, a apărut în 2015, tot la Editura Măiastra de la Târgu Jiu. Narațiunile sunt conduse cu o mână mult mai sigură. Este evident că scriitorul a câștigat în profesionalism. Tematica erotică este preferată. Satul este mediul preferat al unor focuse povești în care masculinitatea e valoarea maximă.

Este evident că pentru medicul Cornel Munteanu literatura este o ocazie de a se descărca de frustrările vieții personale, profesionale. Talentul nu lipsește, iar multiplele valențe ale legăturii dintre medicină și literatură pot fi studiate din plin. Iată câteva dintre motivele pentru care considerăm că doctorul Cornel Munteanu este un condei care nu doar aspiră, ci și realizează.

MIHAELA MUDURE

NORMA ȘI NOIMA SAU DIALECTICA SALVĂRII

În O LUME CU RAITA-N SUS (volum de teatru bilingv, Limes, 2018, traducere în franceză de Cristina Rodica Mazălu) Nicolae Suciuc oferă o selecție (drastică) din textele sale teatrale.

Traducerea e o replică merituosă a originalului, teatrul lui Suciuc făcând, pe această cale, joncțiunea, în fond necesară cu filiera franceză a teatrului contemporan, de la a cărei poziție inovatoare, inclusiv cu aportul unor români de renume, autorul se revendică.

Volumul de față ilustrează elocvent latura experimentală, postmodernă a teatrului său.

Nevoia de stereotip și *O lume cu raita-n sus* (realizate și ca proze), subsumabile „teatrului scurt”, sunt și unul de idei, unde ipoteza de lucru e dezvoltată logic, nu însă și liniar, înspre un final deschis, ce lasă cititorului opțiunea cooperării.

Cea dintâi expune condiția unui bărbat, Adam Adam, soțul unei Eva Eva, lovit de o afazie severă (poate articula doar onomatopeicul „Puah!”). Figura centrală, soția, ne relatează mica-i odisee, a eforturilor de redresare a „perechii” sale alienate. Remediile încercate descriu o curbă ascendentă a intensității. De la „tratamente” relativ blânde - toate fără succes notabil -, ea trece la încercări mai ample, recomandate de o doctoriță „paranormală”: încenează o ceremonie mortuară simplă, apoi una cu bocitoare (vecinele) plângând, apoi răsând, tot în van. Reacțiile „bolnavului”, un contratimp de râsu-plânsu tragicomic, par descinse din prozele-povestiri cu nătăngi ale unor Caragiale sau Creangă *reloaded*. Autorul adoptă strategia subtilă a presupunerii, fără explicații tranșante, ținându-ne într-un suspans, al exasperării dar și al speranței. Tâlcul dezbaterii se configurează din detalii aparent anodine, ca remarcă Evei cum că „âtat de mult m-am obișnuit cu stereotipul ăsta” încât i-a devenit o necesitate (po-ibilă cheie la „nevoia de stereotip”).

Din aceeași sferă a vieții de→

IOAN MARCOȘ

cuplu, *O lume cu raita-n sus* descrie succint, în tușe apăsată, experiența unei perechi conjugale trăind o răsturnare radicală de atitudine: soțul încearcă, la sugestia unui psiholog, de „unul singur mai întâi, apoi presând și pentru implicarea soției în statul *cu susu-n jos*”, statul „strâmb” pentru a judeca drept o lume ea însăși anapoda, căzută din normalitate.

Un cuplu insolit, împingând la limită resursele oricărei relații posibile întâlnim în *Exaltarea întâmplării*, scurt „exercițiu dramatic” plasat într-un „părculeț” dintr-un parc al parcului „cel mai mare” al orașului. Noutatea experimentului constă în mutarea dialogului din casă, în stradă, în spațiul public, deschis. „Livingul”, salonul/scena devine parc; interlocutorii sunt liberi să rămână sau să iasă din confruntare, căci relația lor, nevoia clarificării ei e mai tare ca orice limitare exterioară. Domină comunicarea în negativ, cearta, suspendată pe durata unui scurt interludiu nostalgic, cu efuzii lirice, urmat de re-căderea în prezentul limitelor, al imputărilor reciproce. Detectăm cadența cvasimuzicală a compoziției (detaliu subtil remarcat întâi de Darie Ducan în succinta-i privire de sinteză din *Prefața* volumului).

O piesă de rezistență a teatrului de stil „nou” ilustrat de Nicolae Suciuc e *Glusul cenușii*, un ghem bine înfășurat, de semnificații multiple centrate pe figura fostului profesor Pomană, vânăzătorul de cenușă, în fond – de învățăminte, de simboluri și pilde, de esențe ale umanului. Autorul e un bun „sufelur”, el știe bine-conduce dezvoltarea unei teme dramatice până la implicațiile ultime. În speța de față, Moș Cenușă e întruparea unei năzuințe spre paraumanitate, parabolă a „negustorului” de sfârșituri de roman, de istorii, destine.

O captivantă dezbateră scenică ne oferă *Vrei să previi Alzheimer-ul?*...în care personaje prinse într-o dinamică a extremelor ajung, în final, la antipodul poziției lor inițiale. „Intriga” piesei demarează cu atacul frontal antisistem al unui personaj radical – un criminal, fost condamnat la închisoare pentru a fi otrăvit (la cererea acesteia!) o bătrână oropsită și bolnavă. „Cetățeanul” Stativele (numele implicate sunt voit

convenționale: Ghebenele, Trică, Bică, Soțu, Colțu) pledează în justiție, în fața unei „moderatoare”, pentru înființarea unui *Statut al criminalului*. Întâmpinat cu neîncredere, stupoare, ostilitate, el argumentează că, „într-o societate strâmbă ca aceasta”, „a fi drept” presupune o înțelegere „inclusivă” a Binelui, văzut ca depășire a Răului.

Două scene la antipod ilustrează răul ca ură: a lui Ghebenele față de socrul său, pe care-l reclamă, la aceeași moderatoare, pentru insultă gravă (și joasă); a lui Trică față de vecinul Colțu, chemat în judecată pentru afrontul de a-i atribui „față de șobolan”. Această ultimă confruntare, în special, ajunge la paroxism, vecinii întrecându-se în trucuri murdare, în replici și gesturi de ultimă speță, într-o „șobolaniadă” (in)umană. Moderatoarea ajunge într-o stare de cumpănă: trebuie să găsească o cale de împăcare a taberelor învrăjbite. Soluția e una radicală. Revine Stativele cu propunerea de a se lăsa imobilizat cu propriile-i cătușe, ca un gest de bună credință. La finele unui proces de convingere, Moderatoarea încearcă ea însăși puterea „magică” a cătușelor și trăiește aeeva o stare nouă, de euforie, cătușele „miraculoase” probându-și rolul „taumaturgic”, de chei ale „fericirii”.

Bulgărele de zăpadă odată pornit, se rostogolește, amplificat, antrenând restul desfășurării dramatice. Moderatoarea, entuziasmată, schimbată la față și suflet, abordează disputele anterioare în această cheie, a „fericirii” nou însușite, împărțind de astă dată nu doar dreptate, ci și înțelegere, empatie. Trece la diseminarea teoriei „americane” - versiunea îmbogățită de noul ei guru. Îi convinge pe învrăjbiții Ghebenele, Trică, Soțu, Bică să treacă și ei „proba” cătușelor, cu același succes ca și în cazul său propriu. În paralel, se propagă „doctrina”: „Toate astea au rolul de a ține creierul uman într-o anumită criză, departe de acel stadiu de ramolire, specific unor boli grave ale secolului” (p.18). Nu lipsește corolarul pledoariei: *Statutul criminalului*, cartă „drepturilor și îndatoririlor” acestuia într-o umanitate nouă, a normalizării anormalității. Discipola și guru pornesc apoi, pe Facebook, „brendul cu cătușele”. Primesc sute, mii de

like-uri la sloganul promoțional *Vrei sa scapi de Alzheimer? Learn more*, cu un text al „maestrului”, de prezentare a curei miraculoase. Cei doi reintră în magnetismul entuziasmului reciproc, cu declarații amoroase („Ador criminalii” etc). Scena finală e ocupată de consecințele acțiunii celor doi: de la peste mia de like-uri se ajunge la ieșirea în stradă (o strategie recurentă în teatrul lui Suciuc). Mulțimea masată în fața oficiului clamează (oximoronicul) „Vrem cătușe!”, pe care cei doi nu le au. Mediatorul (de astă dată) Ghebenele recomandă Moderatoarei să iasă și să vorbească mulțimii. Ceea ce femeia și face. Pe fondul pledoariei sale pentru „răbdare” până a doua zi și acomodare cu ideea cătușelor, a stării de șoc pe care ele o pot produce, guru Stativele încearcă să „scape” evadând „pe fereastră”. Mulțimea înfuriată își „vânează” idolul.

O rețea densă de senzuri se instaurează pe parcursul dezbaterii scenice. Ca și în alte piese ale autorului, acumularea faptică pornește de la „baza” realului, din orizontul plat al lumii comune, guvernată de dispute mărunte (o insultă, o chestie vulgară - războiul „șobolanilor”, în fapt al umorilor josnice). Moderatoarea este și ea, în primă instanță, incoloră, cel mult neutră, trimițând „clienții” să aducă noi martori. Pentru ca, după întâlnirea revelatoare cu Stativele și „convertirea” ei la teoria regenerării induse de efecul cătușelor, să reușească o „ascensiune” în sfera mai înaltă a firii: devine înțelegătoare, compasionată. Schimbarea de →

APROAPE/DEPARTE

Silvia Urdea îmi era cunoscută din primii mei ani “vetriști”, numărându-se în anii optzeci printre autorii redutabili ai revistei târgu-mureșene *Vatra*, unde a colaborat cu cronici literare, recenzii, despre proza acelor ani.

La Târgu-Mureș, Silvia Urdea a ajuns în 1965, după absolvirea Facultății de Filologie din Cluj-Napoca, fiind repartizată ca asistent universitar la Institutul Pedagogic de 3 ani din Târgu-Mureș, secția filologie, ceea ce vorbește de la sine despre calitățile tânărului dascăl. Evoluția sa a fost una ascendentă, obținând titlul de Doctor în Filologie, la Universitatea din Iași, cu o teză despre proza lui Anton Holban, sub îndrumarea prof. dr. doc. Constantin Ciopraga, pe care, în colecția celebră în epocă, “Universitaria”, o publică la Editura Minerva, în 1983, sub titlul *Anton Holban sau interogația ca destin*, după ce, în 1981 a publicat un mănunchi din publicistica lui Octavian Goga, *Pagini publicistice*, în colecția “Restituiri”, coordonată de Mircea Zăciu.

După desființarea Institutului Pedagogic de la Târgu-Mureș, și-a continuat activitatea la Filiala Academiei din Târgu-Mureș, în calitate de cercetător științific, ocupându-se de presa transilvăneană din perioada interbelică, finalizând câteva studii.

Până la plecarea definitivă din țară (august 1990) și stabilirea în SUA, prezența sa publicistică a fost mai degrabă discretă, fiind una dintre vocile critice pe care le-a pierdut și revista *Vatra* și istoria literară, după ce autoarea își câștigase și notorietate și autoritate. Șederea în SUA nu a ținut-o însă departe de preocupările sale literare, extinse și în sfera eseistică și în cea publicistică, colaborând la ziarul *Lumea liberă*, editat de Cornel Dumitrescu, la revista *Foaie*, editată de Romeo Stana, la *Lumea românească*, apărând sporadic la *Grand Rapids*, editat sub îngrijirea lui Mihai Gheorghiu, la *Art-Emis*, la *Curentul internațional USA*, editat în Sterling Heights, Michigan, de Ștefan Străjeri, și la *Vatra veche*, editată la Târgu-Mureș, sub direcția lui Nicolae Băciuț.

Colaborarea la revista *Vatra veche* a fost pentru mine nu doar onorantă, ci și recuperatorie, pentru că, într-un fel, Silvia Urdea aparține acestui spațiu geografic și spiritual.

Pe de altă parte, Silvia Urdea, după cinci ani petrecuți la New York și încă aproape douăzeci și cinci la Michigan, a ră-mas mereu racordată la literatura română și la realitățile românești, pe care le-a privit și cu nostalgie, dar și cu ochi critic.

De altfel, și plecarea din țară a fost un gest de atitudine, după un lanț de dezamăgiri și evenimente care i-au pus sub semnul întrebării aspirațiile firești de împlinire personală.

În ultimii ani, și-a canalizat energiile spre acele orizonturi spre care a privit încă din adolescență, trăind parcă o a doua tinerețe, fiind foarte prezentă cu articolele sale în diverse publicații și, mai mult, în 2014, a strâns între coperti și o parte a roadelor sale publicistice, în volumul *Arc peste timp*, apărut la Editura Anamarol, coordonată de Rodica Elena Lupu.

Disponibilitățile Silviei Urdea se dovedesc a fi extinse, ea aplecându-se cu profesionalism atât asupra faptului de cultură, cât și asupra vieții politice internaționale, fiind un analist de mari profunzimi și intuiții pertinente.

O notă de distincție a poziției Silviei Urdea este patriotismul său luminat, unul de mare vibrație și sinceritate, într-o preocupare constantă față de destinul neamului și țării sale. Avantajul judecăților sale a venit și din distanța – și la propriu și la figurat, geografică și emoțională – față de evenimentele analizate. O detașare care o scutește de umori și partizanate de orice fel. Principiul suveran care guvernează judecățile sale de valoare: adevărul și numai adevărul, fiindcă numai adevărul ne va salva și ne va aduce mântuire.

“Gânduri printre rânduri” e o carte prin care Silvia Urdea ne-a convins încă o dată că, vorba lui Nichita Sănescu, patria sa e limba română și că ființa sa aparține pământului... de acasă.

NICOLAE BĂCIUȚ

Norma și noima

→ paradigmă are loc printr-o expunere în negativ a faptelor. Incredulitatea moderatoarei îl constrânge pe insolitul ei interlocutor să apeleze la distanțarea autoironică. „Experimentul” aplicării cătușelor se consumă ca un joc, un pas de doi cu înaintări și reculuri, care duce în final la o stare nouă. Simetria grav-ironic acționează și ca proces de „influențare” progresivă. Stativele mărturisesc o stare de grație ca efect al cătușelor: „eu mă simt mai bine așa, încătușat”; „cătușele astea îmi schimbă viața”. În ecou, Moderatoarea ajunge în starea de cvasi-levitație („îmi vine să zbor”), e mai „optimistă”, neîncrederea se transformă în adorație.

Cercul se închide cu confruntarea finală a „dascălului” admirat cu „ucenicul” (aproape) vrăjitor.

Moderatoarea – noua adeptă zeloasă a „metodeli” Stativele (a cătușelor) își apără, în fața „idolului” său acuzator, demersul de „diseminare” a noului experiment. Cătușele, susține ea, s-au dovedit un remediu „miracol”; purtarea cătușelor „a facut minuni”. Clienții Moderatoarei sunt clienți schimbați: „anterior se urau de moarte”; purtând cătușele „s-au schimbat radical”. În fața acestui val de entuziasm, liderul, o vreme circumspect, intră în joc, se lasă purtat de ispita faptei. O alchimie secretă îi apropie pe cei doi care, lucrând în echipă, fac primii pași pe noua cale a „salvării”.

După metodica dezbateri scenice – contemplare a unei acțiuni posibile – cuplul celor doi, echipa minimă, însă bine așezată pe temelii iubirii, își găsește rostul „on the road”, pe calea faptei, a augmentării normalității: (Moderatoarea) „Fără să evaluăm anormalitatea, n-am avea control asupra normalității” (21).

Interogând logica realității, dezvoltarea scenică a lui Nicolae Suciuc își revelează sensul profund, înscriindu-se pe spirala realului secund, dinamic, într-un orizont privilegiat, de atitudine.

"Oameni - Repere - Mărturii"

Nicolae Băciuț în dialog cu
Veronica Pavel Lerner,
Ed. Vatra veche, 2018

După ce a probat cu succes excelențe literare, inclusiv prin paternitatea primei *Istorie a literaturii române contemporane în interviuri* (apărută în 2005, în 2 volume), a fost mult mai lesne pentru scriitorul Nicolae Băciuț de a vedea bogata pepită a unui nou filon.... dialogal. Interlocutor a fost Veronica Pavel Lerner, un personaj, pe cât de modest, pe atât de complex, în preocupări și rezultate. Dialogul a fost unul supus tiraniei tehnologiei prezente, internetul. Nu tu privit în ochi, nu tu "têt a têt". Era "un ocean între întrebări și răspunsuri", după cum spune Nicolae Băciuț în prefața prezentei cărți, "o carte recuperată, o carte salvată, o restituire necesară". Și nu era un ocean doar la figurat. La rândul ei, Veronica Pavel Lerner menționează devenirea cărții: "...rând pe rând, ...grupurile de întrebări trimise ....au devenit capitole....Mi-am depănat spontan amintirile, ca și cum i-aș fi spus d-lui Băciuț povestea la telefon...Dar eu mă adresem cuiva de dincolo de ocean, de pe continentul pe care mă născusem. Iar cel care recepționa răspunsurile și-mi trimitea apoi alte întrebări era nu numai poetul căruia mă adresem, dar și mie însămi, cea care a fost acolo și atunci".

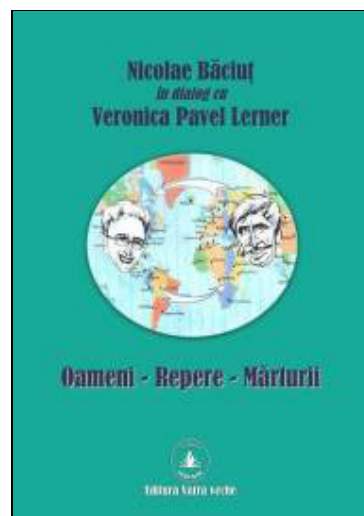
Apartinând "generației eliberării,, Veronica Pavel Lerner a trăit în România în perioada primilor ani ai "instaurării puterii populare", apoi a "consolidării" acesteia, trecând prin furcile caudine ale lipsurilor materiale și ale constrângerilor ideologice, și nu numai ideologice. Menționează de atunci situații și stări, absurde pentru cineva care nu a trăit decât în democrație, amintind, printre altele, salutul pionieresc "La luptă pentru cauza lui Lenin și Stalin", cu răspunsul "Tot înainte", dar și de faptul că trebuia să asculte la școală "directivele partidului,,. Spune aceasta: "Acceptam diferențele dintre acasă și la școală, dar instinctul îmi spunea că adevărul este acasă". Cu toate că a avut profesori minunați "greu de

suportat au fost și nedreptățile la care am fost supusă pentru că nu aveam origine sănătoasă". Dincolo de ideologie, Nicolae Băciuț remarcă în răspunsurile acesteia și "parfumul Bucureștiului de altădată". Cenzura și prostia agresivă au fost alte inconveniente, pe care Veronica Pavel Lerner le amintește cu eleganță de om superior, ca să conchidă: "...Muzica m-a însoțit cu fidelitate în toate momentele – mai mult sau mai puțin dificile – pe care le-am traversat în adolescență. Un alt refugiu l-au constituit cărțile".

După ce cu greu a reușit să facă rost în provincie de antibiotice cu care să-și salveze fiul de 2 ani, o întâlnire la Viena, cu fratele Toma, ce locuia deja în Canada, mirajul magazinelor pline din capitala Austriei, în contrast cu ceea ce era la București și în țară, au fost alte argumente ca în 1981 să ceară să emigreze în Canada, fapt reușit în anul 1982, când.... România avea un contract cu Canada, pentru reactorul nuclear CANDUM! Simplă coincidență? "Dar nu am evadat din limba română, în care am continuat până astăzi să gândesc și să scriu", spune aceasta.

Copilaria; Primii ani de școală; Liceul, adolescența; Anii de maturitate. Plecarea din țară; Debutul literar; N. Steinhart; Cărțile viitorului; Condiția scriitorului român în Canada; Vecini, colegi, rude sunt tot atâtea nume de capitole. În uvertura cărții tronează prefețele semnate de Veronica Pavel Lerner și Nicolae Băciuț, menționate la începutul prezentului material, dar și de Mihai Zamfir, care remarcă "cum poate deveni cineva scriitor în cele mai grele condiții". Referirea este, desigur, la Veronica Pavel Lerner, cu plecarea ei din țară la 38 de ani, căsătorită și cu un copil mic de 5 ani "și obligația de a munci pe brânci în noile condiții pentru a supraviețui; urgențele profesionale, continue și prezente, din Canada, din a doua ei patrie".

Nicolae Băciuț are știința și rafinamentul de a pune acele întrebări care să caute și să solicite din partea interlocutoarei acele răspunsuri ce vizează atât biograficul cât și judecățile acesteia, (devenite de valoare prin capacitatea

deosebită de a aduna date aflate pe același palier de interes, de a le analiza și de a le sintetiza) în domenii precum: cultura românească (cu referire în special la muzică și la scriitori și cărți), învățământul românesc versus învățământul european sau nord-american; învățământul universitar românesc și canadian; activitățile culturale ale românilor din Canada, cercetarea în domeniul chimiei; și desigur "oameni, repere, mărturii".

Mărturisește Veronica Pavel Lerner: "Tata era avocat pledant. Mama, deși avea studii la Facultatea de Litere și Filozofie (unde a fost colegă cu N. Steinhart), era casnică...Mama, cu toate că era casnică, era ocupată cu cititul. Știa trei limbi străine: engleza, franceza și germana Toma și cu mine am avut o fraulein.... ca să ne învețe nemțește...Sursa mea de adevăr a fost întotdeauna Toma, care a avut de mic o luciditate extraordinară...Nu știu cu cine semăn, dar e sigur că apreciez educația primită și faptul că m-am născut într-o casă cu multe cărți și tablouri, o casă în care de două ori pe săptămână se adunau tata împreună cu trei colegi, care înființaseră un quartet de coarde și care cântau muzică de cameră de Mozart, Haydn, Beethoven. Eram nedezlipită de ei când repetau...Tata era moldovean, un om cald și bun, foarte talentat la muzică, făcuse Conservatorul la vioară și cântase în orchestra operii înainte de a fi avocat". →

RĂZVAN DUCAN

Lupta cu poliomieliita, pe când avea 5 ani, pericolul de a muri și apoi lupta pentru recuperare au fost alte încercări. A urmat frustrările din partea regimului obtuz, inclusiv în calitatea sa de profesoară de chimie la un liceu din București. Toate s-au terminat prin emigrare în Canada, la Montreal, cu mutare la Toronto în 1997. În cartea *Oameni pe care i-am cunoscut* (Ed. Vatra veche, 2015) Veronica Pavel Lerner povestește privilegiul de a fi cunoscut oameni deosebiți, cei mai mulți în România, înainte de plecare. (Subsemnatul, am scris la timpul potrivit despre această carte și acești oameni.) Printre ei și N. Steinhardt, cel care ulterior a făcut posibilă și apropierea scriitoricească între Veronica Pavel Lerner și Nicolae Băciuț, acesta din urmă, autor al mai multor cărți dedicate autorului "Jurnalului fericii", cu care a purtat și o rodnică corespondență.

Despre acesta, d-na Veronica Pavel Lerner își amintește: "M-au impresionat multe la N. Steinhardt. Era imposibil să nu-l iubești, pentru că avea o capacitate extraordinară de a dialoga cu oricine și despre orice...Nicu a fost coleg de facultate cu mama mea, pe care o striga "Juna". Apoi a fost prieten cu toată familia, ne iubea pe fiecare în parte....Eram de față la discuțiile care aveau loc la masă, când era invitat. Când însă el și tata au vorbit despre procesul Noica, în care Nicu fusese implicat, s-au dus în altă cameră și au discutat separat. Ceea ce am observat era faptul că subiectele abordate, când Nicu era la noi, erau despre cărți, scriitori, concerte, expoziții, în sfârșit, totul se referea la cultură...Nicu Steinhardt, când venea în vizită, obișnuia să ne spună pe un ton amuzant: "Îmi place la nebunie familia voastră, pentru că sunteți foarte diferiți unul de altul!" (Într-adevăr "toți ceilalți avuseră cărți publicate, mama – Amelia Pavel - în domeniul artelor plastice, tata – Doru Pavel – în cel juridic și fratele – Toma Pavel - în cel literar)... Pentru el, eu am rămas, chiar și după ce am plecat din țară, "cântăreața" și, ca și el, "iubitoare de mâte"".

Muzica a fost pasiunea din copilărie (luând lecții de pian) care nu a încetat nici în prezent, dar "n-a fost să fie - după cum mărturisește

aceasta – *Dar n-am regretat cariera în chimie. În laboratorul de analiză pe care l-am înființat în Canada și al cărei directoare am devenit, îmi închipuiam deseori că toate cele 30 de instrumente analitice, calibrate și automatizate de mine, constituiau, de fapt, orchestra în care fiecare instrument cânta sub bagheta mea. Laboratorul a oferit clienților performanțe științifice, dar ele aveau simplitatea și eleganța celor artistice! De altfel, am fost întotdeauna convinsă că între artă și știință există o legătură fundamentală, pe care, din poziția omului de știință pasionat pentru artă, am simțit-o din plin!"*.

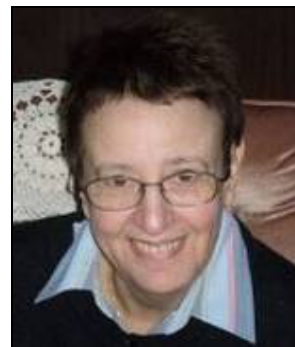
Referitor la scris mărturisește: "...mi-a plăcut dintotdeauna să scriu, dar nu compuneri! Le uram, pentru că trebuia să urmeze o schemă și eu voiam să mă exprim liber"; "Primele cărți, "Miniaturi de dincolo de Ocean" (Ed. Arhaeus, 1999) și "Gânduri printre rânduri!" (Ed. Arhaeus, 2001), conțin scurte povestioare despre contrastul – uneori comic – între ce știam eu din România și ce întâlneam în Canada". Întrebată de cărțile viitorului, aceasta menționează: "...pe lângă magazinele de computere, vor exista și librării cu cărți pe care să le purtăm în brațe și iubi ca pe niște ființe". A fost o vreme când "Cărțile creșteau oameni", cum ar fi spus Gabriel Liiceanu.

Cartea se citește pe nesimțite, fiindcă limbajul este unul accesibil, iar povestea din spatele textului, captează și îndemna să dai mai departe pagina. Este cartea unei vieți, încă în desfășurare, dar trăită intens, în cea mai mare parte a timpului în două lumi. Da, Veronica Pavel Lerner este privilegiată din acest punct de vedere. Are termen de comparație.

În același timp este o învingătoare, de timp și de prejudecăți. Ea a cutezat s

ă fie, în orice context, ea însăși. Fotografiiile din anii copilăriei, până la cele prezente, destul de numeroase, dau o patină în plus nostalgiei timpurilor inocenței, timpurilor maturității și... oamenilor frumoși pe care i-a întâlnit.

Îi dau dreptate lui Nicolae Băciuț: "...Biografia Veronicăi Pavel Lerner e de roman".

Sonetul meu de azi

Mi-e trupul iarnă, sufletul
zapadă
Dar nesupusă lor, eu încă
lupt;
Privesc planeta și aștept să-
mi cadă
Un cerc de soare peste versu-
mi rupt.
De spaime fug și de stihii,
când pline
Sunt de-ntunerice orele din zi,
Rotesc o cheie-n ceasul vechi
din mine
Și îl aduc la timpul celor vii.
Cu unghia pe sticla înghețată
Azi mai sculpez din suflu-mi
obosit
Fără-nceput, final și fără dată,
Poeme despre-o umbră-n
asfințit.

Când gându-mi se
rostogolește-n ieri,
De mâine mă agăț cu noi
puteri.

**VERONICA PAVEL
LERNER**

Árpád Rác, Peisaj de iarnă

Cartea aniversară a Leontinei Pop

Din spațiul mirific al Ardealului, dintr-o comună de munte – Hodac, avea să răsară pe lume cea care va deveni peste timp o regină a muzicii populare românești, distinsa doamnă Leontina Pop. Mult îndrăgita noastră interprete de muzică populară românească a încântat de-a lungul anilor sufletele românilor de pretutindeni prin originalitatea, acuratețea și măiestria cu care a știut să modeleze folclorul românesc ducându-l până la rang de virtute.

Glasul reputei artei Leontina Pop a răsunat în chip divin pe marile scene ale lumii întregi aducând faimă și cinste locurilor sale natele din Hodac, plaiurilor mureșene, țării noastre și folclorului nostru românesc.

În anul 2010 doamna Leontina Pop a realizat cartea autobiografică „Am plecat copil în lume, Cântecul mi-a dat un nume”. Iată, doamna sa vine acum în fața inimilor și sufletelor noastre cu ediția a doua a acestei cărți, revizuită și mult adăugită.

Această carte este una cu caracter aniversar, pentru că distinsa interprete a cântecului popular românesc a împlinit 60 de ani de viață și aniversează totodată și 40 de ani de carieră artistică de foarte mare succes. Distinsa doamnă Leontina Pop a dorit să mai facă o bucurie publicului care o îndrăgește enorm. S-a gândit să-și deschidă sufletul și să dezvăluie amănunte din viața domniei sale precum și din culisele strălucitoarei sale cariere. Și a reușit cu deplin succes și profund profesionalism. Interpreta Leontina Pop este autoarea acestei lucrări memorabile, așa zice o autobiografie-album. Este scrisă în această carte viața și cariera sa în cuvinte și imagini.

Autoarea a reușit să surprindă cele mai importante momente din viața sa, precum și din cariera sa deosebită, carieră în care a îmbrățișat cântecul și l-a propovăduit cu mare artă publicului iubitor de frumos.

Referindu-ne la prima parte a cărții, cea care a fost tipărită în anul 2010 și care cuprinde activitatea

domniei sale de până atunci, constatăm că artista a cântat în paginile cărții în primul rând leagănul copilăriei sale, mirifica localitate Hodac de pe Valea Gurghiului. Artista își amintește cu emoție de frumoșii ani de liceu pe care îi prezintă în mod deosebit. Vorbește apoi despre începutul carierei sale care s-a dovedit a fi una de un mare succes. Distinsa doamnă alocă pagini importante din lucrarea familiei sale, de care se bucură cu totul și cu totul în mod deosebit. Căsătorită cu alesul inimii sale, soțul Alexandru și având un fiu – Alexandru Bogdan, mult îndrăgita noastră interprete a îmbinat în mod armonios viața de familie cu aceea de artistă celebră. Pagini importante din această lucrare sunt dedicate turneelor în țară și în străinătate (extrem de multe) pe care artista le-a avut de-a lungul timpului. Apoi sunt prezentate aparițiile discografice ale domniei sale, aparițiile la diferite posturi de televiziune, aniversări și spectacole extraordinare cu ocazia lansării albumelor sale, sunt prezentate diplomele și premiile pe care le-a primit, de asemenea artista își exprimă bucuria că Dumnezeu a binecuvântat-o și a înzestrat-o cu darul cântării privesnelor și colindelor. O aplecare deosebită dovedește autoarea și asupra anilor de facultate. Apar în acest volum și cântece din repertoriul Leontinei Pop. Sunt menționate de asemenea gânduri despre artistă exprimate de cei dragi și apropiați: membrii familiei, colegii de cântec, realizatori de emisiuni de televiziune, prieteni, cunoscuți.

Referindu-ne la partea a doua a acestei cărți, care cuprinde activitatea sa din anii 2010-2018, o vedem pe Leontina Pop și mai fericită, pentru că, iată, acum este și soacră și bunică. I-a dat Dumnezeu o noră nemaipomenită – Andra, și o nepoată fără de egal – Alessia Maria. În această parte a doua a cărții Leontina Pop vorbește, tot prin cuvinte și imagini, de evenimente extrem de importante din viața și cariera sa precum: lansarea cărții autobiografice (partea I), momentul fericit când a devenit soacră și apoi bunică, botezul nepoatei Alessia Maria, aniversarea a 35 de ani de carieră artistică, precizări împliniri și neîmpliniri, poezie dedicată mamei sale Rusanda, vizita la Madrid-Spania în 2016, momentele decernării distincțiilor Ordinul și Crucea (Credință și Unire) și Fibula de la Suseni, Crăciunul și Revelionul cu toată familia reunită la Kleve-Germania și multe altele. Sunt cuprinse de asemenea, foarte multe imagini, pozele diplomelor și distincțiilor primite, texte ale cântecelor folclorice.

Autoarea acestui volum a ținut ca în cadrul fiecărei etape a vieții prezentată, aceasta să fie ilustrată cu fotografii color. Astfel că prezentul volum conține un număr foarte mare de ilustrații cum rar se poate vedea într-o carte.

Lucrarea se încheie cu câteva gânduri ale autoarei, din care reies încă o dată valoarea umană și profesionalismul desăvârșit întruchipate în chip armonios în personalitatea doamnei Leontina Pop. Cu mare drag invităm publicul iubitor de cântec, admiratorii doamnei Leontina Pop să citească această carte pentru a afla mai multe lucruri despre îndrăgita noastră artistă.

Stimată doamnă Leontina Pop, vă felicităm din suflet pentru realizarea acestei cărți, precum și pentru toată activitatea desfășurată de-a lungul anilor, pentru cariera strălucită, plină de realizări multiple și succese remarcabile și vă dorim multă sănătate și ajutor de la Dumnezeu în toate demersurile viitoare și să încântați mulți mulți ani de acum înainte sufletele românilor cu muzica dumneavoastră extraordinară.

FLORIN BENGHEAN

Știință și destin sau Vocația excelenței

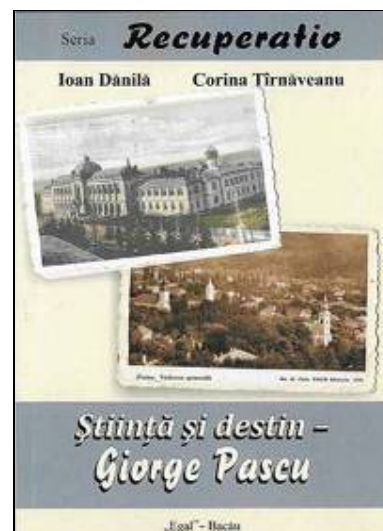
Lansarea volumului „Știință și destin – Gorge Pascu” îmi provoacă emoția și bucuria celui care înțelege că există un timp în care *îndrăznim să simțim nemurirea* (Nicolae Labiș), într-o încercare de re-alcătuire a noastră. Apariția, la Editura „Egal” din Bacău (în seria „Recuperatio”), a acestui volum, prin grija și dăruirea dnei profesoare Corina Tîrnăveanu (fiica celui omagiat) și a dlui conf. univ. dr. Ioan Dănilă, ne întărește convingerea că putem avea mândria unor inițiative spirituale de excepție.

Spunea Goethe că tot ce te sporește e adevărat. În zbaterea zilei, astfel de restituiri sunt necesare ca posibile modele ale unui spirit ce și-a asumat cultura ca vocație și limba română ca destin. Această carte, o bucurie, silește istoria să fie prezentă, iar prezentul, să răspundă la chemări. E un fel de a ieși din istorie, un mod de a nu mai depinde de timp. În cele patru capitole ale cărții, autorii conturează portretul cărturarului ce „s-a zidit prin cuvânt”, al profesorului de excepție – „întâiul profesor de istoria literaturii române vechi, filolog total, pionier în câteva domenii care fără aportul său ar fi întârziat nedrept dezvoltarea științelor umaniste”, al celui care rămâne ca unul dintre cei mai de seamă lingviști și folcloriști români. Prin întreaga sa operă, prin tot ceea ce a făcut în plan cultural, Gorge Pascu a rămas, ieșind biruitor în fața timpului. Posterității îi revine rolul de a așeza valori și de a le statornici într-un prezent etern. Este ceea ce dl conf. univ. dr. Ioan Dănilă și dna prof. Corina Tîrnăveanu au reușit să încheie atât de frumos.

Distinsa doamnă profesoară Corina Tîrnăveanu, absolventă a Universității „Regele Ferdinand” din Cluj (azi, Universitatea „Babeș-Bolyai”), a fost profesoară de limba și literatura română la Liceul Mixt Român din Gheorgheni și, din anul 1954 până la pensionare, în 1986, profesoară a Liceului de Băieți Nr. 1 din Târgu-Mureș (azi, Colegiul Național „Alexandru Papiu-Iliarian”), unitate școlară reprezentativă la nivel național. Doamna Corina Tîrnăveanu a fost profesorul dăruit, implicat, pentru care știința de carte, limba și literatura română au fost și au rămas

valori supreme. Profesor cu gradul didactic I, a elaborat studii cu caracter metodic, a participat la conferințe și simpozioane, situându-se mereu între cei care doresc performanță și calitate în învățământ. Dascăl cu vocație, Corina Tîrnăveanu a fost un model, un reper pentru generațiile de elevi pe care i-a format: „*În contrapunct armonios față de regimul și registrul severității altor profesori, trebuie să vină și un alt registru, al frumuseții. El apare odată cu limba română și cu profesoara Corina Tîrnăveanu. Limba română este frumoasă cel puțin pentru faptul că este a noastră; literatura scrisă în această limbă (care nu este nici latina, nici rusa) este și ea frumoasă când este. Profesoara care ne predă această disciplină este și Dânsa efectiv frumoasă. Nu știi exact care este sentimentul colegilor mei – «Nu știu alții cum sunt», zicea Ion Creangă –, dar eu eram îndrăgostit în taină de Corina Tîrnăveanu. (Înclin să cred că și alți colegi nutreau un sentiment similar.) Tânăra (nu cu mult peste vârsta noastră) – frumoasă, elegantă, sigură pe sine în mișcări ca și în propoziții – «ochelariștă» ne impresiona și prin prezență, și prin prestația didactică. [...] Profesoara preda, cum ar spune Nichita Stănescu, «în dulcele stil clasic»: calm, dar euritmat, clar și precis, cu încărcătura afectivă necesară. Nu-mi amintesc niciun exces, nicio stridență. Cu o metaforă târzie, preda «catifelat», iar nivelul de exigență era absolut rezonabil, rațional. Ca pe un element de relief îmi amintesc faptul că identificând în clasa noastră câțiva colegi cu înclinație spre studiul disciplinei pe care o preda, ne-a convocat și a început cu noi un set de meditații (gratuite), alimentându-ne cu o bibliografie suplimentară. Fără să oblige pe cineva, încerca să depisteze și să sprijine talentele posibile» (prof. univ. dr. Tudor Cățineanu, fost elev al Corinei Tîrnăveanu).*

Cu o anume ciclicitate, doamna profesoară, venerabila și admirabila doamnă Corina Tîrnăveanu omagia la Târgu-Mureș personalitatea tatălui și Profesorului Gorge Pascu. În urmă cu 24 de ani, participa la Târgu-Mureș la întâlnirea cu profesorul Dumitru Irimia, de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași,

care a avut bunăvoința să răspundă invitației mele și să lanseze aici *Dicționarul limbajului poetic eminescian*. Astăzi, distinsa doamnă profesoară Corina Tîrnăveanu mai face o reverență trecutului și aduce în lumină, împreună cu domnul conf. univ. dr. Ioan Dănilă, de la Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău, o recuperare necesară: volumul „Știință și destin – Gorge Pascu”.

„Dumnezeu ne-a trimis în lume să-l înlocuim. Să dăm sensuri, să creăm, să ducem începutul său înainte”, rostea Constantin Noica. Este ceea ce autorii au știut să facă atât de frumos. Prețuim efortul și dragostea cu care ei au scris, astfel, cronică lucrurilor nepieritoare. Felicitări cu „asupra de măsură”! Felicitări pentru gândul bun descendentelor filologe ale lui Gorge Pascu: colega mea, doamna profesoară de limba și literatura română Corina Orza (fiica Corinei Tîrnăveanu), și Cristina Manoilă (nepoata Corinei Tîrnăveanu). Gând de prețuire și urări de succes printre literele cele mai vii ale limbii române elevului olimpic la limba și literatura română Dragoș Manoilă (strănepot al Corinei Tîrnăveanu).

De-acolo, de sus, așezat într-o stea, Gorge Pascu astăzi zâmbește: la Târgu-Mureș, a fost Sărbătoare!...
PROF. DR. MARIA KOZAK

*Discurs cu ocazia lansării volumului „Știință și destin – Gorge Pascu”, de Ioan Dănilă și Corina Tîrnăveanu, la Biblioteca Județeană Mureș (21 sept. 2018)

1

Cine crede că startul este de la zero se înșală, până n-ai ajuns la unu, nimic n-ai făcut, nu se vede. Unicitatea până la urmă, într-un noian, într-o mulțime, fie ea de trei, de o mie, sau de milioane – fire de nisip, populații alungate de secetă, de frig, de cutremure, de musoni, năvălind peste calmul normalității. Unu va fi în fruntea acelora, unu pe meterezele apărătorilor, mulțimile nu vor face decât să urmeze arătătorul aceluia favorizat de ape, de nori, de întâmplare. Poetul însăiează la masa de lucru fie de lemn, fie de pixeli, fie cântând precum Homer la colțul de drum -unu- care a văzut toate trecerile, iubirile, năvălirile, împlinirile, viața.

2

Rock, mașinism, tehnologie, expediții, mari descoperiri geografice sau de interior, pentru suflet deopotrivă, pentru anatomie, n-ar fi existat, n-ar fi putut să existe. Copilăria cu farmecul de neegalat, cu primii pași clătinați și ridicarea pe verticală, până domină lumea, a copilului, nu putea să existe. Gingășia bobocului de trandafir, plin de rouă în dimineața vioaie, atunci când deschizi, somnoroasă, fereastra, ori îl găsești într-un suflet - nu exista. Dacă la început - doar Adam și Eva, acum sunt miliarde la numărătoare, insule altădată pustii ivesc în furtuni luminițe, este că altfel nu puteau ca să fie. Să te miri că nenumărabilul de schimbători ai lumii, trestii gânditoare, la urma urmei vezi că se trage dintr-o cifră mică, atât de mică?

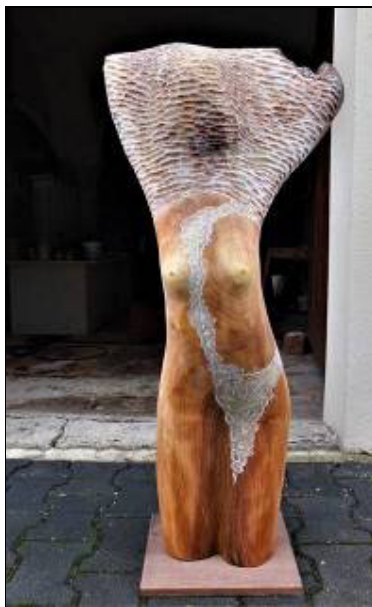
3

Copleșit de urât, de nevoi, de necunoscut, dornic s-ajungă în dulcea lumină, a lăsat statormicia acolo-n colibă

de trei ori s-a dat peste cap. Astfel a uitat obârșiile sale, tot înaintând în științele lui, fugind de prezent, neștiind viitorul: „Alles gute sind drei”, zice Hans. Poate că prezentul îl trăiește fără a-l observa, însă, din mers, poate întrezărește ceva din ce va fi mâine. Îndoit nu mai ajunge, acum – întreit. Se-ntoarce, că-i singur, spre vechea icoană, întrebându-se cât de mult va cuprinde din tărâmul fără sfârșit al cunoașterii? Sfințit număr în Sfânta Treime. Nehotărât încotro-i direcția bună, ca un nor plutește cuvânt peste văi: Ai grijă cum procedezi cu viața. vezi că te ia la trei păzește.

4

De-a lungul istoriei se târâse, prin praf, prin deșert, pe corăbii, gânduri de explicat, de neexplicat, atât de logic să desfaci firu-n patru. Mai spre soare-răsare praful de pușcă, în bețe de bambus purtate secrete, cine credea că o să ajungă în toate punctele cardinale ale lumii? Dacă înțelepciunea se exportă, cum de sunt atâtea coincidențe și obiceiuri aceleași pe insule și continente?, „cum crapă piatra-n ochii caprei”. Cel ce visează începe cu încetul

Árpád Rácz, Nud

să se întoarcă la meșteșugurile practice și să desființeze sistematic distanțele, cum are mașină patru-ori-patru, cum vede prin sticlă aștri cu viață, cum simte cu secolii înainte cutremurele, cum numără mulțimi pe care nu le vede, cum știe mai tot, mai puțin de unde vine.

Mileniu

Când soare torid toată vara, când ploaie continentalii obișnuiți caută piscinele fluturii stoluri în grădinile cu varză solitar coada-rândunicii amăgește un copil verdeața se instalează tot mai închisă pe frunze florile se repetă cedând locul o specie alteia găzele își mută furnicările, roiurile după nectarul preferat uscăciune, uscăciune, ploile rămân în amintire departe ba, când vin, inundă jumătate din moldove, transilvanii prunele se coc, prunii se usucă, nucii usucă arii de iarbă păsările momentan pe crengile pe jumătate uscate parcă și natura grăbită confundă noul mileniu cu sfârșitul.

CORNELIU VASILE

(XVIII)

„Maramureșul... intrând pe furiș la moldoveni” – reflecții pe marginea unei idei de unire românească din secolul al XVI-lea

În luna septembrie a anului 1547, pe când domnea în Moldova Iliăș Rareș (1446-1451), o comisie regală habsburgico-ungară (rege al Ungariei occidentale era Ferdinand I de Habsburg, care avea să ajungă și împărat romano-german) făcea o cercetare asupra cămării de sare din Maramureș și elabora în final un document în latinește cu următorul titlu: „Despre starea de-acum a Cămării Sării Maramureșene, după cercetarea făcută de comisarii majestății regești Blasius de Petrovaradin, prepozit de Jazo și Georgius Werner, căpitanul (prefectul) cetății Șaroș, în luna septembrie a anului Domnului 1547”.

Documentul conține, între multe altele, un pasaj important, pe care îl reproducem în românește mai jos: „Spun nobilii că acei munți și acele păduri au fost obținute de ei, într-o anumită adunare generală [a regatului], ținută la Baci (1), în timpul domniei lui Ludovic (2), pentru ei înșiși și pentru moștenitorii și urmașii lor, prin acordul comun al tuturor locuitorilor de drept (3). Despre care lucru se crede că nu există nicio mărturie clară. Și se poate de fapt, prin lege, pune la îndoială [aceasta], deoarece acei munți și acele păduri, după cum se spune, sunt la hotarele Moldovei și Rusiei, care se cuvin mai mult să fie supuse majestății regești decât persoanelor private, așa cum munții și locurile joase de hotar asemănătoare sunt supuse cetății vecine Muncaci, care, în același fel ca la Hust, ține de drept de rege și de coroană. De fapt, fiindcă cea mai mare parte dintre locuitorii comitatului Maramureș sunt români, și deoarece se potrivește cu moldovenii la limbă, la religie și la obiceiuri, există pericolul să se întâmple ca acest comitat, încetul cu încetul, intrând pe furiș la moldoveni, să se înstrăineze cu timpul, cu vreo ocazie, de regat [Ungaria habsburgică]. Așadar, deoarece nu vor fi puține astfel de ocazii, este

în interesul majestății regești ca, la o nouă cercetare și discutare, să se îngrijească să fie trimiși și chemați oameni credincioși și zeloși” (4).

Din text, se vede că, în timpul anchetei legate de starea ocnelor maramureșene și a veniturilor cuvenite puterii centrale din sare, comisarii regelui Ferdinand de Habsburg au constatat o anumită tensiune existentă între autoritățile regești și nobilimea locală, tensiune legată de dreptul de stăpânire asupra munților și pădurilor din acel comitat, denumit încă în textele latine oficiale Terra Maromarusiensis (Țara Maramureșului).

Nobilii maramureșeni pretind că acele bunuri erau ale lor din vechime și că le fuseseră recunoscute chiar de adunarea țării, prezidată de rege, în vreme ce comisarii se îndoiesc că ar exista documente în acest sens și spun că, de regulă, conform analogiilor și principiilor de drept, astfel bunuri din vecinătate, situate tot la frontierele țării, nu aparțineau persoanelor private, ci regelui.

Totuși, anchetatorii își fac datoria până la capăt, semnalând și un real pericol, dacă s-ar forța nota. Pericolul ar fi fost ca Maramureșul, locuit în cea mai mare parte de români (inclusiv nobilii maramureșeni rămăseseră români), având aceeași limbă, aceeași religie (confesiune) și aceleași obiceiuri cu moldovenii, să se desprindă de Ungaria habsburgică și să se unească cu Moldova.

Nu este vorba aici despre o presupunere vagă, ci despre o adevărată analiză, făcută de oameni avizați, de experți (un cleric și un militar). Din analiză reiese posibilitatea, cu vreo „ocazie”, a unirii Maramureșului cu Moldova. Iar asemenea „ocazii” – avertizează anchetatorii – „nu vor fi puține”. Prin urmare, ei nu se referă la o întâmplare dispartă, de conjunctură, ci la o situație de structură, care era generată de esența lucrurilor.

1. Bacia din latinește este localitatea Baci (în ungurește Bács, în nemțește Batsch, iar în sârbește Bač), din provincia omonimă Bacica, azi parte a Serbiei.

2. În Ungaria medievală au fost doi regi cu numele de Ludovic. Primul, de origine franco-napoliitană, Ludovic I de Anjou, adomnit între 1342 și 1382,

iar Ludovic al II-lea, din dinastia lituaniano-poloneză Jagiello, a domnit între 1516 și 1526, fiind ultimul suveran înainte de destrămarea țării. Nobilii maramureșeni se referă aici, după toate aparențele, la regele Ludovic I.

3. Regnicolae, -arum, substantiv folosit, de regulă, la plural, desemnându-i mai ales pe membrii stărilor, pe cei privilegiați. Aici, termenul se referă la membrii adunării țării, ținute de la Baci sub regele Ludovic.

4. Allegant nobiles, se illos montes et sylvas in generali quadam/ congregatione, tempore Ludovici Regiæ Bachiæ habita, pro/ se ipsis heredibusque et successoribus suis ex communj consensu/ omnium Regnicolarum impetrasse. Cuius rei nullum evidens/testimonium extare creditur. Et potest iure de facto dubitari/ propterea quod illi montes et sylvæ, ut dictum est, terminj/ sunt Moldaviæ et Rwssiæ, quos expedit potuis Regie/ Maiestati quam privatis personis esse subiectos, sicut similes et plane/ conterminj montes subiecti sunt arci vicinæ Munhach, que/ eodem quo Hwzth, iure ad Regem et Corona pertinet. Nam/ cum incolæ comitatus Maromarusiensis maxima ex parte/ Walachi sunt, et cum Moldavis lingua et religione ac mori/ bus convenient, periculum est ne iste comitatus Moldavis/ ut fit paulatim subintransibus, cum tempore aliquo casu a/ Regno alienatur. Cum itaque non parvi momenti res sit,/ intererit Maiestatis Regiæ, ut ad eius revisionem et discussionem/ homines fideles atque industrios transmittendos et adhibendos curet. Hofkammerarchiv Wien, Hoffinanz Ungarn, Rote nr. 2 (1545-1549), Jahr 1547, fol. 93.

Acad. IOAN AUREL POP

MIHAI EMINESCU
ȘI BASARABIA
(VI)

România își cucerește Independența

În articolul de față, Mihai Eminescu începe abrupt afirmând că lucrurile, în ianuarie 1878, au devenit clare/limpezi: „Generalul Ignatieff a propus guvernului nostru retrocedarea Basarabiei în schimbul a nu știu căror petice de pământ de peste Dunăre”⁸.

Într-o atare situație, consemna poetul național, România se afla într-o situație dramatică, fiind „în primejdie de a fi dezmembrat chiar de aliatul ei”⁹. În ciuda convenției semnate cu Rusia prin care „i se garantează integritatea teritoriului”¹⁰, România, nota Eminescu, vede „zburând ca pleava în vânt asigurările unei convenții”¹¹ a cărei iscălituri sunt încă umede și pe care a încheiat-o cu o mare împărăție. România s-a încrezut în cuvântul Rusiei, căci ea a crezut în cuvântul dat de un împărat. În fața pretențiilor Rusiei, întreba dramatic poetul național, „ce zice Austria”¹² pentru care libertatea gurilor Dunării „sânt o condiție de existență mai mult decât poate pentru noi?”¹³. Austria nu zice nimic, nota poetul național, fiind liniștită „dacă i se asigură neutralitatea întregii Dunării de Jos”¹⁴. Neutralitatea dorită de Austria, a gurilor Dunării, evident, devine un deziderat și atât, de vreme ce, scria Eminescu, dacă un tratat ar garanta-o aceasta e ridicol căci „tratatele se scriu astăzi pentru ca să fie călcate a doua zi”¹⁵.

Rusia nu are niciun drept să pretindă României „bucata noastră de Basarabie”¹⁶ pe care am căpătat-o înapoi la 1856 ca un „drept din dreptul nostru și pământ din pământul nostru”¹⁷. Rusia pretindea României Basarabia sudică „pe cuvântul cum că onoarea [ei] cere ca să se ia o bucată din România”¹⁸. Cererea Rusiei e o mare nedreptate făcută României, iar invocarea onoarei e fariseică, credea Mihai Eminescu. Oare nu aceeași onoare „cere respectarea convenției

iscălită de ieri”¹⁹ de aceeași Rusie? „Ciudată onoare într-adevăr!”²⁰, notează poetul național. Apoi, cu ce drept pretinde Rusia Basarabia de la România din moment ce n-a cucerit acest pământ „cu sabia”²¹? La 1812 când rușii au anexat Basarabia, cedarea nu s-a făcut „ca preț al păcii, căci Turcia n-avea nevoie de pace, ci tocmai Rusia”²².

Când au încheiat pacea de la București, rușii se aflau în fața invaziei lui Napoleon, care tocmai „era asupra intrării în Rusia”²³. Trupele rusești se întorceau în țara lor în marș forțat, cu suflul la gură, „luând fața pământului românesc pe tălpile lor”²⁴. Martorii aceluși timp i-au văzut pe ruși întorcându-se „câzând pe drumurile țări de osteneală”²⁵, nu arătau deloc ca „o armată învingătoare”²⁶. Nimeni, care văzuseră starea armatei rusești la 1812, nu putea crede în victoria acelei armate, care să-i aducă o nouă „provincie”²⁷.

Pentru Eminescu nu exista niciun semn de întrebare de ce au ocupat rușii Basarabia: „Se știe că diplomația engleză, împreună cu vânzarea beifului grec Moruzi, a fost cauza cesiunii Basarabiei”²⁸. Ambii, crede Eminescu, au ispășit și ispășesc ticăloșia. Moruzi „și-a pierdut capul”²⁹, iar Anglia „e pedepsită abia astăzi”³⁰. Când Moldova a primit îndărăt „o parte din pământul ce pe nedrept i se luase”³¹, Rusia s-a simțit atinsă în onoarea ei,

iar „acea onoare cere ca să se ia îndărăt de la noi ceea ce pe nedrept ni se luase”³². Cu ce se făcuseră vinovate „Țările românești”³³ Rusiei, „prin ce păcătuiseră” ele de marele imperiu a anexat pământ românesc, se întreabă dramatic poetul național. Și Eminescu oferă cititorilor un răspuns acuzator la adresa imperiului rus, atingând esența profund imorală specifică diplomației rusești: „Nu le-am hrănit într-atâtea rânduri oștirile, nu erau țările noastre adăpostul lor, ne-am dovedit vreodată dușmani ai ei? (subl. G. M.)”³⁴. Poetul, de atâtea indignare, nu găsește cuvinte „pentru a califica această pretenție”³⁵. Puterea cea mare a Rusiei îi dă „dreptul de-ași bate joc de lume, de noi, de ea însăși?”³⁶. Nu vreun gazetar rus oarecare cere României Basarabia, ci chiar guvernul rus, „care acolo (în Rusia – n. G. M.) este tot”³⁷. Astfel că România a pierdut 15.000 de oameni și „câteva zeci de milioane cheltuieli de război”³⁸ ajutând pe „mandatarul Europei”³⁹, „în îndeplinirea sacrei sale misiuni”⁴⁰, pentru ca la urmă „noi să fim cu pagubă, tot noi să plătim războiul Rusiei cu pierderea unei provincii...”⁴¹.

România nu dorește să facă niciun schimb de teritorii, „ne astupăm urechile la orice propunere de schimb în această privință”⁴². Dreptatea absolută e de partea poporului român, a României. Drepturile noastre asupra întregii Basarabii „sânt prea vechi și prea bine întemeiate”⁴³ ca să ni se vorbească fără niciun temei „de onoarea Rusiei angajată prin Tratatul de la Paris”⁴⁴. Basarabia era toată a poporului român încă de la începutul istoriei și „pe când Rusia nu se megieșa cu noi”⁴⁵. Basarabia întreagă ni se cuvine toată, întreagă căci e pământ sfânt și drept al nostru „cucerit cu plugul, apărat cu arma a fost de la începutul veacului al patrusprezecelea încă și până în veacul al nouăsprezecelea”⁴⁶.

GICU MANOLE

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem, p. 75.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibidem.

Prof. dr. Victor Sabău

participat la Marea Unire din 1918,
fost secretar personal al dr. Ioan Suci

„Am simțit că ne-am născut din nou”

- Domnule profesor, sunteți unul din oamenii care nu doar au participat la Marea Unire, dar ați și contribuit la realizarea ei, acum 70 de ani. Aveți frumoasa vârstă de 94 de ani (fie-i țărâna ușoară! pic astăzi, la 30 de ani distanță, lacrimă de gând la căpătâiul acestui mare dispărut) și de aceea v-aș ruga, mai întâi, să vă faceți o scurtă prezentare autobiografică.

- De fel, sunt de pe Valea Crișului Alb, din satul Gura Văii, aflat la poalele Muntelui Găina. Sunt moș. Tatăl meu a fost învățător, m-a învățat și pe mine o parte din școala primară, dar mai mult nu s-a putut.

- De ce?

- Din cauză că a murit. Dar nu de moarte bună, deși în patul lui a murit. Începuseră pe atunci să fie desemnați și români în Parlamentul de la Budapesta, dar se făcea totul ca ei să nu fie votați. Într-o astfel de campanie electorală, tatăl meu împreună cu alți 12 săteni de la noi (atât de puțini aveau drept de vot!) au fugit peste dealuri, noaptea, pe o ploaie cumplită, pentru a scăpa de urmăritori. Au ajuns la locul de votare și-au votat candidatul român. La întoarcere acasă, tata a răcit grav – și de aici, în câteva zile, i s-a tras moartea.

- Ce s-a întâmplat, în continuare, cu dumneavoastră?

- M-am străduit să-i urmez sfatul, adică să nu mă rup de carte. El zicea că poporul român are nevoie de lumină, iar lumina aceasta numai din cărți putea veni, dacă asupritorii austro-ungari se luptau să ne țină în întuneric. Gimnaziul românesc l-am absolvit la Arad. Liceul românesc l-am absolvit la Brașov. Am urmat, apoi, Dreptul la Budapesta, iar Economia Politică și Dreptul Internațional la Paris. Ultima diplomă am obținut-o în anul 1922 la Cluj. Am fost, astfel, avocat și profesor. La pensie am ieșit din meseria de profesor, ca și soția mea, de la o școală de aici, din Arad.

- Vremea apropiată, premergătoare Marii Uniri, unde v-a prins? La Arad?

- Nu. În război. Acolo, pe front, se simțea cel mai bine pulsul istoriei.

Simțea cum se rupe șandramaua imperiilor; habsburgicul scârțâia din toate încheieturile. Eram pe frontul italian – și cei mai mulți eram români, cehi și croați. Acolo ne-am sfătuit noi, românii, cum să sabotăm războiul: să trecem de partea italienilor și să continuăm lupta contra austro-ungurilor. Eu eram comandant de companie. Pe stegarul Petre Ugliș – trăiește la Pecica, poate fi întrebat – eu l-am trimis la italieni. Și pe poetul Aron Cotruș, cu șase oameni, eu i-am ajutat să treacă linia frontului. Le dădeam misiuni pe linia întâi, iar ei treceau dincolo. Urma, la sfârșit, după ce-i ajutam pe toți ai noștri, să trec și eu. Dar am avut ghinion, că am fost grav rănit și internat într-un spital din Budapesta. Acolo... – dar nu vorbesc prea mult? poate nu interesează...

- Dimpotrivă. Continuăți.

- Acolo, la Budapesta am văzut pe geam, din spital, cum soldații dezbrăcau un general. Atunci eu cu încă un român, tot ofițer și el, ne-am rupt semnele de grad de pe uniformă și am fugit din spital. Am mers mai mult pe jos, decât cu trenul. De la Békéscaba la Arad, cale de vreo 40 de kilometri, ne-am furișat numai prin lanurile de cucuruz. La Arad am luat cunoștință de întrunirea românilor de la Oradea; era în octombrie 1918.

- Spectaculoasă biografie. Ce însărcinări ați primit, legate de pregătirea Unirii?

- Am fost comandantul Gărzii Naționale din Radna (Lipova). Când doctorul Ioan Suci a fost însărcinat cu organizarea practică a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, acesta m-a ales pe mine ca secretar personal – «ajutor tehnic», cum se zicea pe atunci.

- Ce fel de om era Ioan Suci, văzut de aproape?

- Un om foarte drept și dârz, dar prea vehement. Împătimit de idee; nu era însă fanatic, cum îl acuzau unii. Era drept și generos. Și-a vândut casa, moștenită de la nevastă, și a cumpărat tipografia ziarului «Românul». Lucrul acesta nu-l știu foarte mulți. Tot pentru cauza Unirii își vânduse și casa de la Ineu. Îmi amintesc cum, odată, m-a oprit pe stradă: Victore, zice, ai ceva bani? Am, dar puțini, răspund. Nu-i nimic, zice, dă-mi 5 lei, că n-am ce mânca azi. Asta era Ioan Suci. Rămăsese sărac, dar fericit că ajută Unirea. Tot el este cel care a insistat ca între demnitarul Unirii să fie incluși și reprezentanții țăranilor și ai muncitorilor

socialiști. Lui îi datorează alegerea Iosif Jumanca și Ioan Fluieraș.

- În calitate de «ajutor tehnic», ce îndatoriri vă reveneau?

- Nu era vorba de datorie atunci; era vorba despre ce făceai. Eu am mers pe toată Valea Crișului și a Mureșului, în sate, la Ineu și Sebiș, lămurind oamenii în legătură cu Unirea și cu participarea la Marea Adunare. Tot acum începea alungarea notarilor unguri din primării, cei care au făcut atât de mult rău populației românești. La Petriș, l-am scăpat greu pe notarul ungur din mâna țăranilor. L-am scăpat și i-am zis: Du-te în legea ta! – și el a fugit prin grădini. Dar să știți că ei, reprezentanții claselor asupritoare, nu s-au purtat așa, cât de cât, omenește. La Beiuș, o bandă de unguri, mai ales nemeși, l-au îngropat de viu pe avocatul român Ciordaș. La Marghita, învățătorul Filip, ascuns într-o stivă de tulei de porumb, a fost împuns cu săbiile și ucis. De-asta Ioan Suci, la vârsta de 60 de ani, s-a urcat pe cal și a bătut satele Zărandului, pentru a recruta oameni cu care a alcătuit Regimentul «Horea».

- Să revenim la ziua de 1 decembrie 1918.

- Da, să revenim, că ziua aceasta numai din durere a fost făcută. Cu o seară înainte, se adunase mulțime de popor pe Câmpul lui Horea. Sever Bocu făcuse rost de vreo doi-trei boi, pe care oamenii i-au fript acolo, pe platou. Unii cântau, dar unii plângeau. A doua zi, Ziua de 1 Decembrie, a decurs într-o disciplină foarte mare. Eu i-am pregătit toate actele lui Ioan Suci și am intrat în sala Marii Uniri. Când bătrânul memorandist Gheorghe Pop de Băsești, în vârstă de 84 de ani, a proclamat Adunarea deschisă, la mulți ni s-au umezit ochii. Apoi, Vasile Goldiș a rostit discursul către «Mărita Adunare Populară». Rețin și azi finalul acestui discurs. Zicea: «Națiunile trebuie eliberate. Între aceste națiuni se află și națiunea română. Dreptul națiunii române de a fi liberă îl recunoaște lumea întreagă, îl recunoasc acum și dușmanii noștri de veacuri. Dar odată scăpată de robie, ea aleargă în brațele dulcilor sale mame. Nimic mai firesc în lumea aceasta. Libertatea acestei națiuni înseamnă unirea ei cu Țara Românească».

Atunci, în sală, ca și afară, în mijlocul mulțimii, am simțit că ne-am născut din nou – și am plâns de bucurie și emoție.

ION ANDREITA

SILVICULTORI ÎN SLUJBA MARIÍ UNIRI

Una dintre cele mai interesante și mai necesare cărți consacrate centenarului Marii Uniri este cea consacrată de patriotul și publicistul cernăuțean, regretatul meu prieten Dumitru Covalciuc (n. 2 ianuarie 1947, Opișeni, raionul Hliboca, Ucraina - d. 23 decembrie 2017, Iași, România) unirii Bucovinei cu Țara. "Membrii Consiliului Național Român din Bucovina ales la Adunarea Constituantă din 27 octombrie 1918" (Editura Druk Art Cernăuți, 2017) cuprinde – rod al unui efort de documentare remarcabil – biografiile și destinele ulterioare (uneori tragice) ale vrednicilor bărbați care au decis, reuniți în acea zi de toamnă a anului de cumpănă 1918 în sala "Armonia" a Palatului Național, soarta provinciei de nord, răpită prin mită și înșelăciune Moldovei în anul 1774. Alexe Procopovici (1884, Cernăuți – 1946, Cluj), filolog, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române, ales în Consiliul Național Român din Bucovina, avea să scrie: "Unirea Bucovinei, vor învăța nepoții și strănepoții noștri, hotărâtă și înfăptuită de Constituanta din 27 octombrie, a fost realizată de fapt prin intrarea armatei în capitala ei în ziua de 11 noiembrie, desăvârșită de Congresul General din 28 noiembrie 1918 și și-a găsit consacarea internațională în tratatul de la Versailles. Exact și foarte adevărat. Cine însă va răfosi și documentele vremii, își va da seama în același timp de cât zbcucium, câte dibuiri, cât avânt, cât răsunset din învâlmășeala vremii se cuprinde și în această Unire a Bucovinei, care nu se găsește la sfârșitul, ci doar la începutul unei mari renașteri a neamului, care își mai așteaptă și vestitorul și înfăptuitorul". Acest memorabil citat a fost ales de Dumitru Covalciuc ca epilog al memorabilei sale cărți consacrate prezentării biografiei membrilor Consiliului Național Român din Bucovina. Între portretele celor 50 de persoane alese în C.N.R. (ulterior, Consiliul se va completa cu noi membri, din rândurile bucovinenilor refugiați în Vechiul Regat) se regăsesc și cele ale unor ingineri silvici, având – fiecare în parte și toți împreună - o

contribuție marcantă la realizarea marelui vis al unirii. Să îi cunoaștem azi, după un veac, ca un modest omagiu adus memoriei și luptei lor. **Sârbu, Gheorghe, inginer silvic, om politic, (1872 – 1934, Cernăuți).** Absolvent al Academiei de Silvicultură din Viena, a ocupat în Cernăuți postul de director general al Fondului Bisericesc din Bucovina. Activitatea politică și-a început-o în 1908, când a participat la adunarea de fondare a Partidului Creștin-Social Român. A făcut parte din conducerea acestui partid. În 1911 a devenit candidatul oficial al Partidului Național Român pentru alegerile în Parlamentul de la Viena. A candidat în circumscripția electorală Câmpulung și, obținând 3.143 de voturi, a devenit Deputat în Dieta Bucovinei și în Parlamentul Imperial. A luat parte la 21 octombrie 1918 la consfătuirea reprezentanților Bucovinei și Transilvaniei ce a avut loc în hotelul „Rezidenz” din capitala Austriei, unde, fiind pus în discuție manifestul împăratului Carol, prin care dădea popoarelor din Imperiul Austro-Ungar dreptul de a se constitui în state naționale, s-a hotărât că era timpul oportun ca toate provinciile locuite de români să se unească în cadrul unui singur stat național. După aceea consfătuire s-a întors la Cernăuți și l-a informat pe Iancu Flondor că la Viena a fost constituit Consiliul Național Român care milita pentru crearea, prin unirea Bucovinei, Basarabiei și Transilvaniei cu România, a statului național român unitar. Unionist înflăcărat, inginerul Sârbu l-a sprijinit eficient pe Iancu Flondor în acțiunile ce convergeau spre realizarea idealului suprem al românilor bucovineni – unirea cu Patria-Mamă. S-a aflat la 27

octombrie 1918 printre numeroși participanți la adunarea publică de la Cernăuți, care s-a declarat, în puterea suveranității naționale, Constituanta Bucovinei și care a hotărât unirea Bucovinei cu celelalte provincii românești într-un stat național independent. Chiar în timpul adunării participanții la ea i-au delegat pe Iancu Flondor și pe Gheorghe Sârbu să aducă la cunoștința președintelui Țării Bucovinei hotărârea Constituantei și să-l determine, în virtutea dreptului istoric, să predea românilor puterea de guvernământ. Conte Ezdorf s-a eschivat, declarând că în această privință încă nu avea dispoziții de la Viena, iar cei doi delegați s-au întors în sala „Armonia” din Palatul Național, unde după respectiva pauză, a fost format din 50 de persoane, Consiliul Național Român al Bucovinei. Pe lista membrilor CNR Gheorghe Sârbu a fost trecut sub nr. 37. A fost inclus și în componența biroului executiv al Consiliului Național Român. A fost trimisul lui Iancu Flondor la Suceava pentru a lua contact cu armata română aflată la Burdujeni.

În guvernul Bucovinei constituit în ziua de 12 noiembrie 1918 inginerul Sârbu a obținut funcția de secretar de stat pentru agricultură. Acest resort, care și-a început activitatea, ca și întregul guvern, în fostul palat al Dietei Bucovinei, avea câteva secții și anume: pădurile, domeniile și minele Fondului Bisericesc, pădurile statului, pădurile comunale și poliția silvică; agricultura, viticultura, însoțirile economice și agricole, învățământul agricol; rectificarea agricolă; biroul tehnic-cultural; secția pentru pluguri-motoare; afacerile veterinare; departamentul pentru contabilitate. În fruntea acestui secretariat, inginerul Gheorghe Sârbu s-a aflat până în aprilie 1919, când Ion Nistor l-a înlocuit cu Filaret Doboș. S-a aflat, alături de alți 73 de membri ai Consiliului Național Român, la Congresul General al Bucovinei și și-a dat cu însuflețire votul pentru Unirea Bucovinei cu România. A rămas un adept constant al lui Iancu Flondor și după Unirea Bucovinei cu România nu s-a mai lansat în activități cu caracter politic. A fost în continuare funcționar în cadrul Fondului Bisericesc. În perioada interbelică a fost un membru activ al Societății pentru Cultura →

CEZAR STRATON

și Literatura Română în Bucovina. La adunarea din 12 mai 1929 a SCLRB a fost desemnat ca președinte al „comisiei revizuitoare” a acestei societăți. A fost autorul câtorva publicații, unele fiind scrise în limba germană, principala fiind „Reflexiuni asupra Administrației Fondului Bisericesc Ortodox Român din Bucovina în trecut și în prezent”, pe care a tipărit-o la Cernăuți în 1931. A fost căsătorit cu Eugenia Talpalar din Pătrăuții de Jos și a decedat în Cernăuți în vârstă de 62 de ani.

Țurcan, Aurel, inginer silvic, om politic, (6.05.1876, Cajvana, districtul Suceava – 13.10.1939, Cernăuți). Școala primară n-a putut s-o urmeze în localitatea locală, deoarece în Cajvana ea a fost deschisă abia la 1 noiembrie 1899. După absolvirea, în 1895, a Gimnaziului Superior de Stat din Rădăuți, pleacă la Viena și se înscrie la Academia de Silvicultură. În capitala Austriei devine membru al „României June” și în perioada 1897-1899 este președinte al acestei societăți studențești. Întors în Bucovina cu diploma de inginer silvic, este angajat la Fondul Bisericesc, în conformitate cu specialitatea obținută.

Carierea politică și-o începe în 1908, când devine membru al Partidului Creștin-Social Român. În 1909 este ales deputat în Dieta Bucovinei. Va face parte din Comitetul Țării și va fi vicemareșal al Dietei. În octombrie-noiembrie 1918 este membru al Consiliului Național Român. Și în calitate sa de membru CNR este invitat în noaptea de 3 noiembrie 1918 de către contele Etdorf, ultimul guvernator austriac al Bucovinei, pentru a i se comunica un fapt alarmant: situația în Cernăuți și în întreaga provincie se agravase în rezultatul prezenței trupelor neregulate ucrainene, care se dedaseră la acțiuni anarhice și la jaful populației. Părerea guvernatorului era că spiritele puteau fi liniștite și dorea să afle în care fel se pregătea Consiliul Național Român să restabilească ordinea și siguranța publică. Inginerul a declarat, însă, că nu putea să răspundă la acea întrebare fără acordul președintelui Consiliului Național. Mijlocește în dimineața zilei de 4 noiembrie o întâlnire a contelui Etdorf cu Iancu Flondor în casa baronului Alexandru Hurmuzachi. În timpul întrevederii Etdorf declară că este gata să se retragă din funcție și că crede că ordinea și siguranța publică

va fi capabil s-o restabilească un guvern compus din reprezentanții românilor și ai ucrainenilor. Răspunsul lui Flondor, dat lui Etdorf în prezența lui Aurel Țurcan, baronului Hurmuzachi și a baronului Stârcea, este că, în calitate de președinte al Consiliului Național Român, nu se va abate de la hotărârile luate de către Adunarea Constituantă din 27 octombrie 1918. Aurel Țurcan face parte din guvernul Bucovinei ales de Consiliul Național Român la ședința sa din 12 noiembrie 1918, încredințându-i-se funcția de secretar pentru lucrările publice.

După unirea Bucovinei cu România este director general al Fondului Bisericesc al Bucovinei și președinte al consiliului de administrație al Societății Anonime pentru Exploatarea Lemnului „Bucovina”. Este ales deputat în Parlamentul României Mari în două legislaturi. În timpul în care și-a desfășurat activitatea profesională a fost membru al Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina și membru sprijinitor al Societății Academice „Junimea”. Avea 69 de ani când s-a stins din viață.

Țurcan, Dimitrie, inginer silvic, (1878, Cajvana, districtul Suceava – ?). Este fratele mai mic al inginerului Aurel Țurcan și ginerele lui Dionisie cavaler de Bejan.

A obținut studii secundare, ca și fratele său, la Gimnaziul Superior de Stat din Rădăuți. Examenul de maturitate l-a susținut în 1898. După absolvirea gimnaziului a plecat la Viena și s-a înscris la Academia de Silvicultură. A fost inginer silvic în Cernăuți. S-a aflat printre membrii activi ai Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, iar în perioada 1905-1907 – printre membrii sprijinitori ai Societății Academice „Junimea”. Nutrind profunde sentimente patriotice, a aderat în toamna anului 1918 la forțele unioniste românești din Bucovina. S-a aflat printre participanții la Adunarea Națională din 27 octombrie, proclamată Constituanta Bucovinei, și la ea a fost ales în Consiliul Național Român.

În această calitate a participat, ca delegat, la Congresul General al Bucovinei, care s-a ținut în ziua de 28 noiembrie 1918 în Palatul Mitropolitan din Cernăuți și care a votat Unirea Bucovinei cu Regatul României.

Iosif Vulcan - precursor al unității

Considerat ca una dintre cele mai reprezentative figuri culturale ale Ardealului din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Iosif Vulcan se remarcă în istoria literaturii române prin cei cincezeci de ani în care i-au apărut în mod neîntrerupt cărțile, dar mai ales prin cele patru decenii încheiate în care a editat revista „Familia”, un adevărat buletin literar al epocii.

Evocarea personalității acestui neistovit fiu al Bihorului mi-a fost sugerată luând aminte la cuvintele ce par a se potrivi și astăzi rostite în stilul inegalabil de Octavian Goga: „Ei bine, în dorința noastră de a ne atașa cât mai grabnic civilizației din apus, trebuie să imităm exemplul. Oricât de umil în simplitatea sa rustică, oricât de izolat de complicațiile înfringurate ale actualității, noi trebuie să ne regăsim trecutul. Trebuie să-l scoatem din negura unde s-a distanțat, să-l poftim la masa noastră, să ascultăm înțelepciunile bătrânești ale acestui oaspete venerabil și să descifrăm din ele impulsurile prezentului. O asemenea rectificare de conștiință nu se impune numai ca un act de pietate, ci ca o măsură de fortificare a structurii noastre de gândire. Trebuie să vedem limpede ce-am fost și ce suntem. Operația aceasta de reintegrare în trecut a generației actuale trebuie să se facă fără amânare. Trebuie să se reînvie de după paravanul uitării imaginea clară a vieții noastre de acum câteva decenii”.

Pentru a reconstitui viața celui care a avut un rol incontestabil însemnat în evoluția noastră culturală, câteva repere biografice se impun cu necesitate a fi precizate. Iosif Vulcan s-a născut la 31 martie 1841 în localitatea Holod din județul Bihor și a murit la 8 septembrie 1907 la Oradea. Apartine familiei →

DORIN NĂDRĂU
(S. U. A.)

episcopului greco-catolic Samuil Vulcan.

Părinții săi au fost Nicolae Vulcan, preot la Holod între 1831-1844, iar , apoi, preot și arhidiacon la Satu Mare, și Victoria Vulcan, născută Irinyi (variantea maghiarizată a numelui românesc Irimie). Și-a făcut studiile la Leta Mare (1847-1851) și la Oradea, la liceul Ordinului Premonstratens (1851-1859). După absolvire a liceului, urmează cursurile universității din Budapesta.

Își începe activitatea literară încă de pe când era elev de liceu, scoțând, la Oradea, împreună cu G. Ardelean, revista „Umoristul”, publicație devenită din 1861 „Gura Satului”. Ulterior, sediul revistei a fost mutat la Arad și Gherla, până în anul 1880, când și-a încetat apariția. Iosif Vulcan a colaborat la „Concordia” și la „Aurora Română”, foaie beletristică ce apărea de două ori pe lună la Pesta. Începe să scrie versuri, tot în perioada budapestană.

Anul 1865 marchează punctul culminant al publicisticii sale: scoate la Budapesta revista „Familia” care va atrage un mare număr de colaboratori, din întreaga Transilvanie, precum și din Principatele Unite. „Familia” a fost înființată după modelul contemporan al revistelor germane, fiind recunoscută ca o publicație săptămânală ce reprezenta nu doar un manual de educație conferind o plăcută lectură, ci și un adevărat îndreptar necesar unei societăți începătoare și un certificat al reînnoirii naționale. Practic, nu a existat niciun scriitor român al acelor ani care să nu fi primit invitația de a publica de la neobositul animator.

De primă importanță este împrejurarea că la „Familia” și-a făcut debutul Mihai Eminescu, iar Iosif Vulcan a fost cel care l-a convins să-și schimbe numele din „Eminovici” în „Eminescu”.

Concomitent, desfășoară o asiduă activitate literară. Astfel, în 1866, tipărește primul său volum de poezii și traduce romane de Alexandre Dumas și Ponson du Terrail. Anul 1869 înseamnă publicarea primului volum din „Panteonul Român”, cu portretul și biografia regelui Carol al României, precum și tipărirea unui volum de nuvele.

Iosif Vulcan a crezut cu multă tărie în nevoia unei mișcări teatrale în Ardeal, văzând în ea posibilitatea unei

redeșteptări naționale, dar și o cale prin care să deruteze ochiul vigilent al autorităților asupritoare. În acest scop, a înființat „Societatea fondului de teatru” și a lucrat zeci de ani ca să-și înfăptuiască visul de a vedea în Ardeal o trupă românească. Era satisfăcut că adunările anuale ale societății lui se desfășurau în paralel cu ale „Asociațiunii”, fiind important pentru el că acestea erau sub binecuvântarea capilor bisericești ai ambelor confesiuni și că în astfel de ocazii roiau fruntași din toate părțile, în această perioadă suspendându-se micile certuri provinciale și totul luând un aspect solemn și grav.

În 1872-1873, a tipărit la Pesta trei volume de nuvele, iar în 1875 a publicat, tot la Pesta, în patru volume, „Sclavul amorului”. A scris, de asemenea, romanele „Fata popii”, „Barbu Strâmbu în Europa” și „Măritată fără bărbat”.

În anul 1879, a fost ales membru corespondent al Academiei Române, iar în 1891 devine membru al acestei prestigioase instituții.

În 1879, Iosif Vulcan s-a mutat la la Oradea, unde va continua să scoată revista „Familia” și suplimentul popular al acesteia intitulat „Șezătoarea”, care apărea încă din 1877. Prolifică a fost, din punct de vedere al creației sale literare, și perioada 1890-1900.

O analiză a operei sale literare ne dezvăluie câteva concluzii care o pun în valoare. Referitor la poezie, exegeții constată că Iosif Vulcan versifica cu

multă ușurință, dar fără profunzime, adoptând stilul celor pe care îi admira (Alecsandri, Bolintineanu) sau al unor modele folclorice.

Un exemplu este poezia care trădează o mișcătoare devoțiune pentru Alecsandri: „Ca și un creștin smerit ce vine/ La vreun altar a se-nchina./ Așa m-apropiu eu de tine/ Voind s-admir mărirea ta./ Și cum creștinul își găsește/ Acolo mângâieri cerești./ Așa renasc eu sufletește:/ Cu lira ta mântinerești”.

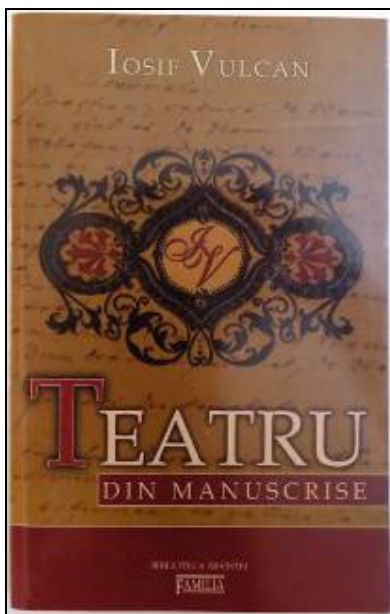
Proza lui I. Vulcan include scene specifice vieții urbane sau rurale ale Ardealului, fiind adesea moralizatoare, alteori povestiri cu vădite accente transilvane, istorisiri vesele și întotdeauna pilduitoare.

În privința teatrului, a creat comedii destul de reușite dar fără o autentică valoare literară, avându-l ca model tot pe Vasile Alecsandri („Mireasă pentru mireasă”, „Ruga de la Chizătău”, „Sărăcie lucie”, „Gărgăunii dragostei”), dar și o interesantă tragedie istorică, „Ștefan Vodă cel tânăr” (1893), jucată pe scena naționalului bucureștean.

Un adevăr se mai cere menționat, anume acela că, într-o perioadă când cărturărimea din Ardeal se complăcea într-o vizibilă mândrie locală, când majoritatea fruntașilor politici transilvăneni mai credeau în iluzia atavică a milosteniei de la Viena, când mulți dintre ei erau pe cale să-și facă intrarea în parlamentul de la Budapesta, I. Vulcan bătea drumul Bucureștilor: pe la Academie, pe culoarele Teatrului Național, pe la diferite serbări culturale. De acolo, nu se întorcea doar încărcat cu producții literare ce apăreau apoi în gazetele sale, ci și cu ceea ce înregistra urmărind creșterea continuă a noului stat, organism care angaja interesul tuturor, promovând acasă un noian de orientări noi.

Astfel, revista „Familia” a devenit pentru Ardeal un indubitabil monitor al ideii naționale.

Poet, prozator, dramaturg și ilustrator publicist, Iosif Vulcan a fost întreaga sa viață un înfocat susținător și prețuit animator al mișcării culturale românești din Transilvania, impresionând prin crezul său intelectual în puterea căruia a ținut până la bătrânețe condeiul în mână, revista „Familia” fiind neîndoiește biletul de intrare definitivă în istoria literaturii române.

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Dumnezeu să păzească țara și neamul nostru de foc și de sabie!”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, pentru astăzi mi-am propus să vă rog să vorbiți despre o parabolă - nunta fiului de împărat.

Îps. Ioan: După sărbătorile care au fost în august, anul bisericesc început la 1 septembrie, stă sub semnul rugăciunii și al postului. Prin acestea călătorim și ne apropiem de Poarta Cerurilor. Parabola de care ați amintit, din Duminica a 14 după Rusalii, a fost citită în acest an (2018) chiar în prima duminică din anul bisericesc. Are două părți și a fost rostită de Hristos după intrarea triumfală în Ierusalim, deci după Florii. Un cuvânt asemănător este acela despre pilda lucrătorilor din vie.

L.C.: Vă rog să-mi permiteți să transcriu cuvântul Evangheliei: „*Împărăția cerurilor asemănatu-s-a omului împărat care a făcut nuntă fiului său. Și a trimis pe slugile sale ca să cheme pe cei poftiți la nuntă, dar ei n-au voit să vină. Iarăși a trimis alte slugi, zicând: Spuneți celor chemați: Iată, am pregătit ospățul meu; juncii mei și cele îngrășate s-au jungat și toate sunt gata. Veniți la nuntă. Dar ei, fără să țină seama, s-au dus, unul la țarina sa, altul la neguțătoria lui. Iar ceilalți, punând mâna pe slugile lui, le-au batjocorit și le-au ucis. Și auzind împăratul de acestea, s-a umplut de mânie și, trimițând oștile sale, au nimicit pe ucigașii aceia și cetății lor i-au dat foc.*”

Apoi a zis către slugile sale: Nunta este gata, dar cei poftiți n-au fost vrednici. Mergeți deci la răspântiile drumurilor și pe câți veți găsi chemați-i la nuntă. Și ieșind slugile acelea la drumuri, au adunat pe toți câți i-au găsit, și răi și buni, și s-a umplut casa nunții cu oaspeți. Iar intrând împăratul ca să privească pe oaspeți, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă. Și i-a zis: Prietene, cum ai intrat aici fără haină de nuntă? El însă a tăcut. Atunci împăratul a zis slugilor: Legați-l de picioare și de mâini și aruncați-l în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților. Căci mulți sunt

chemați, dar puțini aleși.” (Matei 22, 2-14)

Îps. Ioan: În acest text există două cuvinte pe care s-a zidit această parabolă, *nuntă și prieten*, cuvinte pe care se creionează taina înțelesului. Mântuitorul ne spune că un împărat s-a pregătit să facă nuntă fiului său, de subliniat *fiului său*. Când totul a fost gata, a trimis slugile să chem pe cei poftiți. Și cei poftiți erau poporul lui Israel. De două ori a trimis slugile sale să-i poftescă la masă și n-au venit. Spune mai departe textul evangheliei că mai mulți s-au scuzat. Unii s-au dus să-și vadă țarina, unii s-au dus la neguțătoria, unii i-au ucis pe cei trimiși, adică pe profeții *Vechiului Testament*. Știți cum a sfârșit această viață pământească profetul Isaia? A fost tăiat cu fierăstrăul. El care a vestit atât de frumos venirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos în lume!

Dar aceia care s-au scuzat, într-un fel sau altul, aceia *au mințit*. Când se făceau, în general, în vechime, nunțile? Se făceau în zi de sărbătoare. Înainte la poporul român, tradiții preluate din vechime, tinerii, duminica, veneau la sfânta biserică, participau la Sfânta Liturghie, se împărtășeau, apoi erau cununați, iar după aceea erau cele ale mesei.

Deci cei poftiți i-au mințit pe profeți, L-au mințit pe Dumnezeu. În zi de sărbătoare, mai ales la poporul lui Israel, nu te duceai să-ți vezi țarina și nu mergeai să faci negustorie, că nu era voie în zi de sărbătoare.

L.C.: Așadar prin faptul că L-au mințit pe Dumnezeu, au căzut toți în păcat.

Îps. Ioan: Iată L-au mințit pe Dumnezeu, prin profeții pe care i-au trimis. Mișcăm puțin roțița timpului... Câți dintre noi, când ne-am așezat în genunchi în fața duhovnicului, i-am spus vreodata: *Părinte, eu l-am mințit pe Dumnezeu, dezlegă-mă de păcatul acesta*. Și poate veți zice: *Părinte, eu nu-mi amintesc să-L fi mințit vreodată pe Dumnezeu*.

O, de câte ori nu-L mințim noi pe Dumnezeu! Când dangătul clopotului ne cheamă la rugăciune, la Sfânta Liturghie și noi căutăm altceva în altă parte, atunci noi Îl mințim pe Dumnezeu și spunem că n-am auzit dangătul clopotului, că n-am auzit chemarea bisericii.

Atunci când putem face o milostenie, o faptă bună și n-o facem, zicând că nu putem, la fel Îl mințim pe Dumnezeu. Dar oare poate cineva să-L mintă, în substanță, pe Dumnezeu care știe adâncul inimii noastre?! De aceea *să nu-L mințim în viața noastră pe Dumnezeu, căci El știe cele mai adânci gânduri ale sufletului nostru*.

Dar mai spune Sfântul Apostol Matei că împăratul a trimis oști asupra acelei cetăți să-iucidă pe cei din acea cetate și să-i dea foc. După 35 de ani, în urma revoltei iudaice din anii 66-70, au venit romanii peste Ierusalim, i-au ucis pe cei din cetate, i-a dat foc templului și a fost dărâmată cetatea Ierusalimului.

L.C.: Prin urmare, Înaltpreasfințite Părinte, această parabolă are o anumită trimitere la istoria, la viața poporului Israel din acea perioadă.

Îps. Ioan: Pilda aceasta avea o dimensiune istorică referitoare la ce s-a întâmplat cu poporul lui Israel până la Hristos și ce se va întâmpla peste câțiva ani, când cetatea Ierusalimului va fi dărâmată.

Totuși înainte de a fi dărâmată această cetate, au mai pierit în ea doi apostoli. Prin anii 43-44, cam la zece ani după ce s-a înălțat la Cer Hristos, a fost ucis în această cetate Sfântul Apostol Iacob, fratele lui Ioan Evanghelistul, fiul lui Zevedeu.

Și apoi, tot înainte de a fi dărâmată această cetate, prin anii 62, a fost ucis un alt apostol, tot cu numele de Iacob. A văzut Hristos că n-au ascultat nici cei din această cetate, n-au ascultat nici de profeți, n-au ascultat nici de El, n-au ascultat nici de apostolii Lui, și și-a luat mâna de pe cetatea Ierusalimului și templului i s-a dat foc. A fost dărâmată cetatea întregă, până astăzi nu mai există decât ruine. Pentru că spunea Hristos în parabolă, a trimis ostași să-iucidă pe cei din cetate și să-i dea foc.

Ce se va întâmpla mâine cu cetățile noastre? Atât timp cât în cetățile noastre vor fi oameni →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Amvon

Rugăciunea ne ferește de neînțelegeri

Pentru multe familii, cearta cu partenerul de viață a devenit un obicei la ordinea zilei și e inclus în ritualul zilnic de tocarea a nervilor. Sunt diverse motive din cauza cărora apar certurile în familie. De regulă, unul dintre soți spune ceva ce îl irită pe celălalt. Se ridică tonul, spiritele se încing, se dă frâu liber emoțiilor și izbucnește o ceartă cu replici usturătoare. Apoi, se așterne o tăcere de gheață, amândoi soții refuzând cu încăpățănare să vorbească. Uneori, după un timp mânia dispare, soții își cer scuze, iar pacea e restabilită, cel puțin până la următoarea neînțelegere.

Se spune că, doi soți aveau o căsnicie destul de fericită. Într-o zi, stăteau la masă într-o atmosferă de bună dispoziție. La un moment dat, un șoricel trece în fugă prin fața mesei. „L-ai văzut?”, spune bărbatul. „A luat-o la dreapta”. „L-am văzut”, răspunde femeia, „dar n-a luat-o la dreapta, ci a luat-o la stânga”. „Ba la dreapta”, „Ba, la stânga”. „Nu, la dreapta a luat-o”. „Nu, la stânga a luat-o”. Spiritele se aprind, cearta ia proporții și se lasă cu bătaie. Sar vecinii să-i despartă. A doua zi iarăși

ceartă, a treia zi, iarăși. Din ziua aceea n-au mai avut pace în casă. Nu mai puteau trăi împreună; s-au despărțit.

După șapte ani, la intervențiile prietenilor, s-au împăcat. La prima masă pe care au luat-o din nou împreună, bărbatul spune: „Ce proști am fost! Ne-am distrus familia, ne-am făcut de râs în ochii lumii, ne-am despărțit pentru un șoarece care a trecut prin fața mesei și a luat-o la dreapta”. „Iarăși începi? A luat-o la stânga, nu la dreapta!”, a sărit femeia ca arsă. Și iarăși au început certurile și scandalurile. Și iarăși s-au despărțit; de data aceasta... definitiv!

Dragi prieteni, când apar neînțelegerile în familie, înainte ca războiul verbal să înceapă, înainte ca farfuriile să zboare prin casă, roaga-te! Când simți că tot ceea ce faci este de prisos, deschide-ți sufletul către Dumnezeu, iar El te va ajuta să readuci pacea în familie. El îți va asculta ruga și-ți va alina suferințele. Rugăciunea îți tămăduiește sufletul, îl hrănește și-l înalță spre cer. Iată cum trebuie să ne rugăm, că rugăciunea aceasta e foarte folositoare: “Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Cel Ce ne-ai învățat ca totdeauna să ne rugăm unul pentru altul, căci așa vom împlini legea Ta și ne vom

arăta vrednici de mila Ta, caută cu îndurare și păzește de vrăjmașii văzuți și nevăzuți pe soțul meu (soției mele), pe care cu tainică rânduială mi l-ai dăruit (mi-ai dăruit-o), spre a vieții împreună până la moarte. Dăruiește-i sănătate și deplină înțelepciune, ca să își poată îndeplini îndatoririle sale după voia și poruncile Tale. Ferește-l (o) de ispitele pe care n-ar fi în stare să le poarte. Întărește-l (o) în dreapta credință și în dragoste desăvârșită, ca să împlinim împreună faptele cele bune și să ne rânduim viața noastră după sfințele Tale rânduiești și porunci. Că a Ta este Împărăția și puterea, în vecii vecilor. Amin!”

**Pr. GHEORGHE
NICOLAE ȘINCAN**

Convorbiri...

→ cu credință în Dumnezeu nu vor fi dărmate și nu li se vor da foc. Atâta timp cât în cetățile noastre vor fi oameni credincioși, evlavioși și cu frică de Dumnezeu, cu iubire pentru semenii, aveți nădejde că nu va fi nici foc, nici sabie. Dumnezeu să păzească cetățile noastre de la o margine la alta, *Dumnezeu să păzească țara și neamul nostru de foc și de sabie.*

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să mărturișiți un cuvânt despre partea a doua a parabolei.

Îps. Ioan: În partea a doua a parabolei, consemnează Sfântul Evangelist Matei că aruncându-și împăratul privirea peste cei care au venit la nuntă, erau în sala de nuntă, a văzut un om care nu avea haina de nuntă.

Și eu în dimineața aceasta, când mă pregăteam să pășesc peste pragul acestei sfinte biserici, mi-am aruncat privirea să văd dacă inima îmi este îmbrăcată în haina de nuntă, dacă pot să intru și dacă pot să rămân mai departe. Am stat o clipă și am cugetat

- haina mea de nuntă era pătată, nu era albă așa cum m-a îmbrăcat Hristos la botez și am zis: *Doamne, nu mă scoate afară, căci voi mai vărsa o lacrimă și o să încerc să o mai spăl puțin.* Îi mulțumesc lui Dumnezeu că la această sfântă Liturghie n-a trimis un înger să mă ia de mână, să mă scoată dincolo de curtea acestei biserici.

E interesant de remarcat că împăratul, după cum aflăm din parabolă,

Árpád Rác, Pomi înfloriți

nu i se adresează cu un cuvânt aspru aceluia om care nu avea haină de nuntă, ci îi spune *prietene*. Toți care ne aflăm în biserică suntem prietenii lui Hristos. Pe niciunul dintre noi nu ne-ar numi în alt fel Hristos, ci ni s-ar adresa cu acest cuvânt *prietene*.

Deci fiecare biserică, în timpul sfintelor slujbe, a sfintei liturghii este plină de prietenii lui Hristos. Așa va mărturisi Hristos, Fiul lui Dumnezeu, înaintea Tatălui Ceresc, la apusul soarelui, îi va spune: *Părinte, mulți prieteni am în România.* Iată prietenii mei și o să vă arate pe fiecare Tatălui Ceresc. La fiecare o să spună: *prieteni mei din România.*

O! Ce mare lucru să mărturisească Hristos, înaintea Tatălui despre mine și despre tine și să zică: *Părinte, iată acesta este prietenul meu din România!*

Când, oboșiți de vreme, vom ajunge să batem la poarta Cerului, îi va spune Hristos îngerului ce păzește strașnic această poartă: *Deschide să intre un prieten de-al meu din România!*

Din Apuseni la Casa Albă

60 de ani de la înveșnicirea primului episcop al românilor din America

La 26 octombrie 2018 se săvârșesc 60 de ani de la trecerea în veșnicie a Episcopului Policarp Morușca. Cei binecuvântați de atingerea mâinilor sau de candela cuvintelor sale îl păstrează în memorie ca pe o imagine din iconostasul personalităților româno-americane.

Dacă acceptăm că 60 este numărul armoniei și idealismului, atunci putem afirma, „in memoriam”, că vlădica Policarp și-a închinat viața idealului armoniei în familia enoriașilor pe care i-a arhipăstorit în America, Basarabia, sau Maramureș.

Panteonul diplomației române păstrează în arhivele ministerului de externe o bogată documentație, scrisori, telegame și articole de presă, din panoplia amprentelor ierarhului în rândul diasporei române din America.

Ales de Sfântul Sinod și trimis în 1935 ca episcop al românilor din America și Canada, Policarp a fost „întronizat” în catedrala Sfântul Gheorghe din Detroit (poza).

Născut în creștinul sat Cristești – Alba, a purtat cu sine româneasca simțire, alături de câte un boț de pământ românesc pe care l-a distribuit, fărămă cu fărămă, bisericilor din continentul nord american vizitate canonic încă din primul an al vlădiciei, 1935-1936. În suflet purtase și strălucirea aurului transilvan, cu har divin, alături de cărja eparhială, ca însemn de ambasador al creștinismului românesc dincolo de fruntarii.

Primit de președintele Roosevelt

Unul din momentele culminante ale binecuvântatei sale vieți s-a împlinit în ziua de 11 decembrie 1935, când l-a primit președintele Statelor Unite, Franklin Delano Roosevelt. Presa vremii îl prezenta astfel: „Abia trecut de vârsta medie, cu barbă și cu un păr negru, drept, este o figură pitorească în veșmintele sale oficiale. Ieri, aflatul ministru l-a prezentat pe episcop Secretarului de Stat Hull, iar astăzi demnitarul va fi primit de Președintele Roose-

velt”⁴⁷.

În finalul întrevederii, Președintele îi oferise sprijinul: „De acum rămâi în America; de vei avea trebuință de ajutorul meu în vreo chestiune bisericească, să vii cu încredere”⁴⁸.

Chiar de ar fi fost nevoie, nu ar fi apelat la generosul ajutor prezidențial, căci se baza pe propriile forțe care îl aduseseră în această înaltă demnitate. Își respecta mandatul primit de acasă, de la rege și de la patriarh, dar dincolo de orice, se baza pe Atotputernicul, spre care mijlocea, cu arhierescă duhovnicie, ruga numeroasei sale „familii” de dreptcredincioși români-americani.

Cam cât să fi numărat acea „familie”? După statisticile americane, aproximativ 150.000 de români intraseră în America în intervalul 1899-1928, cei mai mulți până la Marea Unire. Conștient de rolul imigranților ca forță de muncă în marile proiecte, Președintele Roosevelt își dorise să discute cu liderul spiritual al acelei importante grupări de români, să se asigure de buna lor integrare în „Lumea Nouă”. Veniseră, în cea mai mare parte, din provinciile aflate sub stăpânire austro-ungară: Transilvania, Bucovina și Banat. Însuși Policarp îi descrisese drept doritori a se întoarce acasă: „nici un suflet de român n-a plecat cu gândul să nu se mai întoarcă. Ținta tuturor era să-și facă mia (de dolari) și banii drumului. Să-și plătească datoriile, să-și zidească o căsuță și să-și înfiripeze sau întregească o gospodărie”.

Exilat în propria țară

Mai târziu, în 1939, când l-au oprit în țară după mai bine de 4 ani de dicează în America, chiar de-ar fi

⁴⁷ The Washington Post, Wednesday, December 11, 1935 – „Missionary to Have An Interview Today With Roosevelt”

⁴⁸ Pr. Nichifor Todor, „Chipuri de vrednici înaintași”, Mitropolia Ardealului, 1973, pag. 227

vrut n-ar mai fi putut face uz de ceul în alb oferit de președintele american, căci începuse conflagrația, iar România urma să declare război Statelor Unite, pe 12 decembrie 1941, la șase ani și o zi de la memorabila întâlnire la Casa Albă. Din 1939, Policarp rămâne „exilat în propria țară”, căci „nu i se permitea să-i păstorească pe cei primiți la hirotonia întru arhierie”⁴⁹.

Ne putem întreba ce s-a întâmplat din iulie 1939, când revenise în concediu în țară, și până în decembrie 1941, la acea declarație de război, perioadă în care nu i s-a permis întoarcerea la Vatra, deși avea acolo toate efectele personale, inclusiv pașaportul nediplomatic pe care l-am găsit în iulie 2008, intact, cu vize pentru Belgia și Franța, din vremea când fusese arhimandrit al mănăstirii Hodoș Bodrog.

Răspunsul l-au sugerat mai mulți exegeți, toți amintind că eparhia îl chema, oficial și personal, cu insistență. Îmi îngădui o opinie personală, derivată tocmai din arhivele Ministerului Afacerilor Externe, confirmată de alți analiști. În chiar articolul din Washington Post, în ziua primirii la Casa Albă, se speculase o știre de scandal din România. Întrebat direct, ierarhul a răspuns: „Lupescu nu există oficial în România. Mult mai mult caz se face în străinătate de relația sa cu Regele Carol II...”. Suficient să i se reproșeze că ar fi criticat comportamentul neadecvat al Regelui Carol al II-lea în relația extraconjugală cu Lupeasca.→

RADU ȘERBAN

⁴⁹ A.N.Petcu, „Exilul episcopului Policarp Morușca al Americii”, ziarul Lumina, 9 iunie 2011

A.N. Petcu afirmă că însuși Regele Carol II ar fi dispus oprirea sa în țară, pentru „lezmaiestate”: „După 1939, episcopul a fost ținut în țară pentru că la un discurs ar fi făcut aluzie la situația imorală în care se complăcea Regele Carol al II-lea în 1939, în timpul celei de-a doua călătorii efectuate în țară⁵⁰”.

Exilul în propria țară a continuat după 1945 când „factorul politic se schimbă și nu vedea cu ochi buni ca un om al vremurilor trecute să-i păstorească pe românii de peste ocean⁵¹”.

Un avânt ce a premers Marea Unire

Om al cuvântului și om de cuvânt, și-a ținut toată viața promisiunea din momentul hirotonirii ca preot, în 1908: „Ca propovăduitor al luminii, voi găsi cel mai bun sprijin în destrămarea întunericului prin însăși puterea luminii...⁵²”.

Cu credincioșie a slujit încă din școală și peste tot unde l-a trimis Sfântul Sinod. Dacă războiul l-a împiedicat să revină la „turma” din America, sau Regele Carol II, în 1942 îl găsim oficiind slujba de sfințire a catedralei din Chișinău, alături de alți ierarhi, în prezența Regelui Mihai⁵³.

Acum, în an centenar, cuvine-se a rememora zbuciumul fizic și sufletesc al tânărului preot Pompei (nume de botez) Morușca, în vremea Primului Război Mondial: „Unii preoți români, după ce au zăcut un timp în închisorile maghiare, au fost eliberați, sau înrolați imediat în armata austro – ungară și trimiși pe diferite fronturi [...]. Între aceștia s-au numărat Sebastian Rusan din Vulcan, Pompei Morușca din Șeica Mare, mai târziu episcop al Americii, sub numele de Policarp⁵⁴”.

⁵⁰ Ibidem

⁵¹ Pr.Prof.Dr. Ioan Dură, comunicare la simpozionul „Experimentul Pitești, secțiunea a II-a, 4-6 octombrie 2002”, fundația culturală Memoria – Filiala Argeș

⁵² Revista Teologică, 1908, „Cuvânt rostit la introducerea sa ca preot în Șeica Mare, de P.Morușca”

⁵³ Veaceslav Cioară, „Unele aspecte privind biserica ortodoxă din Basarabia în anii celui de Al Doilea Război Mondial”, Studia Universitatis nr. 10 (30), Chișinău

⁵⁴ Pr. Academician Mircea Păcurariu: „100 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial. Jertfele preoțimii”, Telegraful Român nr. 37-40, oct 2016, pg. 1 și 7.

Árpád Rác, Stânci

Românismul său îl înscrișese de mult pe lista „suspecților”, încă de când era elev: „În anii liceului la Blaj îl găsim arborând drapelul românesc în mai multe puncte ale orașului într-un avânt ce a premers Marea Unire⁵⁵”.

Momentele marcante din istoria neamului îl găsec mereu, omul potrivit la locul potrivit. În anul 1903, student la teologie în Sibiu, se află în comitetul de organizare a „Asociațiunii Transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ASTRA⁵⁶”. În 1906, îl regăsim în grupul românilor transilvani ce vizitează expoziția din București, la a 60-a aniversare a încoronării Regelui Carol I. Apoi, redactor șef al Revistei Teologice între 1921-1922, scrie cu pasiune despre biserică, națiune și mersul istoriei.

În 1925 vizitează Ierusalimul, într-un grup condus de mitropolitul Nicolae Bălan, moment când decide trecerea în monahism.

În 1932 oficiază primul parastas în memoria lui Avram Iancu, la crucea de pe Muntele Găina, unde se închinase și Regele Ferdinand.

Sfârșitul creștinesc al vieții l-a găsit pe vlădică „pus în retragere forțată”, dar neînfruntat, în pace, în tocmai ziua Sfântului Dumitru, pe 26 octombrie 1958. A fost înmormântat la Alba Iulia, prohodit de mitropolitul Nicolae Bălan, care a rostit cuvinte simple, căci vremurile nu-i permiteau prea multe.

Dincolo de cuvinte, însă, cel ce prin cuvânt îl slujise pe Dumnezeu își slujise cu aceeași râvnă și țara.

⁵⁵ Pr. Ștefan Urda, „Îndrumător pastoral, misionar și patriotic, vol. IX, Alba Iulia, 1985, pag. 92

⁵⁶ Gazeta Transilvaniei nr. 142/duminică 29 iunie (12 iulie) 1903.

Izvorând din ochi de Dumnezeu

Ești reflectarea sufletului meu,
Steaua ce răsare pe colină
Prin florile udate cu lumină
Disipată-n univers de
Dumnezeu...

Prinde-te în marea-nfăptuire
Să fim oricând o singură
structură,
O poză de pe net sau o pictură,
Doi guguștiuci în clipe de
iubire...

Ești rod de rouă-a sufletului meu,
Steaua ce răsare pe colină,
Flacăra de vis și de lumină
Izvorând din ochi de
Dumnezeu...

Țipă privirea ta în mine

Țipă privirea ta în mine,
Mă scald în cerul ei senin,
Mă-ngemănez cu flori și vise
Sub crucea marelui destin.

Am inima aripă-n zbor,
Foșnim în pline nebunii
Și ne rotim frumos, iubire,
În lumea mea de poezii.

Ești muza muzelor din lume
Încercuită de-un surd dor,
Visez să-ți sorb mierea dulce
Din buzele ce-mi dau fior.

Țipă privirea ta în mine,
Îngenunchez, ca fulgerat,
Când inima ușor mi-atingi
Cu raza ta, de vis înalt!

Trestia umană...

Aștept anii, anotimpurile, clipele,
Aștept mereu oamenii de rând,
Aștept preoții și parlamentarii
Să aducă fericirea pe pământ,

Liniștea să ningă peste flori,
Împliniri s-aducă azi și mâine,
Să crească în țară, orișicând,
Inima de om, nu inima de câine.

Aleatoriu spun, nu-i nici o glumă
În așteptarea noastră-nfloritoare,
Bate vântul marii întrebări:
Trestia umană este gânditoare?

MARIN MOSCU

Pagini de istorie: Dimitrie Ursu

O universitate cât o viață

Sau drumul parcurs de un istoric
(ed. Serebia, Chișinău, 2018) Au-
tori: Vasile Șoimaru și Vlad Pohilă

Subtitlul acestei cărți este o istorie a intelectualului român din Basarabia (sau, cum se mai numește teritoriul rupt din trupul țării românești, Republica Moldova): „Drumul parcurs de un istoric”. Domnul dr. Vasile Șoimaru și dl. Vlad Pohilă astfel au deschis cartea suferinței unui neam și destinul unui mare OM silit de anii de criză istorică să se mențină în verticalitate. Eu am fost de 10 ori în Crimeea mea strămoșească, actuala republică nu se mai știe a cui, în Crimeea hanilor Gheray și abia acum, după lectura acestei cărți, am înțeles de ce tătarii crimeeni, supraviețuitori - neștiuți eroi ai persecuțiilor naționale, sociale, culturale, ai surghiunurilor etnocide, s-au uitat cu neliniște în jur atunci când mi-am exprimat indignar ea: „de ce n-ați scris istoria poporului vostru?”, „de ce îmi pomeniți de istoricii ruși ai Crimeii tătare”? Basarabia și cândva, până la sfârșitul secolului al XVII-lea vecina ei de hotar, Hanatul Krîm... au existat. Drumul sinuos al românului Dumitru, Dinu, Dimitrie Ursu, oare nu se aseamănă prea mult cu drumul lui Bekir S.Ciobanzade, marele turcolog tătar împușcat de Stalin în 1937? Sau, cu destinul tragic al poetului tătar Amdy Ghiraybay împușcat în 1930? Un turcolog de renume, un poet de geniu, niciun istoric tătar care să scrie despre tătari... A trecut așa, încă un secol, D. Ursu supraviețuiește tragicelor evenimente din 1940, 1944, din Codrii Cosminului ajunge la orfelinatul din Transnistria, mai apoi la „așezământul de învățământ A. Makarenko, vagabondează prin Ucraina, Rusia, dar învinge crudul destin prin demnitatea răzășului român și se înalță în ierarhia socială pe vârful piramidei culturale. Profesor doctor universitar, va munci timp de 27 de ani la Simferopol (Aqmescit) și cercetează destinul unui alt popor, cel tătar crimeean, despre care va scrie întreaga sa viață de istoric. Pe culmea istoriei universale, prin pagini române, polone, ucrainene, africane, cercetând arhive la Moscova și la

Istanbul, D. Ursu și-a tipărit scrierile sale științifice la Simferopol, Istanbul, Tataristan, Germania sau la Chișinău, ori la Iași, pretutindeni unde a putut să cunoască adevărul despre istoria poporului român. Pentru că, așa cum a notat în Cartea de onoare a familiei Mihail, „Sângele apă nu se face!” Explicând cum a ales profesia de istoric, mărturisește: „sunt patriot român și sunt gata să fac totul ce e cu putință pentru unirea Basarabiei cu Patria...” Cartea distinșilor istorici, Șoimaru și Pohilă ne poartă prin labirintul specific rătăcirilor sovietice, cele 15 capitole constituie realitatea tuturor intelectualilor îngenunchiați în căutarea adevărului și a Patriei! Ca șef al Catedrei de Orientalistică a universității Taurida, unde am avut fericirea să-l cunosc pe prof. Șevchet Yunus, neobosit truditor aplecat deasupra acelorași studii de orientalică, ca și D.Ursu, care vizitat Istanbulul ca să poată scrie despre turcologul tătar Ciobanzade (prînțul ciobanilor).

În capitolul „Universitatea din Iași”, se dezbate ideile actuale și azi, deși se evocă anii 1930: chipul negativ al românului creat în URSS, neadevăruri precum că românii ar vorbi o limbă a „Romei antice”, sau lagărul cu „români mici și negricioși...” „Națiuni întregi sunt tratate cu un „umor macabru”, ei sunt iakuții, evreii, estonienii, armenii (cum de lipsesc neamurile turce și tătare?) acestora, adăugându-li-se „moldovenii grei de cap, analfabeți, trândavi și șmecheri”?(pag. 41). E un nonsens. Îndemnul religios ”iubește-l pe Dumnezeu și pe aproapele tău” e învățat încă din anii copilăriei trăite la Bălți! La centrul de copii orfani, unde marele istoric a ajuns la data de 9 mai 1945, autorii volumului „O universitate cât o viață” descoperă pentru cititorul zilelor noastre o altă realitate crudă: aici nu există o altă limbă

decât cea rusă, deși ne aflăm pe malul stâng al Nistrului, iar satul ucrainean vorbea amestecat. Scena evocă pentru mine relatarea urmașei unei mari familii de mârza tătari, așa cum am scris în 2004, în cartea numită „Crimeea în anul 2004”, reluând subiectul în ediția a II-a cu titlul bilingv QIRIM SE DASI 1944 ‘TE VE BUGUN / ECOURI CRIMEENE DIN 1944 ÎN 2004, ÎN 2014, 2015, 2016...?’ ed. StudIS Iași 2016, pag. 148: (doamna se numea Elmaz și locuia în satul Aiserin, loc binecuvântat, unde s-au născut Kîrîmoglu și Ciubarev, liderii contemporani)

- Mă trag din două familii tătare nobile, Tolibaev și Karamazov. Numele meu e Elmaz (Diamantina). Nu știu deloc limba tătară, pentru că am fost surghiunită, separată de familie, la un cămin de orfani ucraineni, în Siberia, apoi în Ural. Acolo, toată lumea vorbea ucraineană. Dar înțeleg, adică, în tătară spunem : anlayîm, anlayîm! Și sunt mai tătar crimeean decât oricine, prin mine, prin copiii și nepoții mei, al căror sânge nu s-a lăsat pierzaniei nici în surghiun.”

Desigur, Elmaz și Tima Rusu au supraviețuit acelorași gardieni evocați de Soljenițan; Tima (D. Ursu) spune printre lacrimi: „Sunt uitat și de mult lepădat; Copil orfan, nu am fericire de mic; voi muri și nimeni unde mi-e mormântul nu va ști” (op.ci. pag. 84).

Teme de strictă actualitate socială a acelor ani întunecați, precum istoria Rusiei Kieviene a lui Grekov, crime cu tentă naționalistă, acuzarea lui Beria, cultul lui Stalin, problemele economice ale cerealelor anilor 1958, valea daghestană a nohailor, situația KGB, situația absolvenților institutului de stat din Odesa, limba rusă vorbită peste tot, epocile de birocrație, situația statelor africane, moda alcoolului în crearea expresiei populare „comunismul este puterea sovietelor plus alcoolizarea întregii țări, electricizarea în concepția lui Lenin, tacita acceptare a puterii „beției și furtului” ca ideologie, centrismul culturii ruse, eroii devin modele de viață, viziunea marxistă asupra istoriei universale, dragostea pentru URSS, tratatul de prietenie dintre URSS și Berlin, întrebările→

GÜNER AKMOLLA
membră a Uniunii Scriitorilor
Tătari din Crimeea și a UR,
FILIALA DOBROGEA

CU CE UMPLIM VIDUL SPIRITUAL DIN INIMA OMENIRII?!

Pe zi ce trece ne convingem și ne dăm seama de lipsa de sens în care „petrece” umanitatea.

Depărtarea de sacru, ca să nu spunem fuga, ba chiar ura față de sfințenie a creat un vid spiritual ... care a aruncat omul modern în haos, în disoluție.

Această pustiire și otrăvire a spiritului a stins bucuria din suflete. Și mă refer la acea bucurie care lumina chipurile străbunilor noștri. Îmi amintesc că atunci când eram în compania lor, fețele strămoșilor aveau atâta bucurie, sfințenie și pace încât biruiau cu lumina lor până și întunericul nopților.

„Deci iubirea este numai veselie,

Și ne umple de dulceață și de lină bucurie”, ne dezvăluie Sfântul Simion Noul Cuvântător de Dumnezeu.

Ortodoxia este bucurie. Românităea este lumină și înviere.

Vidul spiritual ce se hrănește cu anti-cultura e provocat și alimentat de aproape toate instituțiile care ar trebui să se ocupe de educația, lumina și sfințirea poporului. Trebuie să repetăm până când vom răguși că sensul suprem al existenței este sfințenia. Și mai cu seamă, o clipă nu trebuie uitat că omul este o ființă culturală. De pildă, în toate sufletele oamenilor este prezentă poezia, muzica. Iar deasupra și înălțurul tuturor persoanelor umane este chipul lui Dumnezeu.

Iar prin cultură și sfințenie ne ridicăm din cădere și urcăm încet către depășirea limitelor și neputințelor de tot felul năzuind în fiecare clipă către asemănarea cu Dumnezeu.

O rezolvare, care mi-a umplut sufletul de bucurie și speranță, l-am aflat într-o scolie a părintelui Dumitru Stăniloae din Filocalia 8, care se referă la „Metoda sfintei rugăciuni” scrisă de Sfântul Simion Noul Teolog:

„Mintea trebuie să aibă mereu un conținut. În viața pământească, dacă nu se gândește la Dumnezeu cel nemărginit, trece de la gânduri limitate la alte gânduri limitate pentru că are trebuință de lucrurile pe care le reprezintă. Dar, în viața viitoare nu va mai avea lipsă de aceste lucruri. Acolo va putea să fie umplută numai de Dumnezeu. Dar, dacă nu s-a obișnuit aici să gândească pe nesfârșitul Dumnezeu prin pomenirea tot mai deasă a numelui lui Iisus, va fi golită de orice conținut. Iar aceasta înseamnă o neputință de a scăpa de cea mai groaznică plictiseală. Orice clipă va fi ca o eternitate extrem de chinătoare. Și va ști că nu va scăpa nicidecum de acest gol, ca să poată gândi la ceva”

Și ca să nu lungim cuvântul, trebuie să spunem cu tărie că umplerea golului din suflet prin împlinirea Cuvântului lui Dumnezeu pe care îl găsim la Sfânta Liturghie, în citirea Scripturii, în Filocalie și Pateric.

VALERIU TĂNASĂ

Pagini de istorie: Dimitrie Ursu

→studentilor asupra evenimentelor reale, munca istoricului la arhivele de partid, situația Zinei, fiica lui Troțki, contactul neașteptat cu acea cultură a tătarilor din Crimeea, ideea transformării Basarabiei și a Dobrogei în avangarde ale revoluției mondiale, textul datorat istoricilor ucrainieni despre omorârea prin împușcare a 2435 de oameni în perioada 1937-1938 la Odesa, de naționalitate germană, letonă, evreiască, bulgară, coreană, chineză, maghiară (au fost împușcați tătarii crimeeni al căror număr nu s-a stabilit nici azi, eu voi cita scriitorii pe care i-am reținut traducând *Istoria Literaturii Tătare Crimeene*, de Riza Fazıl și Safer Nogaev, în 2017: Mustafa Subhi, Geafer Gafar, Abdulla Latif-zade, Amdy Gheraybay, Abduraman Kadri-zade, Iliyas Tarhan, Mamut Nedim, Gelal Meinov, Yakub Kemal, Yakub Abdulla; mulți au alte profesii, dar mor cu marele Ciobanzade; Veli Ibrahimov, președintele Rep. Aut. Crimeea și grupul său, format din Abibulla Odabaș, câți încă, vai, azvârliți în lagăre fără gropi! Distinșii autori mai scriu despre „operațiunea română, cu 350 împușcați, 235 trimiși în lagăre, cu încă 221 de persoane condamnate în mai 1938 !

* Analiza proceselor de depopulare e concepută și în sintagma „țarism=

Stalinism; dar referința la destinul dramatic al tătarilor crimeeni e o condamnare totală și de neiertat în succesiunea ideilor fragmentului de la pagina 238: „Pentru ca cititorul să înțeleagă mai bine gândurile de mai departe, voi recurge la câteva exemple din istoria etnică a unor țări sau regiuni învecinate – Crimeea, Kosovo, Ucraina. Soarta lor este o măturie vie a faptului că ignorarea de către societate și de către stat a factorului demografic poate genera catastrofe naționale. Am să încep cu o regiune pe care o cunosc bine - Crimeea. La sfârșitul secolului al XVIII-lea, când peninsula a trecut la imperiul rus, tătarii constituiau aproape 100% din populație. Treptat cota lor a început să scadă din cauza emigrației forțate și benevole, cât și din cauză că în aceste ținut cald a năvălit un șuvoi de persoane strămutate din guberniile centrale ale imperiului țarist. Dar tragedia tătarilor din Crimeea nu s-a terminat aici. În anul 1944, criminala deportare stalinistă a condus la expulzarea tuturor tătarilor din Crimeea. Abia după destrămarea URSS-ului, ei au început să revină acasă; totuși, actualmente, în Crimeea reprezentanții națiunii autohtone constituie doar 12% din totalul populației. Iată calea catastrofei demografice a unui popor - de la 100% la 12%! ”Orice comentariu este de prisos - adaug

doar această evocare: aflându-mă în anul 2009 într-un sat de pe raza Simferopol - Solhat sau Eski Kîrîm sau Starîi Krim - am aflat că tătarii au dat ordin fiecărei familii să aibă cel puțin 3 (trei) copii, încă din 1986, primul an al revenirii – avdet – cum spunem noi pentru a defini „revenirea în locul din care ai plecat. Socotiți dv., cu cât a crescut cifra de 300.000 din 1986 azi, în 2018! Revenind la cauze interne, istoricul Ursu face referiri la drama sârbilor din Kosovo, apoi la Ucraina, țară care, prin depopulare, a pierdut 6 milioane de locuitori!

Cartea unui român nu se putea lipsi de memoria geniului său poetic, EMINESCU este prezentat prin cuvintele altui mare român, Mircea Eliade: „Eminescu este destul de mare pentru a trăi fără mituri și prejudecăți, care au apărut în jurul numelui său. (...) Creația lui este mai scumpă decât legenda, iar geniul său-mai presus decât mitologia” .

În anul 2012, am editat cartea „Romen Lirik Klasik Çağdaş Antolojiyası”, adică „Antologia lirică clasică și contemporană a românilor”, carte sponsorizată de 2 oameni de afaceri tătari din Techirghiol: Niyazi Kulamet și Temuncin Ismayil. Traducerea marilor poeme române în tătara cimeeană a ajuns la universități și biblioteci din întreaga lume turcă și tătară.

Cântec de lună înflorită

Ce liniște de seară e în noi,
ce umbră dezgolită,
genunchii rîd în desfătare
și luna-i toată înflorită.

Prin a trupului chemare
mîna ta parcă m-ar scrie,
doar jăraticul din sânge
e început de simfonie.

Cât de pașnică e iarba,
fiind păscută de acei cai
care uneori se-aud
nechezând frumos în rai.

Ay, de pe buze curge mierea
când sărutul mi-l încheși,
iar cu genele-ți de stele
gleznele tu mi le legi.

Rîd cu inima la tine
și cu sîinii dezmiertați,
îmi devori zăpada clipei
și-apoi din nou mă-nalți.

Fericiți ne purtăm rănile

Privighetoare eram
când m-ai așezat pe degetul inelar
tot aerul respirat era o primăvară,
mireasă desculță
prin pașiști de ploii;

ce mult ne-am iubit
și câte poeme
ne creșteau în sânge
când ne lua în brațe noaptea
ca pe niște copii rătăciți;

și azi mai avem în palme semințele
ce așteaptă să fie plantate
în cel mai de soi pămînt,

dar cum sabia luminii
stă deasupra apelor,
a mia oară ne mușcă de tălpi
dragostea
și fericiți ne purtăm rănile
fără nicio spovedanie.

Dezbracă-mă de moarte

Îmbracă-mă cu tine,
îmbracă-mă frumos
în pielea ce-ți miroase
a îngeri tăvăliți în rouă
și clipele de jar
ce trec prin timpul amorțit
să-mi lase-n ochi o urmă,
aceea care învie
prin tîmpla cerului din sânge,

o înfiorare,
un țipăt de cuțit...
Îmbracă-mă în viață,
în zale de lumină
ce rîd pe miriștea din suflet
când Dumnezeu sădește
sămînța de poem.

Dezbracă-mă de moarte,
mai bine fluture presat
în cartea ce scâncește!

Ca și când altcineva...

Când umbra încep
să muște din mine,
tu mi te-ai făcut lumină
în sânge,
ai curs de nu știu unde,
desfăcînd lacătul nopții
pentru mine,
să îmi cadă stelele în brațe,
ca și când altcineva
ar scrie cu mîna mea
și eu aș privi dintr-un colț,
mirîndu-mă că exist,
că tu ești cel care
îmi udă rădăcina...

Nu-i așa
că și privighetorile
ne cîntă în inimi,
ca și când ar sta
pe turla bisericii?

Jar de toamnă

Din sîinii tăi, toamnă,
curg păsări,
curge sângele meu
ca o prevestire
de timp măcinat
peste rîni bandajate cu fluturi,
iar când ochii-ți sunt
ca mierea stoarsă
dintr-o duminică în extaz,

îmi vine să înflorească
între coastele tale
la fel ca o mireasă
în noaptea nunții ei...
Vrei să stăm la o cană de must,
să ne sorbim de pe buze
dulceața lui?
Da, toamnă,
te simt prin carnea mea
cum tragi brazde,
dar tot ești ca o lumină
în mine,
de aceea îmi par anii
bătăi de aripi
ce lăsă-n urmă jar de viață...

O poveste ce încă se scrie

Azi îți voi spune
despre ochii din inima mea,
despre lacrima lor
ca o scorță de cer înnorat,
despre nesomnul lor,
tulburînd stelele,
ca și când zeei beți
ar fi dansat desculți prin ei...

Aș vrea să cred
că încă mai sunt acea câmpie
înflorită până la Dumnezeu,
plutind doar prin vene de înger,
înălțîndu-te la atingere,
durîndu-mă la desprindere
și tot mai vie prin tine,
bărbatul ce îmi suflă peste rîni,
învelindu-mă frumos
în cămașa în care ți-au rămas
bătăile inimii-
ca o poveste ce încă se scrie...

Scrisori întarziate

E atît de crudă iarba în mine,
nici gînd ca toamna să apară,
când din venele-mi de jar,
atîția îngeri îmi dau pe-afară!

Îți spun că frunzele ce cad
îmi sunt scrisori întarziate-
le voi citi mai pe îndelete...
Țîndări de icoane sparte.

Te simt cum vii, ți-s ochii păsări
ce au cigulit din cer:
mă văd în ei ca într-o oglindă
și par fâșie ca de fulger.

Hai să ne zidim într-o făptură,
păgâna carne să ne-o lepădăm,
inel pe degetul lui Dumnezeu-
ah, va fi ca raiul să-l gustăm!

**MAGDALENA DORINA
SUCIU**

Profesorul de muzică

În căsuța veche de peste drum de Han, un grup de femei și bărbați, tineri și mai puțin tineri, așezați în jurul unei mese, cântă. Corul pe cinci voci unduiește lin în încăperea cu miros greu. Cărțile aruncate peste tot într-o dezordine cumplită, hainele ce stau grămadă pe dormeza obosită, perdelele îngălbenite, încărcate cu praf, soba din cărămidă văruiată cândva în alb, cu plita ei corodată de vreme, sprijinind două ceaune murdare, covoare țesute din lână, pe care nu se mai distinge bine modelul, cum acesta este aspectul camerei în care grupul cântă cu patimă. Pe masă, în pahărele de sticlă groasă, plutește un lichid transparent cu miros de rachiu.

Profesorul de muzică dirijează corul ad-hoc, alcătuit din foști elevi, prieteni sau vecini. Are ochii imenși, rotunzi, nasul mic, fața rotundă cu maxilare bine conturate. Chelia de pe creștetul capului se termină brusc pe laterale, unde părul creț și negru încă mai crește. Micuț de statură, cam la 1,65, dar de constituție solidă, lat în umeri și bine proptit în pământ cu picioarele, Profesorul face grupului semne cu mâna stângă în dreptul buzelor, semne care arată cum ar trebui pronunțate corect vocalele, în timp ce mâna dreaptă și corpul continuă să dirijeze. Toți cântă de plăcere, de dragul muzicii. Tocmai au început să cânte „De-ar fi mândra-n deal la cruce”.

-Afonilor! îi oprește el din cântat. Care urlă acolo de parcă mugește Joiana pe deal? Murmurat... cu inima, așa se cântă, le arată el cu degetele de la ambele mâini, simulând mișcarea unor ape cumiști.

Toți izbucnesc în râs. Dar Profesorul este cu adevărat indignat. Cu muzica nu se joacă.

-Profesore, ia mai stai, tu, acolo, la locul tău și să-ți pară bine că prășim de bună voie. Cântăm cu toată inima, că-i bine, că-i rău, nu suntem la spectacol. Hai, noroc! zise Bogdan, cel mai mare, ca vârstă, dintre coriști și vecinul Profesorului. Apoi ridică paharul, ciocnind cu acesta.

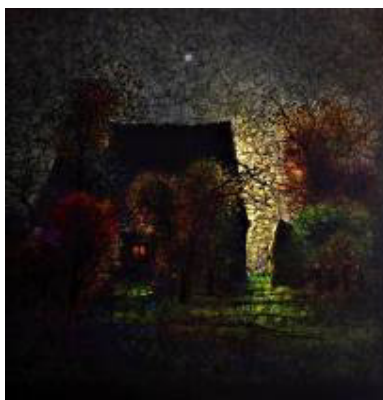
-Hai, noroc, Bogdane! Măi afonule, tu strici toată treaba în corul ăsta.

Profesorul râde cu poftă, golind ultima înghițitură din paharul minuscul. Îl privește cu o superioritate hâtră pe Bogdan, care locuiește la o casă distanță. Amândoi înzestrați cu simțul umorului, stârnesc râsul grupului deseori.

Cu introducerile de rigoare, cu ultimele indicații în ce privește rostirea vocalelor și tonul vocii, Profesorul dă starul unei noi interpretări. Melodia curge duios, căldura inimilor îi dă o fluiditate aparte. Mulțumit, Profesorul aplaudă la final.

-Bravo, măi, cântăreților, vedeți că se poate? Ce mai, familia Pavel este cea mai talentată familie de pe Valea Bistriței! Toți aveți glasuri frumoase, ureche muzicală foarte bună, dar și mult drag de cântat. V-am avut elevi pe toți, nici măcar unul nu este afon. Dar cea mai talentată este Mona. Bravo!

Rostind aceste cuvinte dispare clătănându-se pe ușa din spate care dă într-un coridor îngust. În partea dreaptă a coridorului, după o altă ușă bătrână cu geam și perdeluță, părinții săi înaintați în vârstă își duc zilele în camera bine dosită. El bate la ușă, intră și îi întreabă dacă sunt bine sau dacă au nevoie de ceva. Apoi se întoarce cu o damigeană, din care încearcă să mai stoarcă vin roșu, într-o cană de lut. Privind victorios spre

Árpád Rác, Noapte transilvană

grup, cu un zâmbet fermecător care-i făcea gropițe în obraji, cu ochii și mai bulbucați de la efectul rachiului, se adresează cu o eleganță improvizată pentru a provoca și mai multă voce bună:

-Domnilor coriști, acesta este premiul pentru spectacolul de azi! Bogdane, toarnă tu în căni, că eu am o pană de direcție. Până una, alta, gândiți-vă să cântăm „Liliacul sub fereastră freamătă”. Mai știți textul? Măi... au rușii ăștia niște cântece...

Zicând acestea își ia diapazonul și dă corului tonul. Melodia se leagă cu greu. Însă o dată prins tonul, ea devine vie și răsare ca luna dintre nori. Toți trăiesc la maxim ceea ce cântă. Grimasele, ochii închiși, legănatul pe fluviul lin al cântecului ca într-o barcă lăsată în voia adierii vântului, toate dau senzația unei libertăți în care spiritul dansează în voie.

Prin fereastra despărțitoare dintre cameră și coridorul de la intrare, se zărește pianul prăfuit care emană în jur o suferință veche. De o parte și de alta a coridorului străjuiesc rafturi e de cărți în ediții de lux, uitate acolo din vremuri trecute, acoperite de o pulbere groasă plină de scame. Prin decorul acesta aproape antic, străbat cântecele coriștilor ca niște adieri ce plutesc prin aerul dilatat.

Încet, paharele golite încep să-și facă efectul. Dirijorul nu mai reușește să-și mențină poziția și clătănând-se din ce în ce mai mult, se poticnește în șezut, pe dormeza din spatele său. Lupta dintre dirijat și alcool se mai dă o scurtă vreme, apoi el sfârșește culcat pe spate, cu picioarele spânzurându-i la marginea dormezei, privind țintă cu ochii imenși, tavanul afumat care părea că se mișcă.

Coriștii privesc spectacolul, chicotesc și se ridică de la masă. Bogdan și Mona ridică picioarele profesorului și îl așază în pat. Cu ultimul efort, Profesorul îi spune Monei:

-Tu să revii mâine... că am ceva să vorbesc cu tine... înțeles? Hai, plecați, afonilor, încercă el o ultimă glumă. Degetul arătător al mâinii stângi pe care încercase să îl ridice pentru a sublinia că este un ordin, căzu ușor peste pieptul său. Apoi adormi cu gura deschisă, respirând greu.

EMILIA AMARIEI

TURNIR LIRIC

Jocul de-a viața

M-am jucat de-a pasărea vestitoare
m-am jucat de-a peștele-n mare
de-a șarpele-n iarbă
în patria mea cu anotimpuri
în patria mea seismică
unde totul mereu se grăbește să ardă
aruncând spre nori pietre magice
din măruntaiele munților
m-am jucat de-a munții cu râuri de aur

m-am jucat de-a câmpia în zori
rostogolindu-se
printre boabele coapte cu centuri de maci
în patria mea sub albastrul suprem al cerului
în care mi-am înmuiat buzele și am sărutat
zidurile bisericilor
din patria mea crucificată
prea frumoasă, prea bogată

m-am jucat de-a troienele de zăpadă
topindu-se-n lacrimile rășinii de brad
m-am jucat de-a singurătatea
într-o țară singură împotriva tuturor
m-am jucat de-a iubirea și ura
m-am jucat de-a zborul și căderea
de-a măreția și îngenuncherea
răsplătită și pedepsită de o țară
fără de care nu poți trăi

îți mulțumesc, Doamne,
că m-ai lăsat să mă joc de-a viața
aici, unde a fost cel mai greu
și cel mai frumos...

VICTORIA MILESCU

Au trecut niște ani

Au trecut niște ani
a trecut trenul nostru

barca nu are vâslași

cerul nu-mi aduce
libertatea de expresie

chiar dacă remarci o zi festivă
colții unui lup mă pândește

desfac mereu noduri dezlănțuite să
ne adune
dar din el ies scorpioni în valuri
asediindu-mă nefiresc
nu te ascunde după deget
serialul tău scenariu viitorului e pe o
pistă greșită

Árpád Rác, Siluete

plină cu oameni
bolnavi de ego!
Fuși de ziua ta într-un loc cu
norocoși...visează cristalizarea
momentului copacul

BIANCA MARCOVICI

PSALM DE NUNTĂ MISTICĂ

Singurătatea poartă întors pe dos
cuvântul,
Ca pe frânghie rufa ce fuse nor al
lunii!

Azi mi-aș dori migdalul să-ți cânt
din el cu vântul,
Că de prisos mi-e moartea când tu-
mi traduci lăstunii!

Miros purtat de cedru dă spor de cer
cămării,
Iar lampa spre-a fi sfetnic, din buze
se vrea stinsă!
Mai toarnă-mi din garafă amarul roș
al mării
Și nu uita țărâni cumva vreo stea
aprinsă!

Grăbește miezul nopții, din alb să
mușc, nu coajă,
Să ne înceapă nunta ca-n pilda ce-a
zis Domnul,
Că mă împart cu iarba, nu scripca
vreau, ci mlajă
Din sălcii să-mi adie când bea din
mine somnul.

Zi-i deniei să-și curgă lin, lacrima-i
netoarsă,
De n-o fi gol paharul, ia-i timpul lui
și-l varsă!

OCHIUL LUI KITCHI MANITO

Genele spicului
seamănă atât de mult
cu genele mielului.

Numai ele cunosc
ochiul lui Kitchi Manito,
duhul
din fiecare lucru.
Grinda seminței
întotdeauna a fost
temelia de piatră-a iubirii.

Pretutindeni - privirea
vistiernicului Kitchi Manito!
Toate lucrurile
sunt darurile ochiului
ca jertfă adusă iubirii.

...și iarăși
întrebat a fost Yoho.
"Spune-ne nouă Începător-de-
Lumină:
De unde-i izvodul iubirii?"
Și Yoho tăcea.
Răspunsu-le-a lor Kitchi Manito:
"Din mâinile voastre,
când una alteia-i dor.
N-o căutați prin cuvinte,
c-atât de aproape
e pleava de bobul de grâu.
Lăsați
privirilor voastre vorbirea
până veți fi ochiului cântec.

Fericiți
cei cu inima-n limpede grai
c-adâncul lor pot ca să-l vadă
cu-aceiași ochi
vârf nelumesc al Muntelui Yoho
ce poartă pe umeri de-altar
așteptările Mielului Alb."

DUMITRU ICHIM

Kitchener, Ontario

(Din.volumul în lucru
TESTAMENTUL LUI YOHO

Dor

Nu mi-a fost niciodată dor de pâine
până când foamea nu mi-a lătrat
câine hămesit în măruntaie.
Nici de povești nu mi-a fost dor
până a venit vremea să le înțeleg
tâlcul.
De cunoaștere nu mi-a fost dor
până nu i-am simțit pulsul în tâmplă.
De dor nu mi-a fost dor
Până mi-a ars ca bruma insomniile.
De tine moarte, încă nu mi-e dor.
Cât mai am timp
ademenește-mă cu ceva, care să
împace
știutul cu neștiutul,
cum ar fi somnul copilului
legănat în brațele mamei.

STEFANIA OPROESCU

Starea prozei

A LOCUI ÎNTR-UN SAC

Nu trecuse o săptămână și mai bine de când Sebi decisese să o rupă definitiv cu tot trecutul, considerând că cel mai bun refugiu dintre toate refugiile lumii, ar fi să-și petreacă deocamdată, cât mai multe ore pe zi, stând cu capul într-un sac de rafie. Fiind în prelungirea unui concediu medical, deja prelucit și el pentru a doua oară, singur în tot apartamentul lor de pe strada *Surfilării*, numărul 13, într-adevăr, simți într-o luni dimineața, după plecarea lui Teni la serviciu, că, dacă el ar sta măcar cinci minute cu capul într-un sac de rafie, s-ar putea deconecta temporar de la toate gândurile negative și de la tot ce e stereotipic în lumea ce-l înconjoară. Zis și făcut. Își băuse pe nerăsuflăte cafeaua și, în loc să stea pe calculator ca de obicei, ore în șir, de-a moaca, căută un sac de rafie și și-l trase pe cap, apoi se așeză liniștit în fotoliul lui preferat din living. În clipele următoare, convenindu-i pe moment noua stare de lucruri, încercă să-și răspundă la unele întrebări vitale. Mai încercă apoi, să discearnă prin țesătura banalului sac, ceva urme de lumină și mai ales vagi contururi ale obiectelor din jur. Să vadă cum ar arăta mescioara din fața lui, văzută prin țesătura sacului, ceașca de cafea de pe mescioară, așezată pe șervețelul de unică folosință, iar șervețelul, la rândul lui, așezat pe farfuria ceștii. Toate văzute prin țesătura sacului. Să vadă pe ce anume stă sprijinită mescioara, ca și cum n-ar fi știut de dinainte pe ce. Observă prin țesătură, cu greu, cele patru picioare ale mescioarei. Încercă de asemenea, să discearnă, iar dacă nu, măcar să-și imagineze ce se află dincolo de mescioară, apoi în dreapta mescioarei și în stânga acesteia. Da. Pata luminoasă de dincolo de banala măsuță, obiectul ce se distinge cel mai bine dintre toate, nu putea fi, își zise, decât oglinda de perete. În câteva minute se văzu în situația de a respira mult mai rar și mult mai adânc, aerul puțin încins din sac, ceea ce, în loc să-l impacienteze, îl liniști nemaipomenit de bine. Se simțea în sfârșit, parcă descotorosit de mare parte din balastul lumii din jur, aflată într-o iremediabilă descompunere. Parcă se săturase să mai privească tot

ceea ce era în jur, cu ochii liberi. Se săturase ca masa să mai fie masă, de scaune să mai fie niște simple scaune, toate sprijinite în mod desuet, pe câte patru picioare. Pe patru picioare! Se săturase parcă să mai fie asaltat chiar și de banalitatea lumii livingroom-ului. De banalitatea oglinzii și de stereotipica ei calitate de a reflecta lumina ce țâșnea (până când și aceasta?) cel puțin arrogant, dinspre fereastră. Se săturase parcă, și de ideea că omul cel de toate zilele, cum era el însuși acum, trebuie să suporte căinește același spațiu închis și aceeași nevoie banală și ea, de ferestre, singura deschidere, formală de altfel, spre în afară. Se săturase de aceleași nevoi umane stereotipice.

Întotdeauna când vorbea cu Teni despre toate astea, de cele mai multe ori stând în pat, când amândorura le plăcea să rămână treji până către miezul nopții povestind câte și mai câte (povestind, li se părea că puneau țara la cale), el îi recomanda ei să încerce a-și schimba modul de a percepe viața, stând cu capul într-un banal sac.

Într-o noapte, pe la orele două, ea își luă inima-n dinți și concretiză în cuvinte tot ceea ce-i bolborosea a necuvânt, în minte:

- Chiar te deranjează, Sebi, dacă masa se sprijină pe patru picioare? Ok. Apucă-te și amputează-i, băiete, unul din picioare. Știi ce? Fă la fel cu tot ce te deranjează. Rupe-le câte un *organ*. Mutilează-le. Eventual sparge, frate, oglinda, dacă ți se pare că nu e capabilă nici ea să aducă zilei pe care o trăiești, ceva deosebit. Da? Fă ceva. Nu sta așa. Schimbă ceva. Dacă vezi că și fereastra apartamentului ăstuia nu reușește să te determine a depăși rutina zilnică, atunci camuflează-o. Fă abstracție de ea. Am înțeles, printre altele, că în asemenea momente, nu-ți place nici să ieși în stradă, adică dincolo de masa asta cu patru picioare, dincolo de scaunele astea cu patru picioare fiecare, dincolo de oglinda aceasta fără patru picioare, care nu e în stare să facă altceva decât ce face ea de milenii de când a fost inventată de om și, în fine, dincolo de tot acest spațiu închis, banal și mai ales unsuros.

Atunci el îi răspunse lui Teni nonșalant, cum îi e stilul, că-l dernajează până și închiderea spațiului închis și ea se aștepta ca el să spună că, tot așa, îl deranjează și

deschiderea spațiului deschis. Când iese în stradă, îi spuse el lui Teni, îl deranjează tot așa, excesiva deschidere care, într-un punct terminus, la un macronivel, nu e decât tot o închidere. Și asta pentru că plantele din banalul parc, cresc cu aceeași nesimțire ca întotdeauna, consumând ca proastele, bioxidul de carbon expirat de toți puturoșii humanoizi din lumea orașului lor. Și parcul unde te așteaptă aceleași trunchiuri stereotipice în mișcarea lor zilnică. Toate parcă, într-un veșnic du-te-vino cabotic – adevărate jucării în mâna unui copil neastâmpărat. Toate împinse diabolic, parcă de aceleași mișcări, ale unui imens stomac, într-un continuu galop, spre o nesimțită macro-digestie. Și el, Sebi, se vede iarăși și iarăși, obligat să asiste la nesfârșit, la acest întreg joc *de-a mistuirea*, în detrimentul tuturor celor mistuite!

La cele auzite, ea ripostă numaidecât, cum era și de așteptat:

- Bine, atunci consultă și tu un medic. Numai el îți poate spune dacă suferi de depresie sau nu. Numai el știe să-ți recomande ce hapuri să iei, cât să iei sau, evident, să nu iei, dacă nu trebuie să iei.

Chiar că nu se putea să nu găsească Sebi un răspuns și la aceste recomandări ale concubinei lui de o viață:

- Ce poate face un doctor, om și el ca toți oamenii? – zise el - Ce poate face doctorul, expus și el la tot ce sunt eu însumi expus, chiar și la veșnica mistuire, decât să apeleze la cunoștințele învățate în facultate, adică stereotipuri în stereotipuri, și eventual să consulte niște parametri deja perimați, pentru a se încadra în niște biete funcții (iarăși matematică!). Funcții care, în loc să fie →

NICOLAE SUCIȘU

pentru mine, o deschidere, sunt culmea!, tot o închidere. A! Dacă ar aplica medicul ăsta, un tratament ce n-ar ține neapărat de o banală funcție, asică de un doi ori doi fac patru sau, mă rog, de un cinci ori cinci fac douăzecișicinci, atunci poate că m-ar ajuta. Dar așa, medicul care și el, ar trebui ajutat, m-ar adânci și mai mult în mlaștina aceasta, a banalului care, cum te trezești din pat, miroase pestilențial.

- Ceva trebuie făcut –sună replica lui Teni, ca trapul unui cal fără o potcoavă.

Apoi, tot ea:

- Doar nu ai de gând să stai toată viața cu capul într-un banal sac cu miros de cartofi împuși. Ai fi de-a dreptul caraghios, Sebi, zău așa. Îți dai seama ce ilaritate ai produce tu în momentul în care ai ieși din apartament cu sacu-n cap?

- Stai, Teni, să ne înțelegem... – făcu el într-una din următoarele seri.

- Stau, nu plec, Sebi. Să presupunem, bărbate, că tu, cu ajutorul sacului, reușești să ieși din banalul acestei realități dure care ne înconjoară, da? Și iată, te simți mai bine, mai cu poftă de viață, da? De două-trei zile, de când stai cu capu-n sac, te vezi, evident, mai puțin încorsetat, da? Dar nu uita că viața nu se reduce numai la un spațiu ca acesta, prins între patru pereți. Viață nu înseamnă numai *Eu*. Ea mai înseamnă și un *Tu* cu care trebuie să comunic. Viață înseamnă și legătura cu natura...

- Da – răspunse Sebi - Viață înseamnă, desigur, să stai și să fii dădăcit de o femeie, cum stau eu acum. Femeie care face apologia vieții, pentru că eu habar nu am, chipurile, de așa ceva. Închipuiește-ți că eu nu știam că viața înseamnă ieșire, socializare, plimbare, etc. Bravo!”

- Da. Știam, Sebi, că vei sări ca ars. Tu ai impresia că la voi, la firmă, șeful te va primi cu sacul ăsta-n cap? Așa că gândește-te, omule, că stai ce stai așa încă o săptămână, cât ține prelungirea prelungirii concediului medical prelungit deja, cum bine știi, pe ochi frumoși, fiindcă eu am fost cea care m-am prezentat la medic cu ce trebuia să mă prezint. Și când medicul nu-ți va mai putea prelungi prelungirea concediului, va trebui neapărat, ori să te internezi într-un spital, ori să te consulte din nou și, în cazul ăsta, va trebui să „cotizezi”, nu?

- Și el, medicul, – zise Sebi - să inventeze din nou, un diagnostic care să se încadreze frumușel în niște banali parametri. Or asta, în loc să mă salveze din curpenișul banalului, mai tare m-ar cufunda...

- Ai mai avea totuși, o șansă, Sebi.

- Nicio șansă, Teni, în afară de a locui într-un sac...

- Pârț! – făcu Teni - A locui într-un sac! Și sacul ăla nu e și el, tot ceva banal? Găsește, domnule, o altă replică...

- Care?

- Omului de azi i se oferă enșpe mii de posibilități. Nu vezi că guvernele *postmoderne* au inventat bunăoară, *camera furiei* în care intri, pe un preț de nimic, și spargi orice obiect găsești acolo? Spargi până și oamenii pe post de obiecte casante. *Camera de tortură* a fost inventată tot așa, ca să vezi cât de „liber” e omul în lumea de azi și că supliciile Evului Mediu, aplicate „creștinește” de Inchiziție, n-o să se mai repete niciodată. Să fie obișnuit și cu o *cameră a gazării* în care, deocamdată virtual, jandarmii sunt virtuali, iar gazul lacrimogen e real. Gazul vine pe un orificiu de sub ecran, dar numai în măsura în care te apropii de ecran sau nu te apropii. Un fel de *moară de vânt* soresciană. Unde nu mai adaugi faptul că, după ce omul, în căutarea unor senzații tari, a inventat *body jumping*, a inventat hrânirea, legat la ochi, cu te miri ce miriapode care mai de care mai scârboase, și toate numai ca să nu se trezească la realitate și să nu aibă timp să vadă cât de strâmb e condusă lumea asta? Cât sadism mascat! Ei bine, printre toate astea, la noi, fâlfâie victorioase și pesta porcină, și gripa aviara, și boala vacii nebune, și migrena armăsarului în criză de iepe de rasă...

Árpád Rác, Mâțișori

- Da – scutură Sebi din cap, a senzație de saturație - Te ascult cu atenție mirându-mă cum mai poți bate atâta din gură. Nimic din toate astea nu m-ar tenta, Teni.

Să știi că nu simt nevoia să rup sau să sparg. Și nici să-mi imaginez cum aș fi fost torturat dacă aș fi trăit în Evul Mediu, când, imediat după Revoluția Franceză, cu ideile democratice în cap, Lavoisier, marele om de știință, a fost condamnat la moarte prin ghilotinare! Alte timpuri, Teni, aceleași moravuri! Alte mijloace de supliciu, aceiași călăi! Și azi, la fel! Cândva, când un prieten zicea că lumea asta e un imens organ femeiesc nesătul, care, oricât ar mânca, tot flămând ar rămâne, râdeam ca proștii și, drept să-ți spun, îmi plăcea la nebunie comparația „cam agricolă”. Ei bine, azi aș vrea ca lumea să semene cu un organ femeiesc, dar nu mai seamănă cu nimic ce ar putea aparține ordinii universale. Cu nimic.

- Și eu cu ce sunt de vină că, pentru tine, lumea nu mai seamănă cu un organ femeiesc nesătul?

- Evident, tu nu ești de vină, el/ea nu e de vină, noi nu suntem de vină, voi nu sunteți de vină, ei/ele nu sunt de vonă, adică același mod indicativ desuet și timp prezent depășit.

- Și ca să semene lumea asta cu un organ femeiesc, tu ai ales, bine-mersi, calea de a sta cu capul într-un sac, nu? A! Da! Acum am înțeles. Sacul probabil, simbolizează în mintea ta, uterul universal...

- O! Ce frumos sună: „uter universal”! Da. La această oră, se pare că aceasta ar fi singura scăpare: „uterul universal”...

- Și ce câștigi, mă rog, dacă stai cu capul într-un sac-uter univesal?

- Reduc stresul particular, Teni.

Dimineața următoare, când se sculă și ajunse în living, găsi pe fiecare dintre fotolii, câte un schelet uman cu câte un sac tras pe craniu, iar sacii înfășurați cu zeci de metri bandă electromagnetică de casetă audio. La o privire și mai atentă, văzu scris pe unul din saci, Sebi și pe celălalt, Teni. Fugi apoi repede, în dormitor, ca să-l anunțe pe Sebi și, evident, să sune cât mai urgent la poliție, fiindcă gestul însemna înainte de toate, a spargere de domiciliu.

- Formidabil! – făcu Sebi afișând pe față o bucurie fără margini, ceea ce pe Teni o cutremură - O treabă→

ca asta să știi că îmi dă apă la moară, Teni – se grăbi el să adauge.

Zadarnic încerca ea să-i explice ce și cum și că, dacă în noaptea asta se întâmplase ce se întâmplase, într-o altă noapte ar fi posibil chiar să fie uciși amândoi în somn, de respectivul infractor, pentru că Sebi era de părere că așa-zisul infractor ar trebui mai degrabă felicitat, și nu dat pe mâna poliției, și că nimic nu l-ar durea mai mult pe un răufăcător, decât generozitatea victimei lui.

Că ar fi ca atunci când victima insistă să-i ascută călăului, satărul sau să i-l curețe de sângele închegat, acumulat pe parcursul câtorva execuții.

- Teni, – replică Sebi - așa-zisului infractor trebuie să-i mulțumim, pentru că ne-a făcut un serviciu. El ne-a arătat de fapt, adevărul despre noi.

- Cum, Sebi? – se auzi timidă vocea lui Teni.

- Da – vorbi Sebi cât mai convingător - El ne-a arătat adevărata noastră postură. Ne-a arătat postura noastră din veșnicie. Te rog nu mă privi așa. Doar ți-am mai spus și cu altă ocazie că viața aceasta e numai aparență. Repet: în mod trecător noi, muritorii, nu suntem decât schelete capitonate și ambulante, vorba lui Emil Cioran. De-adevăratelea însă, suntem așa cum arată scheletele astea acum.

- Brr! Sebi, cred că ai înnebunit de-a binelea...

- Nebun? – se holbă Sebi - O, da. Ai dreptate, Teni. Dar ține minte că numai dacă ești puțin nebun poți vedea adevărata realitate.

- Da, Sebi? Ei bine, te anunț că eu m-am decis să punem punct pentru totdeauna, relațiilor noastre.

Fiindcă el tăcea cu sacul pe cap, ca de obicei, lenevind în fotoliu, Teni se apucă să-și adune lucrurile într-o geantă. Când fu gata de plecare, se mai opri încă o dată în fața lui Sebi și zise oftând:

- Sebi, nu am idee când și cum ne vom mai vedea vreodată...

Neprimind din sac, niciun răspuns, Teni adăugă:

- Ei bine, cu această ocazie, mai vreau să-ți pun încă o întrebare și gata. Că nu vei renunța la a sta cu capul în sac toată viața o știi prea bine. De asemenea, știi că vei sta și la serviciu așa, bineînțeles, cu „binecuvântarea” șefului direct, care

te va acoperi. În sfârșit, întrebarea mea este următoarea: pe ăla micu al tău, tot așa îl vei crește, Sebi, cu sacul pe cap, ca să poată vedea și el adevărata realitate?

- Nu înțeleg, Teni... – veni din sac o voce aproape dogită – Ce rost mai are întrebarea asta, a ta, dacă noi doi tot așa nu putem avea copii...

- Ești sigur că nu putem avea?...

- Teni, de ani de zile, de când stăm împreună, ne ies într-o veselie, aceleași analize. Adică 0 sarcină. Doar tu știi cât ai încercat să...

- Sebi, trebuie să știi că pruncul tău se află aici, în pântecul meu...

Deodată, sacul de pe capul lui Sebi sări până în tavan și imediat după sac, sări și el murmurând în șoaptă:

- Nu se poate...

Apoi, tot el, pe un ton strident:

- Nu, nu, nu poate fi adevărat!

- Ba da, Sebi. O spune ultimul test pe care l-am repetat, pentru a fi mai sigură. (*Urmă o pauză considerabilă, marcată de emoții fără limite.*) Dar să știi că eu numai așa îți voi aduce pe lume fiul, dacă-l vei învăța și pe el să stea cu capu-n sac.

Sebi, tot mai transfigurat:

- Ha-ha-ha! Îl învăț să stea și în cap, Teni, numai pentru a nu putea vedea așa, *adevăratea față* a lumii ăsteia...

- Hai să te sărut...

- Sebi, vreau să mă ții în brațe... Și știi cum vreau? Vreau să cumperi un sac mare de tot și să locuim amândoi, măcar o dată-n zi acolo.

Sebi se duse la dulap, scoase de acolo un sac mare de rafie și, întorcându-se spre ea, zise:

- Poftim. Sacul e pregătit, scumpa mea. Mă bucur că, în sfârșit, a venit și clipa mult așteptată...

- Formidabil! – făcu Teni.

- Vino în sac, iubito...

Teni se băgă și ea în sac și nu-și mai putu reține uimirea:

- Totuși, nu credeam că poate fi așa frumos într-un banal sac de rafie.

- Și mai ales când, de aici, lumea nu o mai vezi numai cum vrea ea s-o vezi...- se auzi vocea lui.

- Da - murmură fericită Teni - Contururile obiectelor din jur sunt o feerie curată...

Și zicând acestea, se topiră unul într-altul, ca și în ziua în care se cunoscuseră prima oară.

Dumbrăveni, la 8 sept. 2018.

Stare de oraș

Sufăr că nu pot dormi mai puțin
Să pot privi Someșul în picioare
Să fac bani pentru iluzii
colorate
În acest uitat Satu Mare

Să mă dau de-a dura printre
tăceri
La aniversarea zilei de mâine
sau ieri
Se face seară, știți, aștept o
minune
Scriitorii să aibe aceeași
dimensiune

Toti încremenind cu berea în
mână
Ca niște profeți de limba română
E ca și cum ar trece trenul prin
poeme ciudate
Și ai avea în creier gări speriate

Să fii șef de cenaclu e ceva mai
bine
E ca și cum ai fi femeie sau
câine,
E ca și cum ploaia, trădarea,
nisipul,
E ca și cum viața, e ca și cum
timpul...

Ieri

Azi dimineată am desenat pe
cer
Triunghiuri, pătrate și cercuri
Soarele strălucește complice
Eu știu că știu ce nu știu
Nimeni nu întreabă nimic
Sunt pierdut în consoane
diverse
Iar în calendar este miercuri

Am un gând colorat, ca o tavă
Luminînd ciudat în reflexe
ciudate
Triunghiuri, pătrate și cercuri
Fac tumbe raționând ecuații
Ca fluturii-n flacări de becuri
Și moartea privește din spate

Fugiți de mine, prieteni,
Fugiți acum, când se poate,
Eu știu că știu ce nu știu,
Dar nimeni nu-ntreabă pe
nimeni
Și nimeni nu caută să vadă
Cum moartea privește din spate.

GEORGE TERZIU

Beția toamnei din noi

Mă ridic peste gări prăbușite-n beții
Mă ucide un gând cum că n-ai să
mai vii
Și gândesc la biserici cât dorul din
noi

Acatiste să scriu să te-aduc înapoi

Sub vitralii de fum, așteptări fără
rost

Toamne lungi, ochii grei nu-și
găsesc adăpost

Sfărtecate alei ard sub tălpi ce
strivesc

Dansul unor amanți ce nu se mai
găsesc

Pe o muchie de stea, pe un nor
întristat

Te provoc să mă uiți dacă nu m-ai
uitat

Să mă ierți dacă azi lupii sângelui
meu

Mai dansează nebuni în același
clișeu

Toată spaima din noi, toată patima
grea

Ne coboară pe rând, ne măsoară și
ea

Suntem cai rătăcind în galop fără
drum

Ochiul toamnei ne bea din ulcioare
nebun

Umerii seri cad cum cad ploile reci
Plânge toamna în prag, pe aceleași
poteci

Vinul ei degustat, roșii buze de jar
Ne îmbată pe toți ca un rău necesar

Iubind cu nerușinare

Aș putea să-mi strig mirarea
Într-o albie de rană
Și urmându-mi drept cărarea
Să las timpul să se-aștearnă

Aș putea în rugăciune
Serile topite-n poartă
Să le-adulmec moi, nebune
Să-mi croiesc din ele-o hartă

Să arunc spre cer cu vrăbii
Și spre ape cu ulcioare
Să încălec pe corăbii
Către vieți întâmplătoare

Și-aș putea să uit de tine
Să deleg un pui de ciută
Rănile să mi le-aline
Sângele să ți-l asmută
Sub coconul stins cu șoapte
Țipă frunzele-a iertare
Spre zăpezi pășesc în noapte
Iubind cu nerușinare
Camelia Florescu

Lipscani

Prăvăliile din Lipscani
se ițeau
obosite de iarnă
ca niște păpuși adormite
întinse pe o sfoară.
Moțul lor
se ridica din aburii urbei.

Capetele curioșilor arătau
ca un strugure multicolor
și de sub șubele telarilor mârâia deja
vestea
că se apropie Crăciunul.

Ochii precupeților
creșteau în capul pieptului
ca niște turme de bivoli

Seara Ajunului se foia
prin toate cotloanele
ca un oftat colectiv.

Boieroaicele
alegeau înmănușate în saftian vișiniu
zaharicale și sugiuc
din coșurile de răchită
aduse de la Stambul
pentru urătorii
ce le vor deschide porțile.

Apele iernii
curgeau prin sângele
slujbașilor domnești,
al mahalagioaicelor,
samsarilor,
negustorilor ambulanti
și-al podăreselor.

În Ispedeș Bucureștiului
o altă iarnă făcea pui.

CAMELIA FLORESCU

Ocean întors

Cuțitarii

Sunt ani de atunci, dar pățania
îmi stăruie vie fără a reuși s-o dau
uitării. Mă aflu în acea zi de toamnă
în piața agro-alimentară din urbea
pitorească a orașului Câmpulung
Moldovenesc pentru cumpărături. În
grabă, pentru a prinde autobuzul spre
casă. Auzisem că șofer era numitul
Ciumău și cum plouase chiar în ziua
respectivă puteam avea șanse dacă
drumul era prea bălțit să merg de la
Moldova- Sulița la Izvoarele Sucevei
14 Km pe jos cu ceva bagaje. C-așa
erau vremurile de atunci șoferii
făceau cap de linie în comuna

amintită motivând starea drumului
(atunci neasfaltat) pe porțiu-
nea amintită. Cu alte cuvinte noi,
călătorii, eram la cheremul lor.
Sănătos, bolnav o luai la pas grăbit să
nu te prindă noaptea. Distanța o
străbăteai în cel mai bun caz în 3 ore.
Luat cu graba însă, îmi uitasem
sacoșa cu cumpărături la o tarabă din
oraș, bănuind făptașul un țigan.

-Să mergem în cătunul lor și le
luăm cu frumosul, nu le acuzăm
direct - mă sfătuiseră vizitiul Ion
Moșulea, evident cu faetonul
dispensarului.

-Dacă ești de o asemenea
hotărâre dă-i bice.

-Dar ești sigur că ei ți-au făcut-o?

-Așa mi-a spus vânzătoarea de la
tarabă.

Ehei, ne-am făcut singuri bube-n
cap. Ajunși în cătunul lor, numai
peste munte de localitatea noastră de
habitat, ne-am trezit cu o mulțime de
țigani cu cuțitele alergând după noi,
după ce le-am spus dacă nu știau ce s-a
întâmplat cu sacoșa mea. Bietul Suru
a primit mai multe bice pentru a nu ne
prinde țiganii. Au alergat ei cât au
alergat până când s-au lăsat păgubași.

Moșulea, ce le avea cu suptul
paharelor pentru bafta avută, a oprit la
un chioșc de la noi.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

LA UN PAHAR CU TOAMNA -pe o frunză...Mariei-mele-

vreau să fiu bătrân dar iarba - nu mi se ofilește sub picioare.
protectoarea mea ești veșnic Tu,
cea mai mândră doamnă-ntr-o
fecioare.

plopul se îndoiaie...e doar plop.
doar stejarul meu nu se îndoiaie,
însă timpul curge - hop-la-hop;
prin caniculi...geruri mari sau ploaie.

cea mai tristă-i mama- Marea-mea.
eu lui moș-Neptun nu îi zic tată.
uneori mă cred un colț de stea,
sau...poate-s cometă-adevărată...

vă implor: nu-i huiduiți pe câini,
nu vă mai holbați spre falși luceferi.
stingeți lumânările din mâini;
aștrii se întorc...spre unde?, teferi.

...mă cuprinde iarba pân'la brâu
și vă spun că-s verde...încă verde.
când beau vin...zbura-m-aș peste râu
către Marea mea - ce nu mă pierde.

câți ani am, voi – oameni - câți aveți?
toamna vârsta noastră nu contează.
eu atât vă spun : de precupeți
să vă temeți ca de...o gălbează.

și-aș mai vrea să sorb un vinișor.
toamnă-l tu...sau tu...sau orișicare;
oameni buni - din amfore de dor,
vă implor : sorbiți, afară-i soare...

octombrie-2017, la Montreal.

TOAMNA DE ACASĂ -mărturie Mariei-Sale-

îmi zâmbea un nor în trecere
fânul visa blând sub secere
cumpăna fântânii-mi făcea semn
din neant zbura un cal de lemn.

nimeni nu știa de unde vin
m-așteptau doar cramele cu vin
și din unghiul unui baldachin
mi se contura un semn Divin.

nu aveam răgazul necesar
noaptea trebuia să joc la zar
să mă-nfrunt cu-n jucător barbar
ce zvârlea cu zarul...doar calvar.

muica m-aștepta de mii de ani
să mă-ntorc cu un chimir de bani
legea ca pe mulții șarlatani pradă mă
dădea...la căpitani.

mi-am pus la ureche un cercel
și m-am dus la râu să sorb nițel
din oglinda lui - printre bășici
îmi șoptea un ins cu cicatrici :

nu te duce - ți-au întins capcane
vei avea coșmar de ghinioane
nu te-ntoarce - încă n-au uitat
că i-ai umilit și ai plecat.

dar m-am dus și am bătut la porți
toți ai casei mele erau morți
ușile mă așteptau - deschise
DA - speranța încă NU murise...

2017-octombrie-Montreal

TOAMNELE DĂRUTE

și vine toamna, când adorm salcâmi
și eu trăiesc a multa primăvară
și tu, poet, zbicești prin aer versul
tânăr
și eu aș vrea din nou să mi se pară...
acolo, la zenit, m-așteaptă vârsta
sub un prichici ascuns sub dure ploii.
în ochii mamei strigă întrebarea:
când ai să vii – MARIA – înapoi?
și eu mă duc așa cum bate viața.
destinul vieții e destinul meu.
când cânt sau plâng pe praguri de
troițe
presimt c-așa vrea bunul Dumnezeu.
... dar într-o iarnă, la o mănăstire,
m-am prosternat și mi-am cerut
bărbat
și dintre toate visele-ncălcite,
chiar printre lacrimi – Domnul mi l-a
dat.
poete, zvârli spre ceruri versul tânăr
iar eu trăiesc a multa primăvară
și vine toamna când adorm salcâmi.
iubiți părinți: n-aș vrea să mi se
pară...

GEORGE FILIP

Blocnotes

Avantajul democrației

În democrație, orice fraier are dreptul la opinie, chiar și eu, Marele Prost de Bârdigani. (Bârdigani este un cătun din satul Vulturești-Argeș unde m-am născut).

Să vedeți însă dandana! Nu cu multă vreme în urmă, într-o polemică despre o personalitate, purtată pe un site literar, un oarecare se trezește din meditația sa profundă (somnul său profund) și declară cu emfază: "Atlantida merită să dispară de pe hartă, rapid". (Sper că vă dați seama, nu era vorba despre Atlantida, că acest pământ a fost înghițit de ape din preistorie, ci de o țară la fel de veche precum acel continent!) Mărturisesc, mi-a trebuit ceva vreme până am priceput că nu era o metaforă! Cum nu sunt invidios pe alții care mă întrec în prostie, l-aș fi salutat pe distinsul coleg de la distanță, scoțându-mi pălăria în fața lui. "Să trăiești domnule clonă, respectele mele" ... Vorba lui Ștefan Odobleja către un prieten: "Măă, când te salută cineva cu atâta reverență, știi de ce o face? Fiindcă recunoaște în tine un tâmpit mai mare decât el!". Domnul clonă nu e doar "dăștept", e și bolnav, rău de tot. Din păcate, nu e conștient de asta, altminteri ar trece pe la doctorul de suflute. Și chiar dacă nu crede, Dumnezeu, în mărinimia lui, poate, îi va curma suferința lăsându-l să aleagă. Iar el a ales, se va urca în vârful unui corcoduș și dând din umeri ca să imite cocoșul, va striga: Cucuriguuu, de trei ori. Și după fiecare cântat va bălicări tot ce e simbol în această țară. La sfârșit, mândru că și-a îndeplinit misiunea, se va arunca în cap să testeze coaja tărtăcuței.

Intelectuali fini vor deplânge moartea prematură a "acrobatului" ce merita să primească premiul Nobel pentru literatură, fusese propus pentru serviciile aduse clanului.

Pe piatra funerară se va scrie: "Genial ca Hemingway dar mai original ca acesta, în modul cum s-a sinucis".

NICOLAE DIACONESCU

P.S. Las plăcerea cititorilor pentru a-l identifica pe mizerabil și cu un șut în fund să-l trimitem în Gaura Neagră a Universului, de unde a venit!

Desene pe asfalt

Situație crapuloasă

Această plagă vrednică de plâns, DEX-ul ar defini-o cam în felul următor: „Stare de extremă sărăcie, situație nenorocită. Aspect exterior care denotă sărăcie, murdărie sau dezordine, stare demnă de plâns, mare neplăcere, lucru penibil, nenorociri, plictiseli, *mizeriile vieții. A face cuiva mizerii, a-l șicana, a-l plictisi. O decădere, în stare de mizerie morală; viciat, vicios, hoțesc, tâlhăresc*”.

Deștept ești, măi, „Dexule”! Cum le-ai luat tu pe toate de la noi!...

Și totuși, ce legătură ar avea această... să nu-i mai zic numele că se ia, cu omul?

Păi... omul este o mizerie?

O, Doamne, tu care ești fără de păcat, poate doar acela de a ne fi creat și s-ar putea imputa, cum, Doamne, de-am ajuns oare să-l vedem pe om în mizerie, pe omul mizerie?

Copiii, nevinovații copii, nu sunt mizerii, nu pot fi mizerii. Copil fiind în Țepeștiul natal, alături de alți camarazi de-ai mei, puteam fi numiți chiar drăcușori – după câte prostii copilărești făceam, dar mizerii n-am fost și nici nu i-ar fi trecut prin minte cuiva să recurgă la acest apelativ.

Am plecat la 14 ani de-acasă, în burg, să-nvăț o meserie. De-atunci, puțin câte puțin, am început să simt mizeria umană. Urâtă mi se înfățișa! Am terminat școala și- am început un drum lung, lung și anevoios, peste 44 de ani într-o meserie frumoasă, plină de reguli și legi, căci nimănui nu i-ar fi trecut prin minte să se joace cu ceea ce însemna curent electric.

Aici nu mergea cu nerespectarea regulilor. Te costa scump ignoranța! Și totuși, meserie frumoasă, sistem deplorabil.

Bune și frumoase toate, dar stratul mizeriei se îngroșa pe zi ce trecea. Rău de tot se îngroșa! Din lăuntru tuciului în care mă aflam, îmi spuneam adesea: *Multă mizerie, Doamne!*

De mulți ani am ieșit din lumea mea tehnico-ingenerească și am pătruns timid într-o alta, cea a culturii, a literaturii mai precis. Intram cu capul plecat, timid, într-o lume pe care o credeam bună și curată, pe teritoriul căreia ar fi trebuit să-ți cureți tălpile cu agheasmă, dacă voiai să-i treci pragul.

Destul de repede, am constatat o gelozie și-o mândrie fără seamăn, ură și dispreț de la un cap la altul. Recunosc, la început nu mă afectau

prea tare, deși mă convingeam tot mai mult de popularitatea acestui flagel, ce devenise proporțional cu uimirea care mă copleșea.

Mulți, foarte mulți pianiști și doar... câțiva cărători ai instrumentului. Mulți docti, mulți „profesori” de poezie, proză, teatru, dar și mai mulți de... „limba gimnastică”. Treptat, treptat, din mijlocul acestei lumi am început să simt apăsarea mizeriei, înțepăturile, loviturile și, mai cu seamă, durerile ei. În toate cotloanele sufletului am simțit loviturile acestei bube negre, încât a început să-mi fie dor de prima mea *mizerie*.

Și-ntr-o bună zi, eu... ca orice păcătos, nu știu dacă întâmplător sau nu, dar am intrat într-o nouă lume, pe care o credeam sfântă, lumea bisericii. Sătul de cele două vagoane de mizerie, electricitatea și literatura, în lumea bisericii intram cu mare sfială, cu drag și respect, dar și cu frică față de Domnul.

Matur, tăbăcit bine, cu cele „două ranițe” în spate, am simțit și aici un iz de împutăciune morală.

Stăpânit totuși de dorința cunoașterii, am plecat pe drumuri de castre romane, de cetăți dacice, cetăți medievale, castele, dar și... mănăstiri, convins fiind de faptul că istoria neamului, credința și cultura ne-au adus statornicia și ne-au făcut ceea ce suntem. De data aceasta, experiența „vorbește”, m-am convins că și aici este multă prostie, invidie, ură, stricăciune.

Am intrat și în politică. Aoleu! Zona cea mai cruntă, loc în care hoția și mârșăvia au devenit virtuți și, sistematic, urcate „pe noi culmi de civilizație și progres”, dimpreună cu mizeria. Aici este de fapt definiția mizeriei.

Obosit și speriat, mi-am luat călcâiele-n buzunare și-am fugit de-ammâncat pământul.

Toate aceste mizerii nu le-am analizat de la catedre academice (Doamne, s-a urcat stricăciunea și aici!), ci din tuciul durerii în care eram intrat.

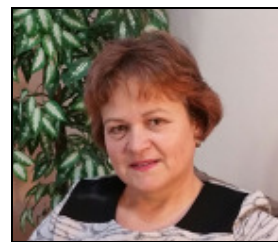
Am ajuns astfel să-mi fie dor de prima mea *mizerie*. Parcă nu era așa de cruntă. Sunt destul de neputincios ca să-mi doresc refugiu în vreuna dintre ele, dar repet, prima era mai „bună”.

M-aș refugia în copilărie, singura curată și nevinovată, dar copilăria m-a părăsit demult.

Doamne, Pământule, te-ai umplut de mizerii și nu te mai recunosc!

PUIU RĂDDUCAN

03.07.2018 – Băile Olănești

SĂ NU M-ATINGI

Să nu m-atingi, c-ai să trezești femeia

Care de veacuri parcă doarme-n mine,

Căci palma ta, care miroase-a viață,
Mă înfioară și mă arde-n vine!

Să nu m-atingi, că-n cercuri sângerânde

Reverberează-n trup trăiri ascunse,
Ce brusc ațâță focul ce mocnește
Sub prefăcute liniști nepătrunse!

Să nu m-atingi, c-ai să topești ghețare

În care inima mi-e-ncătușată,
Și-am să mă scurg apoi nestăvilită
În trupul tău, și-un fluviu voi fi toată!

Să nu-mi atingi cu palma nici chiar umbra,

Căci și ea se-nfioară când te simte,
Rămâi în fața mea, doar mă privește
Oricum te am mereu, în trup și-n minte!

RĂSTIGNIȚI ÎN NOI

O cruce-s eu și tu o altă cruce,
Doi răstigniți pe-aceeași cruce grea,
Ciopliți din lemnul sacru al iubirii
În noaptea-n care a căzut o stea!

Am răsărit pe-o culme-ntunecată
Lipsiți de brațe și cu ochii goi,
Ne rupe vântul așchii seci din trupuri
Și ne fărâșă nesfârșite ploi!
La rădăcină mușchiu-nțelenește

Și-n lemn și-n trup ne strânge-apoi tăcut,

Ucide-n noi și-n răsufarea rară
Puținul timp, ce nici nu l-am avut...!
Din două cruci, ne-am răstignit într-una,

Căci timpul astăzi nu ne mai ajunge,
Macar așa, putem să ne atingem,
Prin cuiul ars, ce pieptul ni-l străpunge!

CAROLINA BALDEA

TRIO-UL AUTOR-OPERĂ-CITITOR

După 1989, când chingile societății socialiste au fost retezate de ghilotina noii democrații, iar cenzura cu racilele ei cu tot s-a metamorfozat într-o creatură hidoasă hâșăită de prin cotloanele vajnicelor mentalități ale unora, majoritatea autorilor de literatură a început să zburde cu entuziasm prin meandrele unui modernism binevoitor. Așa a început marele cros al participanților la evadarea din anonim și înscrierea cât mai sigură și mai rapidă pe partea individualismului. Disperarea s-a transformat într-o simpatie și salvatoare cruciadă împotriva literaturii postbelice și antedecembriste, atacată de zgomotoasele tabere ale doritorilor de afirmare. Astfel, numărul prozatorilor și poezilor a crescut cu viteză – unii „câlcând totul în picioare” – chiar dacă unii comentatori prin luări de poziție cu obiectivitate s-au străduit să reducă dezlănțuirea tornadei, că de oprit nici nu putea fi vorba... Respectivele demersuri s-au dovedit a fi „stropi de benzină peste o *vâlvătaie*” oricum alimentată consistent de alți comentatori mâhniți, apoi chiar mânioși, metamorfozați brusc din mielusei... comuniști în tigri postdecembriști care n-au suportat *contra* în cauză, iar atacul s-a dezlănțuit pe flancul reevaluărilor și reconsiderărilor, ei fiind, de fapt, inșii al căror subiectivism, dacă nu ar fi fost serios-penibil, ar fi fost hilaro-absurd. Așa se face că fenomenul nu numai că a luat amploare, dar se și bucură de o participare tot mai numeroasă și mai lipsită de bază logică în ceea ce privește festinul denigrării. În acest fel, din când în când, câțiva inși cam tot aceiași, uniți deja în cuget și (ne)simțiri, unii chiar cu pretenții de istorici și comentatori literari – cum spuneam – speriați parcă de perspectiva și spectrul aterizării într-un anonim de-a pururi ireversibil, se organizează într-un fel de haite zgomotos-defăimătoare. Aceste echipe de asalt pentru cucerirea de noi teritorii în literatura română, în realitate adevărați mercenari-ucigași literari, plățiți cu promisiuni și asmuțiți discret, sau mai pe față, de câțiva dulăi literari cu argumente „imbatabile”, deseori inventate,

calcă în picioare tot ce ține de memoria vreunei personalități culturale sau literare de la noi. Prin extensie, nu cred că e total greșit să folosim sintagma „contextul general al literaturii române”. „Șmecheria” dulăilor cu mintea ferfenițată de moliile invidiei și a frustrărilor de tot felul, tocmai în zona memoriei, și cu timpane infestate de speciale ecouri de amintiri comunistoide, este conformă cu principiul: *de ce să moară mama, când poate muri măsa*, sau: *acuzăm noi, ca să nu ne acuze ei!*

Având în spate această susținere, solidă, cred ei, noul și uriașul val de autori umplu rețelele de difuzare și rafturile bibliotecilor cu maculatură numită, în dese cazuri, creație literară. Aceasta, amplasată într-un soi de „modernism... autohton”, cam speriat de noul realism... democratic, devine, în tot mai multe cazuri, un... obiect de dispută în relația autor – cititor. Pentru că, iar aici apare marea problemă: literatura nu e o găselniță în respectiva relație, ci presupune existența a cel puțin trei elemente co-participante. Acestea sunt: autorul, opera literară (cartea) și cititorul, un trio indisolubil, autorul fiind elementul din combinație care deschide circuitul. Pentru aceasta, însă, respectiv pentru ca trio-ul să funcționeze cât mai aproape de-un mod ideal, autorul trebuie să lanseze operă de valoare cu mesaj care să fie receptat de cititor. Din păcate, în foarte multe cazuri, creația literară (opera), datorită unei exprimări motivate de un pseudomodernism, nu îndeplinește deloc, sau doar parțial, menirea de comunicator potrivit între autor-emitent și destinatar-receptor și astfel, cititorul se simte pur și simplu ignorat și, frustrat, renunță la... colaborare cu autorul. În acest fel, n-are rost să ne mai mire că se citește tot mai puțin, fiindcă o operă literară, nu rareori în exces metaforizată, aruncată în exprimări alambicate, se bucură de o indiferență totală. Spre mirarea (?) câtorva adepți ai poeziei... complicat-filozofice? Evident, saltul pare a fi spectaculos, însă cititorii zilelor noastre s-ar părea că vor să intre în posesia cărților **SI** pentru a le citi, nu doar ca să le ofere drept cadou...

DUMITRU HURUBĂ

POEME DE SINGURĂTATE

Un corb îmi iese în cale
Aruncate pumnale
De jonglerul turmentat
Frică de soarele rotund
Mă îndoii încovoidu-mă
Aruncate pumnale
Semnale
Fără lacrimi dacă se poate
Prezențe maleabile
Manipulând abisuri
Sunt un eter
Și ultima picătură a anului
Îmi iese în cale zdrobindu-mi
singurătatea
Aglomerate prezențe
Cu forme ciudate
Aruncate pumnale spre ochiul
oglină
Amintiri livrești
Restante din cărți...

OCHEAN

Semnez indescifrabil în
Propoziții de chihlimbar
Cu numele tău
Prin puține cuvinte
Fără măști
Să percep liniștea din oglindă
Ocean întors spre frumusețile lumii
Și apoi nimicul apunând
Peste înflorirea cuvintelor.

POETUL

Ram din lumina stelară
Curgând zbuciumat
Înlăuntru
Afară

ANGELA FANEA-MACARIE

ÎNTÂLNIRI ÎN SPAȚIUL VIRTUAL

Răzvan Ducan

Poet, Scriitor, publicist, Membru al Uniunii Scriitorilor și al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din Romania.

Veronica Pavel Lerner: *V-aș ruga, înainte de a intra în dialogul propriuzis, să ne faceți o mică prezentare autobiografică.*

Răzvan Ducan: În anul 1978, pe când aveam 21 de ani și eram student la Iași, Nichita Stănescu, care participa la prima ediție a Colocviului Național de Poezie, m-a întrebat, după ce îi fusesem prezentat ca tânăr poet: "De ce scrii?" I-am răspuns prompt: "De-aia, că mă doare". De fapt, scrisul era terapia unei insolite dureri, pe care am simțit-o mai mereu și pe care nu o puteam potoli decât așternând pe hârtie cam tot ce îmi trecea prin minte. Mai târziu, am conștientizat că nu e durere, în sensul clasic, ci mai degrabă bucurie camuflată, căreia harul îi dădea carate de prețiozitate. La 10 ani, câștigam Concursul Național Școlar "Tinere condeie", pentru poezie. În timpul liceului, colegii îmi spuneau "Poetul". În timpul facultății, s-au produs acumulările și primele decantări de substanță. În paralel cu poezia, începusem să fac presă scrisă. Era un exercițiu care, de asemenea, m-a acaparat, mai ales prin munca de investigare și cercetare. Simțeam o bucurie imensă când îmi apărea numele în ziar, sub vreun articol. Însă, doar după 1989 m-am dezlănțuit, atât cât a fost posibil într-un oraș de provincie, Târnăveni, din județul Mureș, acolo unde mă născusem, făcusem școlile primare, gimnaziale și liceale și unde revenisem după facultate. Am scris și tipărit cărți, am făcut și desfăcut ziare și reviste. Ba am mai fost și 8 ani de zile director al Casei Municipale de Cultură din localitate, dând culturii urbei o nouă combustie. Am trăit cultural mai tot timpul, pasiunea pentru cultură și publicistica culturală învingând profesia, cea de inginer, profesie pe care, din timp, am dirigit-o spre o latură mai umanistă, cea de profesor, fiind și în prezent profesor - inginer la un liceu din Tg.Mureș.

Poezia a făcut mereu casă bună cu publicistica, cu cercetarea culturală,

cu eseistica și critica literară. Eram și sunt în complementaritate în sufletul și mentalul meu, arătându-mă așa cum eram și sunt cu adevărat. Timpul a trecut, cărțile s-au adunat fără parcimonie într-o mică operă, fapt care mă face să privesc înapoi fără mânie: 15 volume de versuri, 3 antologii de poezie, 10 cărți de cercetare (în domeniul istoriei, culturii, sportului, mișcării literare, religiei), 6 cărți de publicistică, o carte de aforisme etc. În direcția publicisticii, poate ar trebui să mai menționez că am publicat peste 2000 de articole, preponderent culturale, dar și sociale, sportive, cu tentă istorică sau religioasă, sau pur și simplu de atitudine civică, în peste 100 de publicații cotidiene, săptămânale, lunare sau periodice, fiind uneori, la unele dintre acestea, redactor-șef, redactor-șef adjunct sau secretar de redacție. Ca să nu mai spun de cele din mediul online, din ultimii ani. Din 2009, sunt redactor la revista lunară de cultură "Vatra veche", publicație ce apare la Tg.Mureș și este invenția 100% a omului de cultură de anvergură națională, scriitorul Nicolae Băciuț. S-au scris și câteva cărți despre mine, fapt care mă onorează. Sunt inclus în dicționare și antologii. Am adunat în timp sufragii și onoruri, fiind din 2001 membru al Uniunii Scriitorilor din România, iar din 2013 membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, această ultimă instituție acordându-mi și un premiu național pentru cartea de publicistică pe anul 2017. Idealul vieții mele este de a lăsa mereu gravidă clipa și de a o umple cu consistențe. Măine nu există!

VPL: *Impresionant parcurs, iar entuziasmul cu care poposiți la casele memoriale ale scriitorilor români, alături de poetul și editorul Nicolae Băciuț e instalat în dvs. de mult! Dar, să începem cu începutul.*

Întâlnirea mea cu dvs. s-a produs prin revista "Vatra veche" în care am citit cronicile cărților dvs. de poezii și tot acolo v-am văzut și în fotografii. Ce a însemnat pentru dvs. întâlnirea cu Nicolae Băciuț, de care va leagă acum nu numai preocupările comune, dar și o frumoasă prietenie?

RD: M-am întâlnit cu Nicolae Băciuț prin 1987-1988, sau poate mai devreme. Conducea Cenaclul literar "Romulus Guga" din Tg. Mureș. Eu eram tânăr profesor-inginer care scriam poezii. Am participat la ședințele acestui cenaclu. Ulterior, după 1989, când m-am mai maturizat și aspirațiile mele erau altele, și se putea publica fără cenzura ideologică, am publicat prima carte, volumul de versuri "Viețuirea-n clepsidră", la editura ALPHA, din Tg.Mureș, unde Nicolae Băciuț era unul dintre editori. Ulterior am publicat alte cărți la editurile lui: "NICO" și "Vatra veche". De fapt majoritatea cărților mele le-am publicat la aceste edituri, Nicolae Băciuț fiindu-mi lector și de multe ori chiar primul cititor. Prietenia a venit parcă de la sine. Ulterior ea s-a cimentat și prin faptul că eu am fost timp de 8 ani (2000-2008) director al Casei Municipale de Cultură "Mihai Eminescu" din Târnăveni, iar el, în calitate de director al Direcției pentru Cultură și Patrimoniu Mureș, era un fel de șef al meu pe linie...metodologică. Scriam undeva că prietenia nu se povestește, prietenia se probează și prin aceasta, ea se afirmă. Nu știu dacă prietenia mea cu Nicolae Băciuț am probat-o suficient cu argumente, într-o marjă suficient de lungă de timp, și nici nu știu dacă ea s-a afirmat până acum în toată puterea cuvântului, așa cum am dorit. Știu doar că ea există și își trăiește combustia la grade înalte de bucurie și frumusețe. Suntem prieteni sub imperiul unor trăiri comune, în numele unor pasiuni și credințe comune: iubirea de literatura română; iubirea, în perimetrul mai larg al desfășurării ei, de cultura românească; "iubirea de moșie" cu tot ceea ce înseamnă ea, de "râu" și de "ram"; iubirea de "tot cei românesc, ce nu pier și nici nu va pieri", cum cânta Jean Moscopol, dar și alte iubiri, ce întregesc statutul de om frumos, purtător, într-o teacă a bunăvoinței, de sentimente umane.

VPL: *Una din cronicile→*
VERONICA PAVEL LERNER

scrise de Nicolae Băciuț în "Vatra veche" mi-a atras în mod special atenția: era vorba despre o carte de poezie de doi autori, tată și fiu, Răzvan Ducan - tatăl și Darie Ducan - fiul. Deși personalități literare diferite, sunteți ramuri ale aceluiași copac. Aveți și relații literare cu Darie, sau numai cele obișnuite dintre un tată-și fiu?

RD: Amândoi, atât eu cât și fiul meu, suntem două pietre tari, care caută să fie ele însele și în același timp să se împace între ele, inclusiv pe considerentul consangvinității. Da, avem și relații literare. Sunt multe de spus în această direcție. Printre altele, eu am realizat un interviu cu fiul meu, cu el la 30 de ani, publicat în revista "Vatra veche". Fiul meu a realizat cu mine un interviu-carte, "Părintar. Răzvan Ducan – 60", Ed. Vatra veche, 2017, atunci când am împlinit 60 de ani. În prefața cărții, acesta spunea printre altele: "Acest interviu atestă, prin scăparea de sub control și, uneori, complicitatea scăpării de sub control, starea de facto dintre noi doi, dar și starea de facto dintre optzecism și douămism. Cu toate acestea, se relaxează cumva în raportul tată-fiu și/sau fiu-tată, lăsând cozi de păun să se desfășoare liber..."

Tot el este "vinovat" și de selecția și de realizarea unui volum cu poeziile noastre de "ultimă oră", intitulat chiar așa "Poezii. Poeme. Răzvan Ducan. Darie Ducan", Ed. Vatra veche, 2015, carte invocată de dumneavoastră.

Cert este că s-a observat duetul nostru. În acest sens Adrian Păunescu spunea: "Un poet remarcabil, tânăr și copleșitor, Darie Ducan continuă opera de familie a tatălui său, Răzvan Ducan, poet și gazetar de prestigiu, din Târnăveni. Dumnezeu a dat acestei familii suficientă vocație pentru a întemeia o literatură".

VPL: Darie e nu numai poet, ci și un foarte talentat autor dramatic, cartea lui "Trilogia Burgundă" (Ed. Vatra veche 2015) mi s-a părut remarcabilă!

Ați participat anul acesta la o mulțime de manifestări dedicate centenarului Marii Uniri alături de neobositul Nicolae Băciuț și de Preotul Gheorghe Șican, pe care am avut fericirea să-i cunosc personal astă vară în Canada. Mi-ați putea spune care dintre evenimentele

comemorative la care ati fost prezent v-a impresionat cel mai mult și de ce?

RD: Au fost, doar pentru anul 2018, în jur de 25 de activități la care am participat împreună, fiecare manifestare culturală fiind cu ineditul ei, fiecare cu caracterele sale de frumusețe și prețiozitate. Desigur, au primat activitățile cu cartea. Și totuși, dacă trebuie să aleg o manifestare o aleg pe cea de la Roma, din 31 august, de Ziua Limbii Române, când am participat la o manifestare cultural-patriotică, în fața Columnei lui Traian. Am scris la timpul potrivit un material, intitulat "În AN CENTENAR...Pe urmele lui Badea Cârțan". Am fost 50 de mureșeni, majoritatea fiind, la ora manifestării, îmbrăcați în costume populare românești cu panglici tricolore....Nedumerirea de pe chipurile zecilor și sutelor de italieni care ne-au văzut a fost maximă. Izbiți de asemănarea noastră cu daci de pe Columnă, nu știau dacă noi suntem daci care am coborât de pe Columnă sau care vrem să urcăm pe Columnă?!... Programul și manifestarea în sine s-a desfășurat pe parcursul a mai multor ore, sub coordonarea scriitorului Nicolae Băciuț și a Sorinei Bloj, într-un entuziasm de nedescris, multe momente realizându-se spontan. Zeci de români, stabiliți la Roma, ne-au întâmpinat cu pâine și sare, dar și cu lacrimi în ochi. S-a intonat Imnului Național al României, Nicolae Băciuț făcând o pertinentă și bine documentată evocare a lui Badea Cârțan. Din țară s-a adus un pumn de pământ românesc și un pumn de boabe de grâu, care s-au aruncat la baza Columnei, ca ofrande înaintașilor, la fel cum făcuse și Badea Cârțan, cu peste un o sută de ani în urmă...Apoi s-au spus poezii și s-au cântat cântecele de suflet ale românilor..

VPL: Da, manifestarea de la Roma a fost impresionantă, am urmărit toate prezentările TV și de pe Facebook.

Și acum să trecem la întrebarea despre una din cărțile dv, cea care m-a impresionat în mod deosebit nu numai ca originalitate, dar și ca forță de transmitere a mesajului: "Poporul de proști versus Eminescu" (Ediția a doua, "Vatra veche" 2016). L-am citit dintr-o suflare, e un puternic și vibrant omagiu adus marelui poet

național. Ați reușit performanța de a-l aduce pe cititor, zi de zi, alături de Eminescu, ca și cum acesta ar fi în viață. Înainte de a-l publica, ați avut ansamblul volumului în minte, sau ați adunat poeziile dedicate lui Eminescu de-a lungul timpului?

RD: Nu am avut nici ansamblul "volumului în minte" și nici nu am adunat "poeziile dedicate lui de-a lungul timpului". Desigur, cu mici excepții. Eu lucrez altfel. Sunt setat pe o idee, pe un subiect important, care din acel moment începe să mă pătrundă și să mă macine. El pe mine și eu pe el. Așa a fost cu subiectul Eminescu. Când m-am conectat la el, din acel moment a început travaliul dulce-amar al încercării de a intra în viscerele esenței personajului, sub toate aspectele. De altfel, Eminescu m-a copleșit din toate punctele de vedere. Când am scris această carte îl purtam pe Eminescu peste tot, la serviciu, acasă, în oraș, la întâlniri literare. Scriam în minte și ștergeam în minte, până când am ajuns să mă confund într-o oarecare măsură cu acesta. Mă vedeam în gazdă, în cămăruțe strâmte. Mă vedeam fumând (eu care nu fumez) și consumând cafele pe care mi le făceam singur, eu care nu știu să fac o cafea ca lumea. Mă vedeam umblând pe stradă cu capul în pământ. Mă vedeam căutând cărți prin anticariate, avid de cunoștințe diverse, unele care nu aveau legătură cu literatura precum fizica, chimia, matematica, astronomia. Visam România și unitatea "românimeii" cu visul lui "de fier". Visam cu ochii deschiși și iubeam în taină. Am ajuns să fiu dependent de Eminescu și să-l iubesc în contumacie. Și totuși îl vedeam altfel pe Eminescu. Îl vedeam prin prisma cunoștințelor mele tehnice, a culturii mele generale destul de diversificate, într-o cheie subordonată fanteziei dominante. Și mai e ceva ce m-a ajutat "să-l văd" mai bine și anume revolta interioară a amândorura. Nu vreau să mă compar cu Eminescu. Nici nu e cazul, dar revolta mea interioară m-a ajutat enorm să "văd" revolta sa interioară. Simțeam că rezonăm cu el, că sunt pe aceeași lungime de undă cu zbaterile și aspirațiile sale, cu bucuriile și tristețile lui.

VPL: Emoționantă mărturie! Ca și cartea, ea reflectă profunzimea dvs. dragoste pentru Eminescu.→

Prefața volumului, semnată de Valentin Coșoreanu, scoate în relief multele calități ale volumului, aceleași pe care le remarcasem și eu. Când ați citit prefața, v-ați recunoscut intențiile demersului dv?

RD: Cu Valentin Coșoreanu am fost și suntem, precum zicea Nichita Stănescu, "două culori care nu s-au văzut niciodată". Am fost și suntem fiindcă nici acum, după ani buni, nu ne-am cunoscut fizic. Ceva ne-a decalat spațiul și mai ales timpul existențelor noastre. Aceștia i-am trimis pur și simplu cartea pe e-mail. Aceea prefață a fost rezultatul unei lecturi virgine a sa față de scrisul unui ins de care nu auzise și pe care nu-l cunoscuse. A fost, zic eu, o prefață scrisă fără prejudecăți. Mi-a plăcut faptul că a văzut imediat la mine acel Eminescu altfel, văzut dintr-un unghi, vreau să cred, insolit.

VPL: *Volumul dv transmite! Datorită poeziilor din el, am simțit un Eminescu diferit de cel pe care-l știam. Cartea trebuie citită, fiecare poem sintetizează și dragostea pentru versul eminescian, dar și revolta împotriva celor care nu-l (mai) prețuiesc. Iata un fragment din poemul "Dacă" (pg 79) : **Un singur cuvânt dacă scoți / dintr-un poem de Eminescu / oricare ar fi acesta, / poemul se scurge de conținut / ca și când ai lua dopul de la vană.***

În încheiere, mulțumindu-vă pentru tot ce ne-ați dezvăluit, v-aș ruga să ne spuneți ce poem din volum ați alege pentru a ilustra sentimentul complex pe care l-ați trăit când l-ați scris?

RD: Este cea mai grea întrebare deoarece m-am risipit și adunat deopotrivă, întru Eminescu, în fiecare poem. Și totuși....

Instituția Eminescu

La Eminescu, în poeme, se intră ca într-o instituție, cu portar și contabil-șef, adică nu se intră oricând și oricum.

Pentru început ți se cere legitimație de iubire, eliberată de cel mai intim organ al tău.

În al doilea rând, ți se uită în fundul irisului

să se vadă cât de răsturnată ți-e lumea ce-o vezi.

Apoi ți se scanează mirarea, apoi ești controlat la sacul

așteptărilor.

În final, se consultă tabele și înainte să-ți dea voie să intri, mai trebuie să lași, exfoliat, cel mai recent strat de dorințe.

Și dacă treci de pagina de gardă, urci etaje ale priceperii și pe coridoarele

întortocheate ale versurilor, cauți încăperile cu programul afișat de lucru cu sufletul.

Bați la uși ce se deschid prin răsfoire și în spatele lor, prind carate gradele de reverie.

Pe fire de păienjeni urci,

Pe ape freatice cobori.

În șaua unor electroni cauți pericole.

În sânul unei comete, mângâieri.

Până-n prăselele simțurilor, vibrează cuvântul.

Și ca să nu se șifoneze sensurile aflate,

le lași dezlegate, să pască liber indulgențe.

Pentru că ai rezolvat pentru un timp o problemă de semantică, ți se cuantifică prin noi înțelesuri ale lumii, picioarele bucuriei.

Atunci ai trăit lumi!

La ieșire, își predai aripile, treci prin detectorul de metafore, îți reiei cheile și codul de bare și apoi te reîntorci la penitența problemele cotidiene, dar spui tuturor , copleșit(ă):

„La Eminescu, în poeme, se intră ca într-o instituție cu portar și contabil-șef, adică nu se intră oricând și oricum”.

Árpád Rác, Fereastră

La mine, acasă

La mine, acasă, în casa mea, eu nu dau nimănui socoteală, La mine, acasă, dacă vreau, umblu în pielea goală.

Mă scobesc în nas, răgâi, trag părțuri și mă scarpin în fund, Sunt la mine acasă și tot ce nu-i permis în altă parte, aicea e sfânt.

Și acesta pentru că e dreptul meu, ca la mine acasă, Nici un fel de șoarece, sub nici un motiv, să-mi joace pe masă.

Aicea eu sunt și șoarece și pisică, dar și tigrul, când e cazul, La mine, acasă, sunt singurul care are dreptul de a trage ceasul.

Sunt singurul care are dreptul de a tăia pâinea cu cuțitul, ca atare, La mine, acasă, sunt singurul care pune în pahare.

Aici primesc și prieteni și cunoștințe și frați și cumnați, Dar nimeni nu râde, la mine acasă, de ciorapii mei desprecheați.

Doar eu am dreptul aici să sudui sau chiar birjărește să-njur, Când calc pe greblă și văd numai negru împrejur.

Sunt singurul care am dreptul să pun și să adun masa acasă, Și numai eu, singur, am dreptul să stau în cap de masă.

Aicea, unde cu bucurie decojesc Universul, ca pe un ou, Nimeni nu-mi șterge, la mine acasă, metaforele de pe birou.

Și nu permit nimănui să umble la bula mea de săpun, La mine acasă, doar eu am dreptul să fiu, puțin, nebun.

RĂZVAN DUCAN

Biblioteca Babel

POEȚI POLONEZI
CONTEMPORANI

JAROSŁAW IWASZKIEWICZ
(1894-1979)

Pana ți-e ruptă

Pana ți-e ruptă, dar încă scrie,
Inima ți-e atinsă, dar încă bate,
Vocea-ți strigă... dar nimeni nu
răspunde
Iar steaua-ți luminează pe la spate.
Arborii întunecați merg pe-al lor
drum,
Teii foșnesc, crengile se vor
prăbuși,
iar eu stau, ascult: al vântului cânt
Despre ce s-a dus și nu va mai fi.

Și încă n-aș zice ultimul cuvânt.
Ce-am fost aici - cum pot să spun ?
Poate o creangă ce s-apeacă la
pământ,
Poate o piatră care se duce la fund

TRISTA VENEȚIE

Ce-mi mai amintesc din toată
călătoria –

ziduri roșii și schelete gotice
glicinele care înfloresc
timid
la colțul caselor

zâmbetul unei fete
și câinele blondului care lătra
la lume
și la mine

la ploaie
și la gondolă

gata să sară în canal

PRIVIGHETOAREA

Între cântecul tău de ieri

și cel de azi
e toată viața mea

și nu pot înțelege
cum de s-a întâmplat așa

Cum se poate
ca ceea ce azi mi-ai cântat
să fie ecoul cel adevărat
a ceea ce ieri se petrecea

de ieri până azi
abia am clipit
din palme doar am bătut
și-am suspinat

mi se pare că triful acela
continuă

dar totul s-a terminat

totul s-a terminat
privighetoarea mea

SEPTEMBRIE

(Versuri din Palermo)
Mama m-a învățat
să-mi salut sora
când mă uit la prima stea

s-a dus mama s-a dus sora
în curând
nici vorbele mele nu vor mai fi

iar steaua
va lumina

câtă vreme galaxia
nu se va împărștia
în neant și ea.

Cum să fie

Cum să fie o pădure
de sălcii?

totdeauna sălciile stau singuratece
însă aliniat

Árpád Rác, Iarnă

ca într-un cortegiu
ca într-un convoi

Umbra pădurii de sălcii
e de-un cenușiu tulbure

iar tulpinile singure
pășesc
negre

în cortegiu

IUNIE

(fragment)

.....
tinerțea mea
n-a murit – vie
se înalță
în muzică
în cântece și vorbe
ruginite
dar mai sonore
ca zilele de azi
pline și tari
curge apa
curge apa amintirilor
și iarăși
se înalță
tunetul vijelios
muzica clopotelor
sub cerul negru
cub cerul surd
al primăverii
.....

EPILOG

Cei care au pierit
Cei care s-au salvat
Cei care prin livezi de măslini s-au
plimbat
Cei care au cules fragi
Cei care au murit la Sandomierz
Mamele bătrâne care au plâns prin
cafenelele
De la Roma și din Paris
Cei care l-au citit
pe Conrad
Cei care n-au știut ce-i oboseala
Hoinărind și noaptea
Cei care pe mare au plecat
cu bărcile ce se clătinau
Cei care la Stawisko au arat
și-n altă parte la fel
ca să culeagă roșii
Cei care au zburat pe coama norilor
și-au mers prin abataje
Cei pe care atâta i-am iubit

Se vor urca cu mine la bordul Arcei
care o să-i poarte prin întuneric.

Traducere
NICOLAE MAREȘ

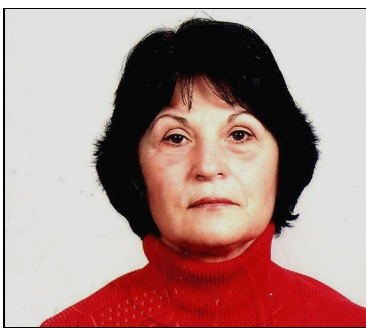
Ocean întors

Controversatele „farfurii zburătoare”

Leslie Kean, *UFO's, Three Rivers Press, New York, 2010*

Sinceră să fiu am avut multă vreme o rezervă față de cei care susțineau cu feroare existența UFO-urilor (unidentified flying objects - obiecte zburătoare neidentificate) sau în românește OZN-uri, considerând subiectul absolut frivol. Am crezut că atenuarea până la dispariție a sentimentului religios, secularizarea în masă în lumea superindustrializată este cauza orientării oamenilor spre domeiul altor miracole, care să-i scape de angoasă sau, în scepticismul meu total, am atribuit, în cel mai bun caz, aceste fenomene unor țări avansate, care au produs în secret mașinile performante semnalate, se pare, de mii de oameni. Dar într-o seară m-a surprins nepregătită cu contraargumente un interviu luat lui Leslie Kean de către Tucker Carlson, un jurnalist serios la *Fox News*. Mi-a ajuns la ureche discuția lor despre un asemenea obiect semnalat la aeroportul O'Hare în Chicago în după amiaza zilei de 7 noiembrie 2006, în timpul orelor de vârf. Un obiect sub formă de disc a staționat liniștit timp de aproximativ cinci minute la aproximativ 500 de metri înălțime deasupra porții C17, la terminalul companiei *United Airlines*. Piloții pregătiți de decolare l-au văzut, precum și unii angajați din serviciile aeroportului. Rapoartele arată că evenimentul a durat între cinci și cincisprezece minute. Subtitlul cărții menționează: *Generals, Pilots, and Government Officials go on the Record*, autoarea dorind să ne avertizeze că s-a sfătuit cu oameni grei înainte de a porni să abordeze subiectul. De fapt, cartea este un colaj al mărturiilor unor piloți comerciali și militari, care au experimentat în direct fenomenul, ale unor șefi de agenții, oameni politici, membri de asociații însărcinate cu urmărirea misterului. Cuvântul înainte e semnat de John Podesta, fost consilier în administrația Bill Clinton, iar acum activist la Centrul pentru Progresul American, care luptă pentru cât mai multă transparență guvernamentală.

Leslie Kean, o jurnalistă de investigație, lucrând pentru o stație

publică de radio din California, a fost captată de subiect, odată cu primirea acum zece ani de la Paris a raportului *Cometa*, elaborat de treisprezece generali pensionari, oameni de știință și experți în problemele spațiale, după analizarea documentelor legate de întâlnirea dintre piloți militari, comerciali și obiectele zburătoare neidentificate, observate de aproape, înregistrate de radar și fotografiate oficial. Ele reprezintă 5% din totalitatea aparițiilor de pe cer, restul putând fi manifestări naturale, baloane meteo, etc., deci de origine terestră. Aceste obiecte misterioase uimesc prin performanțe de viteză și accelerație necunoscute pe pământ, planare și staționare în mijlocul aerului care sfidează legile fizicii, părând a fi ghidate de o inteligență naturală sau artificială. Raportorii au subliniat că natura și originea acestor obiecte rămâne total necunoscută și că dacă s-ar adeveri că sunt vehicule sau sonde trimise din spațiul extraterestru, aceasta ar fi un eveniment monumental în istoria omenirii. Întrebați dacă nu ar putea fi construcții americane secrete generalii francezi au răspuns: *"Countries do not fly experimental aircraft repeatedly in foreign airspace without informing the host country and then lie about it later.* (Țările nu zboară construcții aeronautice în mod repetat în spațiul aerian străin fără a informa țara gazdă și apoi să mintă despre asta - Leslie Kean, *UFO's*, p. 3).

Adâncindu-se în cercetarea subiectului, autoarea a observat ea însăși că aceste obiecte necunoscute au apărut pe cerul planetei de decenii, într-o varietate de forme, uneori singure, alteori în valuri, demonstrând capacități care întrec cu mult nivelul nostru tehnico-științific, *"impossible" capabilities* (capabilități imposibile). Raportul *Cometa* a împins-o pe Leslie Kean să se dedice unui subiect

ridiculizat aici în America și mai nou complet ignorat de guvernul american, cel puțin în relația cu publicul, abandonat în dezinformare. Ea își mărturisește astfel drama: *"The questions raised by UFO phenomenon were deeply disturbing to our accustomed ways of thinking. The subject carried a terrible stigma and was therefore a professional risk for those publicly engaged with it"* (Întrebările ridicate de fenomenul UFO erau profund deranjante față de modul nostru comun de a gândi. Subiectul implica un stigmat teribil și un risc profesional pentru cei public angajați în el - op. cit., p. 4). În 1950 funcționa în SUA agenția *Project Blue Book* (Proiectul Cartea Albastră) care strângea și analiza informații de la cetățeni despre "farfuriile zburătoare". Agenția s-a închis după 1970 și odată cu ea s-a așternut tăcerea și stigmatizarea celor care se angajează în asemenea conversații, care pot cauza pierderea jobului. Leslie Kean subliniază că datele oferite de cartea ei aparțin perioadei 1976 -2007. Nimeni nu înțelege cauza acestei atitudini obstructive din partea oficialilor americani, când în Europa și alte părți ale lumii acest tabou nu există deloc și informația circulă liberă. Atunci, în 2010 ea nu avea știre de un program al Pentagonului strict secret, demarat în 2007 și finanțat la inițiativa senatorului Harry Reid. Leslie Kean a aflat de această știre importantă abia în octombrie 2017. Un purtător de cuvânt al Pentagonului a informat că programul a luat sfârșit în 2012, dar jurnaliștii susțin că el continuă până în prezent, dar nefinanțat din bugetul oficial. (vezi Ralph Blumenthal, *On the Trail of a Secret Pentagon U.F.O. Program*, www.nytimes.com, Dec. 18, 2017).

Autoarea bazându-se pe un imens material de observație și înregistrare radar, fotografică, filmică susține că realitatea existenței acestui fenomen este incontestabilă, *"it is a matter of fact"* (este un fapt - op. cit., p. 12). Ele sunt structuri reale, nu vizionare, cu consistență fizică, și, ceea ce este mai tulburător, *"might have an origin outside of planet Earth"* (e posibil să aibă originea în afara pământului - op. cit., p. 101). În continuare ea prezintă mai multe cazuri relevante pentru aserțiunile ei. →

SILVIA URDEA

La sfârșitul anului 1989 deasupra Belgiei, timp de doi ani, mii de oameni au văzut obiecte de formă triunghiulară de aproximativ 40 de metri, cu pete luminoase iradiante, dar nu orbitoare, plutind silențios pe cer sau staționând, pentru ca apoi să accelereze cu o viteză nemaiîntâlnită. Colonelul De Brouwer, care în 1983 a făcut parte din secțiunea de planuri strategice NATO, a fost desemnat să studieze fenomenul și a descris imensa frustrare produsă de imposibilitatea de a determina originea și intenția acestor intruși în spațiul aerian belgian. Aflate la o altitudine de cca 300 de metri, aceste obiecte s-au sustras unei fotografieri clare. Forma triunghiulară înregistrată cu ochiul liber n-a apărut pe film. Laboratoarele au explicat că aceasta se datorește luminii infraroșii din jurul obiectului, lumină care poate face ca obiectul să dispară integral într-o fotografie.

Din informația lui Wilfried De Brouwer spicuim secvența cu doi polițiști, Heinrich Nicoll și Hubert Von Montigny, care în 29 noiembrie 1989 la orele 17:15, patrulând drumul dintre orașul Eupen și granița germană, au fost șocați de lumina intensă a câmpului din apropiere astfel că puteau citi ziarul în mașina lor. Le-a atras atenția un vehicol triunghiular cu trei pete de lumină iradiantă și o lumină roșie ca o minge, pulsând în centrul construcției. Obiectul plana la o distanță de 100 de metri și o altitudine de 80 de metri. Deodată mingea roșie s-a desprins din centrul vehicolului, îndreptându-se spre locul patrulei spre marea ei disperare, dar "mingea roșie" a dispărut repede. Treisprezece polițiști au înștiințat autoritățile că au văzut triunghiul solid, cu cele trei lumini. În total 70 de persoane au făcut aceeași depoziție. La 1 decembrie, meteorologul Francesco Valenzano, mergând prin piața Nikolai în Ans, lângă Liège a remarcat un obiect similar făcând turul pieței, trecând direct peste capul trecătorilor. Ei au notat că lumina roșie din centrul vehicolului era rotativă. La 22 aprilie 1990, doi muncitori de la o fabrică din Basècles, sud-vest de Bruxelles au observat o imensă formă trapezoidă (100 x 60 metri) de culoare gri care a planat deasupra hornului, având șase lumini puternice, care au invadat întreaga curte a fabricii. Vehicolul s-a deplasat lin dispărând. Se pare că unele vehi-

cole răspund semnalelor de la farurile automobilelor, cum s-a întâmplat la 22 iulie 1990 cu dl. și d-na Marcel H. care treceau prin Grace-Hologne la orele 22:35. Exemplele continuă, dar să vedem care sunt concluziile lui Wilfried De Brouwer. Din analiza materialului celor care s-au întâlnit cu asemenea structuri rezultă: 1. Varietatea formelor, de la triunghi până la trapez, ou, țigară, diamant, port-avion întors cu susul în jos. 2. structurile au fost văzute de numeroși indivizi, dar nu s-au înregistrat pe radarele de supraveghere. 3. de câteva ori o structură sau alta s-au aplecat, lăsând să li se vadă partea de sus, geamuri sau lumini laterale, lumini aprinse în dom. 4. observatorii de pe pământ nu au experimentat perturbări electromagnetice. 5. niciun UFO nu s-a manifestat agresiv sau ostil. 6. obiectele zburătoare nu au încercat să se ascundă și în câteva cazuri s-au deplasat spre observatorii de pe pământ.

7, au dovedit performanțe tehnice necunoscute pământenilor, nici azi, după mai mult de douăzeci de ani de la valul UFO de deasupra Belgiei. Au staționat și planat în poziții neobișnuite, ca de pildă verticale sau ridicându-se în unghi de 45 de grade. Au alternat viteze foarte reduse cu accelerări extreme, de care avioanele nu sunt capabile încă. Lumina acestor obiecte are o natură specială, nemaiîntâlnită. Lumina roșie pulsatorie din centru a fost văzută detașându-se de structuri și întorcându-se la loc. 8, *"The most important conclusion is that there must have been air activities of unknown origin in the airspace of Belgium"* (Cea mai importantă concluzie este că trebuie că au fost activități de origine necunoscută în spațiul aerian al Belgiei - op. cit., p. 35).

Aparițiile necunoscute din spațiul aerian al Belgiei nu s-au scontat cu nici un accident sau vătămare. Leslie Kean atrage atenția că nu este întotdeauna un happy end. Uneori pot exista riscuri. Ea citează o anomalie petrecută în spațiul aerian american în 1977, eveniment descris de Dr. Richard Haines, un cercetător pensionar de la NASA, în studiul său *Aviation Safety in America - A Previously Neglected Factor* (Securitatea aviației în America - Un factor mai înainte neglijat, op. cit, p. 41). Richard Haines a dezvoltat o bază de date cu peste 3400 de apariții

descrise de martori originali. În studiul său a menționat o sută de întâlniri riscante dintre avioane și UFO's. Printre acestea este amintit cazul pilotului Neil Daniels, căpitan al companiei United Airlines, care în 1977 a întâlnit o asemenea structură în zborul dintre San Francisco și Boston la o distanță de cca 900 de metri. Avionul de pasageri, pus pe pilot automat, a fost forțat să facă o întoarcere neprevăzută la stânga, deoarece aparatura de bord a fost deranjată de interferența electromagnetică a obiectului, atâta timp cât lumina puternică s-a deplasat pentru câteva minute de-a lungul traseului avionului. UFO-ul a cauzat o tulburare în câmpul electromagnetic din jurul avionului. Dacă un UFO poate schimba cursul avionului de la distanță impactul va fi mai viguros în apropiere. Când pilotul N. Daniels s-a confesat șefului la o vânatoare de rațe despre acest incident a fost admonestat, amintindu-i-se să tacă din gură ca să nu-și piardă jobul.

Autoritățile aviatice portugheze s-au dovedit mult mai receptive față de experiența pilotului Julio Miguel Guerra, care în jurul orei 10:50 în 2 noiembrie 1982 a zburat pe un avion DHC-I Chipmunk la altitudinea de 1660 de metri, în regiunea munților Montejunto și Torres Vedra aproape de baza aeriană Ota din Portugalia. A observat la stânga lui dedesupt, aproape de pământ, un obiect de formă ovală. Întorcând avionul 180 de grade spre stânga, pentru a identifica obiectul, a constatat că acesta a fâșnit la 1660 de metri altitudine în mai puțin de zece secunde și s-a oprit în fața Chipmunk-ului. Era un disc metalic compus din două jumătăți metalice una peste alta cu un fel de bandă strălucitoare la mijloc. Obiectul a început să descrie o mișcare eliptică largă spre stânga. În așteptarea a doi colegi curioși să vadă și ei arătarea, Julio a petrecut cincisprezece minute cu strania apariție care continua să execute elipsa în jurul avionului. Pilotul zice că acest timp *"felt like forever"* (a fost o veșnicie).

Curios să determine ce putea fi obiectul Julio s-a îndreptat direct spre el, iar acesta *"it came toward me and flew right over me, on top of my aircraft, and stopped there, like a helicopter landing, but much, much faster, breaking all rules of aerodynamics. It was very close →*

to my plane, only about fifteen feet (cinci metri). I was astonished, I closed my eyes and I froze at this moment, without reacting.”(a venit spre mine și a zburat deasupra mea, peste avionul meu și s-a oprit acolo, ca un helicopter aterizând, dar mult, mult mai repede, încalcând toate regulile aerodinamicii. A fost foarte aproape de avionul meu, numai la cinci metri. Am încrăenit. Am închis ochii și am înghețat în acest moment, fără reacție - op. cit. p. 49). Nu a avut loc nici un impact. Fiind atât de aproape de structura necunoscută pilotul a putut vedea că era cât avionul de lung, adică 7.75 metri, dar în 1983 când autoritățile aviatice au lansat investigația s-a constatat că UFO-ul a zburat pe verticală cu 300 mph, iar pe elipsele efectuate cu 1.550 mph față de nivelul din apropierea solului. O asemenea performanță depășește cu mult standardele prezente ale aviației contemporane. Toți au conchis că este un obiect neidentificat, necunoscut oamenilor.

S-a constatat că nu au loc ciocniri între aceste apariții și avioanele terestre deoarece structurile necunoscute sunt înzestrate cu o extraordinară capacitate de manevră: *”In many cases, the objects rapidly avoid a collision at the last minute, and it's not left up to the pilots to make these moves.”* (În multe cazuri, obiectele evită rapid coliziunea în ultimul moment și nu este lăsată la latitudinea piloților să facă aceste mișcări - op. cit., p. 53). Au fost semnalate și întâmplări tragice când subiecții au fost piloți particulari, neexperimentați. În 21 octombrie 1978, după orele 21:00, în Australia tânărul de douăzeci de ani, Frederick Valentich a închiriat un avion Cessna 1821 ca să zboare la King Island, la sud de Melbourne. A fost urmărit de un obiect neidentificat care când îl înconjură, când zbura deasupra lui. Acest joc s-a dovedit fatal deoarece l-a dezorientat pe Valentich, care probabil a sfârșit în mare.

La 23 aprilie 2007, căpitanul englez Ray Bowyer a raportat întâlnirea sa cu două OZN-uri gigantice, în timp ce pilota un avion de pasageri peste Canalul Mânecii. Întâlnirea a durat cincisprezece minute fără nici un efect asupra aparatului electromagnetic a avionului. Obiectele în formă de disc, extrem de masive aveau, după aprecierea

căpitanului, lungimea de 1.5 km. Căpitanul a concluzionat că aceste structuri nu aparțin terrei. Deși în Marea Britanie se comunică liber despre aceste evenimente, martorul subliniază necesitatea imperioasă de a se discuta public mai mult și mai deschis pe această temă, deoarece *”regardless, the day may be coming when the whole human race will have to face the frightening reality that we are coexistent with others in this universe. In my view, we may be well advised to get along with this now, because frankly, we have very little choice”* (Independent de noi, va veni ziua când întreaga rasă umană va trebui să confrunte realitatea înspăimântătoare că noi coexistăm cu alții în acest univers. După mine, ar trebui să fim sfătuiți să ne obișnuim cu asta acum, pentru că de fapt nu avem încotro - op. cit., p. 81).

În mai multe ocazii când piloții din avioane militare au încercat să atace cu rachete obiectele necunoscute au fost anihilați. Aceasta s-a întâmplat de pildă deasupra Teheranului, când două avioane F4 II jet au fost trimise să urmărescă un OZN, care în 18 septembrie 1976 efectua mișcări circulare la joasă altitudine deasupra capitalei iraniene, înspăimântând populația. Încercarea de atac a eșuat, după cum mărturisește unul dintre piloți: *”Suddenly nothing was working. The weapons control panel was out, and I lost all the instruments, and the radio.”*(Deodată nimic n-a mai funcționat. Cadranul de control al armelor a fost anulat și am pierdut funcționarea tuturor instrumentelor și a radioului - op. cit., p. 88). Obiectul avea formă de diamant, emițând lumini multicolore. Din el a ieșit un alt obiect care a aterizat, având o lumină radiantă, care le-a permis piloților să vadă granulele de nisip de la o înălțime de aproximativ 15 mile. După aterizare obiectul a dispărut instantaneu în cer.

Un investigator francez, Dominique Weinstein a observat că aceste obiecte au un comportament deliberat, manifestând neutralitate când în joc sunt avioane comerciale sau particulare și o atitudine activă, de luptă aeriană când întâlnesc avioane militare.

De asemenea, probabil nu este întâmplător că obiectele neidentificate sunt frecvent văzute deasupra complexelor nucleare, a depozitelor

de bombă atomică. Prezența acestor obiecte a fost sesizată mereu în preajma locurilor sensibile din punct de vedere strategic militar, precum Los Alamos, Albuquerque, Alamogordo, Oak Ridge, Knoxville etc. În 16 martie 1967 la Baza Aeriană Malmstrom, în Montana cca douăzeci de rachete nucleare au fost neutralizate când OZN-urile s-au aflat în proximitatea locului. În 24 octombrie 1966 la Baza Aeriană aeriană în Dakota de Nord sistemul de rachete Minuteman a fost deteriorat, după ce acești intruși au fost văzuți timp de trei ore de numeroși observatori, iar doi dintre ei au fost înregistrați de radar. La orele 16:49 alarma exterioară și interioară pentru securitatea depozitului rachetelor Oscar 7 a fost activată la un oficiu situat la 16 km depărtare. Echipa de verificare, deplasându-se la fața locului, a constatat că *”not only was the fence open but the horizontal door closing the missile silo was also open. This reinforced-concrete door weighed nearly twenty tons and there were no tire tracks nor any record of a visit that could account for this.”*(nu numai că gardul a fost deschis, dar a fost deschisă și ușa orizontală care închide lăcașul rachetei. Aceasta fiind din beton armat cântărește aproape douăzeci de tone și n-au fost urme de tracuri sau de vreo vizită, care ar fi putut explica asta - op. cit., p. 139).

Leslie Kean crede că există o legătură între punctele militare strategice nucleare și prezența OZN-urilor deasupra acestora pentru mai multe ore, cu efecte distrugătoare de multe ori. *”This is suggested by data collected over several decades. It could be part of the answer to the question of why UFO's have been present in our environment.”*(Aceasta este sugerată de datele culese de-a lungul câtorva decenii. Poate fi parțial răspunsul la întrebarea de ce OZN-urile sunt prezente în mediul nostru - op. cit., p. 137), crede autoarea cărții.

Lucrarea lui Leslie Kean apreciată de numeroși specialiști în astrofizică este caracterizată de renumitul om de știință Michio Kaku *”a treasure trove of insightful and eye-opening information”* (o comoară de informație penetrantă și revelatoare” - vezi coperta exterioară).

Waterford, 12 iunie 2018

Din ciclul *Interiorul șoaptei*

luni

m-am chinuit să-ți scriu
a trecut o bună vreme
și scrisoarea mea a rămas
pe fereastră
toamnă s-a împlinit
acum
pe firul de iederă
strălucesc culori palide
iar dimineața ia din cer
o mantie argintată
și alunecă pe fereastră
știi
n-am vrut să te supăr
ți-am scris
că sunt sănătos
că o duc bine
că doar uneori te desenez
pe retină
din ce în ce mai eterată
sunt fericit
chiar fericit ți-am scris

fericirea

ia forma unui șarpe de casă
apoi deodată
alunecă se prelinge în suflet
pe inimă o să și se ivească
o limbă despicată
dar i împăcarea
și n-o să crezi
n-o să crezi că
din lucruri mărunte
îți construiești împrejurul
spațiul acela mic în care
îți aduci o femeie
măcar s-o privești
măcar să nu-i duci dorul
ești fericit că cineva te
așteaptă
iar la capătul drumului
te ia în suflet
nu
nu ca pe-o povară

legănări

palmele tale au mirosul de
fragă
gura gustul de măr
ia-mă în iad
ia-mă cu tine
să adunăm iubirea-n păcat
nu
nu te întoarce
în spatele tău
nu mai e fetișcana
ce se jucă sub lună
pe un picior

cu o piatră în mână
ori cu o coardă de vie
legată de mijloc
căutând de-a oarba
pe șapte cărări
ia-mă în poală ca pe copilul
plecat în vise din cântecul
tău
du-mă departe
pe-o frunză
ruptă de toamnă
scapă-mă-n suflet
curăț
și flăcău

prefaceri

nu e nevoie să fii
să fii singur și trist
nu e bine să strigi
știi
cât de ușor
cât de simpu
este să minți
cât de ușor
să te prefaci
adus de noapte
adus din păcat
cât de ușor
din urlat să taci
cum
un cântec gemut
scăpat de cuvinte
scăpa dintr-o limbă
în care nu te-ai născut
când
nu te doare
când nu trăiești
când din nea
faci copiii
pe care nu-i crești
când
nu poți ori nu mai ai
niciun rost

când nu vezi
nu simți
norul ce se despare
de cer
și se lipește de sânii
din care ai supt

părinții

toate mi s-au părut vechi
dar atât de frumoase
la plecare
ploaia venită din interior
îmi urcat pe față
chiar sub privire
tatăl meu încă o țină pe
mama
în brațe

era el falnic și ea încă plină
de viață
banca din câteva scânduri
așezată cuminte sub un măr
tânăr
și fereastra de câteva ori mai
mare
decât palmele lor
lăsa o mușcată cu flori
galbene
să crească
am știut
dar mi-am ucis gândul
că n-o să-i mai văd
decât seara târziu
când mintea nu doarme
nu
doar urlă
și nu pot decât să ascult
cum ziu se îndepărtează

frații

o plapumă umedă înserarea
gândul
că sub ea înghesuți ne
povesteam
ziua
noi cei 6 frați
din cuvânt în cuvinte ne
trezea
dimineața
încă veseli
încă plăpânzi
o auzeam pe mama pe la 6
tânără ea atunci
cum aducea lemne și așchii
cu brațul
și făcea focul
punea apoi felii de pâine pe
plită
cu grijă le întorcea să se
rumenească
le freca apoi bine cu usturoi
și cu untură de porc
ceaiu de mentă făcea aburi
ce coborau cu mireasme
vrăjite
peste noi
nu știu de ce chiar astăzi
când ar trebui să mă
odihnesc
mă leagă lin gândul de frații
mei
plecați fiecare pe alte cărări

funia

o să mă spânzur de sânii tăi
în fiecare zi
să-mi simți povara
acel inel al degetelor
al mâinilor
care te țin iubitoare

Atila Racz s-a născut la 1 martie 1957, la Năsăud, dar a copilărit în Bistrița, fiind coleg de școală, poezie și "cavalerie" cu scriitorul David Dorian, la "Andrei Mureșanu". Au debutat amândoi în anii liceului, în paginile revistei "Primii pași", îndrumați de profesorul și latinistul Ioan Cutova. Atila Racz a publicat după 1990 volumele: "Dulcea mea pustiere", "Eden în pustiere" și "femei, iubiri, poeme". În urmă cu aproape 20 de ani s-a mutat în Irlanda, fără a reveni în țara de atunci. Atila Racz este foarte activ în presă, electronic.

S-a stabilit din 1998 în Dublin, Irlanda, unde a fost publicat în 2 antologii: Writin4all the best of 2010 și 2011 iar în 2016 în Londra, în antologia de poezie internațională: Poetry Without Borders.

nu uita

ea seamănă cu râul lăsat
de munte
să alerge
să alunecă dintr-un chip
întru altul
doar păstrăvii o ating
primăvara
când pe fața ei albă
infloresc pistrui tomnatici
așa i-aș scrie
dar epistolele ajung prea
târziu
nu mai am acel curaj
să i le pun în palmă
așa cum un fir de nu mă uita
departe de viață

ATILA RACZ

DODOXII

ale tale linii line –
sufletul poporului –
singur și satrap –
Hanuman chalisa –
Clementina – ajuns de
blândetea amurgului -
tu

ale tale linii line

ale tale linii line
nelipsite zilei sine

no că fericit te dai
omul care acte ai

numai pus îmi ai de
spus
cine-l cruce pe Iisus
cu Zalmoxe nici pe fus
nici pe rugul lui Jan
Hus

c-am pus campus pe
Ampoi
rampa raptului de-apoi
ce un soare în urzoi
razele se țes război

pe ce gaiță aghiuță
Sfânta Vineri se înstruță
cu mărarul în căruță

emisionarule
filosofii paru-le
părul și mai rarule
cotorționarule

îndărăt din armonie
racule și Românie
străvezime nimerie

rămânerea pe liră
religii de-mi inspiră

va fi la timpul trecut
în suburbie pe Prut

la o batere de gong
nu vă pară scrisul long

orele în cap căpestre
caii să-i înaripestre

transcriem himere
de pe veliere

capra trage tragic
vaca rage ragic

ajunsă cataligă

nisipului de rigă
în dună să se frigă

cuvântul scăpătase
binomului crevase
trinomului neșase

la Trevi devi Evei evi
la câte școli pe drog
elevi
or crește revărsați pe
țevi

tematicile s-ar or sar
în zalele ursar corsar
în pânză roată trăsurar
cu florile jurații jar

la pas prigorii ploii
din inșii nemai Troii
cu gir girați eroii
întorși la Gura Foi

plîpânda îl încearcă
pe căpitan în zarcă

nici statuie nici comând
altui rând plecat curând

terasă de speranță rasă
din sunetul de cuirasă
în opozanță curioasă
de nu rămâne nimeni ca
să

vin ai băut la tort catart
măine penați histoire de
l'art

Anaximandru argo
Seneca sin embargo

palanca mîncărime
de herpes pe mulțime
sărutului de nime
în hăi și aferime

junii zilelor trecute
junglele numai cucute

desenatu-ne aorta
care contra care mort a

cât om mai rămâne om
mane padme hum
genom

ce și voi simboluri arhe
tipuri bea-le Taliarhe

brazilor la rădăcină în
cătarea cătălină

tacâmul ne scapătă
camătă ne capătă

la lăsată veștii
la sorbirea ceștii
descleștează cleștii
încleștează peștii

dacă scriu sub mere
malului himere
traulere amere
mă înece sfere

salți în scris pretorienii
pe întorșii de la denii
Durban cu mahatma ce
ni-i

peste avara avar
de șezuși hindus afar'

mari de atma Raja Rao
Narayan cu Updike dao
Mulk din Raj până-n
Bilbao
dă-mi de puja carte na-o

de-ar fi aici Eliade
altfel pe Tagore l-ar
rade
en la barba camarade
catalani siberiade

Africa de Sud Gumești
angrezi americănești

ne lăsăm la mal la loc
la lumină la mijloc

cântecul și mai bălai
bariș ploaie hindu lai

se răstoarnă rânza
splina
pe șoseaua Colentina

tablele bătute de climă
anunțându-se mimă

și la muntele cu cerii
și la mările-nvierii

îmbrăcați-i pe cei goi
pe la noi prin mușuroi

la mijloc de schituri
goale
să mai spargem niște
oale
Dunăre la canarale
îmbucate baclavale

rând hindus la Săvârșin
de rimează aum amin

mi-ai grăit gură uscată
mărul boy că para fată

ușă-n ușă auroră
joc de karmă de cu horă

în coclaur adipos
îți voi spune de folos
al spetiților Hristos

la tine-n bagabonție
ca la mine-n Bărăție

vei vedea că voi traduce
Basarabia pe cruce

din acest moment
dicteu
mi l-aș potrivi resteu

ne dorirăm Parma
schimnic
băuturilor din timnic

tată muzicalitate
zarurilor ecuate

de clară ne declară
în aer de pe scară
ori urcă ori coboară
de cum ne răsufară

de cum ne respirară
de cum ne inspirară
de cum ne expirară
rit ară măritară

ori Sita brazdă mară
din pomul oglinjoară
ori kalpavriksha doară
că ne întârziară

nu se prezentară
din a lor contrară
vacile ne cară

soarele spre vară

GEORGE ANCA

Iubirea învinge totul! Doar iubirea!

De la tragedie la extaz

Viața lui Izbuc, adică a lui Victor Crăcănel, că așa îi spuneau și vechile cunoștințe care se mai cizelaseră, și alea noi, de la facultatea unde lucra ca profesor universitar a avut o viață exact ca în opera lui Carl Orff, „Carmina Burana”, așa cum observase bunul lui prieten Marian Umbraru, scrisă pe un libret în limba latină de la o biserică benedictină, cam din secolul al XI-lea.

Și esența era în strofa, „O fortuna, velut Luna/ status variabilis”, adică „Norocul e ca și Luna, se schimbă mereu”... Viața lui Victor se încadra perfect.

Până la terminarea facultății se căsătorise cu fata pe care o iubea, fata cuminte care îl iubea, fata cea iubitoare de copii. Primi ani au fost admirabili dar, când Victor începuse să aibă bani, urcase pe scara ierarhică în facultate, soția a concluzionat că e prea sărac pentru ea. „Adică cum, unii merg pe insule exotice în vacanțe și eu trebuie să mă mulțumesc cu Insula lui Ovidiu, de la Mamaia. Și asta doar pentru o amărâtă sarmură de pește. Trebuie să fac ceva, chiar dacă fără el.”

Și a făcut!

Frumoasa roșcată - așa se vopsise atunci - cu ochii verzi, i-a dat „verde” lui Victor pentru că întâlnise un arab sau un evreu cu mulți, foarte mulți bani, cu afaceri prin România. Într-o seară nu a mai venit acasă, doar l-a sunat a doua zi, gândindu-se că dacă va ști de ea nu o să anunțe poliția că a dispărut. I-a spus doar că și-a găsit fericire în contul unui tip brunet și bogat... Victor a încercat să afle cine era ăla, dar trădătoare i-a spus doar atât:

- Știi, nu mă mai căuta, nu vreau nimic din apartamentul nostru. Începând cu tine... Iar bărbatul meu de acum nu știu ce e, că nici nu contează. Poate evreu, poate arab, ceva de genul ăsta, că îi spun “baby”, sau “my love”.

- Bine, a insistat Vicențiu, dar doar dintr-o curiozitate științifică, contează totuși dacă e arab sau evreu... În primul rând datorită diferenței de religie.

- E, Victore, te asigur că nu contează. Nu pentru mine. Doar contul contează. Tot ce pot să-ți spun e că e circumcis. Așa că judecă singur ce vrei! Divorțul ți-l trimit prin poștă, dar nu dragul tău, ci ca să nu ajungem la bigamie...

În ziua aceea Victor s-a întâlnit cu Marian și i-a povestit ce i se întâmplase. Nu părea prea afectat, poate “doar puțin, în orgoliul masculin”, cum ar fi conchis Porumbița.

“O iubeam, dar nici pe departe nu simțeam pentru ea ce simt, știi tu, pentru târfa aia de Frosa. Acum, dacă fac socoteala, fără sentimentalisme, cred că târfa de Frosa e mai bună ca trădătoarea asta, nici nu îi mai pronunț numele. Măcar Frosa făcea combinații din astea din pasiune sexuală, cum zicea chiar ea, pe când fosta... E clar, o curvă și atât, că la ea conta exact ce nu conta pentru Frosa, adică să câștige ceva material. Că asta e diferența dintre târfele și curve”.

Marian și-a dat seama că nu are de ce să îl consoleze, dar l-a încurajat subtil:

- Sper totuși să ai noroc să o întâlnești pe Frosa, cred că nu te-a uitat. Mai ales că, indiferent cum e, se vede că o iubești. Cred că ai iubit-o continuu, ceea ce te face, cum să zic, mai stricat ca nevasta ta... Poate ai noroc și aflat și Frosa ce e iubirea. Cum nu am mai fost de mult prin sat, la fel ca și tine, nu mai știu nimic de ea. O fi pe vreo centură, la lucru, deși asta cred că e imposibil. Știi, patriotismul ei și neinteresele financiare sigur a ținut-o departe de asta. E foarte interesant de văzut ce a

ajuns. Poate, mult mai probabil, e nevasta lui Mișu tractoristu și dă să mănânce la vaci... Altfel, spune-mi, ai citit ultima mea nuvelă?

- Da, Mariane, foarte bună, se vede talentul tău de eseist. Am o singură întrebare: de ce cartea abundă în oameni dar e foarte sumară în privința descrierilor, în special a celor geografice?

- Victore, m-am concentrat pe oameni și ideile lor. Peisajul durează mai mult, încap și în aparatele foto, dar oamenii sunt efemeridele. Ca și ideile lor. Așa am încercat să le fac mai durabile.

- Corect, e o idee. Deși e total invers ca la Balzac sau, să îl luăm pe al nostru, pe Sadoveanu.

- Corect. Doar că îți mai spun că, pentru mine, a descrie locurile și a ignora oamenii e ca și cum aș vorbi despre un botez din care, având și Evanghelie, și vasul cu apă, și toate celelalte, nu am avea copilul. Dar hai, că încep orele fără noi.

Și s-au dus la ore. Mai trebuie precizat că cei doi erau profesori, deci colegi, la aceeași facultate.

După ce a terminat programul de lucru Victor a plecat acasă. Acolo, pe masa din sufragerie, a văzut poza fugitei soții și s-a simțit ca trăsnit. Nu de dragul sau dorul ei ci pentru că, cu o seară înainte de a fugi cu “baby” ăla, îl anunțase că merge la un control ginecologic, poate e gravidă. A căutat total răvășit și răvășind hârtiile din biroul fugitei și a găsit o carte de vizită pe care scria: “Rosa Ursache, medic ginecolog”. Plus adresa și mesajul „Protejați viața! Aici nu se fac avorturi!” S-a speriat și mai tare! Dacă curva aia de nevastă sa vine din aventură gravidă și apoi pretinde că e copilul lui! Asta ar fi fost greu de depistat și după ADN, doar amantul era brunet ca și el. Și asta știa sigur de la ea. S-a culcat foarte tulburat, înainte sunându-l pe Marian să îi spună noutățile și să îl roage, dacă poate, să îi țină locul la prima oră. Iar Marian l-a liniștit, inclusiv spunându-i că poate întârzia și de la orele doi și trei, că el are liber și îl poate înlocui. Mai liniștit, dar tot tulburat, Victor s-a culcat.

Urma o zi decisivă pentru viitor, asta simțea. Și... chiar așa a fost!

DANIEL DRĂGAN

GÂNDURILE UNUI IMIGRANT ROMÂN

(III)

Mă gândeam deunăzi la primii mei ani în Statele Unite, acum șaptesprezece ani când am sosit la studii în Cincinnati, Ohio. Am simțit încă din aeroport cum întrebările și îndoielile mă agasau, dar totul împrejurul meu fiind atât de nou, mă lăsam dusă de speranțe, căci pe pământ american toți venim cu mari speranțe. Dar întrebările de sine se tot furișau, ca nu cumva să le uit. Verificându-mi pașaportul, agentul de vamă mi le aducea aminte: «Care este scopul călătoriei dvs. în Statele Unite? «Am venit la studii.» «Ce fel de studii?» «Istorie. «Istoria cui?» «Istoria țării mele, Istoria României.» «Și ați venit până aici ca să studiați istoria României? Nu era mai bine să o studiați în România?»

A scrie jurnalism, istorie, eseistică în Statele Unite este un compromis pe care un autor european îl face cu propriile sale valori. Căci, valorile americane deși stabile, perfect cuibărite în cetățeanul de rând american, și în armonie cu trecutul european, sunt diferite de valorile intelectualilor, care pretutindeni promovează valori fluctuante, generalizate, universale care și-au pierdut, sau nu avut avut niciodată un specific local american. Discursul public nu dezvăluie nimic străinului despre esența Americii, ci oferă doar speranțe. Citind literatura americană clasică, turistul poate extrage aceste valori care de câteva secole rămân solid ancorate în viziunea protestantă, și doar ele singure pot separa speranțele de întrebările de sine.

Sosită aici, mă frământam dacă voi reuși să scriu istoria țării mele într-o altă limbă, precum engleza, atât de diferită de alte limbi europene încât părea neadecvată scopului. Prin engleză parcă scoteam istoria țării mele din lumea ei europeană și o transplantam într-un loc străin, unde nici o structură de limbaj nu se acordă pe cel românesc, și nici o particularitate locală nu o primea, și unde nu era sortită să trezească vreun ecou. Poate că istoric vorbind, detașarea de Europa este un instinct prin care poporul american inovează și răspunde nevoilor locale fără a fi anti-European în principiu. Dorința de libertate și călătorie liberă (sense

of spaciousness) atât de celebrată de clasicii literaturii americane a însemnat și explorarea Europei, nu numai a Vestului american. Dar o explorare a valorilor europene fiind mai mult un lucru mental și dificil, presupunând erudiție și un spirit creștin și o cultură națională de adâncime, a rămas cu mult în urma explorării geografice, fiind și cea mai inaccesibilă chiar și intelectualilor. Rămâne ca explorările de valori americane să fie observate aici pe aproape, printre localnici. Valorile de familie, de exemplu, în prezent asaltate de conflictele de gen, rămân resiliente și preiau inspirație din modelul istoric de familie european, tatăl fiind implicat în câștigarea pâinii, și decizii de viață publică a membrilor familiei, iar mama fiind atotputernică în ale casei, mesei, educației copiilor. Stilul de viață bazat pe înfrângerea greutăților vieții și mândria de a le înfrânge este o valoare tipic americană, inclusă în cântecele de stil country (cum ar fi cântecul tradițional scris în 1969 de Merle Haggard, «The Fightin' Side of Me»), sau în etica muncii, ele motivând puternic o populație care simte exclusiv american, și care este acum, mai mult ca niciodată conștientă de aceste distincte valori.

Ecoul, într-adevăr, s-a lăsat așteptat. Aici am întâlnit două lumi, o lume românească pe deplin înțeleasă și apreciată doar de un singur american, și o lume academică, care a îmbrățișat pe deplin simbolurile general valabile ale umanității, fără culoare națională și rafinament: diversitate, egalitate, și universalul care se opun oricărui vestigiu de cultură și tradiție etnică. Ori dacă ne gândim că etnicitatea românească este transcendentă, ar fi nevoie să adăugăm și vestigiul religios. Rebecca Mead, așa cum relatează în articolul său «The Return of the Native, A new Citizen decides to leave the Tumult of Trump's America» in *The New Yorker* (Aug.

20, 2018) este un immigrant britanic a cărei devenire reflectă un compromis și un parcurs de scriitoare finalizat cu dobândirea cetățeniei americane, dar nu și a unei identități de suflet cu americanii de rând. Așa cum spune Mead: «I mumbled the oath» («Am mormăit jurământul»). Este o identitate care apare oportunistă, superficială, de clasă socială superioară, pe deplin ancorată într-un individualism care nu este protestant, ci internațional.

Între speranțe și îndoieli și întrebări de sine, iată-mă începând un nou capitol în viața mea, poate cel mai important, căci, prin greutatea ideilor la care am aderat, un nou sine s-a creat în mine și alte obstacole insurmontabile au aparut mai cogeamite decât cele de la venire. Sensul libertății pe care individul îl dobândește de îndată ce pășeste pe continentul american însă nu se extinde și la alegerea de a deveni un etnic american. Pentru că nu este o alegere pur și simplu, nici o formalitate de acte, nici o voință de a se încadra într-o clasă socială, ci este o devenire, care ia decenii și care poate fi articulată și înțeleasă mai ușor de cei ce citesc, și doar simțită pe furie de cei ce rămân izolați în enclava lor etnică. Libertatea de a alege o etnicitate nu poate fi o decizie ad-hoc, iar cei ce se consideră neatașați vreunei etnicități doar se laudă cu puterea lor nelimitată pe care nu o au. Căci totii oamenii au o etnicitate prin părinții lor, care poate fi suprapusă de-a lungul deceniilor într-un proces lent de către o alta ce se cuibărește încet, fără zgomot, prin armonie cu cea existentă. Sau se poate cuibări cu mare zgomot și conflict și traumă sufletească, prin atașamentul față de simbolurile umanității fără culoare națională.

Un atașament profund față de o agendă culturală este inevitabil, un set de idei care ne deschid o ușă spre o carieră, spre facilități formale. Mărșăluind cu stindardul acestei agende în gând putem pretinde că o nouă etnicitate în timp ni s-a instalat pe nesimțite, împreună cu o nouă personalitate. Dar se instalează cu mare zgomot și traumă prin conflict cu identitatea anterioară, și e urmată inevitabil de decizia de a deveni o voce politică afirmată prin scris. Mulți dintre scriitori și jurnaliști →

POMPILIA BURCICĂ

Uitatele mitologii

Copilărie

Pe vremea aceea,
În vremea aceea
Fără timp,
Fără ceasuri și fără ore,
Tatăl meu era
Extraterestru.
Am știut asta deodată,
Cînd,
A început să cânte
În Muscelul Mare.
Și cântul lui a făcut ca toți pomii
Să înflorească neașteptat,
Și pământul să înceapă
Să curgă înspre orașe ca
O apă grea...
Iar deasupra capetelor
S-a făcut
O curte albastră,
Care ne ședea pe cap moale
Precum norii pufoși de vară,
Albastră...
Și-au mai fost multe altele
Uitate de pe cînd
Tatăl meu era
Extraterestru.

In fiecare zi...

In fiecare zi Cineva
E lîngă mine.

Chipul lui nevăzut
În chipul meu
Se prelinge...
În fiecare zi
Aud mișcarea lui
Ca o umbră...
Nu vorbește,
Nu respiră,
Nu există,
Dar în fiecare zi
Cineva e
Lîngă mine!

Dumnezeu meu de cristal

Tu, Doamne, acuma
De cristal,
Odată cu troienele acestea
Așezate de-a lungul
Întregii ierni a lumii...
Si te simt, Doamne,
Așa cum ești Tu:
Viu adică,
Depărtare de cristal, adică...

Peisaj uman

Cei salvați prin iubire
Se adună să intre în biserici.
Trupul Domnului mai are
Încă
Loc și
Sânge
Și carne

Pentru ei.
Urnează împătășania
Cu licoarea
Cerului.
Și, îngrămădiți așa cum suntem,
Aici toți,
Sub poalele acestei biserici
Și ale acestui Cer,
Cineva așteaptă
La rînd
Trecerea noastră
Dincolo!

Comuniune

Pe tine te doare piciorul
Pe care nu-l mai ai,
Pe mine mă doare piciorul
Pe care-l am.
Tu bei bere și cerșești
La colțul de stradă,
Unde te-așteptă
Banii de pomană ai
Oamenilor.
Alături,
Eu beau apă de izvor
Și cerșesc
La poalele acestui
Cer
Să coboare puțin
Peste mine.
Și amîndoi suntem pînă la urmă
Unul și același.

ADRIAN COSTACHE

GÂNDURILE UNUI EMIGRANT...

→au devenit, fără îndoială, o forță politică, sprijinind valori s-au aflat în coliziune nu numai cu opoziții politici, dar și cu oamenii de rînd (« I felt indignation, but I was an American, I am one. Like it or not”, “M-am indignat, dar devenisem americană, eram americană. Vrei ori nu vrei”).

Fiind apolitică și profund atașată ideilor culturale și spirituale, am simțit că o dată ce ai o etnicitate, nu o poți contesta, mai ales dacă una nouă se suprapune liniștit pe nevăzute. Cea veche și cea nouă în viața mea nu se exclud, nu se contrazic, iar eu nu o pot contesta sau pune la îndoială, nici nu o pot supune unui examen critic, nici pe cea veche nici pe cea nouă. Au trecut mulți ani, și noua identitate nu mai mi se pare ca ceva amuzant, ciudat, precum ai vedea un moderator asiatic vorbind la televizor o engleză ca un nativ. O nouă identitate se

așează în sufletul meu ca un om la masa care se uita și se roaga la cer, și ale carui valori anterioare nu încetează ci se întrepatrund cu cele nou-dobândite. Căci am simțit o bază comună între mine și poporul american, situată în conștiința protestantă și cea ortodoxă, ambele și singurele profund atașate valorilor morale intransigente, și care în mijlocul diversității strălucesc de suflet divin, ce se articulează una prin sărăcie și una prin bogăție.

Speranța de a-i integra pe noii imigranți ca fiind o misiune națională în acord cu trecutul țării ca fiind original fondată de imigranți este deșartă.

A considera pe imigrantii recenti ca fiind fundamentul pe care se sprijină societatea americană înseamnă a ignora generațiile de americani care nu au fost niciodată imigranți, și care doar ei reprezintă fundamentul societății, nicidecum noii-veniți.

Un imigrant nou-venit în Statele Unite este precum un copil. Invață

cuvânt după cuvânt prin imitație, și după două decenii se poate considera un adult începător în ale vieții. El este plin de întrebări de sine și de îndoieli și pînă se cuibărește în sufletul lui o nouă identitate împletindu-se cu cea dobândită de la părinti, el nu are speranțe pentru sine, poate doar pentru copiii săi.

Si iata-ne pe toți aici peste ocean divizati între cei cu speranțe și cei cu întrebări de sine.

Pătura care ar trebui să ne țină de cald tutora are prea multe găuri prin toate colțurile și în porțiunile de mijloc încât a devenit un simbol sau un mit, care ne ține mult mai cald decât obiectul fizic. Iată că, atunci când vocile etnicului se prăbușesc acoperite, rămâne simbolul care nu tace.

Căci atributul tipic american de a înfrânge greutatea vieții cu mândrie, printr-o muncă titanică și cu o putere nemaivăzută este mai activ decât oricînd, legînd generațiile prezente de cele ancestrale prin puterea trecutului.

DESPRE FRANCMASONERIE

Pentru a clarifica lucrurile, vom reproduce un articol intitulat: „*Dedesaturile unei loji masonice*” publicat de către Tiberiu Hrihorciuc:

«**Marele Maestru al Marelui Loji Naționale Mixte din România (MLMR), Vlad Sauciu, a explicat în exclusivitate pentru Gazeta de Cluj cum este organizată o lojă masonică din România și care sunt condițiile pentru a deveni mason.**

Marea Lojă Națională Mixtă din România (MLMR) s-a înființat acum aproximativ un an de zile, pe **22 septembrie 2009**. Atunci a început să funcționeze oficial și s-a înființat ca urmare a hotărârii luate de 3 loji albastre din care 2 erau în București și una în Piatra-Neamț. Aceste 3 loji au hotărât ca prin unirea lor să formeze MLMR. **Anul masonic începe la 22 septembrie și se încheie la 22 iunie.** Cei trei maestri venerabili, care conduc fiecare câte o lojă, au hotărât să mă alegă pe mine în funcția de mare maestru. Iar ceilalți doi sunt mari maestri adjuncți: **Oreste Teodorescu** este unul dintre ei”, și-a început povestea Vlad Sauciu, mare maestru în Marea Lojă Națională Mixtă din România. Din MLMR fac parte aproximativ 250 de persoane.

Condițiile de accedere în masonerie

Condițiile pentru a intra în masonerie sunt chiar simple: trebuie să nu ai probleme cu justiția și să crezi într-o ființă superioară. „Pentru a fi mason trebuie să fii un om liber și de bune moravuri. Aceasta este chestiunea de bază, la noi trebuie să crezi în Dumnezeu. Și după aceea urmează a nu avea cazier judiciar, a nu avea probleme în justiție, a fi un om absolut cinstit, să fie capabil să facă acțiuni caritabile, să poată să ajute oamenii la nevoie, trebuie să ai o sursă onorabilă de venit”, susține Vlad Sauciu

Marele maestru susține că au fost persoane pe care le-a refuzat deoarece criteriile lor sunt foarte selective. Nu toate persoanele care „bat la ușa templului” (*n.r.* sintagmă folosită în interiorul masoneriei) sunt acceptați în interiorul ei, însă unii devin ucenici. „Există și oameni care vin, sunt inițiați în primul grad al masoneriei, devin ucenici, iar unii dintre ei nu se regăsesc în rândurile noastre și se retrag. Sunt liberi să se

retragă oricând doresc”, explică marele maestru.

De la 21 de ani poți deveni ucenic

Pentru a intra în rândul masoneriei în cadrul MLMR trebuie să ai minim 21 de ani, însă persoanele între 18 și 21 de ani pot intra doar dacă au părinți în interiorul organizației. Unele ramuri ale masoneriei au chiar și organizații de tineret, iar MLMR intenționează să organizeze și astfel de acțiuni. „Am avut cazuri precum cel al unei persoane care este mason și fiica dânsului a dorit să ajungă și ea. Cum ea nu a putut fi inițiată în obediența dânsului a intrat la noi. Ea are 20 de ani”, susține marele maestru.

„Pe viitor vom continua conferințele lunare și încercăm să organizăm o serie de excursii inițiatice în lume și prima excursie o să fie în sudul Franței, în zona Cathari, în care au apărut în Evul Mediu **catharii**. Noi mergem pe obiective turistice legate de istoria ezoterica a anumitor țări: în acest caz **istoria catharilor gnostici**. Mai avem și altele în Portugalia, **pe urmele templierilor**. Vom face anul viitor un tur al celor mai importante catedrale din Franța. Aceste excursii sunt deschise pentru oricine”, mărturisește Sauciu.

În ceea ce privește apartenența la o credință, **Dumnezeul în care trebuie să creadă un viitor mason nu este unul dintr-o anumită religie, ci este mai mult perceput ca o ființă superioară.** De asemenea, **viitorii masoni trebuie să creadă în nemurirea sufletului.** „După ce corpul fizic dispare, spiritul este nemuritor. După ce mori nu se termină totul”, crede Sauciu.

Loji noi, chiar și la Cluj

În primul an masonic MLMR a dezvoltat sau creat noi loji în Cluj, în Timișoara, în Deva, în Brașov și suntem pe cale să creăm nuclee în Bârlad, Iași, Buzău, Craiova și Târgoviște. În vederea deschiderii de noi nuclee, anumite persoane contactează organizația, iar oficialii trebuie să analizeze fiecare caz în parte.

Conferințe masonice, lunar

„Noi organizăm, împreună cu **Centrul Independent de Studii și Cercetări Ezoterice, care este interfața noastră cu lumea profană,**

în fiecare lună la București o conferință publică cu conferențieri din afara țării pe subiecte ezoterice, în special masonice”, susține masonul. CISCE colaborează cu Centrul de Studii Francmasonice Paris-București, condus de Viorel Dănuș, și alături de care suntem membri în **Asociația Masonică a Muzeelor, Bibliotecilor și Arhivelor (AMMLA).** Participăm și la conferințe internaționale și noi românii trebuie să ne refacem arhivele masoneriei.

Fără discriminare, femeile sunt complementare bărbaților

„Primim și bărbați și femei. Nu facem discriminări de sex. E puțin cunoscut faptul că **Constantin Moroiu, cel care a înființat Marea Lojă Națională din România, și-a inițiat propriile sale fiice** în masonerie și că atare acest lucru s-a întâmplat înaintea primelor loji mixte din Franța. România a fost printre primele țări din lume în care au fost invitate femeile în masonerie. Există două tipuri de masonerie mixtă: un tip care este reprezentat de un ordin internațional masonic din Franța care se numește Droit Humain (drept uman) care a fost înființat la sfârșitul sec XIX în Franța și care este prima organizație masonică mixtă oficială și care este o masonerie de stânga, adică acolo bărbatul cu femeia sunt considerați ca egali și intersanjabili. Această masonerie se ocupa de chestiuni legate de lumea materială: binefacere, lupta ca femeile să fie egale cu bărbații. **Acțiuni de genul UNICEF, UNESCO**”, explică Sauciu.

„Tipul al doilea este acela în care bărbatul și femeia sunt complementari, precum este ziua cu noaptea.

Adică ei nu pot fi schimbați unul cu altul, ci fiecare are locul lui și împreună alcătuiesc un tot. Aceasta este abordarea ezoterică a masoneriei și atunci noi ca masonerie ne-am ocupat de partea spirituală și nu de partea socială.

Ne preocupăm de dezvoltarea spirituală a membrilor.

Fiecare are un anumit rol, nu înseamnă că sunt tratați diferit. Ar putea fi mare maestru chiar și o femeie. Sunt femeile venerabile șefi de loja. Mare maestru adjunct la noi este o femeie”, continuă masonul.

EUGEN MERA

Aforisme

* Vecinul de la fruntarii rău și prost, devine cu siguranță și xenofob.

* Doar la români, *Casa Poporului* este lăcaș /dormitor/ pentru "aleșii poporului".

* Râzi mult, trăiești mult.

* Lucru demonstrat, cu vârf și îndesat. *Porcii nu văd cerul înstelat, niciodată.*

* Nu oul, ci găina a fost prima. Citiți **B i b l i a**.

* Lupta de vrei s-o câștigi, iubește! lubește până la sfârșit.

* Nu cu efemeritate ci cu fapte, cu fapte nemuritoare, ar trebui să bată Nemuritorul la poarta nemuririi.

* Jupuiind după ce măcelărești, chirurg nu ești.

* Un suflet care s-a dăruit e un suflet împlinit.

* Dacă în loc să tragi împingi, niciodată nu câștigi.

* În viață, dorința unora de-a vizita lumea cealaltă poate fi exagerată.

* Ai bani? Ai prieteni, dar și dușmani.

* Legile bine le ocolesc, doar cei care le cunosc.

* Pe cel care moare, lipsa de bani nu-l mai doare.

* Cu iubire în inimă luptă, de-i nevoie până la sfârșit. Fără luptă, vitejii nu înving.

* La o întrebare proastă, răspunsul corect nu-ți va fi pus ușor pe masă.

* Iubirea – comoara diamantină a sufletului.

* Religia cea mai bună? Religia care m-ajută să fiu cel mai bun.

* Ca să-și transforme gândul în cuvinte, omul a trudit milenii multe.

* Greșit au înțeles cei care crezut-au că subînțelesurile sunt pentru subinginerii sau sublocotentenți.

* Nu de orice piedică omul deștept se-mpiedică.

* De la paradox la prejudecată calea-i destul de-ntortochiată.

* Nu toți au știut că bunul simț se stinge uneori subit.

* Nu credeți în *viței* neînțărcați și nici în faptele lor. I-am văzut ieșiți în stradă în frunte cu liderul liderilor. Poporul nu mai poate fi păcălit. *Viței și plăvani sunt deja prea mulți.*

* Lingușitorul cu limba scurtă – mușcă.

* Nu martorii participanți la nuntă fac căsătoria fericită.

* Dragostea curată poate fi rănită dar nu învinsă.

* Doar nevastă bună îți păstrează casa lună.

* Să vrei să fi bogat într-o țară săracă, înseamnă să ofensezi o nație întreagă.

* Prea multe-s muștrările de conștiință în care nu vezi nici o căință.

* *Sus capu!* A strigat satrapu.

* Mulți dintre cei care n-au nimic de spus sau de făcut, doar de dragul artei, intră-n vorbă sau se află-n treabă.

* Suspinele cele fără de vrere ascund multă durere.

* *Partea leului* – puțini se încumetă s-o împartă.

* Reflexului întârziat nu-i vii ușor de hac.

* Unele motive de răs se transformă ușor în plâns.

* Pretutindeni, porcu-i porc; doar cel mistreț e mai semeț.

* Vântul nu bate unde-și dorește el, dar nici într-acolo unde ne-am dori noi.

* Nu toți scriitorii *rari* sunt și geniali.

* Individul parșiv mai greu e de-nvins.

* Bătălia prost începută are sorți mai mici de izbândă.

* Boscorodeală, boscorodeală.... primul semn că totul se transformă în aiureală.

* Mai mult mă încălzește aprecierea unui om deștept decât laudele a milioane de proști.

* Când în zbor motoarele ți s-au oprit, în curând te-ai și prăbușit.

* Cel care din fire se-nduplecă, renunță ușor la a-ți da replică.

* Numai prin tăcere unii transformă ura în miere.

* Din subconștient /murdar sau curat/ greu de evadat.

* N-a fost suficient că a fost umilit, s-a lăsat și păcălit.

.....
• Dacă încă n-ai murit, nu te da bătut.

• Bătăliile victorioase: Mărăști, Mărășești, Oituz – reazimul dedăinuirii noastre au fost.

• Seniori dragi, nu vă impacentați. – Bătrânețea nu va ține o veșnicie.

• Reușita ideală, ba chiar epocală, are în spate nereușite sute.

* La cel sărac cu duhul, precum măgelele-n șirag, greșelele s-au adunat.

* Întotdeauna lumina sufocă umbra.

* Nesocotirea legilor morale e drumul cel mai scurt spre criză morală.

* A risipit o avere pe prostii, care – ulterior s-a dovedit – că nu i-ar fi trebuit.

* Numai dintr-o materie cerebrală cu-adevărat înaripată poate ieși artă adevărată.

* Acum mai mult decât oricând e la modă dictonul: *Vina asumată e pe jumătate iertată.*

* Rolul proptelilor: să îi ajute pe învârtiți să nu cadă.

* Uzura morală e azi în continuă creștere: multe din "emblemele noi" denit-au deja emblematice.

* S-a izmenit la chip până s-a pocit.

* Dănuim, numai din ceea ce oferim.

* Izmeneala n-are rânduială și nici sfârșeală.

* În România nu se mai fură ca-n codru. Codrul îi este furat românului la lumina zilei de austriac. Sub ochiul unui președinte implicat și în general de r..t.

* Persistența înfrânge rezistența.

* Lumea nouă trăiește din ceea din vechime dănuiește.

* Ruinele antice înobilează nu numai meleagurile de baștină, ci și țara în care ele tronează.

* Piatra aruncată, greu mai poate fi recuperată: mai ales din baltă.

* Indiferent cum l-ai rostit - tare sau încet: - cuvântul nu-l mai recuperezi.

* Timpul trecut, consideră-l definitiv dus.

* Pentru cel desculț o pereche de sandale demnitate înseamnă.

* Nu martorii de la nuntă fac căsătoria fericită.

* De dragoste poți fi rănit, nu și doborât.

* Nevasta bună ține casa lună, strună...

* Ocazia nefolosită consider-o mai degrabă pierdută.

NICOLAE MĂREȘ

Cămașa sub formă de future

În fiecare anotimp riscăm să fim
prinși
Cu surplusul de bagaje
La o anumită cotitură a vieții
Într-un punct fix
Unde florile se deschid
Inimile se împerechează
Iar lucrurile albastre par prăsite sub
cerul liber
Acolo unde se fac și înmormântările
Însă nimeni nu-și aruncă privirea în
viitor
Cu boltă
Cum ai arunca mingile copiilor
nenăscuți
Doar așezați în gând pe băncuța de
brad
Așa ca să cunoască disciplina să-și
plece ochii
Să ia câteva fire de nisip de pe alee
Pentru a le așeza în clepsidră

Speranța se întoarce de unde a plecat
Cum pasărea la cuib
Tot ce se întâmplă în umărul meu se
întâmplă
În brațul meu în viața mea
După evenimentele care au creat
deșertul
Au strigat sub capela cerului
Dar strigătul nu s-a transformat în
chip de om mântuit
A rămas în aer îmbrăcat în cămașă
sub formă de fluture
Nimeni altcineva nu va putea să mă
tragă de mână
Să spună
Doamne, dar tu femeie cu cine mergi
alături
De nu ai gând de oprire de iubire de
moarte
N-ai pe cine să vezi și să simți
Să-I săruți umbra tălpilor umbrei
Căci nimeni nu se mai ocupă
De sufletul rămas în derivă
Toți sunt preocupați
Să se îmbrace în costum de mireasă și
mire
Să plece pe apele zilelor senine
Pentru nunțile de toamnă

Învăț să respir

Învăț să respir
Printre troienele care cer jertfă
Roșu pe alb înflorit între stânci

Mă plimb prin ploaia privirilor tale
Locul preferat
Unde îmi pot gândi viața

Casa vârstei mă strange
Și nimeni nu ajută la descarcerarea
inimii
Nu cutez să opun câmpiile
Sentimentelor dispărute
În catastrofa iubirii

Privesc cum trece poemul
În evantai purtând aerul sacru
Inima lui e o floare endemică
Pusă la butonieră
Chipul se așază în tabloul pregătit
Pentru a intra în nobila casă

Orașul cu tăceri interzise

Azi scrie un nou certificat de naștere
Trece în calendar
Numele de cod al pescărușului
Pe țărmlu unde ne-am dat întâlnire
Pune soarele drept parafă
Pe metafora de contact
În urechea pruncului
Cercel de diamant

Nu l-am putea sacrifica pe azi
Niciodată
N-am putea șterge linia de prietenie
parcursă
Ce a făgăduit poemului totul
Nemai păstrând pentru sine nimic

Citesc poemul cu invidia celui
flămând
Cu amorul celui ce nu a iubit
niciodată
Nu și-a închinat armele și teritoriul
Eroului cotropitor
Îi simt sufletul-abur lăsat între
geamuri
Ca între copertile ce și-au ales cauza
Și au luptat pentru ea.
Ochiul învățat la priveliști esențiale
Instituie cenzura de noapte
Luna plină coace toate închipuirile
Sporind până la crăptul bobului
Misterul spectacolului
În orașul cu tăceri interzise

Scriu cu lumină lină

Nu scriu năprasnic, nici umil nu scriu,
Pe masă, care face inventarul
Acelui timp, ce, -n ochiul meu târziu,
Va mai scânci în mână, cu paharul
Ce-a închinat, cu sfânta sa licoare,
Cu tonți și vinoavații de serviciu,
Ce-o preferau, în loc de închisoare,
De-narcerări de-o noapte ori ospiciu.
Scriu cu lumină lină sau cu nor,
Ori scriu cu sânge-albastru, cine știe?,

Cu-o pană-ndoliată de condor,
De înger brav, căzut la datorie.
Și vârs în vorbe vinul sărbătorii,
Pe un catren de laudă-ori renegat,
Prinzând, la poarta raiului, minorii
Ce-ascund, în sân, poemul împușcat.
Acest poem, n-ai unde să-l așezi,
Nici mort, nici viu, așa, în alb schițat,
Nici inspirația n-ai cum s-o curtezi
Și nici tabloul, cu zâmbetu-nghetăt.
Giocondă azi, cu voie, fără voie,
Nu poate fi, nici Făt-Frumos călare,
Cel travestit în tine, de nevoie,
Nici eu, Ileană, prin nobilă născare.

Eșarfa unei lumi

Fac patul, schimb cearceafurile
mototolite
Și tac cu acea tăcere
Care mai adaugă o linie albastră la
orizont,
Înlocuind conturul și poziția trupului
Rămas la marginea patului,
Precum și ultimele sentimente
Cultivate în incubator,
Supraproducție a omului sărac
Ce nu simte sub palmă
Catifeaua miliardarului
Controversat.

Degetele percep doar senzaționalul
Scris, în vers alb, pe pielea albă.
Acel papirus al trupului
Încearcă să spună ceva
Ce niciodată nu s-a spus.

Linia palmei
Nu atinge timpul bătrâneții,
Căci nu are rezerve de culoare, apă
vie.
Nu tinde spre absolut
Acea încălzire ori răcire globală a
trupului,
Dinlăuntru cărui nicio realitate
Nu poate fi salvată.

ANA ARDELEANU

Japonia – note de călătorie

(V)

La **Hiroshima**, în memoria care se vrea eternă, a victimelor bombardamentului atomic, flacăra arde fără oprire la monumentul dedicat, în Parcul Memorial al Păcii. La noi, în memoria cu parcimonie a beneficiarilor sacrificiului eroilor recentii sau mai vechi, flăcăriuța de la monumente se aprinde din joi în Paști, când aleșii găsesc potrivit să își perpelească imaginea de politicieni pioși timp de zece minute, apoi se ia gazul și se așterne praful uitării seculare. Am salutat monumentul ridicat în amintirea copiilor uciși de bombă și dedicat fetei răpuse de leucemie în urma radiațiilor, Sadako Sasaki (7 ian. 1943-25 oct. 1955 – devenită o *hikabusha*, adică o persoană afectată de bombă) și a poveștii sale despre cei o mie de cocori din hârtie. *Turnul Memorial al Studenților Mobilizați*, înalt de doisprezece metri, o replică modernă la pagoda medievală cu cinci etaje, ridicat din ciment în mai 1967, pentru mângâierea sufletelor a peste 10.000 de studenți, din care 8.387 mobilizați la **Hiroshima**, iar 6.907 au fost victime ale bombei atomice, cu toții omorâți în Războiul din Pacific (7 iulie 1937-14 august 1945). Turnul este decorat cu o statuie cu aripi a Zeiței Păcii și opt porumbei ce-l înconjoară la diverse niveluri.

Cu feribotul, traversăm *Marea interioară Seto*, de pe *Honshū* pe *Shikoku*, cea mai mică și mai puțin populată din cele patru insule principale, puțin vizitată și păstrătoare a tradiției. Străinii (*gaijin*), deși tratați cu politețe, sunt aici mai greu acceptați. Din 1960, pe insulă se află sediul Suzuki.

Matsuyama, în prefectura Ehime, orașul în care au luat naștere unele articole specifice de mibilier: așternuturile tradiționale *futon*, dintr-o rogojină și apoi o salteluță; sau *kotatsu*, o ramă joasă de masă acoperită cu *futon* sau o pătură groasă, având sub blat o sursă de căldură, asemănătoare unui *braser* spaniol sau unui *korsi* iranian; ori *zabuton*, o pernă-salteluță de 50x70 cm. pentru șezut la nivelul podelei, un fel de scaun fără picioare.

Templul Ishite-ji din perioada *Kamakura* (*Kamakura jidai*, 1185-1333), al 51-lea din cele 88 de temple budiste pentru pelerinaj, aflate pe lista Tezaurului Național, un templu budist influențat de *tantrism*, cu un inedit *tunel subteran* și o *poartă inelară din marmură gri* pe unde s-ar trece, întotdeauna cu dreptul, între două lumi, tot aici apărând și prima femeie-călugăr. Pe dealul din preajmă veghează o statuie uriașă din bronz a întemeietorului Kobo Daishi, din anul 813.

Toți japonezii fac baie o dată pe zi. La **Matsuyama** apare baia publică tradițională cu apă termală; cea mai veche fiind *Dogō Onsen Honkan*, cu izvorul termal Dogo, funcțională și în prezent. Instituția publică a băilor termale japoneze de la izvorul Dogo,

Poarta magică inelară și sculptură tantra la Templul Ishite-ji

Dogō Onsen Honkan, cea mai veche baie termală a Japoniei

veche de peste o mie de ani, arată, ca multe altele în lumea întragă, partea pozitivă, constructivă și incontestabilă valoare a tradiției păstrătoare de lucruri bune, contrar insașiabilei porniri spre mereu altceva, spre veșnică schimbare a ceea ce este trainic și folositor, de dragul schimbării adoptate ca normă existențială și cu asiduitate impusă multimediatice în Occident, după revoluționara victorie a democrației sângeroase de la 1789, ce a schimbat monarhia și neajunsurile ei sociale, cu progresul continuu și desigur iluzoriu, un fel de negare a negației democrației înseși. Izvoarele fierbinți *onsen* folosite la îmbăiere sunt menționate într-o scriere din anul 759, iar legenda spune că prințul Shōtoku (574-622) se folosea de ele. Profesor în zona rurală Shikoku din acea vreme, lângă **Matsuyama**, scriitorul Natsume Sōseki (1867-1916) venea la aceste băi termale ca la un refugiu preferat, sentiment pe care l-a transferat personajului principal eponim al romanului *Botchan* (1906). Cele mai ieftine aici, sunt magazinele *daiso*.

Din anul 1791, când băile mixte au fost interzise, sunt astăzi băi exclusiv separate pentru bărbați și femei, chiar în fiecare hotel respectabil – clienții luându-și în săculețul împletit din pai de orez, găsit în cameră, cele necesare băii zilnice, de cele mai multe ori făcută seara, încât întâlnești adeseori în lift sau pe coridoarele hotelului femei sau bărbați în halatul de baie și papucii de hotel, mergând sau înapoiindu-se de la baia aceasta comună tradițională, unde persoanele intră complet goale în apă, iar tatuajii nu au acces, cu excepția pompierilor care poartă un tatuaj specific.

La **Takamatsu**, în prefectura Kagawa de pe Insula Shinkoku, *Grădina Ritsurin*, datând din perioada *Edo* (1603-1868), prin sec. XVII-XVIII, cu un lac și foarte mulți *bonsai*, amenajată din ordinul unui *day-miō*. Familia Matsudaira a avut aici lorzi din zece generații. *Bonsai* este o tehnică de piticire a unui exemplar de arbore normal, venită din China în Japonia și Coreea. Nivelul de frumusețe se atinge în cinci ani, între esențele transformate se numără pinul, ulmul, arțarul, jneapănul, caisul, cireșul floral. Japonezii iubesc asimetria.

MIHAI POSADA

FRACTAL II

Respiram zilele de odinioară. Mă sufoca fericirea parfumului ieftin. Ieșit ca duhul. Din sticlucă în formă de mașinuță, păstrată în buzunarul lodenului. Cumpărat de mama în rate.

Țin minte magazinul de furnituri (la tețgheaua îngustă, între nădușitele ziduri, o femeie matusalemică; vorbea fluent păsăreasca: Io-po-nu-pu-ști-piu, io-po-te-pe cre-ped). Avea părul lung, aspru la pipăit (cu privirea), obrajii atacați de vinișoare albastre. Strada, efluvii de mâncărică gătită pe Primusuri. Denumiri schimbate: Calea Armatei Roșii, fostă Carol I, răposată a Lemnelor. Magazinul - stilat. Lume bună, toate categoriile, se îmbrăca de acolo. De pildă, un costum la două rânduri (deux pièces), ajungea la cinci sute de lei. Și era primăvară, betoanele fremătau, cofetăriile ofereau prăjiturile. Cafele. La măsuțe de nichel. Tutungeriile etalau mărci de țigări. Dispărute... Tutunul umplea spațiile înguste. Amestecând arome, cerneluri. Liniști răsfoite domol. Degetul umezit. Filă cu filă. Și noi, imberbi, inspiram zațul aspru. Al dimineții. Asediam castele. Luam urma vântului. Ne așezam... la umbra fetelor în floare. Puzderie de fete în floare. Risipite din Piața Maro până dincolo de măcelăria Cap de bou.

FRACTAL VII

O seară străvezie. Ți-ai oprit respirația. Minute. Milenii. O veșnicie. Ferestrele deschise spre grădina deliciilor. Și iazul în care înotătorii te caută. De astă-vară. O masă de piatră. Scaune de lemn. Cățnesc. Decorul unei piese. Din care lipsesc. Singurătăți de rugină, suflet de bronz. Lustruit. Între noi, cete de îngeri. Au poposit. Întreșesutele ploi. Fac semne disperate. Orice clipă ne împinge.

Înapoi. În miezul nimicului. Sunt zile rarissime. Nu mai sunt... Dragă Bibicule. Noptile mă trezesc deseori. Din ce fel de moarte? Când mori...

FRACTAL IX

Ca-ntr-un film alb-negru. Și mut. Colosală ninsoare. A început. Insistă. O supradoză. Fericire secretă și roză. Aprigă fulguală pe obrazul aprins. Zilele își vor duce dorul întins. Dar atunci, îți ștergeai obrazul. Neras. Așteptai sărbătorile. Pas după pas. Luminițe mucegăite. Ghirlande. Pe străzi flamande. Mii de ferestre. Orele inutile, zăpada pe creste. Mai ostenită. Și dezbrăcată. Îmi aprind țigara. Nu mai fumez. Niciodată... Cerul de sticlă, zarea cernită. Ziua dospită. Să ne iubim. Orbește. Părul pubian. Strălucește. Înfiorat torn cafeaua. Răcită. Sparg lumina în dinți. Dimineată prostită. Și străvezie. S-au trezit vulpile. În vie. Îți ies aburi din gură. Fumezi fericirea aspră. Fără măsură.

FRACTAL X

Dimineata, ca și când ai scoate mortul din casă. Ai aerisii după. Ai aiura pe străzi. În alai. Te-ai perpelii, pe toate părțile. Ca pește tăvălit. În mălai. Te-ai visat copil, maică-ta îi dădea înainte. Cu sfaturi. Atâtea rahaturi... În casa în care locuise anii din urmă. Stau astăzi necunoscuți. Cum ar fi să apari... Din seninul incendiat. Au zăgrăvit pereții. Au depărtat. Fericirea mărunță. S-a dus... Aerul prin care a respirat, anotîmpul

Árpád Rác, Colț expozițional

desperecheat... Să te prezinți la locul faptei. Să te cheme Raskolnikov. Să aiurezi zile la rând în cămăruța cât un sicriu. Tânăr nătâng. Ai poftit să răstorni lumea. Să-i iei la pumni. Să plângi pe umerii tuturor. Să cazi în genunchi înaintea Soniei. (Nu ție mă închin, ci întregii suferințe umane.)

Să mănânci în amintirea ei pâine. Cu marmeladă.

FRACTAL XI

Pielea albă ca spuma laptelui. Fiert. Așa mă fierbi. Cu umerii tăi. Strălucind de o tinerete năvalnică. Tricoul îți cade înfiorat pe grumaz. Fusta falnică ți se pliază pe șoldurile prea coapte. Când se lasă să cadă... La noapte. Te asemui cu o iapă înhămată la carăle faraonului, draga mea. Părul de culoarea vinului fiert, amintește de o furtună. În deșert. Grația cu care Venera își acoperă păsărica. Cea bună. Chipul senin ca o dimineată. Cu lună. Cu buze de negustor sorb lumina ce-ți iese din piele. Izvoare de chihlimbar. Penumbra discretă. De bar. Aromele scalpului le inspir. Cu nări nostime. De tapir.

Mi se fâlfăie. Spun livid și mai iau o gură. De vid. Eterul e tocmai nimicul. Ce adoarme noptile. Cu Bibicul. Zori vrăjite se depun pe ferestre. De smoală. Spui povești de Crăciun. Cuibărită și goală. În poală.

DAVID DORIAN

Literatură și film

La Răchitele de Ziua Lânii

Actorul Alin Panc a avut ideea unui film tonic și calm, sperând să-i facă pe oameni fericiți. E vorba de *Pup-o, mă!*, în regia Cameliei Popa. Joacă în film Alexandru Pop (Horică), Alin Panc (Tică), Cosmin Seleși, Constantin Cotimanis, Alexa Tofan, Cătălina Grama. Practic, șase actori volubili, formidabili, ca să nu mai vorbim de cuplul Pop/Panc, care constituie sarea și piperul filmului.

Echipa de filmare a petrecut un oarecare timp în satul Răchitele, comuna Mărgău, județul Cluj, unde e plasată acțiunea. Așadar, un cadru autentic românesc, unde se află și cas-cada Vălul Miresei (apare în

film), situată în versantul estic al masivului Vlădeasa, pe Va-lea Seacă, la o altitudine de 1000 m. Dispersia apei seamă-nă cu un voal; de aici provine numele de Vălul Miresei.

Iată, deci, trei flăcăi la o stână izolată, conduși de un baci dificil, ahtiat după avere. Apar și două fete de la oraș, exact de Ziua Lânii, despre care tradiția spune că mândra pupată în ziua respectivă devine parteneră de viață. Urmează un carusel comic, vertiginos, cu un umor bine filtrat, dozat. Multe încercături reușite, dezinvolve care te binedispun imediat. Strigoii, împușcături, un cerc de sare, o mașină anacronică în peisaj, două lumi diferite, peisaj magic – iată ingredientele benefice poveștii. Când cele două fete vorbesc despre meseria

de documentarist, se strecoară câteva accente dramatice, care detur-nează puțin direcția comică.

Regizorul a punctat o poveste ce se lipește perfect peste peisaj, realizând o comedie savuroasă, echilibrată, cu personaje colorate, marcând o oază inedită în cinematograful românesc actual.

ALEXANDRU JURCAN

Șevalet

Árpád Rác

Pictor și sculptor, s-a născut la 13 noiembrie 1954, la Năsăud (România) și locuiește în Germania din 1993.

În România, a avut numeroase expoziții solo și de grup, din 1990 și în Germania, Elveția și Italia.

El însuși spune: mi-am dedicat tot timpul creativității. Consider că munca și această căutare sunt cele mai importante lucruri din viața mea.

Árpád Rác are o expoziție permanentă la Kallmünz (Galeriecafé Blaue Lilie), precum și la Dornau, la 4 km distanță de Kallmünz.

Expoziții individuale:

2011 până astăzi: **GALERIE ZEITGEIST** Nuremberg

2013 până în 2015: **GALERIE LA DUNĂRIA** Regensburg

Traseul 2015 Art (Brückenfest, Kallmünz)

2013 Dornau - "ÎN CELUL" (Noaptea de artă)

2012 Calea spre artă (Festivalul de poduri Kallmünz)

2011 KUNSTSCHAUNACHT (Kultureck, Kallmünz)

2010 Ghent (Belgia)

LINEART

2010 în Dornau

ARPIRA - o secțiune transversală
Expoziție 2010 în zona metropolitană Hamburg (SKK Stapelfeld)

ÁRPÁD RÁCZ - RETROSPECTIVĂ

2007 Expoziție în clădirile Zoll Südbayern

2007 Producția sculpturii "Înviere" din Kallmünz

(contract public - municipalitatea Kallmünz)

2006 Burglengenfeld (festival de pivniță)

2006 Kallmünz (Festivalul de pod)

2006 Galeriecafé Blaue Lilie (Kallmünz)

WORLD OF A SCULPTURE

2005 Lacul Garda (Italia)

2005 Galeriecafé Blaue Lilie (Kallmünz)

PIELE DE IMAGINARE

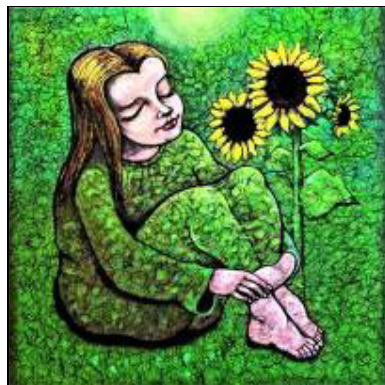
2004 Galeriecafé Blaue Lilie (Kallmünz)

DOMENIUL PĂMÂNTULUI OAMENILOR

2003 Acțiunea "Arta în pădure" (Kallmünz)

2002 Wernberg (hotel castel)

2002 Spitalul St. Marien (Amberg)

Árpád Rác, Fată cu floarea soarelui

2001 Munchen (Galerie Pepper / Perlach)

2001 Munchen (Galeria Guardini / Hadern)

2001 Bad Bergzabern (castel)

2001 Maxhütte-Haidhof (fabrică de oțel)

2001 Regensburg (DEZ)

2001 Amberg (spital)

2001 Spitalul St. Marien (Amberg)

2000 expoziții de grup cu MOSAIK

2000 Möhrendorf (teatru de miere)

1999 Berlin / Germania

1993 - 1995 Producția a 4 sculpturi monumentale HEINRICH ȘI KUNIGUNDE, 2 ROKKOKOVASEN (Ordine Mănăstirea Carmelite Regensburg)

1994 Burglengenfeld / Germania

1991 Lausanne / Elveția

1990 Kraslava / Letonia

1988 București / România

1986 București / România

1983 Bistritz / Transilvania

1979 Botoșani / Transilvania

1976 Sângerz-Băi / Transilvania

Teatru

Striptease la Bazin

(Comedie horror sau oroarea de comedie) (IX)

Scena 10
(Babu și Baba)

[Babu pornește din nou banda transportoare, oamenii-copaci animându-se apoi tot mai amenințător.]

Baba (după un timp de mers în noua configurație) – ... Frumos bărbat!

Babu – Fugi de aici, că e hâd Silvicu' ăsta, ce nu s-a mai văzut!

Baba – Nu, măi, ... vreau să spun de cel ce-o făcea pe profesorul...

Babu – Ah, da! Aici ai nimerit-o și tu o dată... Ce să-i faci?: femeia - tot femeie! Și tot așa o fi gândit și săraca Iada (măimăuărește o voce feminină sclifosită, precum și z baterile seducționale ale Iadei): „E un tip bine, prezentabil, chiar falnic... Iar, colac peste pupăză, mai are și o poziție socială grozavă, că i se deschid toate ușile înainte să bată la ele... Ia să mă dau eu nițeluș zână, poate mă remarcă, după care știu eu cum să-i intru pe sub piele... Apoi, sigur că o să mă scoată el din vâgăuna asta, făcându-mă cucoană la oraș și, și... instructoare de dansuri populare la Ansamblul Ministerului de Interne... Ce dacă are încă o dată vârsta mea, iar acum e în divorț... El e cel mai nimerit pe moment și eu pe el îl vreau!”

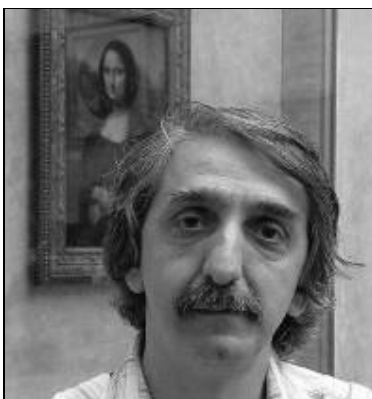
Baba - Și stai, ... stai că trebuie să mai pui și alte avantaje: nu stai la coadă în frig peste noapte îmbrâncindu-te cu clasa muncitoare pentru o juma' de pachet de unt pe rație, că ție îți vine la ușă coșul cu bunătăți; nu te îmbraci lălău ca toantele, ci cu unicate de la Galeriile Fundului Plastic (ce „fund” o mai fi și acela?), iar toate minunile străineze ți le târguești la sfert de preț în magazinele cu circuit închis rezervate celor din nomenclatură...

Babu – Numai că, socoteala de acasă nu s-a potrivit cu cea din târg.

Baba – Care târg?

Babu – Știu și eu?! Târgu'-lui-Cremene, de exemplu... Sau alte târguri de prin țară...

Baba – Ba nu, nu... că prima parte a planului a mers strună! Dar numai atâta timp cât s-a mulțumit cu starea de... - cum zicea ea? - de... „pupila a protectorului” ei! Ce pupilă o fi fost că doară nu-l ajuta să vadă mai bine,

el neavând nici ochelari, nici cataractă și nici... cascadă?!?

Babu – Hă, hă!... Că nu era „pupila” lui...

Baba – Da', ce era, mă rog?

Babu – Era „pi-pula” lui!!!!... Hă, hă!... Păi cum crezi?...

Baba – Măi bărbate, ... cum știi tu să omori romantismu' în fașă!

Babu – Da, desigur, romantismul în special, dar și pe morți a doua oară!

Baba – Apoi - zice gura lumii - că baștanul de tata-socru l-a chemat la ordine pe amarez și i-ar pus în vedere

(își îngroașă vocea): „Ori renunți la divorț și devii iarăși soț model (chiar și de ochii lumii), ori îți mânjesc dosarul de cadre din cauză de imoralitate și, în loc să ajungi mâine-poimâine ditamai colonelul, o să dirijezi circulația la târgul de porci!”

Babu – Ei, nu te mai lua și tu după toate câte auzi, că doar gura lumii e slobodă de când e ea lumea lume...

Baba – Nu m-aș lua, dacă nu s-ar fi brodit lucrurile. Că, după ce Iada a rămas cu buza umflată, a început să facă un scandal până la cer, cum numai o muieră de pe la noi știe...

Babu – Aici, în chestia cu scandalul și femeile de la noi, iar ai dreptate, ce să mai zic!?

Baba – Numai că tãmbãlãul s-a stins la fel de repede cum a început, Iada sosind acasă sigilată într-un mândru sicriu de oțel! Cică ar fi făcut un atac de cord pe bază de dezamăgire în dragoste...

Babu – Dar - din câte știu eu - nimeni din neamul lor nu a crăpat vreodată de inimă.

Baba – Neamuri, care fiind cam speriate de cele întâmplare, nici nu au îngropat-o în Cimitirul Poganiilor, ci au adus-o aici sus, la Temeteul Uitat, hăt dincolo de Podișul Umed.

Babu – Dar, dacă tot pomenești și de Oul Secetei, uite că am ajuns. Târș-

grăpiș, dar am ajuns! (și începe să fredoneze, în timp ce-și lasă toiaagul, își dă jos rucsacul, iar Baba lasă roaba de mânăre, dezmoțindu-și palmele și îndreptându-și șalele) „Și-acu că am îmbătrânituuu... / Greu e dealu' de suittuu... / Și mândrele de iubittuu...”

Cortina de sfârșit de act. **ACTUL III**
(Săpând... în sus)

Scena 1
(Babu și Baba)

[Scena prezintă în mijloc un ovoid mare ca din marmură striată: acesta este Oul Secetei și spre el se îndreaptă dinspre dreapta Babu și Baba.]

Babu - Și ca să avem mâine o acoperire în fața oamenilor, ia, fă bine, și dă-mi... cerga, să mă acopăr cu ea!

[Babu își ia cerga pe cap și acoperă cu ea apoi Oul Secetei, arătând ca un fotograf de pe vremuri, în timp ce Baba stă lângă el păzind roaba și rucsacul.]

Babu – Cât să fie vremea? Sper că nu am întârziat prea mult.

Baba – Nu, nu cred... După cum stau stelele, acum ar fi miezul nopții când se pot ceti în tainele Oului.

[Pe un fond muzical astral Oul își activează vivnișoarele ce-l străbat, proiectând de jur împrejur franje roșii de lumină care sunt proiectate de jur împrejur.]

Babu – Niciodată nu am văzut așa ceva ! Vai de lume și de mama ei !...

Baba – Dar ce mai e de data asta ?

Babu – Nu-mi prea vine a zice... E lumina prea sângerie...

Baba – Adică?

Babu – De la Tropicul Capricornului încoace se va lăsa cu mare vânzolelălă a lumii, dar și cu vărsare de sânge... așa cum de mult n-a mai fost. Cât depre Tropicul Cancerului, ăsta va da în continuare cu boala în noi și în secolul următor.

Baba – Ceva de bine, nu se arată totuși?

Babu – Ba da! Se scapă lumea de tiranii văzuți care vor fi înlocuiți de cei nevăzuți...

Baba – Adică, un fel de „n-ar mai fi să fie”?

Babu – Cam așa ceva... Dar n-ai ce face: așa le arată Oul, care din vechime nu a dat niciodată greș.→

CRISTIAN STAMATOIU

CADRAN 24

O PUBLICAȚIE NOUĂ - ÎN
ORIZONTURILE LIBERTĂȚII
DE EXPRIMARE

Apariția unei noi publicații "de informație și atitudine", cum se vrea CADRAN 24, are o motivație cât se poate de evidentă: reacția la ceea ce este de neacceptat în anul de grație 2018: obstrucționarea libertății de exprimare, cenzurarea informației.

În momentul în care un astfel de fapt s-a petrecut, câțiva slujitori mureșeni ai presei, unii cu vechi state de funcții în domeniu, membrii ai Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România - între care Nicolae Băciuț, Gheorghe Nicolae Șincan, Răzvan Ducan - am decis, ca singură reacție de răspuns la o astfel de atitudine, să creăm o nouă platformă de manifestare publicistică, una în care să nu existe îngrădiri de niciun fel, una la care să aibă acces cei care se pun cu toate energiile lor în slujba mării sale, cititorilor.

CADRAN 24 nu își propune să deschidă fronturi polemice de dragul de a se afla în treabă, nici nu va admite dispute fără obiect, sterile, va cultiva în schimb "policile cordiale", cum ar fi spus Octavian Paler, dialogul de idei.

Totodată, exclude agresivitățile de limbaj, exprimările maidaneze, atacurile la persoană.

Va promova valorile și va susține acele informații care pot fi utile unor categorii cât mai largi de cititori, de vârste diferite, din orice categorii profesionale.

Fiecare are, cu siguranță, ceva de spus, fiecare poate spori fumosul și adevărul în viața noastră cea de

toate zilele.

Cum e și firesc, responsabilitatea juridică în privința punctelor de vedere exprimate va reveni fiecărui semnatar în parte. Poate în felul acesta fiecare afirmație va fi bine cumpănită, fiecare judecată riguros motivată, susținută de dovezi.

CADRAN 24 e o publicație deschisă, una care se vrea continuatoarea unui proiect neîmplinit, blocat de cenzura comunistă.

În deceniul al noulea al secolului trecut, am inițiat un supliment literar CADRAN, un supliment al revistei VATRA (seria Romulus Guga, fondată în 1971) din Târgu-Mureș, dedicat vieții culturale bistrițene. Primul număr al acestei publicații a și ajuns într-o formă avansată de editare, s-a și machetat, dar cenzorii roșii au blocat această inițiativă care își dorea să umple un gol, într-un spațiu care i-a dat și pe Coșbuc și pe Rebreanu, Coșbuc fiind unul dintre cei trei fondatori ai revistei VATRA, în 1894, din care au apărut 44 de numere până în 1896.

Apariția on-line a publicației CADRAN 24 vine să confirme tendința presei nu doar din România, ci din lume. Presa tipărită a pierdut drastic din tiraje, iar accesul la presa electronică câștigă tot mai mulți adepti.

Dincolo de aceste evidențe, de ce n-am accepta că, până la urmă, în

acest fel sunt ocrotite și pădurile noastre, jefuite nemilos în ultimele trei decenii.

CADRAN 24 are rubrici... tradiționale, dedicate vieții politice, sociale, culturale, învățământului, științei, spiritualității, sportului.

CADRAN 24 oferă spațiu și pentru mica și marea publicitate. Totul gratuit.

Iar activitatea redacțională este asumată voluntar. Nu din dispreț față de ceea ce se cheamă "drepturi de autor", de care, de altfel, prea puțini au parte, cel puțin în presa mureșeană.

Deci, CADRAN 24 nu e un business. Profitul publicației sperăm să poată fi acumulat în parte, din fiecare dintre noi, cei care credem într-o presă corectă, care se ține departe de partizanate de orice fel și care dezavuează mercenariatul de presă.

CADRAN 24 crede în cititorii săi și vrea să aibă cititori pe care îi merită, la fel cum sperăm ca și CADRAN 24 să fie publicația pe care o merită cititorii săi.

CADRAN este un nou început. Unul care-și dorește drum bun și lung.

Totul depinde de noi. De noi toți!

Numărul 0 este în lucru. Cei care cred că au ceva de spus și știu cum trebuie spus *adică „cinste și gramatică”, cum ar fi spus nenea iancu) sunt așteptați.

Materialele trebuie să fie redactate după toate normele jurnalistice.

Ele sunt așteptate la adresa de email: nicolaebaciu@yahoo.com

NICOLAE BĂCIUȚ

SRIPTEASE LA BAZIN

→Baba – Astea sunt vremile, dar vremea? Cum o să fie vremea pentru agricultură?

Babu – Oul nu spune nimic despre asta, ceea ce poate să însemne că o să fim interesați mai curând de alte năzbâtii...

Baba – Fugi d'aici! Când s-a mai pomenit așa ceva?!

Babu – Păi tocmai asta e: vom trăi de cele netrăite, vom vedea de cele

nevăzute și vom auzi de cele neuzite încă.

Baba – Bine, bine, dar despre altele nu ți se arată?

Babu – Lasă, că știu eu unde bați! Aici nu ți se înfățișează numerele câștigătoare la Loto și nici cât mai avem de trăit.

Baba (cu vocea sugrumată de emoție) – Dar ceva... despre... gemenii noștri?

[Între timp lumina magică pălește, pentru a se stingea apoi cu totul.]

Babu (are și un moment de slăbiciune) – Aș fi vrut și eu să aflu veste de ei, dar știi bine că Oul nu citește în palmă... că, altfel, e cam analfabet.

Baba – Dar, eu vreau să știu de băieții mei!

Babu – Adică, vrei să zici: „ai noștri”!

Baba – Dacă zici tu...

Babu – Zic și eu, ca să mă aflu în treabă, că, până la urmă, tot nu știu mai multe decât tine!

„După” - interpretare la tabloul Andreei Bernarth-Doncuțiu

După plimbări și discuții prin Viișoara, cartoful încolțind a viață al Andreei apare ca un ou din care iese uscăciune. Oul Viișoarei nu mai dă viață, nici măcar omletă, ci crengi uscate. Oamenii bătrâni nu mai au speranță decât în Dumnezeu, tinerii pleacă să muncească în altă parte sau nu mai fac nimic. Arhitectura unor case săsești rămâne într-un sat în care mai sunt doar trei familii de sași, dintre care două stabilite în altă țară. Uscăciunile nostalgice ale Viișoarei sparg oul vieții. Va răzbate vița de vie? Va răzbate vița de viață?

Casele sașilor locuite de țigani;
Pensiunea în construcție;
Bătrânii nemulțumiți de tot ce înseamnă prezent;
„Îmi pare rău că n-am plecat când am avut ocazia.”

Copiii dornici de povești cărora n-are cine să li le spună, care n-au putere să învețe, care n-au cu cine...

Creangă uscată.

Vița de vie uscată din via Viișoarei, va mai înflori cândva? Va mai înmuguri? Oul stricat, uitat în iarbă străpuns de rădăcina de copac va mai da viață?

Scheletul cocârjat al lemnului se întoarce spre sine să se autocuprindă și în decrepitudinea sa, lasă umbră.

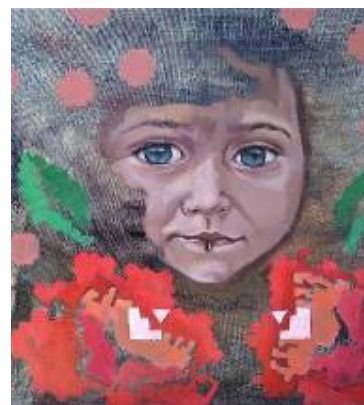
Să se întoarcă înapoi? Înapoi unde? Unde te întorci tu, hundorfene? Unde te întorci tu, domaldezule? Viișoreanul nu există. Încă. Pe el îl găsești în motivele vegetale de pe case și în via de pe câmp, în mugurii încă nerăsăriți, în Neli și puținii oameni care se mai zbat să țină comuna în viață.

„Nu mai e rentabil să trăiești ca altădată” ne spune cineva. Câtă tradiție, câtă adaptare? Să se dea omul după timpuri sau timpul după om? Să se dea locul după timp sau timpul după loc? Omul să fie în loc și timp. Să fie. Atât.

Mândria sasului de a fi ultimul sas, dar mândria ta, române, unde e? Îți plăcea pe vremuri... te înțelegeai bine cu sașii și la horă și la bal, dar acum de ce ești singur? De ce n-ai învățat nimic?

Totuși, creanga poate-i o rădăcină și cu voia „lui Dumnezeu dragăuț” va crește copacul din oul

uitat în iarbă cândva... demult... după ce totul a fost și nu mai este, dar lasă speranțe că va fi „După”.

„Țigăncușa cu sămânța”

Andreea Bernarth Doncuțiu

Antonia este o scumpete de fată, este țigăncușa blondă care te farmecă și te pierde în ochii ei albaștri-verzi la cei 4-5 ani de viață.

Însă Andreea nu se poate crampona de zâmbetul inocent al copilăriei îmbobocite.

Antonia Andreei nu mai vine să te cuprindă în brațe și să te roage să o iei pe sus, ochii ei se pierd, nu te mai pierd, ei înghit toată durerea unei familii a cărei mamă a plecat nu se știe când și nu se știe unde lăsând în urmă cinci copii cu o bunică. Antonia, țigăncușa blondă e mâncată de negrul confrăților ei, cu toată durerea lor pe

care o simte și n-o simte, cu toată privirea dusă mâncată de un viitor spart într-o sămânță. Nici florile nu sunt vii, sunt stilizate pe covoare vechi, românești. Covorul înflorat se sfâșie de tinerețe, trandafirul stilizat zgârie copilăria, iar în spate se ascunde sărăcia și magia.

Varianta 1.

„După”, -interpretare la tabloul Andreei Doncuțiu- Bernarth

După plimbări și discuții prin Viișoara, cartoful încolțind a viață al Andreei apare ca un ou din care iese uscăciune. Oul Viișoarei numai dă viață, nici măcar omletă, ci uscăciune. Oamenii bătrâni nu mai au speranță, tinerii pleacă sau nu mai fac nimic. Arhitectura unor case săsești rămâne într-un sat în care mai sunt doar trei familii de sași, dintre care două stabilite în Germania. Uscăciunile nostalgice ale Viișoarei sparg oul vieții. Va străbate vița de vie?

Casele sașilor locuite de țigani;
Pensiunea în construcție;

Bătrânii frustrați;
„Îmi pare rău că n-am plecat când am avut ocazia”

Copiii dornici de povești cărora nu are cine să le-o spună, care n-au putere să învețe, care n-au cu cine;

Creangă uscată;

Vița de vie uscată din via Viișoarei va mai înflori cândva? Va mai înmuguri? Oul stricat, uitat în iarbă și străpuns de rădăcina de copac va mai scoate viață?

Scheletul cocârjat al lemnului se întoarce spre sine să se autocuprindă? Să se întoarcă înapoi? Înapoi unde? Unde te întorci tu hundorfene? Unde te întorci tu domaldezule? Viișoreanul nu există. Pe el îl găsești în motivele vegetale de pe casele săsești și veșmintele preotești. El crește pe câmp.

„Nu mai e rentabil să trăiești ca altădată” ne spune soția sasului întreprinzător

Mândria sasului de a fi sas?

Dar mândria ta, române, unde este?

Ție îți plăcea pe vremea sașilor că mergeai la ei să muncești și câștigai bine. Iar acum ești nervos pe țigani leneși, dar tu ce faci române? De ce ești singur? De ce n-ai învățat nimic? De ce?

GEORGIANA TUDOR

Lumea lui Larco

OCTOMBRIE

De după munți, de prin coline
Această lună-i așteptată,
În aprozar sunt rafturi pline
C-o nouă marfă... importată.

REMEMBER

Era maestrul Păstorel,
Spuneau confracții: „plin de el”
Dar mai era, intrând în cramă,
Și burdușit de epigramă.

UNUI SOT

E mândru cu a lui soție,
Ea-i tânără, el în etate,
Și-i place mult... la nebunie,
Dar când e sănătos o bate.

GRIJA FAȚĂ DE OM

În noua noastră Românie,
Discuții nici că mai încap,
La orice pas e-o farmacie...
Semn că avem dureri de cap!

STABILITATE

Că s-a furat și se tot fură,
Îngăduință azi se cere,
Așa e dat de la natură:
„Tot ce e românesc nu pierе”!

ISTORIE ROMÂNEASCĂ

Înaintașii ce-au făcut *UNIREA*
Sunt duși pe dealul înțesat de cruci
Și străjuit de prea umbroșii nuci
Ca să-și petreacă-n voie nemurirea.

Le țin lor de urât ascunșii cucii,
Iar, de-ar putea, le-ar comanda
trezirea
Să-nfăptuiască, iarăși, întregirea
Distrusă de damnații politrucii.

Cam peste tot, și-n scumpa Românie,
Istoria de cei bogăți se scrie,
Dar s-a aflat și nu din întâmplare,

Iar vremurile nu mai contrazic:
Adesea și un pește foarte mare
E înghițit de unul mult mai mic!

SPOVEDANIE ȘI SPERANȚĂ

Of, Doamne, mor, îmi vine rândul,
Nu mai rezist, mă prind suspine,
Mă iartă, am greșit cu gândul...
Gândeam c-o să trăiesc mai bine!

TU lumea ai făcut-o dreaptă,
Azi schimbătoare e întruna,
Nici nu mai știu ce ne așteaptă
Căci împânzită e minciuna.

Nu știe omul de rușine,
Hoția e-n desfășurare,
Iar viața-i plină de suspine
Și-s lupte fără încetare.

Egali ne naștem, Doamne Sfinte,
Dar sunt prea lacomi unii care
Râvnesc mereu spre-nalte țințe,
Călcând pe semeni în picioare.

Cum viața noastră-i trecătoare,
E-un vis, o floare, un șuvoi,
O să răspundem fiecare
La *Judecata de Apoi*.

OPTIMISM ȘI GAZELE NATURALE

E de-o viață dovedit;
Dumnezeu ne ocrotește,
Cât Pământul se rotește,
Să tot fie de trăit.

Pe tot globul se muncește,
Omul este mulțumit...
E de-o viață dovedit;
Dumnezeu ne ocrotește,

Dar scandalul e cumplit,
Și prezentul dovedește,
Gazul unde se ivește
Mai lipsește un **chibrit**...
E de-o viață dovedit.

PASTEL DE TOAMNĂ

Noaptea e mai răcoroasă,
Ploile sunt mai frecvente,
Ceața tot mai greu apasă...
Ca facturile scadente.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

MARGARETA FAIFER
1914-1999

Un umorist provincial

Tu cronicarului te-asameni,
Documentând, fără-ndoială,
Că „nasc și la Moldova oameni”
Dar... se transferă-n capitală.

Din evoluția speciilor

Specii au evoluat
De-au ajuns chiar și să zboare,
Însă unele-au păstrat
„Calități” de ...târătoare.

Aparență

Schimbând costum, cravată, freză,
El strălucește ca-ntr-un nimb,
Tăcerea-i naște-o ipoteză:
Că n-are și... idei de schimb.

Infatuatul

Întors în țară mândru mi s-a
Mărturisit (nu spune-oricui),
Că pân` și Turnul de la Pisa
S-a înclinat... în fața lui.

Progresul

Din ritmul nou ce ne-antrenează,
Mereu mai sus, susțin și-arăt,
Că-a sta pe loc echivalează
Cu o mișcare îndărăt.

Selecție VASILE LARCO

Árpád Rác, Muză

FENTE EVANESCENTE

Enigmă

Nici pân' azi nu știe satul
Ce-o fi-avut durda mulatră,
Că-i luă nu doar bărbatul -
Și cenușa chiar din vatră.

Supoziție

Să fi fost cumva coșar
Suav fiu-mpărătesei
De-a simțit olmând stelar
Sufletul Cenușăresei?

Solitudine

Să-ți tragi un glonte, fulgerându-ți
țeasta,
Ori cep să dai – din venă - la butoi?
O. floare-albastră,-i trist în lumea
asta,
Dar și mai trist e-n lumea de apoi!

Unui grandoman

Să ai premiile din lume:
Nobel, Heine,-Apollinaire,
Niciodată al tău nume
N-o să facă bortă-n cer.

Nu-mprumut, ci chelfăneală

Fincă tarzul de șnapani
Nu-i venea la socoteală,
Nu i-a-mprumutat cu bani,
Ci le-a dat de cheltuială.

Țara la export

N-are tipul țeschereaua,
Că ți-ar vinde și raclă.
Cum să țină cheresteaua,
Când el n-are cherestea?

Tânga chelului

Mic fiind, neascultător,
Îi făceau chica topor.
Azi – de-acord cu securica,
Numai că nu-i crește chica.

Criticastra

Se vorbea de mintea ei
Cum c-ar țese-n patru ițe,
Când, de fapt, ea nu idei
Căuta, ci doar chichițe.

Rectitudine

Una i-a-ndreptat coloana.
Nu s-a-mpins spre alte mingi.
Drept că,-n viață, nici cucoana
Nu l-a prea slăbit din chingi.

Chiorăie a gol prin pungă

Câțiva bulzi în legătură
Pe trei zile să-i ajungă.
Ar fi vrut și udătură,
Dar n-avea o chioară-n pungă.

Cecitate

Nu erau în hol decât
Două suple manechine.
S-ar putea să fi chiorât
La cât s-au chiorât la tine.

Concurență

Un văr îi tot da cu hrișca,
Vindea – altul – caltaboși.
În final, cârnații groși
Coanei hrișcă i-au dat chișca.

Să rupem pisica-n două?

Tace ca – mâțește – furul,
Mai l-am rupe pe din două:
Nu că trage singur chiulul,
Dar că ni l-a tras și nouă.

Atitudine

I s-a dus - de muncă - buhul,
Când pe alții-i doare-n pix.
Nu și-a dat el singur duhul:
Și-aventura-i a dat chix.

Cinstea nu se dă pe-o cinste

Doamne, la câtă necinste
E-n purtarea lui câinească,
Și de-ar fi să te cinstească,
Cinstea lui nu-ți face cinste.

Infantilism la maturitate

Tot credeam că,-n salt spre grindă,
Și la minte se va coace,
Să vedem că,-n loc să prindă,
El se ține tot de cioace.

Piranda către soțul deputat

Te credeam mai ciohodar,
Ai dat și la facultate,
Iar tu-njuri ca un birjar,
Mama ciorilor, bărbate.

Eligibilitatea și ciocul

La tribună că, pe pistă
Pliscul nu-l slăbea un pic.
Cum i-au adiat de listă,
Cum făcut-a ciocul mic.

Ciocan sau picătură (chinezească)?

Capul lui – o cazemată,

Nu poți bate-n el un cui.
Soața, pentr' o ciocolată,
Stă ciocan pe capul lui.

Reducere la tăcere

Leatul lui de pe maidan,
Tot râvnind la sinecură,
Avea gura cât o șură,
Dar i-a-nchis-o c-un ciolan.

Ghigosire

Fler să aibă? Olm? Nici vorbă!
Să discearnă? Ca mai ba!
Pune-i pe toți într-o ciorbă
Și mi-i... Fă-mi-i ciulama!

Cireșica

Mirii? Două buburuze
Le zâmbesc pe-un fir de tort:
Lui – cireșa de pe buze,
Ei – cireșa de pe tort.

Ciripit și ciripeală

Ce ogód s-ascuți pe grind
Păsările ciripind!
Cum dădeai – vai! – de belea
Când vreun ins te ciripea!

Prezicătoare

Două vidme, duhuri rele,
Cātu-i noaptea, le căsună:
Hoanghina citește-n stele,
Teáuca latră la lună.

Personalizare

De pe-o cracă două cioare-l
Țes din cap până-n picioare:
„E fudul. Cu redingotă.
Dar și prost. Ca o ciubotă”.

Paparudele

Niște fete, mai zălude,
Chemau cerul să le ude.
Un intrus se da la fete
Și-l făcură ciuciulete.

Pagubă-n ciuperci!

Nora – soacrei – 'mpunsătură
De-o călca pe bătătură:
„Eu – să mânc zeamă de terci?!!
Că doar n-am mâncat ciuperci!”

Statornicie

Nu se-nfoaie de genom,
Mândru e c-a fost și-i om
În al vieții turbion,
Tras prin ciur și prin dârmon.

Clenciul soacrei

Foc de harnică, frumoasă,
Are karmă și substanță
Și-ar veni de tot de-acasă,
Dacă n-ar fi rea de clanță.

NICOLAE MATCAȘ

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate maestre Nicolae Băciuş, am primit revista „Vatra veche”, nr. 9/2018, vă mulţumesc şi felicitări! Mergem în continuare, aşadar:

Pe-al nostru plai e toamnă, iar,
Ca vântul viaţa noastră trece,
E luna-a zecea-n calendar,
Şi „Vatra”-i tot de nota zece!

VASILE LARCO

Bună să vă fie seara, Domnu Băciuş!
Am primit revista - vă mulţumesc frumos!

Un număr excelent realizat, cu semnături tradiţional de importante, cu materiale la fel! Pentru aceasta este normal, foarte normal!, să vă felicit şi să vă doresc sănătate, putere de muncă şi reuşite pe toate planurile. Cu drag şi prietenie,

Dumitru Hurubă

Ce surpriză super!!! Picturile mele lângă Maeştri!!! Nu se poate... Numai dvs. Puteţi face asta. Mă închin!
Trag tare cu corectura la roman. Până sâmbătă va fi la dvs. în inbox.
Vă mulţumesc o dată, de o mie de ori...

Melania

Mii de mulţumiri pentru revistă şi sincere felicitări!

Al dvs.,

N. Suci

Mulţumiri uriaşe şi felicitări,
Cu toată preţuirea, stimate domnule Nicolae Băciuş

Dobriţa Diana Bîle

Numele meu este Georgiana Tudor, absolventă a Facultăţii de Litere, Universitatea Bucureşti, şi am participat la rezidenţele proiectului organizat de Maria Morar în Viişoara, jud. Mureş. La expoziţia realizată în sat cu lucrările artiştilor a participat şi domnul profesor Nicolae Suci din Dumbrăveni de Sibiu care, impresionat de fragmentele prezentate mi-a sugerat să vă trimit scrierile din timpul taberei spre publicare la revista *Vatra veche*.

Proiectul s-a bazat pe a petrece 10 zile în sat în timpul cărora să scriem sau să pictăm în urma interacţiunii noastre cu Viişoara sau cu casa Mariei. Va urma o expoziţie cu eveniment la ICR şi lansarea unui caiet cu fragmente din lucrările participanţilor.

Aştept răspunsul dvs.

Cu stimă,

Georgiana Tudor

Stimate redactor-şef Nicolae Băciuş, preţuit şi îndrăgit Poet,
Primiram "Vatra veche" de pe august şi în spuza ei caldă ne ogoirăm dorul de cultură românească.

În cărămizile înfierbântate de cuvinte alese descifrarăm, că-n tăbliţele de la Tărtăria, sunt dovezi de perenitate ale unui popor ce "gândeşte-n basme şi vorbeşte-n poezii".

Recunoştiţa Baciului ce struneşte această "stână" nepieritoare.

Lia-Maria Andreiţă, cioplitoarea "primei case", trimite un pogon de mulţumiri Baciuşului şi o teleguţă de flori de toamnă la fereastră "Vetrei vechi".

Eu, modestul pâlmaş cu condeiul, vă propun un florilegiu de poezii, din partea unei talentate poete, Ana Ardeleanu, de fel din Albă Iulia şi catapultată de viaţă pe ţărnu Mării, la Callatis. A publicat câteva bune volume de poezii, bine primite de critică, dar briza Marii nu are puterea vântului că s-o răspândească "de la Nistru pan' la Tisa". "Vatra veche" însă, din chiar inima Ţării, cred că i-ar ţine bine de cald.

Plecăciune,

Ion Andreiţă

Stimate domnule Băciuş,

Trimit către prestigioasa dumneavoastră publicaţie, cronică a unei cărţi pe care o consider demnă de a fi cunoscută de publicul larg. Autoarea, doamna Francisca Stoleru, o scriitoare israeliană de limba română, are un stil fermecător şi nişte poveşti pline de înţelepciune spuse cu mult har. Desigur, dumneavoastră veţi hotărî ce faceţi cu această cronică.

Vă asigur de întregul meu respect şi de admiraţie pentru tot ceea ce reuşiţi să faceţi.

M.B.B.

Stimate Domnule Nicolae Băciuş,

În aşteptarea nr. 9/2018 al "Vetrei Vechi", vă trimit un articol nou. Fără îndoială, revista dumneavoastră este una dintre remarcabilele publicaţii care apară şi promovează cultură română, fiind totodată exponenţială pentru afirmarea unui veritabil românism. M-aş bucura să-mi confirmaţi că m-aţi inclus în baza de date care să-mi asigure primirea lunară a gazetei.

Cu calde sentimente de preţuire pentru tot ceea ce faceţi în scopul consolidării integrităţii româneşti de neam şi ţară,

Dorin Nădrău, SUA

Mulţumesc! De la Haifa numai laude! Din păcate noi ne cam împuţinăm.... Andrei Fischhoff e deja la o casă de bătrâni! Dacă voi nu preluaţi ce şi cum legat de ultimii mohicani...nu mai are cine!

Bianca

Mă înclin cu respect şi recunoştiţa în faţa celor care îşi pun sufletul în fiecare număr al revistei, pentru continuitatea ei! Mulţumiri d-lor Nicolae Băciuş şi Răzvan Ducan!

Carolina Baldea

Domnule Băciuş,

Vă mulţumesc mult pentru publicare, mă simt onorată să mă aflu în paginile acestei valoroase reviste, alături de atâtea nume importante ale literaturii române, din ţară sau diaspora! Vă doresc mult succes în continuare!

Cu stimă,

Camelia Ardelean

Mulţumim pentru revistă, stimate domnule Băciuş Nicolae!

Va citim cu interes aici în Australia.

Cu apreciere,

Ben Todica

Felicitări, !! Încă un număr interesant, elegant și cu ecou în lumea literară.

Melania Cuc

Dragă Doamnă Nicu Băciuț, Mulțumirile mele pentru "Vatra veche" nr.8. Revista este completă din toate punctele de vedere. Îi întâlnim pe George Coșbuc, Dimitrie Stelaru, Ion Minulescu, dar și pe Lucian Blaga. Găsim apoi "File din Războiul pentru Întregirea Națională", mult-așteptată (lună de lună) "Transilvania, starea noastră de veghe". Apoi "România își cucerește independența", "Pe urmele lui Badea Cârțan dar și "Japonia-note de călătorie." Mai găsim multă poezie contemporană și recenzii de carte. Felicitări!

Mircea M. Pop

Iubite frate Nicolae Băciuț, Am în față ochilor sculptorul nr. 9/2018 al „Vetrei vechi” (prin denumire), noi prin varietatea subiectelor abordate, inclusiv a punții vizibile și durabile pe care ați întins-o către îndepărtată Canada, care, sentimental, prin niște fire invizibile pentru lumea din jur, mi-a devenit și mie foarte apropiată.

Vă mulțumesc din suflet pentru aplecarea asupra memoriei celui care v-a considerat un bun prieten și valoros creator: regretatul domn profesor, publicist și scriitor basarabean Ion Berghia. Încă sângerează rana pierderii premature a unuia dintre marii luptători pentru Reîntregirea neamului românesc.

Recunoscător, de asemenea, pentru generoasa găzduire în paginile consistenței dvs. reviste a modestelor mele „Fente evanescente” (atașez la mesaj alte câteva, noi).

Și nu în ultimul rând, pentru marea grijă pe care o purtați de-a lungul deceniilor pentru creșterea noastră spirituală.

Spor la muncă dvs. și echipei redactionale,

N.M.

Vă mulțumesc mult pentru minunata revistă.

Cu stimă,

Vasile Mesaroș

Onorate doamnă Nicolae Băciuț, Am citit cu mare bucurie materialele literare din acest număr. Felicitări, spor la treabă și pe mai departe,

**Hans Dama,
Viena**

Mulțumesc. O revistă care împletește istorie, credință, artă și literatură, adresându-se tuturor generațiilor, prin restituirea clasicilor și promovarea celor de azi. Felicitări.

Nicolae Rotaru

Având în vedere că vine „luna lui Nicolae Labiș”, poetul care s-a născut și a murit în decembrie, vă trimit un articol despre autorul din Mălini.

Cu respect pentru tot ce faceți în cultură română,

prof. dr. Ioan Gheorghisor

Vă mulțumesc, am primit *Vatra veche* 9, nr.9, septembrie 2018.

Vă felicit și vă doresc să aveți puterea de a o continua.

Cu aleasă considerație,

Oana Gabriela Petrică,

Director adj, Patrimoniu Imaterial și Cultură Tradițională
Institutul Național al Patrimoniului

Vă mulțumesc pentru revistă. Cu ales respect,

Viorel Nicula,

California, Miorița USA Newspaper

Vă mulțumesc, Doamnă Băciuț, pentru Revistă, impresionată de generozitatea reproducerii unor importante lucrări din Colecția personal (Nechita, Pelmuș, Vana, Cuc, Gheorghită, Sălișteanu, Bertalan, Dumitra, Petria, Suci). Mai rar asemenea gest!

D.C.

Mulțumesc! Am primit revista! Și, înainte de a o citi, nu pot să nu observ că profesorul Marafet (colaborator la *Vatra veche*), de la Rm. Sărat, orașul meu natal, se ține încă bine! Din câte știu are și o editura care mai oferă și premii!

Ei, în oraș e un microclimat cultural foarte bun! A fost dintotdeauna...

Cele bune și noroc pe ramură!

Ecaterina Țărâlungă

Mulțumesc mult de tot, voi citi cu plăcere.

Salutări și numai bine,

Elisabeth Anton

Mulțumesc, din inimă, Nicolae Băciuț!

Sănătate și bucurii, după mintea-ți luminată și după gândul tău bun!

O caldă îmbrățișare,

Stelian Dumistrăcel

Teleormănenii îl cinstesc pe Dimitrie Stelaru

Echipajul care a reprezentat județul Teleorman anul acesta și s-a evidențiat la nivel național în cadrul Olimpiadei școlare "Universul cunoașterii prin lectură", cu portofoliul *Dimitrie Stelaru - poet segărcean*, format din patru eleve pregătite de trei profesoare din unități de învățământ teleormănene, a fost premiat pentru promovarea valorilor culturale teleormănene, în ziua de 18 octombrie 2018, de către președintele Consiliului Județean Teleorman, dl. **Dan Cristescu**, venit special la Turnu Măgurele și Segarcea Vale pentru a le cunoaște pe elevele sânguinoase și pe profesoarele lor. Acestea sunt: *Miu P. Bianca*, cls. a V-a și *Netcu M. Ana Angela*, cls. a VI-a - prof. instr. Paraschiv Marinela, de la **Școala Segarcea Vale**; *Oprean I. Bianca Eliza*, cls. a VIII-a - prof. instr. Nania Violeta, de la **Școala Islaz** și *Duță M. G. Daria*, cls. a VII-a - prof. instr. Dimancea Aurelia, de la **Școala Plosca**.

La **Turnu Măgurele** au fost, de asemenea, premiați elevii și profesorii de la **Colegiul Național "Unirea"** (*Ghigeanu I. Luisa Manuela*, cls. a IX-a - prof. Els Aadelina și *Roiniță Lucian Teodor*, cls. a XII-a - prof. Gruia Miruna) și de la **Liceul Teoretic "Marin Preda"** (*Stancu Elisabeta Anda*, cls. a X-a - prof. Vișan Dobre Gica și *Danciu Andreea Cristina*, a VI-a - prof. Păunescu Violeta).

Cu acest prilej, dl. **Dan Cristescu** a spus: "Am dorit ca, din acest an, în județul Teleorman, inteligența și creativitatea să fie răsplătite de Consiliul Județean Teleorman, în cadrul unui itinerar care să cuprindă toate liceele și școlile gimnaziale ai căror elevi au câștigat premii, medalii și mențiuni în cadrul olimpiadelor și concursurilor școlare. Astăzi, am oferit premii și am avut marea bucurie de a da mâna cu elevii cu rezultate deosebite și cu profesorii lor de la Colegiul Național „Unirea” și Liceul Teoretic "Marin Preda" din Turnu Măgurele, dar și cu cei de la Școala gimnazială din Segarcea Vale”.

Acțiunea se continuă până la sfârșitul lunii octombrie 2018. Felicitări tuturor!

GHEORGHE SARĂU

COȘBUC REDIVIVUS

Chiar dacă a fost scos din manuale, Coșbuc nu a fost scos și din inimile celor care se regăsesc în poezia sa.

La Biia, localitate nu departe de Blaj, spiritul astrist îl ține aproape pe Coșbuc. Nu doar elevi de la școlile din comuna Șona, de care aparține și Biia, ci și profesori din comună, intelectuali din zonă și chiar și primarul comunei, Florin Mărginean, știu pe dinafară poezii de George Coșbuc.

Cum să nu-ți fie dragi astfel de oameni, care nu se lasă deturnați de tentațiile zilei și și întorc fața spre valori culturale și spirituale fundamentale. (N.B.)

”Reîntâlnire cu Coșbuc la Biia”

Este genericul sub care s-a desfășurat astăzi, 26 octombrie 2018, în spațiul generos al bibliotecii Asociației Culturale ”Ioan Sălcudean” din satul Biia, de pe Târnavă Mică, sat aparținător comunei Șona, jud. Alba, o întâlnire între elevi de la școlile generale din Biia, Șona și Sânmiclăuș, cu oameni de cultură și iubitori de cultură din sat, comună,

dar și de la Blaj, Tg.Mureș și Târnăveni. Acțiunea a fost posibilă grație eforturilor depuse de președintele acestei asociații, dl. ing. Nicolae Sabău, care și de această dată s-a întrecut pe sine. De altfel, acesta a fost și cel care a început manifestarea cu un florilegiu privitor la ceea ce a fost în epocă poetul și publicistul George Coșbuc. Dintre vorbitori amintesc pe: scriitorul și publicistul de primă mărime, Nicolae Băciuț (Tg. Mureș), al cărui cuvânt a fost așteptat cu viu interes și a fost onorat la modul superlativ; dl. primar al comunei, ing. Florin Mărginean, surprinzător de erudit și pe linie literară; dl. Ioan Mihălțan, de la ASTRA Blaj; studenta la Litere la Cluj-Napoca, Veronica Isăilă; poeta Gina Moldovan (T-veni);

ing. Grigore Pop, vicepreședinte al ASTREI locale; bibliotecara Lucia Crișan din Șona; preotul ortodox din Biia Lucian Feșteu; arhitectul Raluca Sabău, participant în acest an la Bienala de arhitectură de la Veneția și.. subsemnatul. Copiii au prezentat un program de recitări, dar și cântece pe versurile celui care a fost ”suflet în sufletul” neamului său și care i-a cântat ”bucuria și-amarul”. Ei au fost pregătiți de profesoare și educatoare inimoase: Florina Coman (pentru cei din Șona), Carmen Dulău, Mariana Costea și Daniela Crișan (Biia) și V. Căpălnean (Sânmiclăuș). Dl. Nicolae Sabău, care a condus manifestarea, a oferit în final diplome și cadouri ”dulci” și nu numai dulci, copiilor care prin versurile recitate l-au readus în atenție pe George Coșbuc, acest poet român ardelean scos pe nedrept din manualele școlare, ca și Octavian Goga, de altfel. Fiindcă, așa cum spunea Nicolae Băciuț ”George Coșbuc este un mare poet al literaturii române într-un orizont de mare întindere și diversificare”.

RĂZVAN DUCAN

„Înstelatul Finteuș”

Instituție de prestigiu a Maramureșului, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare oferă cititorilor cartea „Înstelatul Finteuș”, Corul Bărbătesc din Finteușu Mare, 2018, având ca autoare pe doamna Angela-Monica Jucan, iar coordonator pe dr. Teodor Ardelean. Lucrarea se înscrie în programul cultural „Maramureșul perpetuu”, seria Aniversări. Încă din prefața cărții, semnată de Anca Sima, care este menționată consultant și lector de carte, găsim mențiunea că prezenta apariție este un omagiu special, alături de alte lucrări documentare, o ofrandă adusă localității Finteușu Mare din Maramureș, precum și „Marelui său Cor bărbătesc”.

De o vârstă cu Marea Unire, corul de la Finteuș a reușit să-și întregască repertoriul de-a lungul anilor cu multe cântece patriotice, glasurile coriștilor dorind să însuflețească prin cântec sentimentul de cinstire a neamului. Nu poți să nu fii pătruns de fiorii demnității că ești român auzind vocile acestor demni

bărbați interpretând: „Doamne, ocrotește-i pe români” sau „Treceți, batalioane române, Carpații”, ori înălțând acele imne care cutremură orice inimă întru slava lui Dumnezeu. Faima acestui cor a depășit de mult granițele țării, acesta concertând în Letonia, Polonia, Ungaria, Republica Moldova, Elveția, Italia, Franța etc. Prin concertele susținute în comunitățile românești din diferite zone ale lumii, el constituie, cu siguranță, liantul care le readuce acestora țara în suflet într-o păstrare nealterată a identității, ostoierea dorului de acasă.

Ca o particularitate a cărții, trebuie reținut faptul că autoarea urmărește, pentru fiecare corist în parte, caracterul și personalitatea acestuia, aducând date certe de viață și activitate, dar și prin semne zodiacale care-l reprezintă. Astfel, fiecare apare unic în felul său, aici sigur având însemnătate și discuțiile avute cu fiecare corist. Cu siguranță, trănicia acestui cor își are ancorate rădăcinile în „unitatea” sa. Hotărârea fermă a unui grup de români din ținutul „cetății de piatră” a Chioarului de a păstra vie în conștiința neamului, a generațiilor

care urmează sentimentul treaz că vatra noastră geto-dacă își binemerită locul acesta apărât de-a lungul vremii cu prețul vieții, la nevoie.

Citind cartea, vom (re)descoperi frânturi de istorie dar și chipuri de oameni, semeni de-ai noștri, care duc mai departe cu mândrie „cântul neamului nost”.

pr. Radu BOTIȘ
prof. Mircea BOTIȘ

Panoramic cultural

Râciu, Mureș, dezvelirea a șase busturi: patriarhul Miron Cristea, episcopul Iuliu Hossu, Iuliu Maniu Gheorghe Pop de Bășești, Vasile Goldiș, Ștefan Cicio Pop

Bistrița, la statuia lui Andrei Mureșanu

Reghin, întâlnire cu academicianul Ovidiu Bojor

Membrii Cenaclului Literar „Nicolae Băciut”

Alba Iulia, recital „Iisus în celulă”

Omagierea lui George Coșbuc, la centenarul morții, la Casa sa Memorială

Lansarea cărții „Toplița și Marea Unire”

OCHIUL CICLOPULUI

Racz Arpad, Noapte de Crăciun în Kallmünz

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bilea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru

Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciuc, Titus Suciuc, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Dărie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), M. N. Rusu (SUA), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2018 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

